

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 29 Μαρτίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 918

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΔΙΠΛΟΠΛΗΡΩΜΩΝ

Αλαλούμ με τις πληρωμές του ΟΑΥ

Στο μικροσκόπιο του ΥΠΟΙΚ η υπόθεση των 150 εκατ. που καταβλήθηκαν εις διπλούν σε παρόχους υγείας

Οι εξηγήσεις του Οργανισμού Ασφάλισης Υγείας, για τις διπλές πληρωμές ύψους 150 εκατ. ευρώ στις οποίες προέβη σε παρόχους υγείας, όπως αποκάλυψε η ηλεκτρονική «Κ», δεν κλείνουν

το θέμα που προέκυψε, με την κυβέρνηση να το θεωρεί ανοικτό και να ζητεί εξηγήσεις. Ο τρόπος διαχείρισης του δημόσιου χρήματος εκ μέρους του Οργανισμού δημιουργεί ερω-

τήματα και τον αφήνει εκτεθειμένο σε πιθανό ισχυρισμό ότι κάτι τέτοιο ισοδυναμεί με άτοκη χρηματοδότηση ιδιωτικών επιχειρήσεων με εκατομμύρια ευρώ. Η Ελεγκτική Υπηρεσία σε

πρώτη φάση θα στείλει επιστολή και από την απάντηση ΟΑΥ θα καθοριστούν τα επόμενα βήματα, ενώ αίσθηση προκαλεί η απουσία τοποθέτησης από το υπουργείο Υγείας. **Σελ. 9**

ΑΓΓΛΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

Μπορούν να φύγουν από τη χώρα;

Όταν το Λονδίνο σκεφτόταν να αποχωρήσει από την Κύπρο. Μία, όχι και τόσο γνωστή, ιστορία από το 1974 και δέκα ερωταπαντήσεις για τις επιδιώξεις και τα πραγματικά περιθώρια της Λευκωσίας. **Σελ. 4, 5**

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Δεν είναι η διαφθορά το σημαντικότερο πρόβλημα. **Σελ. 7**

ΠΑΝΙΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥ
Πιστεύω ότι το ΔΗΚΟ δεν θα κρατήσει τις εννέα έδρες. **Σελ. 10**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

NUROFEN EXPRESS

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΜΕΤΑΒΛΕΨΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΔΟΛΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΔΙΕΞΟΔΟ

Το «καρουζέλ» του Τραμπ και του πετρελαίου

Τι σημαίνουν οι παλινωδίες του Αμερικανού προέδρου. Οι πραγματικές προοπτικές της παρασκηνιακής διαπραγμάτευσης με την Τεχεράνη και ο γρίφος των Στενών του Ορμούζ. Γιατί η πολεμική διατάραξη της ενέργειας δεν είναι η μόνη πηγή κινδύνου για την παγκόσμια οικονομία. **Σελ. 19-21**

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ

Φρένο της ΑΗΚ σε φθηνότερο ρεύμα

Η ΑΗΚ αποφεύγει να υιοθετήσει πρακτικές που θα επέτρεπαν στα νοικοκυριά να επωφεληθούν χαμηλότερο κόστος στους λογαριασμούς, έως και €355 τον χρόνο. Προτιμά να μετακυλίει όλο το βάρος στους καταναλωτές. **Σελ. 8**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Εκθεση κόλαφος για την Τουρκία

Το κείμενο της έκθεσης για την Τουρκία αποκαλύπτει λύση δύο κρατών, καταδικάζει εποικισμό Αμμοχώστου, ζητά αποχώρηση στρατευμάτων. Συνέβαλαν και οι τροπολογίες πέντε Κυπρίων ευρωβουλευτών, με εξαίρεση τον Φειδία Παναγιώτου. **Σελ. 6**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Τέρμα τα φάλτσα

Ο γενικός ελεγκτής Ανδρέας Παπακωνσταντίνου σήμερα στην «Κ» λέει πολλά και ενδιαφέροντα αναφερόμενος στο γιατί ο πολίτης δεν απολαμβάνει ποιοτικές υπηρεσίες, και εστιάζει στο γεγονός ότι ως κράτος δεν δουλεύουμε σωστά. Δεν είναι καιρός λοιπόν η Πολιτεία να κουρδίσει ξανά την κρατική μηχανή, μήπως και συντονιστεί με τις ανάγκες της κοινωνίας;

ΟΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΩΡΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

Εκλογικά σύννεφα στο Μαξίμου

Αποφάσεις μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Απριλίου καλείται να πάρει ο Έλληνας πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, καθώς πληθαίνουν στο περιβάλλον

του οι φωνές εκείνων που εισηγούνται μια πρόωπη προσφυγή στις κάλπες. Στη ζυγαριά μπαίνουν, πρωτίστως, η εξέλιξη του πολέμου και το περιβάλλον αβεβαιό-

τητας που προκαλεί στην οικονομία. Στο μέτωπο αυτό, η κυβέρνηση περιμένει να κατασταλάξει και η αντίδραση των Βρυξελλών. **Σελ. 16**

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ

Φλερτ με πληθωρισμό και αύξηση επιτοκίων

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενδέχεται να αυξήσει επιτόκια λόγω ενεργειακής κρίσης και πληθωρισμού, παρά τη στάση αναμονής. Πιθανές συνέπειες είναι ακριβότε-

ρα δάνεια και πίεση στα νοικοκυριά, ενώ ο πληθωρισμός στην Κύπρο αναμένεται στο 2,7% και η ανάπτυξη της Ευρωζώνης γύρω στο 1%. **Οικονομική, σελ. 3**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πρέπει να φοβόμαστε την τεχνητή νοημοσύνη;

της Πληροφορίας Θεοφάνης Τάσος δεν είναι καθουσιαστικός. **Σελ. 22**

Η δημιουργία μιας τεχνητής υπερνοημοσύνης δεν είναι πολύ μακριά. Πρέπει να πατήσουμε φρένο; Ο καθηγητής Φιλοσοφίας της Πληροφορίας Θεοφάνης Τάσος δεν είναι καθουσιαστικός. **Σελ. 22**

ΘΕΑΤΡΟ

Δεν είναι επιστήμη το θέατρο, είναι μαγεία

Η ηθοποιός Γαλήνη Χατζηπασχάλη ετοιμάζεται να υποδυθεί έναν εμβληματικό ρόλο στη θεατρική μεταφορά της δημοφιλούς ασπρόμαυρης ταινίας του 1966 και μιλάει για τον ρόλο της. **Τέχνες, σελ. 3**

Από τις 3 π.μ. τέθηκε σε ισχύ η θερινή ώρα. Οι δείκτες των ρολογιών θα πρέπει να μετακινήθούν μία ώρα μπροστά.

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 160 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

Πορεία Χριστοδούλας 2026

να είσαι ΕΚΕΙ

Κάνε τη δική σου εισφορά τώρα:

Άδεια Εράνου Υπουργείου Εσωτερικών Ν.Π. 77/2025 (01/01-30/06/2026)

QuickPay care

ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
THE CYPRUS ANTICANCER SOCIETY

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τα προεκλογικά νούμερα

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, αν ο στόχος του Sigma ήταν να κάνει υψηλά νούμερα τηλεθέαςας στο prime time το πέτυχε: έγραψε 14% που υπό νορμάλ συνθήκες δεν έβλεπε ούτε με κιάλια. Αν πάλι στόχος του Γιάννη Καρεκλά ήταν να γίνει talk of the town, έναντι οιοσδήποτε τιμήματος, πέτυχε επίσης: τα social media κατακλύσθηκαν από haters. Αν όμως ο στόχος τους ήταν να πλήξουν τον Φειδία τότε απέτυχαν παταγωδώς: η τοξικότητα του Γιάννη Καρεκλά ανέβασε τον δείκτη συμπάθειας προς τον νεαρό και πρόσθεσε (χαλαρά) κάνα δυο μονάδες στο ποσοστό της Άμσηςς Δημοκρατίας.

Η εκπομπή αποδείχτηκε βούτυρο στο ψωμί όσων επενδύουν στο εκλογικό debate: Κατεστημένο Vs Ξέμπαρκοι. Με κορυφαίο τον cult υποψήφιο Δημήτρη Μπάρο, ο οποίος αποκάλεσε τον Γιάννη Καρεκλά «κύριο σκαμνού», μετά από τη «δημόσια γελοιοποίησή του από τον μεγάλο Φειδία Παναγιώτου». Απολάυστε υπεύθυνα (τα ελληνικά δικά του): «Έσσει μοναχό του Άγιου Όρους που αν ήταν στη θέση του Φειδία με τον Καρεκλά προχτές εμπόρεν να τον ξατιμάσει. Τζιαι κοπέλια, μετά την ακατάπαυστη και ανελέητη πολιορκία από τον απαράδεκτο αυτόν δημοσιογράφο ο άνθρωπος εγύρισεν τζιαι είπεν του: αγαπώ σε. Όι Όι Όι, κάτι συμβαίνει με τούτον τον τύπο... Άμπα τζιαι εν άγιος, ρε κοπέλια! Άμπα τζιαι εν απεσταλμένος του Θεού άσιλα;».

Ο πήχης της γελοιότητας την τελευταία εβδομάδα ανέβηκε τόσο ψηλά που δύσκολα μπορούσε να τον ξεπεράσει κανείς. Εδώ ο Καρεκλάς ξέθαψε από το χρονοντούλαπο των ροζ πολιτικών φαντασιώσεων την Τσιτσιολίνα, πόσο πιο κάτω να γκρεμοσασκιστεί το προεκλογικό ενίπενδο πια; Κι όμως, όπως σοφά είπε ο λαϊκός βάρδος: «ποτέ μη λες ποτέ». Όσο υπάρχει το γΕΑΜ, η πολιτική σοβαρότητα θα καταρακυλάει στην κατιψόρα.

Εκπαιδευτική τηλεόραση, με την υπογραφή του Γιάννη Καρεκλά: Τοξική δημοσιογραφία και προεκλογική γύμνια. Guest star: Fidiás.

Έγραψε η παλιά δόξα της κυπριακής τηλεόρασης Ρούλα Γεωργιάδου και νυν υποψήφια του ΕΛΑΜ (η ορθογραφία δική της): «Γιατί μου αρέσει ο αριθμός 4: 4 είναι τα Ευαγγέλια. 4 άκρα έχει ο Σταύρος του μαρτύριον. 4 σημεία έχει ο ορίζοντας. 4 Εποχές έχει ο χρόνος και. 4 στοιχεία (αρχαία) Γη, Νερό, αέρας, φωτιά. 4 τα πιστεύω μου Πίστη, Θρησκεία, Πατρίδα, Οικογένεια». Μια ανάρτηση-επιτομή του Εδώ γΕ-ΛΑΜ, αγαπημένο μου ημερολόγιο! Μόνο στο μυαλό της Ρούλας μπορούσαν να χωρέσουν μια Ευαγγελία, ένας Σταύρος Μαρτύριο και το

ιδεολογικό τρίπτυχο της χούντας. Άξια!

Το ΕΛΑΜ, όσο πλησιάζουμε προς τις εκλογές, γίνεται ακόμα πιο αδιστακτο. Μετά από τις δηλώσεις του Γεάδη πως κακώς φανταστήκαμε την οποιαδήποτε σχέση με τη Χρυσή Αυγή –αυτοί εν τζιαι– ήρθε ο αρχηγός Χρίστος για ν' απογειώσει το σουρεαλιστικό υπερθέαμα: «Εμείς δεν στρεφόμεστε εναντίον κανενός ανθρώπου για τις σεξουαλικές του προτιμήσεις. Πρέπει να στηρίζουν το ΕΛΑΜ αυτοί οι άνθρωποι». Αφού τη βγήκε της Αννίτας από τα αριστε-

ρά λοιπόν, το επόμενο βήμα είναι να εμφανιστούν τα παλικάρια του ΕΛΑΜ με τον Χαμπουλλά επικεφαλής στο Gay Pride. Κόλαση θα γίνει!

«Είμαι η Μαρία η Κορυτσά, δεν κατάγομαι από κανένα τζάκι ούτε από καμιά πλούσια οικογένεια. Οι γονείς μου είναι πρόσφυγες και εγώ γεννήθηκα στην προσφυγιά...» Έτσι ξεκινά το βίντεο της υποψήφιας του ΕΛΑΜ. Οφείλω να το ομολογήσω αγαπημένο μου ημερολόγιο, άφησα ένα δάκρυ να αυλακώσει τη La prairie... Τέτοια συγκίνηση είχα να νιώσω από τον σπαραχτικό μονόλογο της γριάς παραδουλεύτρας

στα «Κόκκινα φανάρια»: «Στεναχωριέμαι μονάχα που δεν κάναμε τίποτις για την παράγκα. Άμα την είχαμε τελέψει θα ψήναμε καφέ και θα τον πίναμε στην αυλίτσα. Θα φέρω να φυτέψουμε και μερικά λουλουδάκια και μια καλημέρα να στολίσουμε τον τοίχο». Respect Μαρία Κορυτσά. Χρειαζόμαστε τόσο πολύ το μελόδραμα στην κωμική προεκλογική μας ζωή.

Σοβαρή προσπάθεια για να ξεπεράσει τον πήχη γελοιότητας του γΕΑΜ καταβάλλει και ο υποψήφιος Μάριος Πελεκάνος. Τελευταίο κατόρθωμα, η δημόσια καταγγελία του για τις Σπου-

δές Φύλου στο Πανεπιστήμιο Κύπρου: «Η επέλαση του παραλογισμού συνεχίζεται. Η WOKE ΛΟΑΤΚΙ ατζέντα επιχειρεί να διαλύσει αξίες και ιδανικά. Αυτό είναι το (αριστερό) πανεπιστήμιο Κύπρου». Δύο τινά: Είτε δεν άκουσε τη δήλωση του αρχηγού του για τους ΛΟΑΤΚΙ, είτε ο Μάριος με την υπερχειλίζουσα τεστοστερόνη δεν θα εμφανιστεί στη σκηνή του επόμενου Gay Pride. Σε κάθε περίπτωση, καταγράφηκε.

Μιλώντας για νούμερα στην προεκλογική, ο ιστορικός του μέλλοντος θα ανακαλύψει και την ανάρτηση του Χρύση Παντελίδη: «Στα Μαθηματικά, το 11 είναι ένας Μονός αριθμός, καθώς δεν διαιρείται με το 2 και είναι Πρώτος αριθμός, καθώς διαιρείται μόνο από το 1 και τον εαυτό του. (...) Στη Χημεία, ο ατομικός αριθμός 11 αντιστοιχεί στο Νάτριο, η ατομική μάζα 11 (κατά προσέγγιση μονάδας) αντιστοιχεί στο βόριο, ενώ η ομάδα 11 του περιοδικού πίνακα των χημικών στοιχείων αντιστοιχεί στην ομάδα των ευγενών μετάλλων ή "ομάδα του χαλκού". (...) Στη Γεωγραφία, τα Έντεκα Βράχια είναι σύμπλεγμα σκεφάλων στον Σαρωνικό Κόλπο. Στις Εκλογές, το 11 είναι ο αριθμός μου στο ψηφοδέλτιο του ΔΗΚΟ στην εκλογική περιφέρεια Λευκωσίας». Έπος!

Δεν προσπαθεί μόνο ο Χρύσης με ευφρόνιστες αναρτήσεις σε αυτή την πρωτόγνωρη προεκλογική μάχη, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Τον αγώνα τους δίνουν και άλλοι υποψήφιοι, με εξίσου θεαματικά αποτελέσματα, ακολουθώντας όμως τη σχολή σκέψης «Less is More». Σε αυτή την κατηγορία διακρίθηκαν για τα ευφρόνιστα σλόγκαν τους: Η υποψήφια με το ΕΛΑΜ Λευκή Στυλιανού («ΟΧΙ στο Λευκό – ΝΑΙ στη Λευκή») και ο υποψήφιος με τον ΔΗΣΥ Πόλυς Κουρουσιδης («Μπορούμε ΠΟΛΥ καλύτερα»).

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

29-3-1936

Συμβολική χειρονομία: Αγγέλλεται εκ Κολωνίας ότι ο Χίτλερ τερματίζει την εκλογικίνη εκστρατεία του διά μιας «συμβολικής χειρονομίας». Ο καγκελλάριος εξέλεξε όπως απευθύνει την τελευταία έκκλησή του προς τον γερμανικόν λαόν από την Κολωνία, πρωτεύουσά της Ρηνανίας και της ανακαταληφθείσας την 7ην Μαρτίου υπό του γερμανικού στρατού άλλοτε παρρωπιαμένης ζωής. Ο καγκελλάριος εισήλθεν εις την πλουσίως διακοσμημένην πόλιν περί ώραν 15.45 μέσωσ επευφημιών του πλήθους.

Ακρωτήρι: Χανιά, 28 Μαρτίου – Σήμερον διάφοροι φίλοι του Βενιζέλου, μεταξύ των οποίων και οι αρχηγοί των παλαιοδημοκρατικών, εξέφρασαν την γνώμην ότι ο Βενιζέλος δεν πρέπει να ταφεί εις τον περίβολον του ναύακου του Αγίου Ιωάννου μη έχοντος ουδέν ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν, αλλά εις το Ακρωτήρι το οποίον είναι συνδεδεμένον με την ιστορίαν της Κρητικής εποποιΐας και με τους αγώνας του εκλιπόντος πολιτικού.

Διευθετήσεις: Ο εν Μόσχα πρεσβευτής της Ιαπωνίας έλαβεν εκ μέρους της Κυβερνήσεώς του οδηγίας όπως αρχίση διαπραγματεύσεις διά την οριστικὴν διευθέτησιν του ζητήματος των συνόρων του Μαντσουκούδ. Εγνώσθη επίσης ότι η Ιαπωνία αποδέχεται τας προτάσεις της Σοβιετικής Ενώσεως τας σχετιζομένας με το τμήμα των ανατολικών συνόρων, μεταξύ της λίμνης Χάνκα και της Κορέας, όπου έλαβον χώραν τα τελευταία σοβαρά επεισόδια.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Παρακολουθήσεις, πύραυλοι και πόλεμος Ενέργειας

Big brother is watching you.

Ο διοικητής της ΚΥΠ θα έχει την αρμοδιότητα να δίνει την εντολή για έναρξη παρακολούθησης τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, χωρίς να απαιτείται εκ των προτέρων δικαστική έγκριση. Διαβάστε το ξανά. Πρόκειται για τη νομοθετική ρύθμιση που «έψησε» –ή μάλλον έκαψε– η Βουλή. Αν το βρίσκετε λίγο επικίνδυνο, αν σας θυμίζει λίγο Βόρεια Κορέα, δεν είστε οι μόνοι. It's really scary. Και, για κάθε ενδεχόμενο, δεν θα σατιρίσω ποτέ ξανά την ΚΥΠ και την κυβέρνηση.

Κι όλο αυτό για να βγει εκτός εξίσωσης ο γενικός εισαγγελέας, σαν να πρόκειται για υπόθεση προσωπική και όχι θεσμική. Για κάποιο λόγο λούφαξε σε αυτό το ζήτημα και το συνήθως χαλίστα-το ΑΚΕΛ. Μήπως, αγαπητά κόμματα και βουλευτές, για το δέντρο πάτε να κόψετε το δάσος;

Κουράστηκε απ' τα λάθη, τις παραλείψεις και τις παθογένειες του συστήματος, το ομολογώ. Όσους όμως είδαν φως και μπήκαν σαν αυτόκλιντοι αντισυστημικοί σωτήρες, τους βλέπω και τρέμω. Διότι ο εχθρός του κακού είναι το χειρότερο.

Σε χώρα της Μέσης Ανατολής που βρίσκεται στο επίκεντρο των συγκρούσεων και με πυράλλους να πετούν από πάνω της έκλεισε πασχαλινές διακοπές γνωστός μου που ψάχνει ταξιδιωτικές ευκαιρίες. Όχι, δεν είναι ινφλουένσερ, ούτε και καλεσμένος σε ερωτικά πάρτι-potty parties κ.λπ. –στο Ντουμπάι. Υποθέτω είναι λάτρης της... αδρεναλίνης.

Μα είναι αυτή εποχή για να κάνεις τον γύρο της Μέσης Ανατολής, τον ρώτησα με αγωνία και μου απάντησε: μα ξέρεις τι καλές τιμές έχουν τα ξενοδοχεία τώρα με τους βομβαρδισμούς; Έμεινα άφωνος και μόλις συνευδοποίησα την ατάκα του υπουργού Εξωτερικών πως η πρόσφατη επιχείρηση επαναπατρισμού ήταν πολύπλοκη και πολυέξοδη, οπότε να είναι όλοι προσεκτικοί.

Με λίγα λόγια, φροντίστε τώρα που έρχεται Πάσχα να μην εγκλωβιστείτε, γιατί δεν έχουμε κονδύλι να σας ξαναφέρουμε με ναυλωμένες πτήσεις. Διότι, όπως έλεγε η στετέ μου, «εν τζιαι εν πάντα Πάσκαν». Ούτε ακόμη κι όταν

είναι Πάσχα, θα πρόσθετα εγώ. Έχουμε εξαλλου και τα έξοδα να φέρουμε το Άγιο Φως από τα Ιεροσόλυμα, ίσως και με συνοδεία των F-35 μας, αφού προς το παρόν δεν είναι... μπιζί.

Όλες πια οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως η μάχη για την πρωτιά ανάμεσα σε ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ θα είναι πιο αμφιρρονη και με περισσότερες ανατροπές από τη μόνη Βασιλείου-Κληρίδη το 1993. Ειδικά τώρα που το ΕΛΑΜ αποφάσισε να στηρίξει –έστω και φαρισαϊκά– τους ΛΟΑΤΚΙ. Δηλαδή, πρώτα πίεσαν την Αννίτα για να μη συμμετέχει στα pride parades και στην επόμενη παρέλαση περνηφάνιας μπορεί να δούμε τον Χρίστου σπ-

μοιοφόρο; Τα ύστερα του κόσμου.

Υποψήφια παρουσιάστηκε από τους Οικολόγους μα τελευταία στιγμή έγινε μεταγραφή και παρουσιάστηκε στο ψηφοδέλτιο της ΔΗΠΑ. Είναι σαν να παρουσιάστηκε ο Νταβίντ Λούιζ από την Πάφο, μα τελικά να μπαίνει στο ΓΣΠ με τη φωνάλα του ΑΠΟΕΛ. Σύμφωνα πάντως με το μαύρο κατασκοπευτικό μου βαν, κάποιο κόμμα ετοιμάζει μεταγραφή αεροδρομίου.

Δόθηκε τελικά πράσινο φως στην ΑΤΗΚ για είσοδο στην αγορά Ενέργειας. Όσο για τις μεψιμοιρίες και ενστάσεις της ΑΗΚ, νομίζω πρόκειται για προφάσεις εν αμαρτίαις. Στην Αρχή Ηλεκτρισμού δεν έχουν κανέναν άλλο να μέμφονται πλην της δικής τους στάσης επί σειρά ετών, αφού υποτίμησαν, ταλαιπώρησαν και αδίκησαν διαχρονικά τον Κύπριο καταναλωτή. Όπως μου είπε πρόσφατα απελπισμένος φίλος, «ποτέ τόσο πολλοί δεν έκαναν τόσο λίγα, τόσο αργά και τόσο λάθος». Αντί πρωτοπόροι στις ανανεώσιμες πηγές βρεθήκαμε ουραγοί, αντί με πάμψηφον ρεύμα βρεθήκαμε πανάκριβο.

Διπλές πληρωμές 150 εκατομμυρίων –κατά λάθος– από τον Οργανισμό Ασφάλισης Υγείας. Το διάβασα και παραλίγο να πάθω διπλό εγκεφαλικό. Κάποιος να με ασφαλίσει επειγόντως. Με τέτοιον Οργανισμό Υγείας μπορεί να χρειαστούμε και διπλή ασφάλιση για να γλιτώσουμε το έμφραγμα.

ΓΙΕΣΥ, τέκνον Βρούτιε;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

**BIG BANG
ORIGINAL
UNICO**

H
U
B
L
O
T

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Το πλήγμα drone της 2ας Μαρτίου κοντά στο RAF Akrotiri και η αίσθηση στη Λευκωσία ότι η Κύπρος εκτίθεται σε περιφερειακό κίνδυνο χωρίς επαρκή ενημέρωση και χωρίς ουσιαστικό πολιτικό έλεγχο των συνεπειών που παράγει η βρετανική στρατιωτική παρουσία στο νησί, έδωσε την αφορμή στη Λευκωσία να ασκήσει πολιτική πίεση στο Λονδίνο για τον τρόπο λειτουργίας των Βάσεων. Με τη συμβολή διπλωματών και πολιτικών, η «Κ» επιχειρεί να αποκωδικοποιήσει τις προθέσεις της Λευκωσίας.

1 Γιατί άνοιξε το θέμα η Λευκωσία;

Η Λευκωσία άνοιξε το θέμα εν μέσω μιας ευρύτερης περιφερειακής κρίσης, μετά το πλήγμα drone της 2ας Μαρτίου 2026 στη Βάση Ακρωτηρίου, το οποίο ενίσχυσε την αίσθηση ότι η Κύπρος μπορεί να εκτίθεται σε περιφερειακό κίνδυνο χωρίς επαρκή έγκαιρη ενημέρωση και χωρίς ασφάλεια του τι ακριβώς συνεπάγεται η λειτουργία των βρετανικών βάσεων στο νησί. Το ότι το Ηνωμένο Βασίλειο χρειάστηκε να διαβεβαιώσει δημοσίως ότι οι Βάσεις στην Κύπρο δεν θα χρησιμοποιηθούν για επιθετικές επιχειρήσεις στην τρέχουσα κρίση, έδωσε στην κυπριακή αντίδραση έρεισμα και ότι η κυπριακή πίεση ήδη παρήγαγε πολιτικό αποτέλεσμα, έστω περιορισμένο.

2 Τι αναφέρει η Συνθήκη για τις Βάσεις;

Ως βασικά σημεία της Συνθήκης θεωρούνται τα ακόλουθα:

Το Άρθρο 1 της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης ορίζει ότι το έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας περιλαμβάνει το νησί της Κύπρου και τα παρακείμενα νησιά, με εξαίρεση δύο περιοχές που ορίζονται στο Παράρτημα Α, οι οποίες «remain under the sovereignty of the United Kingdom». Οι δύο αυτές περιοχές κατονομάζονται ρητά ως Akrotiri Sovereign Base Area και Dhekelia Sovereign Base Area.

Στο Άρθρο 2 σημειώνεται ότι η Δημοκρατία υποχρεούται να παραχωρήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο τα δικαιώματα του Παράρτηματος Annex B και να συνεργάζεται πλήρως ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια και η αποτελεσματική λειτουργία των στρατιωτικών βάσεων που βρίσκονται στις δύο Κυρίαρχες Περιοχές Βάσεων, καθώς και η πλήρης απόλαυση από το Ηνωμένο Βασίλειο των δικαιωμάτων που του απονέμει η Συνθήκη.

Στο Παράρτημα Annex B, Μέρος II, Παράγραφος 2 αναφέρεται ότι «Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θα έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τις Κυρίαρχες Περιοχές Βάσεων για στρατιωτικούς σκοπούς και να ασκεί πλήρη και κατασκευαστικό έλεγχο επί αυτών, και για τους σκοπούς αυτούς να έχει τέτοιες διευκολύνσεις και να λαμβάνει τέτοια μέτρα, ως η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ήθελε θεωρήσει αναγκαία ή επιθυμητά».

3 Πού αποσκοπούν η αναφορά του Νίκου Χριστοδουλίδη σε «αποικιακό κατάλοιπο»;

Εκλαμβάνεται περισσότερο ως μήνυμα για εσωτερική κατανάλωση, καθώς ο όρος «αποικιακό κατάλοιπο» πατά σε ένα διαχρονικό κυπριακό πολιτικό συναισθημα που αγγίζει ευρύτερα την κοινωνία. Αυτή είναι και η περιγραφή που δίνουν πολλά ευρωπαϊκά ρεπορτάζ; γλώσσα που συναντά παλιότερα κοινωνικά και πολιτικά αντανάκλαστικά στην Κύπρο. Άρα ο Πρόεδρος απευθύνεται προς το Η.Β., για να τον ακούσει η κυπριακή κοινή γνώμη.

4 Μπορεί η Λευκωσία να ανοίξει μονομερώς θέμα καθεστώτος;

Όχι. Η ίδια η Συνθήκη προβλέπει συγκεκριμένους μηχανισμούς.

Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης με τον Βρετανό πρωθυπουργό Κιρ Στάρμερ, κατά την επίσκεψη του τελευταίου στην Κύπρο τον Δεκέμβριο του 2024.

Οι επιδιώξεις και τα πραγματικά περιθώρια της Λευκωσίας

20 ερωταπαντήσεις για τις Αγγλικές Βάσεις, τις προθέσεις τις Λευκωσίας, το καθεστώς, τα όρια, τους εμπλεκόμενους παράγοντες

5 Ειπώθηκε –κυρίως από βρετανικά ΜΜΕ– ότι οι Βάσεις στην Κύπρο μπορεί και να μην αποτελούν πλέον αναγκαιότητα για τη Μεγάλη Βρετανία. Ισχύει;

Αν κρίνουμε από το πρόγραμμα APOLLO και τα επίσημα ανακοινθέντα έργα από το βρετανικό υπουργείο Άμυνας, μάλλον όχι. Επίσημα έγγραφα περιγράφουν το πρόγραμμα APOLLO ως ένα ευρύτερο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού και αντισεισμικής αναβάθμισης των βρετανικών υποδομών στην Κύπρο. Στις 10 Ιουλίου 2023 η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ανακοίνωσε σύμβαση £66 εκατ. για νέες εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επιβατών και διακίνησης εμπορευμάτων. Η ανακοίνωση αναφέρει ότι θα κατασκευαστεί νέος τερματικός σταθμός και κτίρια διαχείρισης φορτίων και εμπορευμάτων, μεγαλύτεροι χώροι αρίξεων και αναχωρήσεων και άλλοι χώροι που να καλύπτουν όλες τις σημερινές ανάγκες των Βάσεων. Η ίδια ανακοίνωση εξηγεί ότι το υφιστάμενο terminal είναι της δεκαετίας του 1960 και δεν επαρκεί για τα σύγχρονα αεροσκάφη RAF Voyager. Παράλληλα, υπάρχει επιβεβαιωμένη οικιστική επένδυση στο Ακρωτήριο. Όπως αναφέρεται σε ανακοίνωση της 17ης Μαΐου 2023, ολοκληρώθηκαν 34 νέες αντισεισμικές κατοικίες για προσωπικό στο RAF Akrotiri, ως πρώτη φάση ενός έργου £20 εκατ. Το σχέδιο είχε αρχικά ξεκινήσει για 28 κατοικίες, αλλά επεκτάθηκε με επιπλέον χρηματοδότηση από το APOLLO ώστε ο αριθμός να φτάσει τα 34 στίπια, ενώ προβλέπονταν και 11 επιπλέον κατοικίες για αξιωματικούς.

6 Η Τουρκία και οι Τουρκοκύπριοι μπορούν να παρακαμφθούν από αυτή τη συζήτηση;

Η Συνθήκη του 1960 είναι πολυμερής, με μέρη το Ηνωμένο

Βασίλειο, την Ελλάδα, την Τουρκία και την Κυπριακή Δημοκρατία, και το άρθρο 1 κατοχυρώνει ότι οι περιοχές των SBA «shall remain under the sovereignty of the United Kingdom». Το γενικό δικαίο των συνθηκών λέει ότι μια συνθήκη τροποποιείται με συμφωνία των μερών, ενώ σε πολυμερείς συνθήκες η τροποποίηση μόνο μεταξύ ορισμένων μερών δεν πρέπει να γίνει τα δικαιώματα των υπολοίπων. Αν το ζητούμενο της Λευκωσίας είναι να αλλάξει ο ίδιος ο κανόνας του άρθρου 1 για τη βρετανική κυριαρχία, η ασφαλέστερη νομική ανάγνωση είναι ότι χρειάζεται συναίνεση όλων των σχετικών μερών της συνθήκης, όχι διμερές deal Κύπρου - Η.Β. Για τους Τουρκοκύπριους το πράγμα είναι πιο καθαρό: δεν είναι ξεχωριστό συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης. Συμβαλλόμενο μέρος είναι η Κυπριακή Δημοκρατία. Ενδεχομένως οι Τουρκοκύπριοι να μπορούν να παρακαμφθούν ως αυτοτελές «μέρος», γιατί δεν είναι χωριστό συμβαλλόμενο μέρος. Το ότι οι Τουρκοκύπριοι υπουργοί αποχώρησαν από την κυβέρνηση το 1963, δεν δημιουργεί μέλος. Δύσκολο μεν, θεωρητικά όμως μπορεί να ληχθεί. Η Τουρκία όμως όχι τόσο εύκολα, γιατί είναι συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης. Για την Τουρκία, η μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας περιπλέκει την πολιτική εικόνα, αλλά δεν την εξαφανίζει ως συμβαλλόμενο μέρος της συνθήκης του 1960. Αντιθέτως, η Τουρκία παραμένει καταγεγραμμένη ως participant στη συνθήκη στο UN Treaty Collection. Με απλά λόγια: η μη αναγνώριση δεν σβήνει αυτόματα την ιδιότητα του συμβαλλόμενου σε μια προϋπάρχουσα πολυμερή συνθήκη.

7 Ποιες είναι οι πιθανές επιδιώξεις της Λευκωσίας;

Επικρατούν τρία σενάρια για την κίνηση της Λευκωσίας:

α) Πολιτική πίεση προς το Λονδίνο
Στο πλαίσιο μιας σταδιακής επιδιώξης για ευρύτερη συμμαχική πολυκεντρικότητα, η Λευκωσία θέλησε να ασκήσει πολιτική πίεση στο Λονδίνο, όχι με στόχο το καθεστώς των Βάσεων, αλλά να προκαλέσει μια διαπραγματευτική μόχλευση προκειμένου να εξασφαλίσει έναν νέο διακανονισμό για τη λειτουργία τους που να ανταποκρίνεται στη σημαντική πραγματικότητα. Μετά το drone strike της 2ας Μαρτίου κοντά στο Ακρωτήριο, η Λευκωσία έκρινε ότι εκτέθηκε σε κίνδυνο χωρίς επαρκή προειδοποίηση και χωρίς επαρκή έλεγχο της κατάστασης, και γι' αυτό άνοιξε συζήτηση με το Η.Β. για το μέλλον/τη λειτουργία των Βάσεων και για νέες ρυθμίσεις ασφαλείας. Θα λέγαμε ότι είναι μια προσπάθεια της Λευκωσίας να βάλει όρια και κανόνες και να εξασφαλίσει διαβεβαιώσεις που αντανακλούν στον αυτόνομο τρόπο που λειτουργούν μέχρι τώρα οι Βάσεις.

β) Εξισορρόπηση με ΗΠΑ και Ισραήλ

Η Κύπρος του σήμερα δεν είναι η Κύπρος άλλων δεκαετιών: έχει εμβαθύνει τις αμυντικές σχέσεις της με τις ΗΠΑ, έγινε αποδεκτή στα προγράμματα FMS και EDA, έχει πρόσβαση σε αμυντικά είδη και υπηρεσίες, προχωρά σε αναβάθμιση της αεροπορικής βάσης «Ανδρέας Παπανδρέου», με σαφή σχεδιασμό τη χρήση και αξιοποίησή της από τους Αμερικανούς, συνεργάζεται στενά τόσο σε επίπεδο ασκήσεων όσο και στην εξασφάλιση αμυντικών στοιχείων με το Ισραήλ... Σ' αυτό το πλαίσιο, επιδιώκει να δηλώσει τη διεύρυνση του γεωπολιτικού κύρους της Κυπριακής Δημοκρατίας με τη συνεργασία ισχυρών συμμαχιών στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Σ' αυτό το πλαίσιο, θέλει να κάνει ξεκάθαρο ότι οι Βάσεις πρέπει να πάντων να θεωρούνται διμερές βρετανοκυπριακό τεχνικό θέμα και έχει ξαναμπεί ως ευρύτερο θέμα ασφαλείας και πολιτικής

ισορροπίας στην περιοχή.

β) Μακροπρόθεσμη μείωση της βρετανικής κεντρικότητας
Καθώς η βάση «Ανδρέας Παπανδρέου» αναβαθμίζεται ώστε να μπορεί να φιλοξενεί ή να υποστηρίζει περισσότερα κυπριακά και συμμαχικά αεροπορικά μέσα, τότε η βρετανική παρουσία χάνει ένα μέρος της αποκλειστικότητάς της ως ο μόνος ώριμος δυτικός αεροπορικός κόμβος στο νησί. Η ΑΡ είχε ήδη αναφέρει από το 2025 ότι η αμερικανική αεροπορία αξιολογούσε αναβαθμίσεις της βάσης Πάφου ως ανθρωπιστικό staging post για επιχειρήσεις στη Μέση Ανατολή, με κυπριακή έγκριση να απαιτείται για κάθε έζνη χρήση. Αυτό θα μπορούσε, σε βάθος χρόνου, να δώσει στη Λευκωσία περισσότερη αυτονομία απέναντι στο Η.Β.

8 Ρεαλιστικά και πιο χειροπιαστά, τι θα μπορούσε να βελήσει να κερδίσει η Λευκωσία;

α) Υποχρεωτική έγκαιρη προειδοποίηση και μόνιμος μηχανισμός διαβούλευσης.

Η Κύπρος θα μπορούσε να ζητήσει γραπτό πρωτόκολλο που να υποχρεώνει το Λονδίνο να ενημερώνει εγκαίρως τη Λευκωσία για αυξημένο κίνδυνο, για αλλαγή επιπέδου απειλής και για χρήση των Βάσεων σε περιόδους κρίσης, μαζί με μόνιμο κοινό κέντρο επαφής πολιτικής προστασίας και ασφαλείας. Αυτό πατάει ακριβώς πάνω στην πρόσφατη κυπριακή ενόχληση ότι δεν υπήρξε επαρκής και έγκαιρη προειδοποίηση προς τις τοπικές αρχές και τους πολίτες γύρω από το Ακρωτήριο.

β) Ρητή γραπτή δέσμευση για το τι δεν θα γίνεται από τις Βάσεις χωρίς πολιτική συνεννόηση.

Εφόσον το Η.Β. ήδη διαβεβαίωσε δημοσίως ότι το Ακρωτήριο δεν θα χρησιμοποιηθεί για επιθετικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της τρέχουσας κρίσης με το Ιράν, η Λευκωσία θα μπορούσε να

ζητήσει αυτό να πάρει πιο μόνιμη μορφή: ένα διμερές μνημόνιο που να ορίζει ότι συγκεκριμένες κατηγορίες επιθετικής χρήσης ή επικιρήσεων υψηλού ρίσκου θα προϋποθέτουν προηγούμενη πολιτική διαβούλευση σε ανώτατο επίπεδο. Αυτό δεν αλλάζει τη νομική κυριαρχία του Η.Β., αλλά αυξάνει το πολιτικό κόστος μονομερών ενεργειών.

γ) Συγκεκριμένο πακέτο προστασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας από αντίποινα.

Αφού η χρήση ή η στοχοποίηση των Βάσεων μπορεί να εκθέσει και την υπόλοιπη Κύπρο, η Λευκωσία θα μπορούσε να ζητήσει ενισχυμένα μέτρα αεράμυνας/αντι-drone, κοινό σχεδιασμό πολιτικής άμυνας, ανταλλαγή real-time πληροφοριών απειλής και σαφείς διαδικασίες προστασίας κρίσιμων υποδομών και κατοικημένων περιοχών. Το Reuters ήδη ανέφερε ότι το Η.Β. υποσχέθηκε να ενισχύσει τα προληπτικά μέτρα ασφαλείας στο νησί μετά το περιστατικό. Η κυπριακή πλευρά θα μπορούσε να ζητήσει αυτό να γίνει μετρήσιμο και θεσμοθετημένο.

δ) Μηχανισμό αποζημιώσεων και ευθύνης για ζημιές ή διαταραχές.

Αυτό είναι πολύ «γρήνο», αλλά συχνά πιο εφαρμόσιμο από τα μεγάλα γεωπολιτικά αιτήματα. Η Κύπρος θα μπορούσε να ζητήσει ειδικό ταμείο ή ρήτρα αποκατάστασης για περιπτώσεις ζημιών σε υποδομές, περιουσίες, τοπική οικονομία ή έκτακτες δαπάνες πολιτικής προστασίας που συνδέονται με συμβάντα γύρω από τις Βάσεις. Το προηγούμενο του 2014 δείχνει ότι Λονδίνο και Λευκωσία μπορούν να πετυχαίνουν πρακτικές διευθετήσεις για ζητήματα μέσα και γύρω από τις SBA χωρίς να ανοίγουν το ζήτημα της κυριαρχίας.

ε) Περιοδική αναθεώρηση των ρυθμίσεων και μεγαλύτερη διαφάνεια προς τη Λευκωσία.

Αντί για μια «τελική μάχη» για το καθεστώς, η Κύπρος θα μπορούσε να ζητήσει επίσημη εξāmηνιαία ή ετήσια αναθεώρηση σε επίπεδο ΥΠΕΞ/ΥΠΙΑΜ, με κοινές αξιολογήσεις κινδύνου, ενημέρωση για μεγάλες αλλαγές αποτυπώματος και agreed procedures σε κρίσεις. Αυτό είναι ίσως το πιο ρεαλιστικό αίτημα απ' όλα: δεν αμφισβητεί τον πυρήνα της Συνθήκης του 1960, αλλά μετατρέπει τις Βάσεις από «μονομερή βρετανική πραγματικότητα» σε θέμα συνεχούς πολιτικής διαχείρισης.

9 Οι ΗΠΑ και το Ισραήλ υπάρχουν στο «κάδρο»; Πώς;

Οι ΗΠΑ μπαίνουν κυρίως ως εργαλείο εξισορρόπησης. Η ενίσχυση των αμυντικών δεσμών Κύπρου-ΗΠΑ και η αναβάθμιση της Πάφου αυξάνουν τη διαπραγματευτική αξία της Λευκωσίας, επειδή δείχνουν ότι το νησί μπορεί να λειτουργήσει και μέσα από κυπριακές υποδομές για δυτικές ή εταιρικές ανάγκες.

10 Το προηγούμενο της απόφασης του Μαυρικίου, πώς αντανάκλα στην Κύπρο;

Η υπόθεση Chagos βοήθησε να κλονιστεί το αποικιακό κατάλοιπο και η βρετανική ισχύς, μιας και το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε ότι η αποαποικιοποίηση του Μαυρικίου δεν ολοκληρώθηκε νόμιμα όταν αποσπαστηκε το Chagos το 1965, άρα το Η.Β. όφειλε να τηρήσει τη διοίκησή του «as rapidly as possible». Η Κύπρος ωστόσο παρουσιάζει την εξής διαφορά: η αποικιοποίηση: Στο Chagos, το βασικό νομικό εύρημα ήταν ότι το Η.Β. απέσπασε έδαφος από μη αυτοδιοικούμενο αποικιακό έδαφος πριν από την ανεξαρτησία του Μαυρικίου, κατά παράβαση της αυτοδιάθεσης. Στην Κύπρο, αντίθετα, οι SBA κατοχυρώθηκαν μέσα από τη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης του 1960, που ορίζει ρητά ότι οι δύο περιοχές «shall remain under the sovereignty of the United Kingdom», και η ίδια η Κυπριακή Δημοκρατία είναι συμβαλλόμενο μέρος της συνθήκης. Αυτό, στη συνέχεια αποτέλεσε μέρος του πρωτοκόλλου ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και τα δύο, με την υπογραφή της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Κι όμως ναι. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Βρετανία βρέθηκε να εξετάζει σοβαρά την πλήρη αποχώρησή της από την Κύπρο. Το γεγονός τεκμηριώνει σειρά αποχαρακτρισμένων εγγράφων των βρετανικών αρχείων, από τα οποία προκύπτει ότι, τους πρώτους μήνες του 1974 η κυβέρνηση υπό τον Χάρολντ Ουίλσον εξέτασε το ενδεχόμενο της πλήρους απόσυρσης των Βάσεων από το νησί. Ως κύριος λόγος φαίνεται να ήταν η πίεση από τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η Βρετανία εκείνη την περίοδο και, στο πλαίσιο εξοικονομήσεων, μελετούσε το ενδεχόμενο μιας ευρείας στρατηγικής αναθεώρησης που θα μείωνε τις αμυντικές δαπάνες και το υψηλό κόστος συντήρησης Βάσεων σε διάφορα μέρη του πλανήτη. Εκείνη την περίοδο το ετήσιο κόστος για τη διατήρηση των Βάσεων στην Κύπρο, ανερχόταν σε περίπου 35 - 40 εκατομμύρια λίρες.

«Προτιμώμενη επιλογή»

Σύμφωνα με μελέτες που ξεκίνησαν την άνοιξη του 1974, η μελέτη που αφορούσε την παρουσία της Βρετανίας ανατολικά του Σουέζ και συμπεριελάμβανε την Κύπρο, κατέληγε στο συμπέρασμα ότι οι Βάσεις δεν ήταν πλέον στρατιωτικά απαραίτητες για το Ηνωμένο Βασίλειο. Ενδεικτικό είναι το απόρρητο υπόμνημα του υπουργείου Άμυνας, ημερομηνίας 13 Μαΐου 1974, με σήμανση ασφαλείας «UK Eyes Only», το οποίο εξέταζε το σενάριο «εγκατάλειψης των Βάσεων με διατήρηση μόνο κάποιων διευκολύνσεων επικοινωνιών». Όπως επίσης δεικνύουν τα πρακτικά συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 28 Νοεμβρίου 1974, η πρόταση για «συνολική απόσυρση από τις Κυρίαρχες Περιοχές Βάσεων» εμφανιζόταν ως η «προτιμώμενη επιλογή» της κυβέρνησης Ουίλσον. Μάλιστα, υπήρχε χρονοδιάγραμμα που προέβλεπε όπως αυτή ολοκληρωθεί μέχρι το 1976. Το υπόμνημα δε στο Υπουργικό Συμβούλιο είχε υποβάλει ο ίδιος ο Τζέιμς Κάλαχαν, ο τότε υπουργός Εξωτερικών, ο οποίος ήταν της άποψης ότι η διατήρηση των Βάσεων ήταν πλέον «ασύμφορη». Τα αποκαρκτηρισμένα

έγγραφα μάς πληροφορούν και για μία συνάντηση στο Chequers, την εξοχική πρωθυπουργική κατοικία, όπου ο Χάρολντ Ουίλσον και οι υπουργοί του είχαν συζητήσει, τέλη Νοεμβρίου, το ενδεχόμενο να προχωρούσαν στην κατάργηση μίας εκ των δύο Βάσεων. Η πρόταση ήταν να εγκαταλειφθεί η Δεκέλεια, ως ευάλωτη λόγω γειτνίασης με τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός και να κρατηθεί το Ακρωτήριο το οποίο αξιολογείτο «εκτεταμένων επιχειρησιακών δυνατοτήτων».

Το «Οχι» του Κίσινγκερ

Την τελική απόφασή το Λονδίνο την πήρε το 1975. Προέβλεπε τη μείωση δυνάμεων, αλλά όχι εγκατάλειψη. Καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η έντονη αντίθεση των Ηνωμένων

Πολιτειών. Οι ΗΠΑ είχαν μόλις χάσει τις Βάσεις τους στην Ελλάδα, μετά την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, και η απώλεια και της Κύπρου ήταν γι' αυτούς αδιανόητη, αφού θα άφηνε τη Μεσόγειο, όπως υποστήριξαν, «εκτεθειμένη στη Σοβιετική Ένωση». Γι' αυτό και η αντίδραση της Ουάσινγκτον μόλις το Λονδίνο της κοινοποίησε τις προθέσεις του ήταν ακαριαία και σφοδρή. Ο Χένρι Κίσινγκερ έστειλε αυστηρό μήνυμα στον Κάλαχαν, τονίζοντας ότι «η αποχώρηση από την Κύπρο θα ήταν καταστροφική για τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ». Ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών άσκησε εντονότερες πιέσεις προκειμένου να διατηρηθούν οι Βάσεις, καθώς οι Αμερικανοί τις θεωρούσαν κρίσιμες για τη συλλογή πληροφοριών και τον έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου. Σε έκθε-

ση δε της Μικτής Επιτροπής Πληροφοριών (Joint Intelligence Committee) καταγραφόταν η άποψη ότι η παρουσία της Βρετανίας λειτουργούσε ως «σταθεροποιητικός παράγοντας» που απέτρεπε την πλήρη προσάρτηση της Κύπρου από την Τουρκία.

Ο «λογαριασμός» του Μακαρίου

Να σημειωθεί ότι στις αρχές της δεκαετίας του 1970, ενώ το Λονδίνο βυθιζόταν σε οικονομική κρίση, τις κυπροβρετανικές σχέσεις ήρθαν να επιβαρύνουν οι οικονομικές αξιώσεις που η Κυπριακή Δημοκρατία υπό τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο διεκδικούσε, καθώς η Λευκωσία αμφισβητούσε το οικονομικό καθεστώς που συνόδευε τη βρετανική παρουσία. Με βάση Ανταλλαγή Διακοινώσεων μεταξύ των δύο

χωρών, η Βρετανία έπρεπε να καταβάλει 12 εκατομμύρια λίρες έως το 1965, το οποίο δεν αφορούσε ενοίκιο για τις Βάσεις, αλλά ένα σύστημα αποζημίωσης για ανεξάρτητες διευκολύνσεις που απολάμβανε η Βρετανία. Η οποία δεν έδειχνε πρόθυμη για ανανέωση της ρύθμισης, ενώ η Λευκωσία ενημερώθηκε ότι αυτή συνδεόταν με πρόοδο στις διαπραγματεύσεις. Είχε γίνει δε αντιληπτό ότι το Λονδίνο υπέκυψε σε παρασκηνιακές πιέσεις της Άγκυρας και δεσμεύτηκε να μην προχωρήσει σε νέα ρύθμιση. Το 1972, λοιπόν, ο Μακάριος παρουσίασε στη Βρετανία «λογαριασμό» που αφορούσε στην περίοδο από την 1η Απριλίου 1965 έως τις 31 Μαρτίου 1972 ζητώντας 76,5 εκατομμύρια λίρες για τη χρήση εγκαταστάσεων και υπηρεσιών και επιπλέον υπέβαλε αξίωση για ετήσια πληρωμή 11,48 εκατομμυρίων λιρών από την 1η Απριλίου 1972 και μετά.

Η αρχική αντίδραση του Λονδίνου ήταν να απορρίψει τις κυπριακές αξιώσεις, δεν είχαν, σημειώνει, νομική βάση. Διαμήνυσε δε στη Λευκωσία ότι εάν επρόκειτο να υπάρξει οποιαδήποτε επανέναρξη πληρωμών, αυτή θα έπρεπε να ενταχθεί στο πλαίσιο της Ανταλλαγής Διακοινώσεων του 1960. Ωστόσο, ο υπουργός των Εξωτερικών, Λόρδος Άλεκ Ντάγκλας Χίουμ, που διάβαζε πραγματιστικά τις γεωπολιτικές εξελίξεις, θεωρούσε ότι η Βρετανία όφειλε να επαναφέρει την οικονομική βοήθεια για να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία των Βάσεων στο νησί. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει σχέδιο που προέβλεπε επιπλέον πληρωμές έως 2,5 εκατομμύρια λίρες από τον Απρίλιο του 1974 έως τον Μάρτιο του 1980, καθώς και αναδρομικά καταβολή 10 εκατομμυρίων λιρών. Όλα όμως διαφοροποιήθηκαν μετά τις εκλογές του Φεβρουαρίου και την επάνοδο στην εξουσία των Εργατικών. Εκείνη την περίοδο και υπό το βάρος των μεγάλων οικονομικών προβλημάτων που βίωνε η Βρετανία, ήταν που μπήκε στο κάδρο και το ενδεχόμενο πλήρους κατάργησης των Βάσεων. Τελικά, η παραμονή τους δεν κρίθηκε από κάποια οικονομική συμφωνία, αλλά από το γεγονός ότι η Κύπρος είχε πια καταστεί απαραίτητη για την αμερικανική στρατηγική στην Ανατολική Μεσόγειο, με τον Χένρι Κίσινγκερ να θεωρεί την παρουσία τους, όχι απολύτως απαραίτητη, αλλά κρίσιμη.

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν το βρετανικό αντιτορπλικό «HMS Dragon» έφτανε στην Κύπρο την περασμένη εβδομάδα, τρεις εβδομάδες μετά το πλήγμα ενός ιρανικού drone «Shahed» στη βάση του Ακρωτηρίου, και ενώ στην ευρύτερη νοτιοανατολική Μεσόγειο έχει αναπτυχθεί λόγω πολέμου μια τεράστια αεροναυτική αρμάδα από τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, μια μερίδα χρηστών στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έγραφαν σκληπτικά πως «τερμάτισε και ο Αστραχάν». Κι όντως η εικόνα του πάλαι ποτέ κραταιού Βασιλικού Πολεμικού Ναυτικού να αναπτύσσει ένα υπερσύγχρονο αντιτορπλικό... τελευταίο στην περιοχή, ενώ κυρίαρχο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου πλήγνκε, μεγεθύνεται υπό το βάρος των εξελίξεων και τη συνεχιζόμενη σύγκρουση Ιράν-ΗΠΑ-Ισραήλ.

Οι εξελίξεις στην περιοχή μετά τις 28 Φεβρουαρίου όχι μόνο αλλάζουν άρδην τις ισορροπίες δυνάμεων από τα Στενά του Ορμούζ μέχρι την Ανατολική Μεσόγειο αλλά εγγράφουν, εκ νέου, τόσο στην Κύπρο όσο και διεθνώς το μέλλον των Βρετανικών Κυρίαρχων Βάσεων (BSA). Μίας πτυχής που είτε ιδωθεί ως αποικιακό κατόλιπο, είτε ως προς τη διάσταση της αρχιτεκτονικής ασφάλειας της Δύσης σε ένα υποσύστημα (Ανατολική Μεσόγειος) που την τελευταία δεκαετία επιταχύνεται ως επίκεντρο εξελίξεων, θα απασχολήσει τα επόμενα χρόνια την εσωτερική συζήτηση, τις επιμέρους πτυχές του Κυπριακού και των σχέσεων Η.Β.-Κύπρου αλλά και την επιστροφή της Δύσης στην περιοχή.

Βάσεις με σημασία από νωρίς

Ήδη, πολύ πριν από την κυπριακή ανεξαρτησία του 1960, η κρίση του Σουέζ και το πώς Βρετανογάλλοι και Ισραήλ εισέβαλαν στην Αίγυπτο, το 1956, ανέδειξε τη σημασία της Κύπρου ως προ-

κχωρημένου και στρατηγικής σημασίας κόμβου για τη στρατηγική της Δύσης στην τότε, αναδυόμενη υπό συγκρούσεις και μετα-αποικιακά κινήματα, Μέση Ανατολή. Η πρώτη περίοδος του Ψυχρού Πολέμου και του ανταγωνισμού ισχύος Δύσης-Σοβιετικής Ένωσης, μέχρι την κορύφωση της πυραυλικής κρίσης της Κούβας ανέδειξε πως η Κύπρος αποτελούσε πολύτιμο έδα-

Οι τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα και οι πρώτες του 21ου ανέδειξαν τη σημασία των βρετανικών βάσεων για μια σειρά προκλήσεων.

φος για την πάλαι ποτέ, κραταιά, Βρετανική Αυτοκρατορία, που το 1960 όχι μόνο θα υπέγραφε, ως εγγυητρία δύναμη, την ανεξαρτησία της νεότευκτης Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά θα διασφάλιζε διπλωματικά μια έκταση 254 τετραχιλιομέτρων (Ακρωτήρι και Δεκέλεια) νοτιοανατολικά και νοτιοδυτικά της κυπριακής επικράτειας ως Ηνωμένο Βασίλειο, μεταπολεμικά, με ένα ιδιότυπο καθεστώς στρατοκρατικής εξάρτησης από τη συνταγματική μοναρχία του Ηνωμένου Βασιλείου, αναδεικνύοντας μια διάσταση που πέραν των γεωπολιτικών πραγματικοτήτων καθόρισε και καθορίζει, για πολ-

λές δεκαετίες, τη σχέση Λονδίνου-Λευκωσίας.

«Μάτια και αφτιά» της Δύσης

Πολύ πριν από τον Τραμπ, τον Νετανιάχου, τους Ιρανούς Φρουρούς της Επανάστασης και τη Γάζα αλλά και τον ίδιο τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνων, οι ΗΠΑ και ο αγγλοσαξονικός κόσμος (Η.Β., Καναδάς, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία) συμφώνησαν άτυπα, το 1941 και επίσημα το 1943, και αφού οι ΗΠΑ είχαν ήδη εισέλθει στον Β΄ Π.Π., τη συμφωνία των λεγόμενων «Five Eyes» (UKUSA Agreement) για τη συνεργασία των χωρών σε θέματα SIGINT (Signals Intelligence). Ήταν εξάλλου τεράστιας σημασίας η υποκλοπή σημάτων επικοινωνίας και η αποκρυπτογράφηση των συστημάτων

μυστικής επικοινωνίας της ναζιστικής Γερμανίας, όχι μόνο για τη συντριβή της από τον ελεύθερο κόσμο αλλά και για την ταχύτερη ήττα στο πεδίο των επιχειρήσεων της Ευρώπης. Η ταχεία, μεταπολεμικά, ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και ο συστηματικός ανταγωνισμός ισχύος ακολούθως, μεταξύ Δύσης και Σοβιετικής Ένωσης, όχι μόνο επέβαλλε τον φόβο μιας νέας παγκόσμιας σύγκρουσης αλλά δημιούργησε και πεδία ψυχροπολεμικής αναμέτρησης σε Ασία, Αφρική και Μέση Ανατολή. Η Κύπρος συνεπώς, μετά το 1960, όχι μόνο αποτελούσε ένα γεωπολιτικό σταυροδρόμι τεράστιων ανταγωνισμών ισχύος λόγω γεωγραφικής θέσης, αλλά διαμέσου των βρετανικών βάσεων αποτέλεσε αμέσως:

• **Κόμβο** για τη συλλογή πληροφοριών τύπου SIGINT/COMINT/ELINT (αντίστοιχα Signals

Intelligence, Communications Intelligence) που κάλυπτε μια απόσταση από τη νότια Ρωσία μέχρι το κέρας της Αφρικής.

• **Προβολή** ισχύος για τη Δύση, αλλά και σημαντικό διαμετακομιστικό σταθμό για εκκενώσεις πληθυσμού, στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και μεταφορά προσωπικού σε ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ.

• **Σημαντική** αεροπορική βάση για επιχειρήσεις της Δύσης στην περιοχή.

Οι παραπάνω τρεις πτυχές δεν άλλαξαν ποτέ ως προς την πραγματική τους διάσταση μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου. Και μπορεί Δύση και Σοβιετική Ένωση να μην αναμετρήθηκαν ποτέ, ιστορικά, απευθείας την περίοδο 1945-1989, ωστόσο οι τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα και οι πρώτες του 21ου ανέδειξαν τη σημασία των βρετανικών βάσεων για μια σειρά προκλήσεων. Από τις επεμβάσεις των ΗΠΑ σε Ιράκ και Αφγανιστάν μετά το 2001 και την 11η Σεπτεμβρίου μέχρι τις ανθρωπιστικές επιχειρήσεις, τον διεθνή πόλεμο κατά της ισλαμικής τρομοκρατίας και τα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης. Το πώς διαμορφώνονται τα δεδομένα στην περιοχή μετά την 7η Οκτωβρίου του 2023, καθώς και τον πόλεμο πλέον Ισραήλ-Δύσης εναντίον του Ιράν επαναφέρουν τη σημασία των Βάσεων για τη Δύση. Ωστόσο, ένα ιρανικό drone Shahed που κατέληξε σε ένα σκάπαστρο αεροσκαφών στο Ακρωτήριο προ εβδομάδων επανέφερε και τη συζήτηση για το μέλλον τους, επίσημα όπως πλέον και σε επίπεδο δηλώσεων έθεσε ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

«Εξω οι Βάσεις» ή «μέσα το ΝΑΤΟ»;

Η δημόσια συζήτηση για τις βρετανικές βάσεις στην Κύπρο αποτελεί, διαχρονικά, διακύβευμα εξώσης τόσο για την Αριστερά (ΑΚΕΛ) όσο και για τη Δεξιά ή ένα μέρος δεξιότερα του ΔΗΣΥ. Όταν η συζήτηση μάλιστα τις έφερνε στο προσκήνιο για θέματα ασφάλειας, μικροπολιτικές εκμετάλλευσης σε περιόδους πολιτικών εξελίξεων στο εσωτερικό ή διεργασιών σε σχέση με το Κυπριακό, η εναλλαγή μεταξύ του «έξω οι βάσεις του θανάτου» και του «συμφωνήσαμε να μειωθεί το έδαφός τους» (της συμφωνίας Κάμερον-Αναστασιάδη το 2014, για ανάπτυξη περιοχών που ενέπιπταν στα όριά τους) δημιουργούσε μάλλον μια συζήτηση περί εσωτερικής κατανάλωσης παρά μια οργανωμένη προσπάθεια επίλυσης της έκβασης του καθεστώτος τους (που συνδυαστικά με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης για την αναγνώριση της κυριαρχίας του Μαυρικίου, το 2024, επί των νήσων Τσάγκος στο Αρχιπέλαγος Τσάγκος, δημιουργεί ένα ισχυρό νομικό προηγούμενο στο οπλοστάσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας). Οι πρόσφατες εξελίξεις, ωστόσο, δίνουν το έναυσμα για μια σοβαρή συζήτηση Λονδίνου-Λευκωσίας, που ωστόσο περνά και αυτή από:

• **Τη στενή** συνεργασία Λονδίνου-Ουάσινγκτον ως προς τη διαχρονική χρήση των Βάσεων.

• **Τον εξωτερικό** προσανατολισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας.

• **Την επίλυση** του Κυπριακού εντός ή εκτός παραμέτρων του ΝΑΤΟ.

• **Την ίδια** τη γεωπολιτική επιτάχυνση των εξελίξεων στην περιοχή, δεδομένου πως η κατάσταση με το Ιράν μπορεί να διαρκέσει για καιρό και συμβαίνει εν μέσω συνεχιζόμενου πολέμου στην Ουκρανία που επαναπροσδιορίζει την αρχιτεκτονική ασφάλειας του διεθνούς συστήματος για τις επόμενες δεκαετίες.

«Μάτια και αφτιά» της Δύσης

Η γεωστρατηγική και γεωπολιτική σημασία των Βάσεων για το Η.Β. και όχι μόνο

Την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου οι Βάσεις αποτελούσαν κόμβο συλλογής πληροφοριών τύπου SIGINT/COMINT/ELINT που κάλυπτε μια απόσταση από τη νότια Ρωσία μέχρι το κέρας της Αφρικής.

Του ΠΑΝΑΥΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Θετικό χαρτί προς αξιοποίηση στα χέρια της Λευκωσίας τείνει να καταστεί η υπό διαμόρφωση έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Τουρκία, καθώς οι «συμβιβαστικές τροπολογίες» που υπέβαλε ο εισηγητής, Ισπανός Σοσιαλιστής ευρωβουλευτής, Nacho Sanchez Amor, καταγράφουν όλες τις κυπριογενείς υποχρεώσεις της Άγκυρας, περιλαμβανομένης και της λύσης του Κυπριακού. Σε αυτή την κατεύθυνση συνέβαλαν και οι τροπολογίες των Κυπρίων ευρωβουλευτών Λουκά Φουρλά και Μιχάλη Χατζηπαντέλα (ΔΗΣΥ), Γιώργου Γεωργίου (ΑΚΕΛ), Κώστα Μαυρίδη (ΔΗΚΟ) και Γεάδη Γεάδη (ΕΛΑΜ), με εξαίρεση τον ανεξάρτητο Φειδία Παναγιώτου, που δεν συνυπεγράψε καμιά από τις συνολικά 762 τροπολογίες που υποβλήθηκαν για όλο το φάσμα των ευρωτουρκικών σχέσεων.

Το συμβιβαστικό κείμενο, το οποίο εξασφάλισε η «Κ», θέτει την Άγκυρα προ των ευθυνών της στο Κυπριακό, αποκηρύσσει κάθε σκέψη για λύση δύο κρατών στην Κύπρο και «καταδικάζει έντονα τις προσπάθειες της Τουρκίας να αναβαθμίσει το καθεστώς της αποσχιστικής οντότητας». Παράλληλα, «καταδικάζει τις συνεχιζόμενες προσπάθειες της Τουρκίας να “ανοίξει” και να εποικίσει τα Βαρώσια», ενώ επαναφέρει τις υποδείξεις της Ευρωβουλής για απόδοση της περιελειστης πόλης της Αμμοχώστου στον ΟΗΕ καθώς και για αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων, οι οποίες απουσίαζαν από το αρχικό προσχέδιο που αποκάλυψε η Οικονομική Καθημερινή (25 Φεβρουαρίου).

Το υπό διαμόρφωση συμβιβαστικό κείμενο, χαρακτηρίζεται και από τη θετική υποδοχή της οποίας τυγχάνει ο Τουφάν Ερχιουρμαν, θεωρώντας ότι «συνέβαλε στην ανανεωμένη ελπίδα για τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επανένταξη των διαπραγματεύσεων». Θέση που είχε διατυπωθεί τόσο από την Κομισιόν, όσο και από το Συμβούλιο (επί Δανικής Προεδρίας), και προφανώς αποτυπώνει τη γενική στάση της Ε.Ε. έναντι του νέου ηγέτη της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Σε ό,τι αφορά στο ευρωπαϊκό μέλλον της Τουρκίας, το προσχέδιο φωτογραφίζει με πρωτοφανή ευκρίνεια την επιδίωξη υποκατάστασης της ενταξιακής της προοπτικής, μέσω μιας ειδικής σχέσης, απηχώντας τόσο τις θέσεις των Βρυξελλών, όσο και αυτές του Βερολίνου και του Παρισιού. Από τη μια, αναγνωρίζει τον στρατηγικό ρόλο της Άγκυρας και τον ρόλο-κλειδί της στο ΝΑΤΟ, ως επίσης και τη διαμεσολαβητική της συμβολή σε διεθνείς διενέξεις, περιλαμβανομένων του Ουκρανικού και της Μέσης Ανατολής. Από την άλλη, όμως, κάνει λόγο για «αυταρτικό» μοντέλο διακυβέρνησης, ενώ παραπέμποντας στη συνεχιζόμενη οπισθοδρόμηση στο κράτος δικαίου και στα ανθρώπινα δικαιώματα, καθιστά σαφές ότι «η ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας στην Ε.Ε. δεν

Προσχέδιο-κόλαφος για Τουρκία, θετικό χαρτί στα χέρια της Λευκωσίας

Η Ευρωβουλή αποκηρύσσει λύση δύο κρατών, καταδικάζει εποικισμό της Αμμοχώστου και ζητά αποχώρηση τουρκικών στρατευμάτων

Οι «**συμβιβαστικές** τροπολογίες» που υπέβαλε ο εισηγητής, Ισπανός Σοσιαλιστής ευρωβουλευτής, Nacho Sanchez Amor, στην υπό διαμόρφωση έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καταγράφουν όλες τις κυπριογενείς υποχρεώσεις της Άγκυρας, περιλαμβανομένης και της λύσης του Κυπριακού.

μπορεί να επανεκκινήσει υπό τις παρούσες συνθήκες».

Στη λογική της «ειδικής σχέσης», το προσχέδιο προκρίνει και την ενίσχυση της συνεργασίας με την Τουρκία, «στο πεδίο της ασφάλειας και άμυνας». Περιλαμβανομένων και υφιστάμενων προγραμμάτων, φωτογραφίζοντας και το SAFE, που αναφερόταν στο αρχικό προσχέδιο, αλλά απαλειφθηκε από το συμβιβαστικό κείμενο, μετά από παρεμβάσεις. Ωστόσο, η διατήρηση της φράσης περί συνεργασίας Ε.Ε.-Τουρκίας σε «υφιστάμενα» ευρωπαϊκά αμυντικά προγράμματα, έστω και χωρίς να αναφέρεται πλέον ονομαστικά στο SAFE, επιχειρεί να ωθήσει και την κρατική παρουσία της Τουρκίας στο εν λόγω πρόγραμμα. Παρά το αναντίλεκτο γεγονός ότι η Άγκυρα έχει ήδη καταφέρει να «μπει από το παράθυρο» στο SAFE, μέσω κοινοπραγιών τουρκικών και ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών, με την έγκριση των κρατών-μελών.

Η εν λόγω δυσμενής αναφορά του συμβιβαστικού κειμένου, συνοδεύεται από ένα ακόμη αρνητικό στίγμα, που αφορά στην αναβάθμιση της τελωνειακής ένωσης της χώρας, κάτι που αποτελεί κόκκινο πανί για τη Λευκωσία. Το προσχέδιο αναφέρει ότι η Ευρωβουλή «είναι έτοιμη να στηρίξει μια αναβαθμισμένη τελωνειακή ένωση, παραπέμποντας στα τεράστια οικονομικά οφέλη που θα προσφέρει τόσο

Στο πλαίσιο των συνολικά 762 τροπολογιών που κατατέθηκαν, διακρίνεται και μια ενδιαφέρουσα συνεργασία στη συνυπογραφή και στήριξη κάποιων εξ αυτών, από τους ευρωβουλευτές του ΔΗΣΥ και του ΕΛΑΜ.

για τα κράτη-μέλη, όσο και για την ίδια την Άγκυρα. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εν λόγω αρνητική επισήμανση, μετριάζεται σε κάποιο βαθμό, καθώς όπως αναφέρεται, προϋποθέτει την εφαρμογή «χωρίς δυσμενείς διακρίσεις» του υφιστάμενου πλαισίου της τελωνειακής ένωσης ως επίσης και άλλων κυπριγενών υποχρεώσεων, κάτι που η Τουρκία αρνείται να υλοποιήσει.

Λύση Κυπριακού - Ερχιουρμαν

Αναφορικά με την επίλυση του Κυπριακού, οι συμβιβαστικές τροπολογίες αναφέρουν ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

- Επαναβεβαιώνει με έμφαση την άποψη του ότι η μόνη λύση στο κυπριακό πρόβλημα είναι μια δίκαιη, συνολική, βιώσιμη και

δημοκρατική διευθέτηση, εντός του συμφωνημένου πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών, στη βάση μιας δικονομικής, διζωνικής ομοσπονδίας με μία ενιαία διεθνή νομική προσωπικότητα, μία κυριαρχία, μία ιθαγένεια και πολιτική ισότητα», όπως καθορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και τις αρχές και αξίες στις οποίες εδράζεται η Ένωση.

- Καλεί επειγόντως την επανένταξη διαπραγματεύσεων για την επανένωση της Κύπρου υπό την αιγίδα του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ το συντομότερο δυνατό, «από το σημείο στο οποίο διακόπηκαν στο Κραν Μοντανά το 2017».

- Καλεί την Τουρκία να εγκαταλείψει την απαράδεκτη πρόταση για λύση δύο κρατών στην Κύπρο και να επιστρέψει στη συμφωνημένη βάση λύσης και στο πλαίσιο του ΟΗΕ».

- Χαιρετίζει τα βήματα του γ.γ. ΟΗΕ για επανένταξη διαπραγματεύσεων, περιλαμβανομένου και του διορισμού της Μαρίας Άνχελ Ολγκίν, ενώ ζητάει τάχιστο διορισμό νέου Ευρωπαίου απεσταλμένου μετά την παραιτήση του Γιοχάνες Χαν. Χαιρετίζει τις άτυπες διευρυμένες συναντήσεις και τις επαφές Χριστοδουλίδης-Ερχιουρμαν, παραπέμποντας στην κοινή δήλωση, σύμφωνα με την οποία «ο πραγματικός στόχος είναι η λύση του κυπριακού προ-

βλήματος με πολιτική ισότητα όπως περιγράφεται στα ψηφίσματα του Σ.Α. του ΟΗΕ».

- Περαιτέρω, χαιρετίζει τη στάση και των δύο πλευρών, μετά την εκλογή του νέου Τουρκοκύπριου ηγέτη, η οποία όπως αναφέρει, «συνέβαλε στην ανανεωμένη ελπίδα για τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επανένταξη των διαπραγματεύσεων διευθέτησης».

- Χαιρετίζει θερμά τη συμφωνία για περαιτέρω μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης ως θετικό και ουσιαστικό βήμα.

Σε καθεστώς ασφυξίας οι Τουρκοκύπριοι

Το συμβιβαστικό προσχέδιο, καλεί την Τουρκία να παράσχει στην τουρκοκυπριακή κοινότητα τον απαραίτητο χώρο ώστε να ενεργεί σύμφωνα με τον ρόλο της ως νόμιμη κοινότητα του νησιού, δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

- Στο πλαίσιο αυτό, επαναλαμβάνει την έκκλησή του προς την Κομισιόν να εντείνει τις προσπάθειές της για συνεργασία με την τουρκοκυπριακή κοινότητα, με στόχο τη διευκόλυνση της επίλυσης της για κυπριακό προβλήματος και υπενθυμίζοντας ότι η θέση της είναι στην Ε.Ε.

- Καλεί όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να επιδείξουν πιο θαρρα-

λέα προσέγγιση για τη σύγκλιση μεταξύ των κοινοτήτων και τονίζει την ανάγκη εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου σε ολόκληρο το νησί μετά από μια συνολική επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παραμένει ανήσυχο για τους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της βίας ή των απειλών βίας κατά Τουρκοκύπριων ακτιβιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδίως δημοσιογράφων που έχουν επικρίνει την επιρροή της Τουρκίας, όπως ο Τουρκοκύπριος δημοσιογράφος Sener Levent και ο Ali Kismir, πρόεδρος της Ένωσης Τουρκοκύπριων Δημοσιογράφων.

- Λαμβάνει υπόψη το σημαντικό έργο της Επιτροπής για τους Αγνοούμενους στην Κύπρο και ζητάει ενίσχυση της πρόσβασης σε κατεχόμενες στρατιωτικές ζώνες από τον τουρκικό στρατό, πρόσβαση στα στρατιωτικά του αρχεία και πληροφορίες σχετικά με τις μετακινήσεις από προηγούμενους σε μεταγενέστερους τόπους ταφής.

Συνεργασία ΔΗΣΥ-ΕΛΑΜ

Στο πλαίσιο των συνολικά 762 τροπολογιών που κατατέθηκαν, διακρίνεται και μια ενδιαφέρουσα συνεργασία στη συνυπογραφή και στήριξη κάποιων εξ αυτών, από τους ευρωβουλευτές του ΔΗΣΥ και του ΕΛΑΜ. Όπως για παράδειγμα η τροπολογία 438, την οποία συνυπογράφουν μεταξύ άλλων, οι ευρωβουλευτές του ΔΗΣΥ Λουκάς Φουρλάς και Μιχάλης Χατζηπαντέλα, καθώς και του ΕΛΑΜ Γεάδης Γεάδης, καταγγέλλοντας από κοινού την έλλειψη πρωτοβουλιών για την πρόληψη της τουρκικής επιθετικότητας κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Ελλάδας, της Συρίας, του Ιράκ και της Αρμενίας. Καθώς και της τροπολογίας 481, που συνυπογράφουν ο ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ Μιχάλης Χατζηπαντέλα και ευρωβουλευτές του ECR, πολιτική ομάδα στην οποία συμμετέχει το ΕΛΑΜ, ζητώντας όλοι μαζί την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο και την αναστροφή των πολιτικών δημογραφικών αλλοιώσεων τη νήσου.

Στα ενδιαφέροντα περιλαμβάνεται και η τροπολογία 478, που υπέβαλαν ευρωβουλευτές του ECR, περιλαμβανομένου του Ερμανουήλ Φράγκου (Ελλάδα, Ειρηνική Λύση), η οποία θέτει «χρονοδιάγραμμα 1 έτους» για την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων, «πριν την ενεργοποίηση του άρθρου 42 παρ. 7 της ΣΛΑΕ, στοχεύοντας στην παροχή στρατιωτικής συνδρομής στην Κυπριακή Δημοκρατία, ώστε να ελευθερώσει το κατεχόμενο βορειοι τμήμα της». Η εν λόγω τροπολογία 478, όπως αναμενόμενα, δεν ενσωματώθηκε από τον εισηγητή στο συμβιβαστικό κείμενο, ενώ δεν έχει υπογραφεί από το ΕΛΑΜ, αν και συμμετέχει με τους ευρωβουλευτές που την κατέθεσαν, στην ίδια κοινοβουλευτική ομάδα, του ECR.

Το προσχέδιο έκθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως διαμορφώθηκε με τις συμβιβαστικές τροπολογίες, καταγράφει μία προς μία τις υποχρεώσεις της Άγκυρας για τη λύση του Κυπριακού, περιλαμβανομένων του ζητήματος της περιελειστης Αμμοχώστου, καθώς και της αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων:

- Καλεί την Τουρκία να συμβαστεί το καθεστώς της νεκρής ζώνης και την εντολή της Ειρηνευτικής Δύναμης του ΟΗΕ στην Κύπρο, να παύσει και να αναστρέψει όλες τις μονομερείς ενέργειες και παραβιάσεις», περιλαμβανομένων των παρενοχλήσεων κτηνοτρόφων.
- Επαναλαμβάνει την έκκλησή του για συνεργασία μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Τουρκίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και του ΟΗΕ για την εφαρμο-

γή συγκεκριμένων μέτρων αποστρατιωτικοποίησης της νεκρής ζώνης».

- Καλεί την Τουρκία να αποσυρθεί από τα Στροβίλια και να διευκολύνει την πλήρη εφαρμογή της Συμφωνίας της Πύλας.

- Καλεί περαιτέρω την Τουρκία να αποσύρει τα στρατεύματά της από την Κύπρο και να απέχει από οποιαδήποτε μονομερή ενέργεια που θα παγίωνε τη νόμιμη διαίρεση του νησιού και από ενέργειες που μεταβάλλουν τη δημογραφική ισορροπία».
- Καταδικάζει έντονα τις προσπάθειες της Τουρκίας να αναβαθμίσει το καθεστώς της αποσχιστικής οντότητας στην κατεχόμενη Κύπρο, μεταξύ άλλων μέσω του Οργανισμού Τουρκικών Κρατών και του Οργανισμού Ισλαμικών Κρατών, και καλεί όλα τα κράτη να σέβονται την κυριαρχία της Κύπρου σύμφωνα με

τα ψηφίσματα του ΣΑ του ΟΗΕ».

- Καταδικάζει τις συνεχιζόμενες προσπάθειες της Τουρκίας να «ανοίξει» και να εποικίσει τα Βαρώσια με άτομα πέραν των κατοίκων τους κατά παράβαση των ψηφισμάτων του ΣΑ ΟΗΕ».

- Καλεί την Τουρκία να αναστρέψει τις παράνομες ενέργειές της και να μεταβιβάσει την περιοχή των Βαρωσίων στους νόμιμους κατοίκους της υπό την προσωρινή διοίκηση του ΟΗΕ, όπως ζητείται από τα ψηφίσματα 550 (1984) και 789 (1992) του Συμβουλίου Ασφαλείας».
- Εκφράζει λύπη για κάθε προσπάθεια μετατροπής των Βαρωσίων σε αξιοθέατο «σκοτεινού τουρισμού» που εμπορευματοποιεί την τραγωδία προσβάλλοντας την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των νόμιμων κατοίκων».
- Καταδικάζει τη συνεχιζόμενη υπαρπαγή, πώληση και παρά-

νομη ανάπτυξη περιουσιών που ανήκουν σε Ελληνοκύπριους στις κατεχόμενες περιοχές».

- Παραμένει βαθιά ανήσυχο για τους περιορισμούς στην εκπαίδευση και τη θρησκευτική ελευθερία που αντιμετωπίζουν οι εγκλωβισμένοι Ελληνοκύπριοι».

- Καλεί την Τουρκία να εντείνει τη συνεργασία της με το Συμβούλιο της Ευρώπης και να εφαρμόσει πλήρως την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσον αφορά και στον σεβασμό της θρησκευτικής ελευθερίας.
- Επαινεί το έργο της δικονομικής τεχνικής επιτροπής για την πολιτιστική κληρονομιά στην αποκατάσταση πολλών από τα επηρεασμένα μνημεία.
- Εκφράζει λύπη για τη συνεχιζόμενη άρνηση της Τουρκίας να συμμορφωθεί με το διεθνές δίκαιο πολιτικής αεροπορίας και

να δημιουργήσει δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των κέντρων ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας στην Τουρκία και την Κυπριακή Δημοκρατία, η απουσία του οποίου συνεπάγεται πραγματικούς κινδύνους ασφάλειας.

- Επαναλαμβάνει την έκκλησή του προς την Τουρκία να εκπληρώσει την υποχρέωσή της για πλήρη, χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Συμφωνία της Άγκυρας σε σχέση με όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής Δημοκρατίας».

Σημειώνεται ότι στην τροποποίηση του προσχεδίου, με επίκεντρο την επαναφορά και την ενίσχυση όλων των υποχρεώσεων της Τουρκίας, περιλαμβανομένου και του Κυπριακού, συνέβαλαν οι εξής πέντε Κύπριοι ευρωβουλευτές: Λουκάς Φουρλάς και Μιχάλης

Χατζηπαντέλα (ΔΗΣΥ), Γιώργος Γεωργίου (ΑΚΕΛ), Κώστας Μαυρίδης (ΔΗΚΟ) και Γεάδης Γεάδης (ΕΛΑΜ). Οι εν λόγω πέντε Κύπριοι ευρωβουλευτές υπέβαλαν μεγάλο αριθμό τροπολογιών, οι οποίες λήφθηκαν υπόψη κατά τον κατάρτισμό των συμβιβαστικών τροπολογιών, από τον εισηγητή Nacho Sanchez Amor, όπως προκύπτει μέσα από το συμβιβαστικό κείμενο το οποίο υπέβαλε.

Συνολικά υποβλήθηκαν 762 τροπολογίες, πολλές από αυτές και για το Κυπριακό, οι οποίες ενσωματώθηκαν από τον εισηγητή σε ένα περιεκτικό συμβιβαστικό κείμενο, που αναμένεται να παραπεμφθεί προς ψήφιση στην Επιτροπή Εξωτερικών της Ευρωβουλής, το διάστημα 4-5 Μαΐου. Σημειώνεται ότι οι εκθέσεις της Ευρωβουλής δεν είναι νομικά δεσμευτικές, αλλά δεν παύουν να στέλνουν πολιτικά μηνύματα.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Η Κύπρος** δεν είναι από τα πιο διεφθαρμένα κράτη στην Ευρώπη», δηλώνει στην «Κ» ο γενικός ελεγκτής Ανδρέας Παπακωνσταντίνου. Αναφέρει ότι υπάρχει διαφθορά και πρέπει να περιοριστεί, όμως, επισημαίνει ότι η διαφθορά δεν είναι το σημαντικότερο πρόβλημα στον τόπο. Τονίζει ότι το μεγαλύτερο ζήτημα είναι η αναποτελεσματικότητα της κρατικής μηχανής και εισηγείται τη δημιουργία μιας ειδικής ομάδας που θα σχεδιάσει τη Δημόσια Υπηρεσία του αύριο. Σૂζητήσαμε για αρκετά θέματα, μεταξύ των οποίων και το κόστος του ηλεκτρισμού στην Κύπρο, που δυσκολεύει νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Ο κ. Παπακωνσταντίνου τονίζει πως το γεγονός ότι πληρώνουμε το δεύτερο πιο ακριβό ρεύμα στην Ε.Ε. συνιστά αναντίλεκτα μια μεγάλη αποτυχία.

—Μετά από ενάμιση χρόνο στην ηγεσία της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, ποιο θεωρείτε ότι είναι το σημαντικότερο πρόβλημα του κράτους; Η διαφθορά και η διαπλοκή; —Κατά την άποψή μου, το σημαντικότερο πρόβλημα δεν είναι η διαφθορά. Η Κύπρος δεν είναι από τα πιο διεφθαρμένα κράτη στην Ευρώπη. Υπάρχει διαφθορά και πρέπει αναμφιβόλως να περιοριστεί, όμως, το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η αναποτελεσματικότητα της κρατικής μηχανής. Σπαταλούμε πολύ δημόσιο χρήμα, διότι δουλεύουμε με ένα μοντέλο αργό και ξεπερασμένο. Η έλλειψη οράματος για τη Δημόσια Υπηρεσία, η άρνηση για αλλαγές, η ευθυνοφοβία, το «δεν βαριέσαι» συνθέτουν ένα μη παραγωγικό περιβάλλον.

—Πώς μπορεί να διορθωθεί αυτή η κατάσταση που περιγράφετε; —Πρέπει να δούμε τη Δημόσια Υπηρεσία στο σύνολό της. Πώς αυτός ο μηχανισμός ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών. Δεν θεωρώ ότι φταίει η μονιμότητα, όπως συχνά λέγεται. Είναι κυρίως θέμα σωστών δομών, οργάνωσης, καλού μάνατζμεντ και φυσικά κουλτούρας. Πρέπει να δημιουργηθεί μια ειδική ομάδα που να σχεδιάσει τη Δημόσια Υπηρεσία του αύριο.

—Η αντίληψη πάντως στην κοινωνία, που παρακολουθεί το ένα σκάνδαλο να διαδέχεται το άλλο, είναι ότι η διαφθορά εμποδίζει την εξέλιξη και την πρόοδο στον τόπο. —Όταν ο πολίτης δεν λαμβάνει ποιοτικές υπηρεσίες ο λόγος συνήθως δεν είναι η διαφθορά, αλλά γιατί ως κράτος δεν δουλεύουμε σωστά. Τα περισσότερα μεγάλα δημόσια έργα που απέτυχαν ήταν λόγω κακού προγραμματισμού, μη επαρκούς παρακολούθησης και απουσίας ευελιξίας στην αντιμετώπιση απρόβλεπτων παραμέτρων. Βέβαια, όταν η ανικανότητα συνδυαστεί και με διαφθορά, η κα-

τάσταση ξεφεύγει. Όμως τα δύο δεν ταυτίζονται, και είναι σοβαρό λάθος να θεωρούμε ότι η αναποτελεσματικότητα και οι αδυναμίες του κράτους προκύπτουν κυρίως λόγω διαφθοράς.

—Το κόστος όμως της πολιτικής ανεπάρκειας το πληρώνει ο πολίτης. Κάνετε αναφορά σε αποτυχίες σχετικά με δημόσια έργα και μια τέτοια περίπτωση είναι και η ενιαία ανάπλαση της μαρίνας και του λιμανιού Λάρνακας. Διακόπηκε το έργο και κανείς δεν ξέρει τι μέλλει γενέσθαι.

—Ακριβώς. Έγινε ένας σχεδιασμός που πήρε χρόνια. Όταν διακόπηκε η σύμβαση, άρχισε συζήτηση για άλλα σχέδια. Όλα από την αρχή δηλαδή. Γιατί; Για να κάνουμε άλλα τόσα χρόνια να συζητούμε και να σχεδιάζουμε; Αν πιστεύαμε εξαρχής στην ενιαία ανάπλαση λιμανιού, μαρίνας και χερσαίας ανάπτυξης γιατί τώρα συζητάμε κάτι άλλο; Πώς έτσι εύκολα αλλάζουμε μια τόσο σημαντική απόφαση χωρίς πλάνο και χωρίς επαρκή τεκμηρίωση; Ακούω για νέους σχεδιασμούς και εμπλοκή της Αρχής Λιμένων. Αμφιβάλ-

ω αν έχει την εξειδίκευση για τέτοιας εμβέλειας έργο.

—Ο πολίτης έχει χάσει την εμπιστοσύνη του προς το κράτος. Δείτε για παράδειγμα τι έγινε πρόσφατα με τα καταφύγια της Πολιτικής Αμυνας.

—Η Πολιτική Αμυνα δεν είναι θέμα ενός ατόμου, καθώς υπάγεται στο υπουργείο Εσωτερικών. Μιλάμε για εκατοντάδες καταφύγια που υπάρχουν για δεκαετίες. Δεν φτιάχτηκαν σήμερα. Μόνο να περπατήσεις γύρω από τον χώρο του αρμόδιου υπουργείου εντοπι-

ζεις πέραν των δέκα. Μπήκε κανείς στον κόπο να πάει να τα ελέγξει, έστω και μία φορά; Κάναμε πριν από δύο βδομάδες έρευνα για την εφαρμογή SafeCY. Συνάδελφοι ακολούθησαν τις οδηγίες της εφαρμογής για να διαπιστώσουν αν τελικά καταλήγουν σε καταφύγιο. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπήρχε καταφύγιο, άλλες φορές υπήρχε λανθασμένη διεύθυνση και έλειπαν πινακίδες για καθοδήγηση.

—Ένα άλλο θέμα που απασχολεί κατά καιρούς τον δημόσιο διάλογο και εκφράζεται ανησυχία είναι το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Έχετε άποψη;

—Το ΤΚΑ λειτουργεί στη λογική ότι η επόμενη γενιά χρηματοδοτεί την προηγούμενη. Δεν είναι καλή πρακτική. Η αναλογιστική μελέτη δείξει ότι το Ταμείο είναι βιώσιμο για τα επόμενα 80 χρόνια, αλλά στη βάση συγκεκριμένων υποθέσεων. Σήμερα η οικονομία είναι σε ένα καλό βηματισμό. Τι θα συμβεί αν μελλοντικά υπάρξει μια παρατεταμένη οικονομική ύφεση ή μια σοβαρή κρίση; Οφείλουμε σήμερα που το επιτρέπουν οι συνθήκες να περιορίσουμε το ρίσκο της πλήρους εξάρτησης από το κράτος μέσω ενός πιο ισορροπημένου μοντέλου διαχείρισης του Ταμείου. Ένα σημαντικό μέρος των εισφορών, έστω και σταδιακά, να μένουν στο Ταμείο.

—Η Ελεγκτική Υπηρεσία έχει αρχίσει έλεγχο στον δήμο Πάφου. Υπάρχουν κάποια πρώτα ευρήματα;

—Η Ελεγκτική Υπηρεσία έγινε δέκτис καταγγελιών, πληροφοριών και άλλου υλικού. Ολοκληρώσαμε τις επαφές με άτομα που ζήτησαν να μας δώσουν πληροφορίες και ξεκινήσαμε επιτόπιο έλεγχο. Πάμε στοχευμένα για να ελέγξουμε πολύ συγκεκριμένα πράγματα σχετικά με την οικονομική διαχείριση του δήμου. Εν πρώτοις φαίνεται ότι οι καταγγελίες δικαιολογούν την περαιτέρω διερεύνηση.

—Μπορείτε να γίνετε πιο συγκεκριμένος;

—Τέθηκε ενώπιόν μας το θέμα των αντισταθμιστικών τελών με εργολάβους. Προκύπτουν κάποια ερωτήματα. Ο δήμος ειδικούτο να επιβάλει αντισταθμιστικά τέλη; Αυτά τα τέλη κατέληγαν στο ταμείο του δήμου; Εάν αυτά τα χρήματα πήγαν σε έργα του δήμου, τα έργα αυτά έγιναν με βάση τις νομοσimeνες διαδικασίες; Ποιος αποφάσισε για όλα αυτά; Υπάρχουν και άλλα θέματα. Δεν είναι σωστό όμως να πω περισσότερα αυτή τη στιγμή.

—Είχατε επαφή με τον γενικό εισαγγελέα;

—Ναι, είχαμε επικοινωνία με τον γενικό εισαγγελέα για σκοπούς συνεννόησης.

Οφείλουμε σήμερα που το επιτρέπουν οι συνθήκες να περιορίσουμε το ρίσκο της πλήρους εξάρτησης του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων από το κράτος μέσω ενός πιο ισορροπημένου μοντέλου διαχείρισης.

Όταν διακόπηκε η σύμβαση για ενιαία ανάπλαση λιμανιού, μαρίνας και χερσαίας ανάπτυξης στη Λάρνακα, άρχισε συζήτηση για άλλα σχέδια. Αν πιστεύαμε εξαρχής σε αυτό τον σχεδιασμό, γιατί τώρα συζητάμε κάτι άλλο;

Μιλάμε για εκατοντάδες καταφύγια που υπάρχουν για δεκαετίες. Γύρω από τον χώρο του υπουργείου Εσωτερικών υπάρχουν πέραν των δέκα. Μπήκε κανείς στον κόπο να πάει να τα ελέγξει, έστω και μία φορά;

Αρχίσαμε επιτόπιο έλεγχο σχετικά με την οικονομική διαχείριση του δήμου Πάφου. Είχαμε επικοινωνία με τον γενικό εισαγγελέα για σκοπούς συνεννόησης.

Δεν παρατήρησα καρτέλ στην ανταγωνιστική αγορά ενέργειας

—Ποιο θα λέγατε ότι είναι το μεγαλύτερο σκάνδαλο αυτή τη στιγμή στον τόπο;

—Το γεγονός ότι πληρώνουμε το δεύτερο πιο ακριβό ρεύμα στην Ε.Ε., συνιστά αναντίλεκτα μια μεγάλη αποτυχία, δεδομένης και της παρατεταμένης ηλιοφάνειας στο νησί.

Η μη έλευση φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή και η απουσία αποθήκευσης είναι δύο σημαντικές παθογένειες του συστήματος που επιβαρύνουν την οικονομία στο σύνολό της. Έχει 20 χρόνια που προσπαθούμε να φέρουμε φυσικό αέριο για ηλεκτροπαραγωγή και ακόμη δεν τα καταφέραμε.

—Γιατί; Είναι θέμα πολιτικής ανεπάρκειας ή/και διαφθοράς; Πάντως, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διεξάγει έρευνα για το έργο του τερματικού στο Βασιλικό με υποψίες για απάτη και διαφθορά.

—Περισσότερο διακρίνω κακό σχεδιασμό, κάκιστη διαχείριση κατά τη διαδικασία αξιολόγησης της προσφοράς και ανικανότητα παρακολούθησης του έργου. Δεν αποκλείεται βέβαια να υπήρξαν και φαινόμενα διαφθοράς, εξού

και η έρευνα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.

—Στην Ανταγωνιστική Αγορά Ενέργειας εντοπίζεται καρτέλ, δηλαδή συνεννόηση μεταξύ ιδιωτών επιχειρηματιών, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση παραγωγών-προμηθευτών;

—Δεν παρατήρησα κάτι τέτοιο. Αυτή τη στιγμή οι ιδιώτες μέσω ΑΠΕ έχουν το 7% της συνολικής παραγωγής. Πιστεύετε ότι με τέτοιο ποσοστό μπορούν να ευθύνονται για τον ακριβό ηλεκτρισμό; Στην απουσία κάποιας απαγόρευσης, επικεντρώθηκαν σε εμπορικούς καταναλωτές καθορίζοντας μια τιμή λίγο πιο κάτω από την τιμή της ΑΗΚ για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη. Δεν χρειάζονταν καρτέλ για να το σκεφτούν αυτό. Αναμφιβόλως υπάρχει ολιγοπώλιο, το οποίο ευνοεί συνεννοήσεις, όμως δεν ευθύνονται που ως κράτος δεν φέραμε ακόμη φυσικό αέριο και δεν επενδύσαμε στην αποθήκευση.

—Πώς θα υπάρξει μείωση του κόστους στον ηλεκτρισμό για τους καταναλωτές;

—Το 70% με 75% του ηλεκτρι-

σμού παράγεται από την ΑΗΚ μέσω της χρήσης της πολύ ακριβής συμβατικής ενέργειας. Συνεισώς, για να υπάρξει ουσιαστική μείωση στους λογαριασμούς των καταναλωτών θα πρέπει στο μείγμα παραγωγής της ΑΗΚ να μπει παραγωγή από ΑΠΕ, το συμβατικό καύσιμο από ντίζελ και μαζούτ να αντικατασταθεί με φυσικό αέριο και να αποκτηθούν πολύ πιο ευ-

«Το έργο GSI εκτιμώ ότι πάει προς ναυάγιο. Η παραπομπή σε μελέτες συνήθως σημαίνει ότι το έργο εγκαταλείπεται».

έλκτες μηχανές. Δεν αναμένω σημαντικά οφέλη από τη λειτουργία της ανταγωνιστικής αγοράς. Θα προκύψουν αρκετά αργότερα, όταν αυξηθεί σημαντικά η παραγωγή μέσω ΑΠΕ.

—Αναφέρεστε στη σημασία των ΑΠΕ, αλλά η ΑΗΚ αποκλείστηκε αρχικά από τις άδειες για μεγάλα φωτοβολταϊκά πάρκα.

—Δεν κατάλαβα ακόμη τη λογική της PAEK. Η ΑΗΚ όντως έχει δεσπόζουσα θέση, αλλά στη συμβατική ενέργεια. Οι ΑΠΕ είναι μια διαφορετική αγορά που με τις ενέργειες και τις ασυνενοποίησες PAEK και ΑΗΚ, φθάσαμε στο σημείο η ΑΗΚ να είναι ουραγός. Θέλετε πραγματική ανταγωνιστική αγορά; Τότε θα πρέπει να θέσεις την υποχρέωση στους ιδιώτες να εξυπηρετούν το ευρύ κοινό και όχι επιλεγμένους πελάτες, κατά αναλογία αυτό που κάνει σήμερα η ΑΗΚ. Έτσι το όφελος όλων των ΑΠΕ θα κατέληγε έστω μερικώς σε όλα τα νοικοκυριά και όχι μόνο στους εμπορικούς πελάτες. Βέβαια τέτοια ρύθμιση απαιτεί αναβαθμισμένο δίκτυο, ώστε να υπάρξει ουσιαστική αύξηση διεισδυσης ΑΠΕ συνδυασμένη με αποθήκευση. Για το δίκτυο οι ευθύνες βαραινουν την ΑΗΚ. Σε κάθε περίπτωση ο ανταγωνισμός έπρεπε να είναι επί ίσοις όροις. Τώρα ο ανταγωνισμός είναι απλώς μόνο μια ταμπέλα.

—Θα είναι προς όφελος των καταναλωτών η είσοδος της Cyta στην αγορά ηλεκτρισμού μέσω ΑΠΕ;

—Θα εξαρτηθεί από τον βαθμό διείσδυσης των δύο οργανισμών στις ΑΠΕ και στο ποσοστό του οφέλους που θα μετακυλιστεί στους καταναλωτές. Μέσω της Cyta θα επωφελούνται κάποιες κατηγορίες καταναλωτών, ενώ μέσω της ΑΗΚ θα επωφελούνται όλοι αλλά σε λιγότερο βαθμό. Διερωτώμαστε, όμως, αν υπάρχει ένα σαφές πλάνο. Πώς δηλαδή το κράτος βλέπει την αγορά του ηλεκτρισμού τα επόμενα χρόνια. Έγνοια μας είναι να μην προκύψουν σημαντικές επικαλύψεις, δηλαδή σπατάλες.

—Ένα άλλο έργο στον τομέα της ενέργειας με αβέβαιο μέλλον είναι η ηλεκτρική διασύνδεση GSI.

—Το έργο GSI εκτιμώ ότι πάει προς ναυάγιο. Η παραπομπή σε μελέτες συνήθως σημαίνει ότι το έργο εγκαταλείπεται. Σίγουρα μια ηλεκτρική διασύνδεση έχει πολιτική και τεχνική σημασία, όμως εάν το κόστος είναι πολλαπλάσια δυσανάλογο του οφέλους αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη.

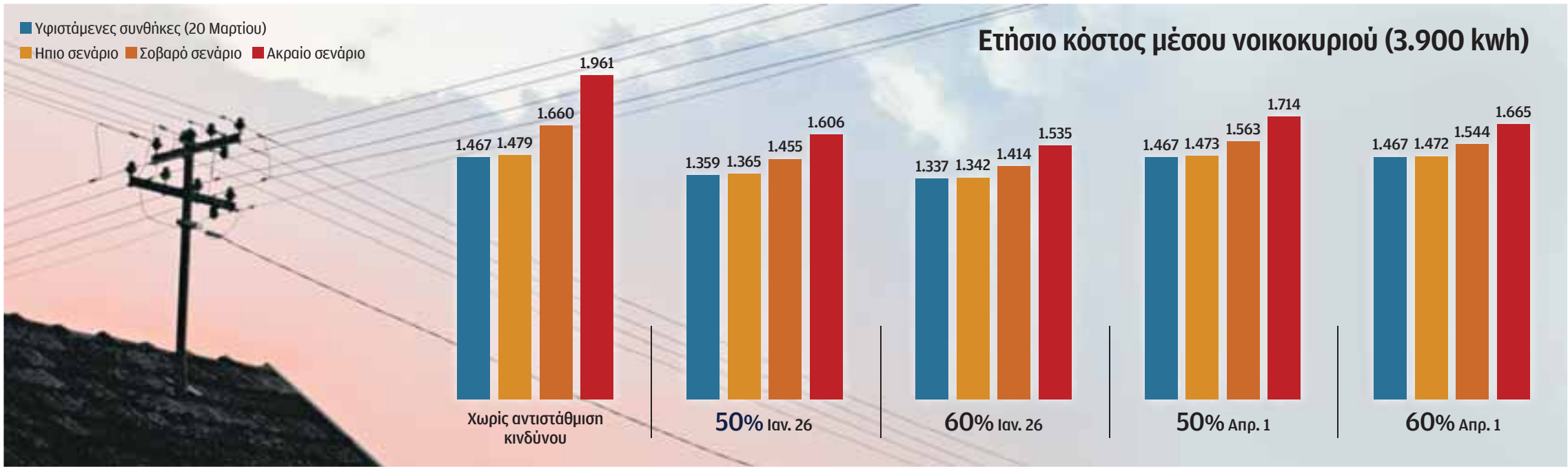
—Η έκθεση που είχατε εκδώσει για τον Ανεξάρτητο Φορέα Κοινωνικής Στήριξης δοκίμασε τις σχέσεις

σας με το Προεδρικό;

—Όχι, δεν μπορώ να πω κάτι τέτοιο. Κάτι που επιβεβαιώθηκε και στην πρόσφατη συνάντησή μου με τον Προέδρο της Δημοκρατίας. Διαφωνίες θα υπάρξουν, ο σεβασμός θεσμικά και ατομικά παραμένει. Όσον αφορά στον Φορέα, από τη στιγμή που προέκυψε το εύρημα για ιδιόζουσα σχέση, κρίναμε ότι έπρεπε ο Φορέας να βρει τρόπο να φωτίσει τις ενέργειές του παρά να τις κρατά στο σκοτάδι, διότι έτσι εντείνεται η καχυποψία. Γι' αυτό είχαμε κάνει εισηγήση, για περισσότερη διαφάνεια, η οποία θα σεβόταν και τη σχετική απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η εισήγησή μας τότε δεν έγινε αποδεκτή, όμως υιοθετήθηκε αργότερα.

—Είχε εκδοθεί ανακοίνωση τότε από τον Φορέα που έκανε λόγο για πολιτικές σκοπιμότητες και ισχυριζόταν ότι εκφεύγετε των αρμοδιοτήτων σας.

—Η ανακοίνωση εκείνη δεν μας αγγίζει, δεν μας επηρεάζει και προχωρούμε. Είναι μέρος της δουλειάς μας να παραμένουμε ανεπηρέαστοι και αμερόληπτοι υπό οποιοσδήποτε συνθήκες.

Πώς η ΑΗΚ φρενάρει το φθηνό ρεύμα

Η έλλειψη ανταγωνισμού στην αγορά και το ρυθμιστικό πλαίσιο επιτρέπει στην Αρχή να αποφεύγει την ανάληψη ρίσκου

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Δεν προτίθεται να αλλάξει την πρακτική που χρησιμοποιεί εδώ και δεκαετίες η ΑΗΚ για τη μετακλίση του κόστους ρύπων και καυσίμων της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στον καταναλωτή. Ο φόβος ανάληψης ευθύνης κρατά την ΑΗΚ μακριά από την υιοθέτηση στρατηγικών αντιστάθμισης κινδύνου (hedging), στερώντας παράλληλα από τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επωφεληθούν από μειωμένους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος. Την ώρα που το κράτος προχωρά με επιδότηση της αύξησης του κόστους 5% του ηλεκτρικού ρεύματος για τα νοικοκυριά ως απάντηση στις επιπτώσεις των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή, η ΑΗΚ δεν κάνει ούτε το ελάχιστο για να μειώσει το κόστος της ενέργειας.

Σε ένα διεθνές περιβάλλον έντονων αστάθειας, όπου οι τιμές ενέργειας επηρεάζονται καθημερινά από γεωπολιτικές εξελίξεις, οι επιχειρήσεις όπως οι αεροπορικές εταιρείες επιλέγουν να προστατευτούν από τον ανταγωνισμό μέσω στρατηγικών hedging. Μέσα από την προαγορά πετρελαίου ή ρύπων ή με την εξασφάλιση χρηματοοικονομικών εργαλείων όπως futures, options και swaps, «κλειδώνουν» τιμές καυσίμων για το μέλλον, μειώνοντας την έκθεσή τους σε απρόβλεπτες αυξήσεις. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για την ΑΗΚ καθώς με βάση το μοντέλο που χρησιμοποιεί, διαχειρίζεται την όποια αύξηση ή μείωση στις συγκεκριμένες τιμές με έναν και μοναδικό τρόπο, κι αυτός είναι να μεταφέρει στον καταναλωτή το αυξημένο κόστος (natural hedging). Αυτό συμβαίνει τόσο γιατί η ΑΗΚ λειτουργεί σε ένα ρυθμιζόμενο περιβάλλον, όπου το κόστος καυσίμων ενσωματώνεται άμεσα στα τιμολόγια ηλεκτρικής ενέργειας, όσο και γιατί το hedging, για έναν κρατικό οργανισμό ενέχει τον κίνδυνο να εκτεθεί ως λάθος. Αν, για παράδειγμα, κλειδωθεί μια τιμή στα 77 δολάρια το βαρέλι και η αγορά κινηθεί χαμηλότερα, η διαφορά αυτή θα καταγραφεί ως απώλεια και θα αποδοθούν ευθύνες. Αντίθετα, όταν δεν λαμβάνεται καμία

ενέργεια και το κόστος αυξάνεται, αυτό μετακυλιέται στον καταναλωτή χωρίς αντίστοιχο καταλογισμό. Την ίδια ώρα, μακριά από τέτοιου είδους πρακτικές οι οποίες μπορούν να ρίξουν το κόστος της ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις κρατά την ΑΗΚ και το καθεστώς μονοπωλίου στο οποίο λειτουργεί και το οποίο δεν της παρέχει κανένα απολύτως κίνητρο για να χρησιμοποιεί εργαλεία όπως το hedging για να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητα της.

Σύμφωνα με ειδικούς του τομέα, το hedging δεν αποσκοπεί στην καθημερινή πρόβλεψη της αγοράς, αντίθετα στόχος του είναι η σταθεροποίηση του κόστους και η μείωση της μεταβλητότητας σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθε-

Δεν υπάρχει κίνητρο για να ληφθούν μέτρα διαχείρισης κινδύνου. Μια σωστή στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει την κάλυψη ενός μέρους των αναγκών και την έκθεση του υπόλοιπου στις τιμές της αγοράς.

μο ορίζοντα. Μια σωστά σχεδιασμένη στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει την κάλυψη ενός μέρους των αναγκών –για παράδειγμα 50% έως 60%– και την έκθεση του υπόλοιπου στις τιμές της αγοράς. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ προστασίας και ευελιξίας, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται προβλεψιμότητα για επιχειρήσεις και νοικοκυριά, επισημαίνουν εμπειρογνώμονες στην «Κ».

Το φθηνό ρεύμα

Ένα νοικοκυριό θα εξοικονομούσε το κόστος ενός διμηνιαίου λογαριασμού μέσα σε έναν χρόνο, εάν η ΑΗΚ προχωρούσε από τις αρχές του 2026 σε αντιστάθμιση του 50% των καυσίμων της. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ειδικών στην «Κ», η πρακτική του hedging θα μπορούσε να μειώσει

το κόστος του καταναλωτή (νοικοκυριό 3.900 kwh), κατά €355 τον χρόνο. Επιπρόσθετα, οι υπολογισμοί σημειώνουν ότι εάν η ΑΗΚ υιοθετήσει την πρακτική του hedging από την 1η Απριλίου, μπορεί να μειώσει το κόστος του νοικοκυριού κατά περίπου €247. Όπως τονίζουν οι αρμόδιοι, η ΡΑΕΚ η οποία είναι υπεύθυνη για το ρυθμιστικό πλαίσιο, θα μπορούσε να μην επιτρέψει την πλήρη μετακλίση της αύξησης των τιμών στον καταναλωτή λαμβάνοντας μέτρα ώστε να απορροφήσει μέρος της αύξησης. Έτσι, αντί να μεταφερθεί ολόκληρο το βάρος της αύξησης τιμών στον καταναλωτή, να επιτραπεί η μετακλίση μόνο ενός μέρους, εφόσον τα υπόλοιπα καλύπτονται από κέρδη ή αντισταθμίσεις μέσω παραγώγων. Αυτό ακριβώς κάνουν πολλές εταιρείες στο εξωτερικό, εξηγούν, χρησιμοποιούν εργαλεία όπως swaps και άλλα παράγωγα, ώστε όταν ανεβαίνει η τιμή του πετρελαίου να έχουν αντίστοιχα κέρδη από αυτές τις θέσεις, τα οποία εξισορροπούν μέρος της αύξησης του κόστους. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται ουσιαστικά η ανάκτηση κόστους, χωρίς να επιβαρύνεται πλήρως ο καταναλωτής. Ως εκ τούτου, όπως σημειώνουν οι εμπειρογνώμονες, υπάρχουν τα εργαλεία για να σταθεροποιηθούν ή και να μειωθούν οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας, τα οποία όμως δεν αξιοποιούνται καθώς κανένας δεν υποχρεώνει την ΑΗΚ να λειτουργήσει με άλλο τρόπο. Αυτό που χρειάζεται είναι μια ουσιαστική αλλαγή στο υφιστάμενο μοντέλο, η ανάληψη μέρους του ρίσκου από τον Οργανισμό, η αναθεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου και η ενίσχυση των μηχανισμών διαχείρισης κινδύνου, σημειώνουν.

Η ΑΗΚ

Η συζήτηση γύρω από την πρακτική του hedging στην ΑΗΚ επανέρχεται δυναμικά στο προσκήνιο, με αφορμή τις έντονες διακυμάνσεις στις τιμές καυσίμων εξαιτίας των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή.

Η ΑΗΚ μετά από σχετικές εισγγελίες του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου εφάρμοσε

για πρώτη φορά την πρακτική το 2025 και συγκεκριμένα, σε προηγούμενο συμβόλαιο όπου είχε προβλεφθεί η κάλυψη περίπου του 25% των προμηθειών καυσίμων σε χαμηλότερη τιμή. Το αποτέλεσμα ήταν εξοικονόμηση της τάξης των 400 χιλιάδων σε ετήσια βάση, προς όφελος τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων.

Όπως σημειώνει στην «Κ» ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου ΑΗΚ, Γιώργος Πέτρου, παρά τα θετικά αυτά αποτελέσματα, η Αρχή εμφανίζεται επιφυλακτική ως προς την επανάληψη της πρακτικής στη σημερινή συγκυρία. Όπως υποστηρίζει, οι τιμές των καυσίμων βρίσκονται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, γεγονός που καθιστά επικίνδυνη την προαγορά σε αυτή τη φάση. Το βασικό επιχείρημα είναι ότι, σε περίπτωση αποκλιμάκωσης των τιμών λόγω γεωπολιτικών εξελίξεων ή άλλων παραγόντων ο Οργανισμός θα βρεθεί δεσμευμένος σε υψηλότερο κόστος, καταγράφοντας ζημίες.

Όπως επεξηγεί ο κ. Πέτρου, σε περίπτωση που μια στρατηγική hedging οδηγήσει σε ζημιά, δηλαδή αν οι τιμές κινηθούν χαμηλότερα από τα επίπεδα στα οποία έχει «κλειδώσει» ο Οργανισμός, η ζημιά αυτή δεν αναγνωρίζεται πλήρως για ανάκτηση μέσω της τιμολόγησης. Δημιουργείται έτσι ένα ασύμμετρο πλαίσιο κινήτρων, τονίζει, όπου το ρίσκο των αυξήσεων μεταφέρεται στον καταναλωτή, ενώ το ρίσκο των λανθασμένων επιλογών παραμένει στον Οργανισμό.

Οι αεροπορικές εταιρείες, για παράδειγμα, μπορούν να κλειδώσουν τιμές καυσίμων και να ενσωματώσουν το κόστος στα εισιτήρια που πωλούν, εξηγεί ο κ. Πέτρου επισημαίνοντας ότι στην ηλεκτρική ενέργεια δεν μπορεί να γίνει το ίδιο εύκολα, γιατί η τιμή του ρεύματος αναπροσαρμόζεται συνεχώς μέσω της ρήτρας καυσίμου. Η ουσιαστική εφαρμογή στρατηγικών αντιστάθμισης κινδύνου προϋποθέτει την αναθεώρηση του τρόπου αναγνώρισης και κατανομής των σχετικών δαπανών στο ρυθμιστικό πλαίσιο που καθορίζεται από τη ΡΑΕΚ, υπογράμμισε.

Όπως αποκάλυψε ο κ. Πέτρου, την Τρίτη η ΑΗΚ θα συνάψει ετήσιο συμβόλαιο με τον επιτυχόντα προσφοροδότη για την προμήθεια συμβατικής ενέργειας.

Το μονοπώλιο και οι ευθύνες

Το πρόβλημα είναι ότι σε έναν δημόσιο οργανισμό επικρατεί έντονος φόβος καταλογισμού ευθυνών, τόνισε στην «Κ» ο πρόεδρος του Συνδέσμου Εταιρειών ΑΠΕ Κύπρου (ΣΕΑΠΕΚ), Φάνος Καραντώνης. Όπως εξήγησε, εάν ληφθεί μια απόφαση που βραχυπρόθεσμα αποδειχθεί λανθασμένη, υπάρχει ο κίνδυνος κριτικής με αποτέλεσμα να προτιμάται η αποφυγή της.

Η διαχείριση ρίσκου σημαίνει ότι μειώνεις την έκθεσή σου στη μεταβλητότητα των τιμών, όχι ότι

Μια αντιστάθμιση της τάξης του 50% του καυσίμου της από την αρχή του 2026, θα μπορούσε να μειώσει το κόστος του καταναλωτή κατά 355 ευρώ τον χρόνο, σύμφωνα με τους ειδικούς.

κερδίζεις πάντα, πρόσθεσε. Όπως εξήγησε, εάν η τιμή είναι στα 20 δολάρια το βαρέλι και έχεις τη δυνατότητα να την κλειδώσεις σταθερά για πέντε χρόνια, τότε, αν η αγορά κινηθεί στα 30 δολάρια το βαρέλι, έχεις ωφεληθεί. Αντίθετα, αν για κάποιο διάστημα πέσει στα 15 δολάρια το βαρέλι, τότε μπορεί να καταγορηθείς ότι δέσμευες τον Οργανισμό σε υψηλότερη τιμή, είπε. Ωστόσο, όπως αποψήμανε, το hedging δεν αξιολογείται σε ορίζοντα εβδομάδων ή μηνών αλλά σε βάθος χρόνου. Επομένως σε ορίζοντα δύο, τριών ή πέντε ετών, η σταθεροποίηση του κόστους είναι που δημιουργεί αξία, όχι η καθημερινή διακύμανση της τιμής.

Εάν δημιουργηθεί μια πραγματικά ανταγωνιστική αγορά συμβατικής ενέργειας, η ΑΗΚ θα αναγκαστεί να αναζητήσει τρόπους

μείωσης του κόστους της, ανέφερε από τη μεριά του ο πρόεδρος του Συνδέσμου Αγοράς Ηλεκτρισμού (ΣΑΗ) Γιώργος Χρυσόχοδς. Σήμερα, ωστόσο, η ίδια φαίνεται να παρεμποδίζει στην πράξη την είσοδο ανταγωνισμού στην αγορά, αν και αναπόφευκτα θα κληθεί να προσαρμοστεί όταν και εφόσον αυτός αναπτυχθεί, τόνισε στην «Κ».

Παράλληλα, η κυβέρνηση διαισθάνεται καθοριστικό ρόλο, καθώς διορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο της ΑΗΚ, το οποίο λειτουργεί στο πλαίσιο των εκάστοτε κυβερνητικών επιλογών, πρόσθεσε ο κ. Χρυσόχοδς. Θεωρητικά, θα μπορούσε να ασκήσει πίεση για τη μείωση του κόστους ενέργειας, ωθώντας τη διοίκηση και τους λειτουργούς της ΑΗΚ προς αυτή την κατεύθυνση, πρόσθεσε.

Το hedging αναγνωρίζεται ως πιθανή καλή πρακτική, όμως δεν μπορεί να επιβληθεί κανονιστικά χωρίς επαρκή μελέτη, ανέφερε από τη μεριά του ο γενικός ελεγκτής. Όπως επισημαίνει ο Ανδρέας Παπακωνσταντίνου στην «Κ», το hedging δεν αποτελεί μαγική λύση για τη μείωση των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας», τονίζοντας ότι απαιτούνται και άλλες παρεμβάσεις ώστε οι καταναλωτές να δουν αισθητή μείωση στους λογαριασμούς τους.

Τα στοιχεία

Μεταξύ των δέκα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το ακριβότερο ηλεκτρικό ρεύμα για τα νοικοκυριά συγκαταλέγεται η Κύπρος, σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αγορές φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας το δεύτερο τρίμηνο του 2025.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, η λιανική τιμή ηλεκτρικής ενέργειας στην Κύπρο είχε φτάσει τα 309,5 ευρώ ανά μεγαβατώρα, δηλαδή 30,9 σεντ ανά κιλοβατώρα, κατατάσσοντας τη χώρα στη 10η θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Την ίδια περίοδο, ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανήλθε στα 246 ευρώ ανά μεγαβατώρα. Η Γερμανία κατέγραψε την υψηλότερη τιμή με σχεδόν 400 ευρώ ανά μεγαβατώρα, ενώ η Ουγγαρία εμφάνισε τη χαμηλότερη.

ALMIRAL[®] FORTE

2,32% γέλη
δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

MEDOCHEMIE

NEO
ENIΣΧΥΜΕΝΟ

Κινήσου ελεύθερα, απόλαυσε τη ζωή!

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Οι εξηγήσεις που έδωσε ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας (ΟΑΥ) για τις αποκαλύψεις της ηλεκτρονικής «Κ» που αφορούν διπλές πληρωμές σε παρόχους υγείας δεν κλείνουν το θέμα που έχει προκύψει με τη διαχείριση δημοσίου χρήματος. Όσα αναφέρονται σε δύο ανακοινώσεις που εξέδωσε ο ΟΑΥ, όπως φαίνεται δεν πείθουν και σε πολιτικό επίπεδο, με την κυβέρνηση να θεωρεί πως το όλο θέμα δεν έκλεισε με τα μέτρα που λήφθηκαν εκ των υστέρων από τον ΟΑΥ, για την επιστροφή των επιπλέον πληρωμών μέσω συμψηφισμού. Αρχικά το όλο θέμα έτυχε της δέουσας προσοχής στο Προεδρικό Μέγαρο, με τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να δίνει εντολές για εντατικοποίηση των ελέγχων στη διαχείριση δημοσίου χρήματος. Όπως προκύπτει από ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», το υπουργείο Οικονομικών χαρακτηρίζει το όλο ζήτημα ως πολύ σοβαρό για να θεωρηθεί λήξαν, με απλές διαβεβαιώσεις πως επρόκειτο για ένα θέμα τεχνικής και διαδικαστικής φύσεως, όπως υποστηρίζει ο ΟΑΥ, το οποίο έχει αντιμετωπιστεί. Ακόμα και αν ο ΟΑΥ ανακτήσει μέσω μνηαίου συμψηφισμού, όπως λέει, το επιπλέον ποσό που κατέβαλε, προκύπτει ζημιά εκατομμυρίων για τα δημόσια οικονομικά από τη διαφορά κόστους χρήματος. Με απλά λόγια το Δημόσιο χρηματοδότησε άτοκα με εκατομμύρια ευρώ ιδιωτικές επιχειρήσεις. Εν αντιθέσει με το ΥΠΟΙΚ η Ελεγκτική Υπηρεσία δεν δείχνει σημαδία άμεσης παρέμβασης παρά το γεγονός ότι το όλο θέμα συζητήθηκε την Παρασκευή το πρωί. Απαρατήρητη δεν περνά και η απουσία αντίδρασης από πλευράς του υπουργείου Υγείας, του οποίου ο ΟΑΥ είναι ελεγχόμενη οντότητα και μέχρι σήμερα δεν έχει τοποθετηθεί.

Παρέμβαση ΥΠΟΙΚ

Το υπουργείο Οικονομικών και ο ίδιος ο Μάκης Κεραυνός μόλις δημοσιοποιήθηκαν οι διπλές πληρωμές ήταν έντονοι στις αντιδράσεις τους, όπως πληροφορείται η «Κ». Ο υπουργός Οικονομικών υποστήριξε πως οι δημοσιογραφικές πληροφορίες θα πρέπει να διερευνηθούν και αν ισχύουν αυτό σημαίνει πως δεν υπάρχει εσωτερικός ή εξωτερικός έλεγχος και

Στο μικροσκοπιο του ΥΠΟΙΚ ο ΟΑΥ για διπλοπληρωμές

Δεν θεωρείται λήξαν το θέμα από πλευράς κυβέρνησης - Μελετά την αντίδρασή της η Ελεγκτική Υπηρεσία

Την παρέμβαση του υπουργείου Οικονομικών προκαλεί το θέμα που έχει προκύψει με τις διπλές πληρωμές στον ΟΑΥ. Το ΥΠΟΙΚ, όπως πληροφορείται η «Κ», θα ελέγξει τον Οργανισμό για τα επιπλέον €150 εκατ. σε παρόχους υγείας.

πως το διοικητικό συμβούλιο και η διεύθυνση του ΟΑΥ θα πρέπει να δώσουν σαφείς εξηγήσεις. Πηγές από την κυβέρνηση χαρακτηρίζουν το όλο θέμα ως πολύ σοβαρό, μιας και έρχεται να προστεθεί και σε άλλα ζητήματα οικονομικής φύσεως που έχουν ανακύψει στον ΟΑΥ. Όπως χαρακτηριστικά λέγεται στο ΥΠΟΙΚ, ο ΟΑΥ δεν δίνει όσα λεφτά χρειάζονται στον ΟΚΥπΥ για να μην αναγκάζεται το κράτος να τον επιχορηγεί και την ίδια ώρα κάνει διπλές πληρωμές €150 εκατ. «Εμείς θα ζητήσουμε εξηγήσεις από τον ΟΑΥ, θα ζητήσουμε να μπουν ασφαλιστικές δικλίδες, γιατί δεν μπορεί να επιχορηγούν οι φορολογούμενοι τον ΟΚΥπΥ, γιατί δεν παίρνει όσα λεφτά χρειάζεται από τον ΟΑΥ και ο ΟΑΥ να κάνει διπλοπληρωμές €150 εκατ.». Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, το ΥΠΟΙΚ θα στείλει ελεγκτές στον ΟΑΥ, ζητώντας στοι-

χεία για τις διπλές πληρωμές στις οποίες προχώρησε ο Οργανισμός, τη χρονική διάρκεια τους καθώς και αν υπήρξε ενδεχόμενη αμέλεια λειτουργών ή της διοίκησης του Οργανισμού.

Η Ελεγκτική Υπηρεσία

Η αποκάλυψη της «Κ» για τις διπλές πληρωμές στον ΟΑΥ δεν πέρασε απαρατήρητη από την Ελεγκτική Υπηρεσία της οποίας ο ΟΑΥ είναι ελεγχόμενη οντότητα. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι ο Οργανισμός κατέβαλε €150 εκατ. επιπλέον σε παρόχους υγείας και παρά την πάγια πρακτική που ακολουθείται η Ελεγκτική Υπηρεσία δεν θεωρεί πως προκύπτει ανάγκη διεξαγωγής έκτακτου ελέγχου του ΟΑΥ. Το όλο θέμα συζητήθηκε την περασμένη Παρασκευή το πρωί και αποφασίστηκε σε πρώτη φάση να σταλεί επιστολή στον ΟΑΥ από

την απάντηση της οποίας θα καθοριστούν τα επόμενα βήματα. Στην περίπτωση που κριθεί ότι δεν προκύπτει ζήτημα έκτακτου ελέγχου οι διπλές πληρωμές θα ελεγχθούν κατά τον τακτικό έλεγχο του Οργανισμού.

Το υπουργείο Υγείας

Αίσθηση προκαλεί και η αντίδραση του υπουργείου Υγείας υπό τη σκέπη του οποίου βρίσκεται ο ΟΑΥ. Επίσημα η ανεπίσημα μέχρι σήμερα δεν υπήρξε αντίδραση για όσα είδαν το φως της δημοσιότητας. Άγνωστο παραμένει αν το υπουργείο Υγείας εσωτερικά ζήτησε εξηγήσεις από τη διοίκηση του Οργανισμού και αν συμφωνεί με την επίσημη αντίδραση του ΟΑΥ, ο οποίος προσπάθησε να ρίξει το όλο ζήτημα στα μαλακά. Για την ιστορία ο προϋπολογισμός του Οργανισμού εμπίπτει στην ευθύνη

ελέγχου από το υπουργείο Υγείας, τον οποίο εφόσον τον εγκρίνει τον αποστέλλει στο υπουργείο Οικονομικών για τυπική έγκριση. Η «Κ» προσπάθησε, ανεπιτυχώς, να πάρει την άποψη του υπουργείου Υγείας.

Τα €150 εκατ.

Επίσημα ο ΟΑΥ δεν έδωσε στοιχεία για τους παρόχους υγείας στους οποίους πραγματοποιήσε διπλές πληρωμές. Νεότερες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως το μεγαλύτερο μέρος από τις διπλές πληρωμές των €150 εκατ. πραγματοποιήθηκε στον ΟΚΥπΥ. Όπως προκύπτει από τη δεύτερη ανακοίνωση του Οργανισμού, οι διπλές πληρωμές φαίνεται να ξεκίνησαν από τον Δεκέμβριο του 2024, περίοδο κατά την οποία η χορήγηση των ακριβών φαρμάκων μεταβιβάστηκε από το υπουργείο Υγείας στον ΟΑΥ. Ο Οργανισμός δεν προσδιορίζει τη χρονική διάρκεια των διπλών πληρωμών, ωστόσο οι πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως τερματίστηκαν τον περασμένο Ιανουάριο. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, που δεν έχουν διαψευστεί από τον ΟΑΥ, το τεχνικό και διαδικαστικό ζήτημα με τις διπλές πληρωμές, κατά τον ΟΑΥ, είχε εντοπιστεί πολύ πριν οι αρμόδιες υπηρεσίες του Οργανισμού τερματίσουν την περίεργη πρακτική. Για λόγους που δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτοί ο ΟΑΥ, τουλάχιστον για ένα χρόνο, πλήρωνε εις διπλούν υπηρεσίες που λάμβανε από παρόχους υγείας και προμηθευτές, κατά τις πληροφορίες της «Κ». Συγκεκριμένα, το λογιστήριο του ΟΑΥ, ενώ ενέκρινε τις πληρωμές και κατέβαλε τα ποσά για ενδονοσοκομειακές υπηρεσίες, οι οποίες περιλάμβαναν την περίθαλψη και τη φαρμακευτική αγωγή, στη συνέχεια αποζημίωνε και πάλι τους ίδιους παρόχους για τη φαρμακευτική αγωγή (ακριβά φάρμακα) που είχε αποζημιώσει με την ενδονοσοκομειακή περίθαλψη. Αυτό που δημιουργεί τεράστιες απορίες και ενδεχομένως να δημιουργήσει εξελίξεις εντός του ΟΑΥ είναι οι πληροφορίες μας ότι οι διπλές πληρωμές είχαν εντοπιστεί εγκαίρως, ωστόσο όπως προκύπτει εκ του αποτελέσματος, αυτές τερματίστηκαν μόλις τον περασμένο Ιανουάριο και μετά από παρέλευση αρκετού χρόνου από τη στιγμή που εντοπίστηκαν οι διπλές πράξεις.

«Διαδικαστική ρύθμιση» οι διπλοπληρωμές για ΟΑΥ

Και στις δύο ανακοινώσεις που έβγαλε ο ΟΑΥ γίνεται προσπάθεια οι διπλές πληρωμές να δικαιολογηθούν ως μια μεταβατική πρακτική προσαρμογής για τη χορήγηση των ακριβών φαρμάκων από τον Οργανισμό. Με αυτό τον τρόπο, σημειώνει ο ΟΑΥ, «δισφαλίζονται αφενός χαμηλότερες τιμές φαρμάκων μέσω των δημόσιων διαγωνισμών της Διεύθυνσης Αγορών και Προμηθειών (ΔΑ&Π) του υπουργείου Υγείας, και αφετέρου διασφαλίζεται η ορθολογική διαχείριση των φαρμάκων, αφού τα νοσηλευτήρια χρεώνονται και είναι υπεύθυνα για τα εν λόγω φάρμακα, τα οποία κορηγούν στους δικαιούχους του ΓΕΣΥ». Σε ό,τι αφορά τη συσώρευση οφειλόμενου ποσού προς τον Οργανισμό (έτσι χαρακτηρίζει τις διπλές πληρωμές) αναφορικά με τις πιο πάνω χρεώσεις των νοσηλευτηρίων κατά την έναρξη της πιο πάνω διαδικασίας και την ανάληψη της αρμοδιότητας των ονομαστικών αιτημάτων από τον Οργανισμό από την 01/12/2024, ο Οργανισμός σημειώνει ότι έπρεπε κατά το μεταβατικό στάδιο και μέχρι την ολοκλήρωση της προσαρμογής στα συστήματά του, να αντλεί τα στοιχεία που ήταν απαραίτητα για τις χρεώσεις από δύο διαφορετικές βάσεις δεδομένων και να προχωρά σε χειροκίνητη αντιστοίχιση και επεξεργασία. Ως αποτέλεσμα αυτού χρειάστηκε κάποιο χρονικό διάστημα για τον τελικό υπολογισμό των οφειλών και τη διευθέτησή τους. «Ο Οργανισμός έχει ήδη προχωρήσει στην είσπραξη πέραν του 50% του αρχικά οφειλόμενου ποσού και έχει προβεί σε σχετικές διευθετήσεις με τα νοσηλευτήρια μέσω των οποίων γίνεται σε μνηιαία βάση ο συμψηφισμός του υπόλοιπου ποσού μέχρι την πλήρη εξόφλησή τους».

Δημήτρης Κ. Μέλισσας & Χρίστης Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια, προϋποθέτει αξιοπιστία, προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων, που η ίδια έχει θεσπίσει, άσχετα με το τι θέλει να ακούσει ο κάθε πολίτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μαρμεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εβ. Αμύνος 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικολάου Σαριπάτου 2 Γωνία & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη

€22

www.sakkoulas.gr

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«**Την επόμενη** μέρα των εκλογών θα επαναλάβω την πρότασή μου για συνένωση των δυνάμεων του Κέντρου, γιατί δυστυχώς –χωρίς να είμαι μάντης κακών– πιστεύω ότι τα πράγματα δεν θα πάνε καλά», δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο βουλευτής και κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΔΗΚΟ Πανίκος Λεωνίδου. Προσθέτει ότι το ΔΗΚΟ πρέπει να εκσυγχρονίσει τη λειτουργία και τις διαδικασίες, για να μπορεί να απευθύνεται στους πολίτες με αμεσότητα, διαφάνεια και ξεκάθαρα μηνύματα. Σε σχέση με όσα γράφονται για μελλοντική συνεργασία Δημοκρατικού Συναγερμού και ΔΗΚΟ το 2028, σημειώνει πως «ό,τι και να ειπωθεί τώρα είναι πρόωρο».

–Τα μονοψήφια ποσοστά που δίνουν οι δημοσκοπήσεις στο ΔΗΚΟ δύο μήνες πριν από τις εκλογές πού οφείλονται;

–Πιστεύω ότι οι τελευταίες δημοσκοπήσεις καταγράφουν μία σταδιακή αύξηση των ποσοστών και της συσπείρωσης του Δημοκρατικού Κόμματος, όμως έχετε δίκαιο ότι καταγράφεται πτώση, η οποία αφορά το σύνολο των παραδοσιακών κομμάτων. Αυτή η τάση απορρέει από την απαξίωση και όχι αδικώς που αισθάνεται η κοινωνία για τα κόμματα και τους θεσμούς. Βλέποντας τα σκάνδαλα των προηγούμενων χρόνων, αποφάσεις και συμπεριφορές πολιτικών και κομμάτων, αλλά και τις κατά καιρούς αντιπαράθεσεις μεταξύ θεσμών, οι πολίτες επιπράζονται αρνητικά. Παράλληλα, τα νοικοκυριά δέχονται οικονομική πίεση, η οποία εντείνει το αίσθημα απογοήτευσης. Δημιουργείται η εντύπωση ότι για όλα ευθύνονται τα παραδοσιακά κόμματα και ότι στηρίζοντας νέα σχήματα, θα λυθούν όλα τα προβλήματα. Τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Αυτό που χρειάζεται ο τόπος είναι πολιτικούς με γνώσεις, σοβαρότητα, υπεύθυνες προτάσεις, λογοδοσία και αποτελεσματικότητα. Δεν μπορώ να πω ότι βλέπω αυτή την προσέγγιση από τα νέα σχήματα. Αντίθετα, ακόμη εύηχα συνθήματα, λαϊκίστικες προσεγγίσεις και μια προσπάθεια εκμετάλλευσης των αδυναμιών του συστήματος, με ισοπεδωτική κριτική, αλλά χωρίς καμιά ουσιαστική πρόταση για βελτίωση της κατάστασης.

–Όμως και τα παραδοσιακά κόμματα δεν φάνηκε να προβληματίζονται ιδιαίτερα παρά τα μηνύματα που λάμβαναν διαχρονικά, ώστε να προχωρήσουν σε ουσιαστικές αλλαγές.

–Έχετε δίκαιο ότι πρέπει να κάνουμε πολύ περισσότερα. Όλοι μας έχουμε διαπράξει σφάλματα και πρέπει να το παραδεχτούμε. Αυτά τα φαινόμενα πρέπει να μας προβληματίσουν. Η ενίσχυση των παραδοσιακών κομμάτων θα γίνει διορθώνοντας τα κακώς έχοντα και όχι καταδικάζοντας τα νέα. Μόνο έτσι θα μας εμπιστευτεί ξανά ο πολίτης. Εάν κάνουμε τη δική μας αυτοκριτική και πάρουμε αποφάσεις που ενισχύουν τη δημοκρατία και τους θεσμούς και θα δημιουργούν προοπτική ανάπτυξης του κράτους και ευημερίας των πολιτών. Η δυσφορία του κόσμου είναι δικαιολογημένη, αλλά θα είχε νόημα αν το νέο που εμφανίστηκε ήταν καλύτερο από αυτό που έχουμε.

–Το Δημοκρατικό Κόμμα μήπως δεν προχώρησε σε ουσιαστική αυτοκριτική μετά και το πέρας των διπλών εκλογών που και πάλι το αποτέλεσμα δεν ήταν ικανοποιητικό;

–Βρισκόμαστε δύο μήνες πριν από τις εκλογές και προτεραιότητά μας είναι να δώσουμε ενωμένοι, με όλες μας τις δυνάμεις την εκλογική μάχη. Έπρεπε, πράγματι, η όλη διαδικασία να γίνει στο πολιτικό και καταστατικό σκεδρριο του ΔΗΚΟ που ακολούθησε τις εκλογές. Εκεί εκφράστηκαν πάρα πολλές απόψεις, ανάμεσά τους και η δική μου για ενοποίηση των κεντρικών δυνάμεων του τόπου.

–Βάσει και των σημερινών δεδομένων θα επαναλαμβάνατε την πρότασή σας;

Κενά υπάρχουν και στη δικαστική μεταρρύθμιση. Ο διαχωρισμός των εξουσιών ενίσχυσε πρόσωπα αντί θεσμούς. Κάνω κάποιες σκέψεις και σε ό,τι αφορά το μέλλον του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

ΠΑΝΙΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥ, Βουλευτής ΔΗΚΟ

Πιστεύω ότι το ΔΗΚΟ δεν θα κρατήσει τις εννέα έδρες

Ανάλογα με το αποτέλεσμα, όλοι συνολικά, αλλά και ο καθένας μας ξεχωριστά θα κριθεί

–Την επόμενη μέρα των εκλογών θα την επαναλάβω γιατί δυστυχώς –χωρίς να είμαι μάντης κακών– πιστεύω ότι τα πράγματα για τα κόμματα του Κέντρου δεν θα πάνε καλά. Αυτή η πρόταση θα βοηθήσει να δώσουμε νέα δυναμική και διαφορετική προοπτική στο Κέντρο και στους πολίτες. Να έχουν μια φωνή διαφορετική, η οποία θα κρατήσει τις ισορροπίες και τη σταθερότητα στο πολιτικό σύστημα και τον ρυθμιστικό ρόλο του Κέντρου. Γιατί όποτε κυβέρνησε το Κέντρο, για να είμαστε δίκαιοι, υπήρξε ανάπτυξη, ευημερία και τα πράγματα ήταν πολύ καλύτερα για το σύνολο της κοινωνίας μας.

–Σας κατηγόρησαν όμως ότι ήταν μια πρόταση χωρίς περιεχόμενο.

–Πάντα λειτουργώ θεσμικά και στη βάση αρχών. Θεωρώ ότι για να γίνει ένας γάμος πρέπει να υπάρξει κατ’ αρχήν συμφωνία. Δεν υπήρξε, άρα η συζήτηση δεν μπορούσε να προχωρήσει. Προτάσεις υπήρχαν. Ήμουν έτοιμος να τις παρουσιάσω. Έθεσα και παραδείγματα όπως αν γινόταν συνεργασία με τη ΔΗΠΑ, εξέφρασα την άποψη πως θα μπορούσαν να υπάρξουν δύο πρόεδροι. Έφερνα πάντα το παράδειγμα του Σοφοκλή Βενιζέλου και του Γεώργιου Παπανδρέου, που έκαναν συνεργασία. Όταν θέλεις να βρεις λύση, πάντα βρίσκεις και τον τρόπο. Πρόθεσή μου είναι να επανέλθω δριμύτερος.

–Το ότι στο ψηφοδέλτιο του ΔΗΚΟ συμπεριλαμβάνονται πρώην στελέχη της ΕΔΕΚ αλλά και της ΔΗΠΑ, είναι δεδομένο που δυσκολεύει το να έρθετε κοντά ή είναι η αρχή αυτής της προσπάθειας;

–Πιστεύω ότι ήταν πολύ σημαντική η είσοδος στελεχών από άλλα κόμματα και τη χαιρετίζω. Άλλωστε, δεν ήλθαν με το ζόρι, αλλά με δική τους πρωτοβουλία. Στις επαφές που κάνω, ειδικά στη

Η ενίσχυση των παραδοσιακών κομμάτων θα γίνει διορθώνοντας τα κακώς έχοντα και όχι καταδικάζοντας τα νέα.

Πιστεύω ότι ήταν πολύ σημαντική η είσοδος στελεχών από άλλα κόμματα και τη χαιρετίζω. Άλλωστε, δεν ήλθαν με το ζόρι, αλλά με δική τους πρωτοβουλία.

Λεμεσό, διαπιστώνω ότι πάρα πολλά στελέχη του χώρου αγκαλιάζουν τη δική μας προσπάθεια. Ασφαλώς, δεν πρέπει να μείνουμε στην επιθυμία για συνεργασία που διαπιστώνουμε στο επίπεδο της βάσης των κομμάτων. Πρέπει ξεκινώντας από τη βάση να προχωρήσουμε πλέον σε υψηλότερο επίπεδο. Αντιλαμβάνεστε, όμως, ότι αυτά θα γίνουν μετά τις εκλογές.

–Η υποργοποίηση του υποψήφιου για τις βουλευτικές στη Λε-

μεσό, Νεόφυτου Χααραλαμπίδη, αποδυνάμωσε το ψηφοδέλτιο της επαρχίας σας;

–Σίγουρα η υποψηφιότητα του κ. Χααραλαμπίδη πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις επιτυχίας. Επομένως, υπήρξε μια σχετική αποδυνάμωση. Το γεγονός ότι δεν είναι υποψήφιος και ο Παύλος Μυλωνάς πέφτει τεράστιο βάρος ευθύνης στους ώμους μου και προσπαθώ καθημερινά να ανταποκριθώ σε όλες τις οργανωτικές και επικοινωνιακές ενέργειες που πρέπει να γίνουν, με στόχο να καταγράψουμε και πάλι ποσοστό ψηλότερο από το παγκύπριο του ΔΗΚΟ και ιδανικά να κρατήσουμε τις δύο έδρες.

–Είναι προς την ορθή κατεύθυνση τα μέτρα που εξήγγειλε ο Πρόεδρος για στήριξη των πολιτών και των επιχειρήσεων;

–Πιστεύω πως ναι. Διότι, πέραν των γενικών μέτρων, όπως η μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα, η μείωση του φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα και η μη επιβολή πράσινης φορολογίας, υπάρχουν και στοχευμένα μέτρα όπως η κλιμακωτή επιδότηση του ηλεκτρικού ρεύματος για ευάλωτους καταναλωτές. Έπρεπε να δοθεί οικονομική στήριξη στους πολίτες γιατί με τις συνθήκες όπως διαμορφώνονται, θα δεχθούν περαιτέρω πίεση. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η κυβέρνηση είχε τη δυνατότητα να προχωρήσει σε αυτά τα μέτρα γιατί η οικονομία μας είναι ανθεκτική και παρουσιάζει πλεονάσματα. Σε διαφορετική περίπτωση, τα πράγματα θα ήταν πολύ δύσκολα για τους πολίτες.

–Στα τρία χρόνια διακυβέρνησης Νίκου Χριστοδουλίδη νομίζω ότι η σχέση με το ΔΗΚΟ είχε σκαμπανεβάσματα. Αυτή την ώρα η συνεργασία σας είναι αγαστή;

–Είναι γεγονός ότι περάσαμε και μέσα από τρικυμίες. Τα

πράγματα κινούνται συνεχώς, κατά συνέπεια δημιουργούνται και αντιπαράθεσεις. Στην αρχή δεν υπήρχε καλός συντονισμός. Μετά είχαν δημιουργηθεί διάυλοι επικοινωνίας, είχε συσταθεί μια επιτροπή στο Προεδρικό στην οποία μετείχα και εγώ ως κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος εκ μέρους του ΔΗΚΟ, με στόχο ακριβώς να υπάρχει μια συνεννόηση πριν να κατατίθενται νομοσχέδια στη Βουλή και στη συνέχεια να γίνονται οι κατάλληλες διεργασίες και επαφές.

–Αρα έχουν βελτιωθεί;

–Σίγουρα έχουν βελτιωθεί. Προφανώς δεν υπάρχει ταύτιση σε όλα τα ζητήματα, όμως θεωρώ ότι, πέραν της οικονομίας στην οποία έχω ήδη αναφερθεί, οι χειρισμοί του Προέδρου της Δημοκρατίας στο εθνικό μας θέμα και στα θέματα ασφάλειας είναι ορθοί, υπεύθυνοι και δείχνουν την αξία της αξιόπιστης εξωτερικής πολιτικής και διεθνούς παρουσίας της χώρας.

–Ένα αποτέλεσμα που ίσως να μην δινε στο ΔΗΚΟ τον ρυθμιστικό ρόλο που έχει σήμερα, θα άνοιγε το θέμα ηγεσίας;

–Δεν είναι μόνο θέμα αν θα διατηρήσουμε τον ρυθμιστικό μας ρόλο. Ανάλογα με το εκλογικό αποτέλεσμα, όλοι συνολικά, αλλά και ο καθένας μας θα κριθεί.

–Ποιο αποτέλεσμα για σας θα ήταν ικανοποιητικό αυτή την ώρα ή ποιος αριθμός βουλευτών;

–Και τα δύο είναι σημαντικά, αλλά ασφαλώς το πιο σημαντικό είναι ο αριθμός των βουλευτών. Πιστεύω ότι δεν θα κρατήσουμε τις εννέα έδρες, αλλά λίγο πιο κάτω μπορούμε να κινηθούμε και προς αυτή την κατεύθυνση εργαζόμεστε.

–Όσα γράφονται και συζητούνται για μελλοντική συνεργασία Δημοκρατικού Συναγερμού και ΔΗΚΟ ενόψει και του 2028, τα συμερίζετε, γίνονται διεργασίες;

–Ό,τι και να ειπωθεί τώρα είναι πρόωρο. Δεν ξέρω αν πίσω από κλειστές πόρτες γίνονται διεργασίες. Είμαι κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματός και δεν μετείχα ποτέ σε καμιά διεργασία, ούτε ενημερώθηκα από κανέναν ότι έγινε οποιαδήποτε συνεννόηση γι’ αυτά τα ζητήματα. Αυτή τη στιγμή προχωράμε με κεντρικό στόχο ένα καλό αποτέλεσμα στις βουλευτικές εκλογές, το οποίο θα μας επιτρέψει να πολιτευτούμε με σοβαρότητα και να υλοποιήσουμε αυτά που εξαγγέλλουμε, προς όφελος του τόπου και των πολιτών.

–Θα αποκλείατε το 2028 μια συνεργασία με τον ΔΗΣΥ;

–Σε αυτή τη φάση ούτε να αποκλείσουμε κάτι μπορούμε, ούτε να επιβεβαιώσουμε. Πρέπει να τελειώσουν οι βουλευτικές εκλογές, να αξιολογήσουμε με σοβαρότητα και υπευθυνότητα το αποτέλεσμα και τις συνθήκες που θα διαμορφωθούν και έχουμε χρόνο να μελετήσουμε όλα τα ενδεχόμενα. Επομένως δεν μπορούμε να προκαταλάβουμε στιδίποτε τώρα, γιατί όσα ακούγονται κινούνται στη σφαίρα της φαντασίας ή των σεναρίων.

–Υπάρχει μια εικόνα ότι στο Δημοκρατικό Κόμμα υπάρχει έλλειψη συντονισμού και απουσία άμεσας αντιδράσεων σε όσα συμβαίνουν. Πιστεύετε ότι αυτό ισχύει;

–Είναι γεγονός ότι κάποια πράγματα θα μπορούσαν να γίνονται πιο γρήγορα και με πιο αποτελεσματικό τρόπο, με την εμπλοκή περισσότερων στελεχών. Η επικοινωνιακή μας ομάδα πιστεύω ότι δεν λειτουργήσε όπως επιβόλουν οι σημερινές ανάγκες και δεδομένα. Αυτή τη στιγμή έχουμε να αντιμετωπίσουμε νέα σχήματα που με το πάτημα ενός κουμπιού μεταδίδουν την πληροφορία σε τόσο κόσμο. Δεν λέω να αντιγράψουμε τις τακτικές άλλων, με κάποιες από τις οποίες μπορεί να και συμφωνούμε, όμως πρέπει να εκσυγχρονίσουμε τη λειτουργία και τις διαδικασίες μας, για να μπορούμε να απευθυνόμαστε στους πολίτες με αμεσότητα, διαφάνεια και ξεκάθαρα μηνύματα.

Χρειάζονται συνεργασίες, και υπεύθυνη συνεννόηση

–**Η πολυκομματική Βουλή μπορεί να είναι και πρόβλημα;**

–Επαναλαμβάνω ότι δεν είμαι εναντίον της δημιουργίας νέων σχημάτων. Ούτε ο πολυκερματισμός πρέπει να μας φοβίζει, φτάνει τα νέα σχήματα και οι νέοι βουλευτές που θα μπουν στη Βουλή, να λειτουργήσουν με σοβαρότητα και με αίσθημα ευθύνης απέναντι στους πολίτες που θα τους εμπιστευτούν με την ψήφο τους. Στη Βουλή γίνεται πάρα πολλή δουλειά, τόσο σε επίπεδο κοινοβουλευτικών επιτροπών όσο και σε επίπεδο ολομέλειας, πολύ περισσότερη απ’ όση καμιά φορά αντιλαμβάνονται οι πολίτες. Επίσης, χρειάζονται συνεργασίες, συγκλίσεις και υπεύθυνη συνεννόηση μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων για να διαμορφώνονται και να ψηφίζονται νομοθεσίες. Εάν όλοι λειτουργήσουμε με αυτό το πνεύμα και σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα έχουμε πρόβλημα. Αλλιώς δεν θα λειτουργεί τίποτε. Δεν σας κρύβω ότι προβληματίζομαι πολύ και ανησυχώ ακούγοντας κάποιες τοποθετήσεις και προθέσεις εκπροσώπων και υποψηφίων των νέων αυτών σχημάτων.

–**Ποια δική σας πρόταση νόμου ξεχωρίζετε στην πενταετία;**

–Δύσκολο να επιλέξω γιατί έχω καταθέσει πέραν των εκατό προτάσεων, οι πλείστες των οποίων έχουν ψηφιστεί. Θα έλεγα, όμως, ότι θεωρώ πολύ σημαντική, σε σχέση με τη μεταρρύθμιση της δικαστικής εξουσίας, την πρόταση που επεκτείνει τη αρμοδιότητα του Διοικητικού Δικαστηρίου, να εξετάζει επί της ουσίας τις διοικητικές διαφορές. Την ίδια ώρα έχω πρωτοστατήσει στη νομοθεσία για απεγκλωβισμό των εγκλωβισμένων αγοραστών ακινήτων, η οποία επιρροάζει θετικά χιλιάδες πολίτες.

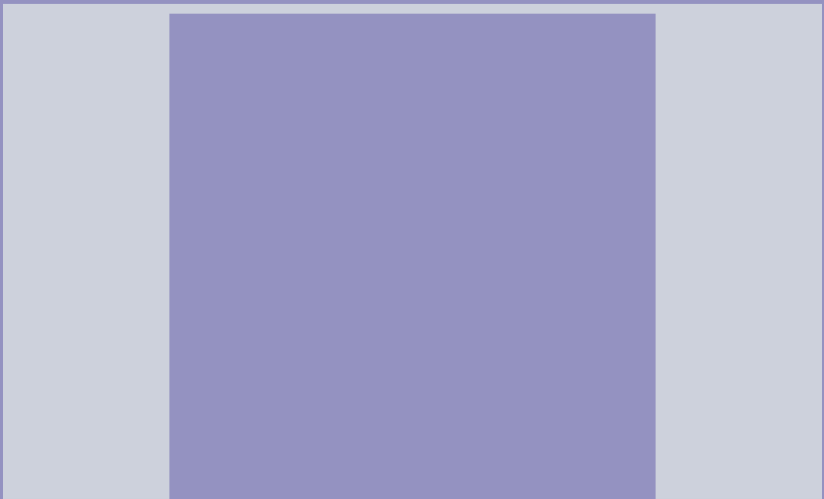
–**Και ποια έχει μείνει εκτός παρούσας Βουλής;**

–Θα ήμουν ευτυχής αν έκλεινα την εκκρεμότητα με τη μεταρρύθμιση της δικαστικής εξουσίας, σε σχέση με το ποιες υποθέσεις θα οδηγούνται στο δικαστήριο. Πρόθεσή μου είναι να την ολοκληρώσω την επόμενη πενταετία, εάν οι πολίτες με τιμήσουν ξανά με την ψήφο τους. Στόχος μου είναι να συνεχίσω να εργάζομαι και να πολιτεύομαι με σοβαρότητα και συνέπεια για την προώθηση, μέσα από διάλογο και συνεργασίες, τεκμηριωμένων προτάσεων που απαντούν σε πραγματικές ανάγκες των πολιτών. Θέλω να αλλάξω πράγματα στην τοπική αυτοδιοίκηση, μιας και διαπιστώνουμε λάθη που έγιναν στη διάρκεια των διεργασιών για τη μεταρρύθμιση. Κενά υπάρχουν και στη δικαστική μεταρρύθμιση. Ο διαχωρισμός των εξουσιών ενίσχυσε πρόσωπα αντί θεσμούς. Κάνω κάποιες σκέψεις και σε ό,τι αφορά το μέλλον του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

ΗΓΕΤΙΔΕΣ

2026

Η ηγεσία
δεν έχει φύλο· έχει όραμα,
ευθύνη και αποφασιστικότητα

ΚΥΡΙΑΚΗ
05/04

Ο δικός μας ρόλος

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Βρισκόμουν στο εξωτερικό όταν ξέσπασε ο πόλεμος. Κάπου σε ένα άσραμ στην Ινδία μέσα στη φύση, σε μια ψυχία σχεδόν αρχέγονη που έμοιαζε με υπόμνηση πως η ειρήνη είναι η πρώτη γλώσσα του ανθρώπου και ο πόλεμος μια μεταγενέστερη παρανοϊκή εκτροπή. Η σύνδεση με το διαδίκτυο ήταν σε ένα μόνο σημείο, στον χώρο όπου συναντιόμασταν όλοι για φαγητό, η επαφή μου άρα με τις ειδήσεις και τα σόσιαλ τις προηγούμενες μέρες ήταν περιορισμένη, σχεδόν ανύπαρκτη, μετά ωστόσο το ξέσπασμα του πολέμου αναγκαστικά έγινε συνεχής, ώστε να παρακολουθώ τις εξελίξεις της χαοτικής αυτής συνθήκης. Δεν ξέρω αν ήταν η απόσταση στην οποία βρισκόμουν ή η παύση από όλα όσα συνιστούν την καθημερινότητά μας που με έφερε σε μια επιπλέον καθαρότητα μυαλού, αλλά αυτή η καθαρότητα, η απαλλαγμένη από τη συμπτωματολογία της περιρρέουσας ατμόσφαιρας που συνήθως ευνοεί μια αντανάκλα-

περίμενε εμάς τους «φωστήρες» να τη διογκώσουμε και να τη δραματοποιήσουμε. Καμία συναίσθηση και ενσυναίσθηση – πλην ελάχιστων εξαιρέσεων μετρημένων στα δάχτυλα του ενός χεριού– πως οφείλουμε να ενημερώνουμε και να προσφέρουμε όσο το δυνατόν σφαιρική ανάλυση των γεγονότων, χωρίς να αναπαράγουμε τον φόβο, αλλά επιδιώκοντας και στοχεύοντας στην προστασία της συλλογικής ψυχραιμίας και της ψυχικής αντοχής της κοινωνίας. Και πόσο μάλλον σε μια εποχή όπου δύσκολα διαχωρίζει κανείς την ψεύτικη είδηση από την αληθινή και την προπαγάνδα από την πραγματικότητα.

Αν σε τέτοιες περιόδους κρίσεις ο δημοσιογράφος δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί ότι οφείλει να έχει μια χρησιμότητα, η οποία να εκπορεύεται από την έγνοια του για τον συνάνθρωπο, αλλά και από την ικανότητά του να αξιολογεί πέρα από την πληροφορία και την πολυτυλοκότητα της πραγματικότητας μέσα στην οποία καλείται ο πολίτης να διαχειριστεί ένα σωρό προβλήματα.

Εμείς οι δημοσιογράφοι αντί να λειτουργούμε ως σταθεροί μεταδότες πληροφορίας και κυρίως ψυχραιμίας, εντείνουμε τον φόβο και υποδαυλίζουμε τον πανικό προκειμένου να κερδίσουμε λίγη περισσότερη επισκεψιμότητα ή θεαματικότητα...

στική ομοιομορφία συμπεριφοράς, σαν αγελαία αντίδραση, με έκανε να διακρίνω, από μακριά, κάτι ιδιαίτερα ανησυχητικό: Ότι εμείς οι δημοσιογράφοι έχουμε χάσει σε μεγάλο βαθμό το μέτρο της εννιμέρωσης. Και αντί να λειτουργούμε ως σταθεροί μεταδότες πληροφορίας και κυρίως ψυχραιμίας, εντείνουμε τον φόβο και υποδαυλίζουμε τον πανικό προκειμένου να κερδίσουμε λίγη περισσότερη επισκεψιμότητα ή θεαματικότητα ή ακόμη χειρότερα ενδεχομένως να μην είμαστε καν πλέον σε θέση να διαχωρίσουμε την επαγγελματική συμπεριφορά από την ελαφρόμυαλη προσέγγιση που ακολουθούν οι απανταχού ινφλουένσερ.

Στις ιστοσελίδες των πλειστών εφημερίδων οι τίτλοι ήταν κραυγαλέοι και η επιλογή των λέξεων επιτηδευμένη, ώστε να προέχει η συναισθηματική φόρτιση που συντηρεί το αίσθημα της αδιόκοπης απειλής, λες και η ίδια η πραγματικότητα δεν ήταν αρκετά ανησυχητική και

με τον Νικό Χριστοδουλίδη να προβαίνει σε διαδοχικές επαφές με ηγέτες της περιοχής, τονίζοντας προς τους συνομιλητές του την άμεση ανάγκη για αποκλιμάκωση και υπογραμμίζοντας προς όλους τη σημασία της επιστροφής στη διπλωματία και τον διάλογο. Δεν έχανε δε ευκαιρία να διαδελλώνει την προτεραιότητα που δίνει η Λευκωσία στη διατήρηση σταθερότητας και της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Παράλληλα με τις επαφές του Προέδρου της Δημοκρατίας, τα ρεπορτάζ έκαναν λόγο για διπλωματικό μαραθώνιο της Λευκωσίας που μεταφραζόταν στις τηλεφωνικές επαφές που πραγματοποιήσε ο υπουργός Εξωτερικών, Κωνσταντίνος Κόμπος, με 12 υπουργούς Εξωτερικών από χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ευρώπης, ενισχύοντας τη διπλωματική διαμεσολάβηση του προέδρου Χριστοδουλίδη υπέρ της αποκλιμάκωσης. Μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ο Κωνσταντίνος Κόμπος είχε πετύχει, στο πλαίσιο πάντα του διπλωματικού μαραθωνίου της Κύπρου για αποκλιμάκωση της κρίσης, να έχει επικοινωνία με τους: Υπουργό Εξωτερικών Ιράν - Αμπάς Αράγτσι (Seyyed Abbas Araghchi), υπουργό Εξωτερικών Λιβάνου - Γιουσέφ Ράτζι (Youssef Rajji), υπουργό Εξωτερικών Ιορδανίας - Άιμαν Σαφάντι (Ayman Safadi), υπουργό Εξωτερικών Ιράκ - Φουάντ Χουσεΐν (Fuad Hussein), υπουργό Εξωτερικών Ισραήλ - Γκίντεον Σάαρ (Gideon Saar), υπουργό Εξωτερικών Μπαχρέιν - Αμπντουλνταφί μπιν Ρασίντ Αλζαγιά-νι (Abdullatif bin Rashid Alzayani), υπουργό Εξωτερικών Ομάν - Σαγίντ Μπαντρ μπιν Χάμαντ μπιν Χαμούντ Αλ Μπουσαϊντί (Sayyid

elenixenou11@gmail.com

Διότι πάνω απ' όλα είναι ο ρόλος και η φήμη που έχει αποκτήσει ως γεφυροποιός...

Τον περασμένο Ιούνιο, όταν είχαν ξεκινήσει οι πρώτες εκθροισήδες μεταξύ Ισραήλ - Ιράν, η Κύπρος έσπευσε αμέσως να αναλάβει ρόλο γεφυροποιού στη σύγκρουση, με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη να προβαίνει σε διαδοχικές επαφές με ηγέτες της περιοχής, τονίζοντας προς τους συνομιλητές του την άμεση ανάγκη για αποκλιμάκωση και υπογραμμίζοντας προς όλους τη σημασία της επιστροφής στη διπλωματία και τον διάλογο. Δεν έχανε δε ευκαιρία να διαδελλώνει την προτεραιότητα που δίνει η Λευκωσία στη διατήρηση σταθερότητας και της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Παράλληλα με τις επαφές του Προέδρου της Δημοκρατίας, τα ρεπορτάζ έκαναν λόγο για διπλωματικό μαραθώνιο της Λευκωσίας που μεταφραζόταν στις τηλεφωνικές επαφές που πραγματοποιήσε ο υπουργός Εξωτερικών, Κωνσταντίνος Κόμπος, με 12 υπουργούς Εξωτερικών από χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ευρώπης, ενισχύοντας τη διπλωματική διαμεσολάβηση του προέδρου Χριστοδουλίδη υπέρ της αποκλιμάκωσης. Μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ο Κωνσταντίνος Κόμπος είχε πετύχει, στο πλαίσιο πάντα του διπλωματικού μαραθωνίου της Κύπρου για αποκλιμάκωση της κρίσης, να έχει επικοινωνία με τους: Υπουργό Εξωτερικών Ιράν - Αμπάς Αράγτσι (Seyyed Abbas Araghchi), υπουργό Εξωτερικών Λιβάνου - Γιουσέφ Ράτζι (Youssef Rajji), υπουργό Εξωτερικών Ιορδανίας - Άιμαν Σαφάντι (Ayman Safadi), υπουργό Εξωτερικών Ιράκ - Φουάντ Χουσεΐν (Fuad Hussein), υπουργό Εξωτερικών Ισραήλ - Γκίντεον Σάαρ (Gideon Saar), υπουργό Εξωτερικών Μπαχρέιν - Αμπντουλνταφί μπιν Ρασίντ Αλζαγιά-νι (Abdullatif bin Rashid Alzayani), υπουργό Εξωτερικών Ομάν - Σαγίντ Μπαντρ μπιν Χάμαντ μπιν Χαμούντ Αλ Μπουσαϊντί (Sayyid

Badr bin Hamad bin Hamood Albusaidi), υπουργό Εξωτερικών Αιγύπτου - Μπάντρ Αμπντελάτι (Badr Abdelatty), πρωθυπουργό και υπουργό Εξωτερικών Παλαιστινιακής Αρχής - Μοχάμαντ Μουστάφα (Mohammad Mustafa), υφυπουργό Εξωτερικών Ηνωμένου Βασιλείου - Στίβεν Ντάουτι (Stephen Doughty), ύπατη εκπρόσωπο Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας Ε.Ε. - Κάγια Κάλας (Kaja Kallas).

Το αποκορύφωμα όλης αυτής της προσπάθειας ήταν το Ιράν να ζητήσει από τον Νίκο Χριστοδουλίδη να «μεταφέρει ορισμένα μηνύματα» στο Ισραήλ, να μεσολαβήσει δηλαδή ώστε να φτάσει η φωνή του, στα αφτιά του Ισραηλινού πρωθυπουργού Μπενιαμίν Νετανιάχου. Τουλάχιστον αυτό διατεινόταν ο ίδιος ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και παρότι από διπλωματικούς κύκλους δεν θεωρήθηκε και τόσο σοφή ενέργεια, η δημόσια δηλαδή αποκάλυψη μιας τέτοιου είδους, ιδιαίτερα ευαίσθητης πολιτικής διαμεσολάβησης. Μια φορά, δεν πέρασε πολλή ώρα και εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών του Ιράν, διέψευσε κατηγορηματικά τα λεγόμενα του Κύπριου προέδρου, λέγοντας ότι το Ιράν δεν έστειλε κανένα μήνυμα στο Ισραήλ μέσω της Κύπρου. Τότε, παράλληλα με τον διπλωματικό μαραθώνιο που επιβεβαίωνε τη δέσμευση της Κύπρου για προώθηση της ειρήνης μέσω της διπλωματίας, ως πυλώνας σταθερός παράγοντας περιφερειακής ασφάλειας, επιδοθήκαμε και σ' έναν άλλο μαραθώνιο, τόσο οι του Λόφου του Προέδρου όσο οι απανταχού εξαπτερεύα προκειμένου να πείσουν ότι ψεύδεται ο Ιρανός εκπρόσωπος που ισχυρίζεται ότι ψεύδεται ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης.

Τούτων λεχθέντων, δεν μπορεί παρά να προκαλεί εντύπωση ότι στην παρούσα συγκυρία, στην επίθεση που οι ΗΠΑ και το Ισραήλ εξαπέλυσαν κατά του Ιράν, χρειάστηκε κοντά στον μήνα, για να εκδηλωθεί η Λευκωσία της ικανότητές της

ως γεφυροποιός. Όπως επίσης προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι ακόμα και τότε, δεν έσπευσε να δράσει μόνη, αλλά αναζητεί λεία... πρόθυμους, να συνασπιστούν, να καταρτίσουν σχέδιο που να συμβάλει, ως διπλωματική πρωτοβουλία, στην αποκλιμάκωση της σύρραξης και στον τερματισμό των εκθροισήδων.

Είναι προφανές ότι μας αποδιοργάνωσαν οι απρόκλητες επιθέσεις που δεχθήκαμε με πυραύλους και drones, γεγονός που μας απορρόφησε σε έναν άλλο, προσωπικό μαραθώνιο αυτή τη φορά, προβαίνοντας σε εκκλήσεις για βοήθεια, υποστήριξη και προστασία και πετυχαίνοντας τελικά να κατέβει η μισητή ευρωπαϊκή στρατιωτική δύναμη παρά το πλευρό μας. Η στρατιωτική παρουσία ευρωπαϊκών κρατών βοήθησε ως γεγονός να τερματιστούν οι απρόκλητες επιθέσεις που δεχόταν η Κύπρος και σε σύντομο χρονικό διάστημα αποκαταστάθηκε το αίσθημα ασφάλειας ανάμεσα στους αναφαλείς πολίτες της νήσου, μαζί με την αποκατάσταση της ιδιότητάς της ως σταθεροποιητικού παράγοντα. Το ευτυχές αυτό γεγονός είχε ως αποτέλεσμα η Κύπρος να επιδοθεί εκ νέου στο προσφιές διπλωματικό της ταλέντο για αποκλιμάκωση της εκρηκτικής κατάστασης, παραδίδοντας ακόμα και μαθήματα προς την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αμέτοχη στάση της. Για την ώρα δεν έγινε γνωστή κάποια επικοινωνία με οποιονδήποτε Ιρανό αξιωματούχο από αυτούς που μας ζήτησαν τον Ιούνιο του 2025 να μεσολαβήσουμε, προφανώς διότι οι νέοι ισχυροί στρατηγικοί σύμμαχοι τους εξολόθρευσαν, παρόλα αυτά, οι διπλωματικές προσπάθειες της Κύπρου συνεχίζονται εντατικά για επικράτηση της διπλωματικής οδού και της ειρήνης. Διότι πάνω απ' όλα είναι ο ρόλος και η φήμη που έχει αποκτήσει ως γεφυροποιός.

photiouth@kathimerini.com.cy

Δύση

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Πριν από περίπου ενάμιση μήνα, στην άτυπη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε., ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης μαζί με την ακροδεξιά Τζορτζία Μελόνι, ήταν οι δύο ηγέτες κρατών-μελών, οι οποίοι έκαναν κερκίδα, προκειμένου να υποστηρίξουν το «Συμβούλιο Ειρήνης» του Ντόναλντ Τραμπ. Το οποίο, όπως αρχικά μας είχε πει ο πλανητάρχης, στοχεύει στην υποκατάσταση του ΟΗΕ και όπως εκ των υστέρων υποστήριξε, επιδιώκει να ασκεί έλεγχο στον διεθνή οργανισμό.

Σε κάθε περίπτωση, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κράτους που κρέμεται κυριολεκτικά από τον ΟΗΕ για τη λύση του Κυπριακού, αισθάνθηκε την ανάγκη να συμβάλει στην εδραίωση ενός υποκατάστατου μορφώματος, για το οποίο ο κάθε κοινός θνητός θα έπρεπε να είναι, αν μη τι άλλο, υποψιασμένος. Άλλωστε, ο κ. Τραμπ, ισόβιος πρόεδρος του Συμβουλίου Ειρήνης, είχε

δώσει δείγματα γραφής για τη διαχείριση του διεθνούς δικαίου, το οποίο όπως είπε δεν τον αφορά, γιατί έχει το «δικό του δικαίο». Καλώντας την Ουκρανία να νομιμοποιήσει την υφαρπαγή των εδαφών της στο «κτηματολόγιο» του Βλαντιμίρ Πούτιν, εναντίον του οποίου εκκρεμεί ένταλμα σύλληψης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Υποβάλλοντας σχέδιο λύσης στη Γάζα χωρίς πρόνοια Παλαιστινιακού Κράτους, κατά παραγγελία του Νετανιάχου, εναντίον του οποίου επίσης εκκρεμεί ένταλμα σύλληψης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Εισβάλλοντας στη Βενεζουέλα, προβαίνοντας σε απαγωγή και φλερτάροντας με προσάρτηση της Γροιλανδίας, που ανήκει σε κράτος-μέλος της Ε.Ε., τη Δανία.

Όλα αυτά, τα παρέβλεψε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης. Κι έστειλε τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμπος στο Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος έχοντας «το δικό του δικαίο», ισοπεδώνει πλέον το Ιράν και προκαλεί σπινάλ

επιπτώσεων, παίζοντας με την οικονομία του πλανήτη. Κι έτσι, ήμασταν παρατηρητές, τρομάρα μας, στο Συμβούλιο Ειρήνης, αν και όπως μας είχε πει ο Αντόνιο Κόστα, το μόρφωμα του κ. Τραμπ παραβιάζει τόσο τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, όσο και τις ίδιες τις Συνθήκες της Ε.Ε. Πέραν τούτου, ο πλανητάρχης, ως αυτοδιορισμένος ισόβιος πρόεδρος, αποφασίζει τα μέλη του εκτελεστικού συμβουλίου, συστήνει επιτροπές και λαμβάνει αποφάσεις κατ' αποκλειστικότητα, ακόμη κι αν αυτές κινούνται στο αντίθετο ρεύμα από τη θέση της πλειοψηφίας. Και λίγο μετά τη σύγκληση του Συμβουλίου Ειρήνης, στην Ουάσιγκτον, και τη λαμπρή παρουσία της Κύπρου, ο ειρνοποιός κ. Τραμπ, σε συνεργασία με τον κ. Νετανιάχου, αποφάσισαν να επιβάλουν «το δικό τους δικαίο» στη Μέση Ανατολή.

Δεν ξέρω αν ο Πρόεδρος μας θα κάνει κάποια στιγμή αυτοκριτική για τη συμμετοχή της Κύπρου στο Συμβούλιο Ειρήνης του κ. Τραμπ ή για τον «ρόλο

κράτη» που ενσάρκωσε στη Σύνοδο Κορυφής, προωθώντας το μόρφωμα του πλανητάρχη. Αυτό που γνωρίζω με βεβαιότητα είναι ότι ο Πρόεδρος μας, με αυτή την πολιτική συμπεριφορά, θεωρεί ότι σφραγίζει τη δυτικόστροφη εικόνα του. Κι ότι η ρετινιά που τον ακολουθούσε πριν αναλάβει τις τύχες μας, σύμφωνα με την οποία φλέρταρε με τη Μόσχα, έχει απαλειφθεί. Έχει ξεχαστεί και υποκατασταθεί από την εμμονή του Προέδρου μας να μας δέσει στο άρμα του «προσωπικού δικαίου» του Ντόναλντ Τραμπ, το οποίο, σύμφωνα με τον πλανητάρχη, υπερτερεί του διεθνούς δικαίου. Κι έτσι ο Πρόεδρος μας πιστεύει ότι ξεπλύθηκε. Στο πλυντήριο του δικαίου του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος όπως είχε πει ο Κωνσταντίνος Κόμπος, εάν έρθει στην Κύπρο, «θα γίνει δεκτός με ανοιχτές αγκάλες».

Επειδή όμως έχουμε κι εμείς τα δικά μας, εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διερωτηθεί, ποια είναι η Δύση που στηρίζει ο Πρόεδρος μας. Διότι η Δύση,

στην οποία ανήκουμε, αυτή της Ε.Ε., πνέει τα μένεα κατά της Δύσης του κ. Τραμπ, όχι μόνο λόγω της ισοπέδωσης του σύμπαντος. Αλλά και λόγω της υποτίμησης –σε βαθμό γελοιοποίησης– της ευρωπαϊκής μας οικογένειας, της επιβολής φόρων και της προσπάθειας πολιτικής και οικονομικής εξαθλίωσης του δυτικού μας οικοδομήματος.

Εάν ωστόσο ο Πρόεδρος μας θεωρεί ότι η Δύση είναι εκεί που ανατέλλει το άστρο του Ντόναλντ Τραμπ και το υποτιθέμενο Συμβούλιο Ειρήνης του, τότε ενδέχεται πέραν από μαθήματα πολιτικού προσανατολισμού να χρειαστεί και μαθήματα γεωγραφίας.

Δεν ανησυχώ, όμως, διότι όπως έχει πει ο ίδιος ο κ. Χριστοδουλίδης, έχει περισσότερα από έξι χιλιάδες βιβλία στη βιβλιοθήκη του. Και άρα κάποιο θα υπάρχει για να τον βοηθήσει να εντοπίσει πού πέφτει η Δύση και πού βρίσκεται η Ανατολή.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Χωρίς προσδοκίες ή υψηλές παρουσίες

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Κάποιος φίλος ρώτησε αν ήταν λάθος να μην εκπροσωπηθεί η Ελλάδα από κάποιον υπουργό ή ανώτερο αξιωματούχο στην τελετή που οργανώθηκε και φέτος στον Λευκό Οίκο για την 25η Μαρτίου. Ως συνθήως έχουμε μυθοποιήσει εδώ στην Αθήνα τη σημασία της και τη δυνατότητα που δίνει σε όποιον την παρακολουθεί να έχει «πρόσβαση» στον Αμερικανό πρόεδρο. Σε σημείο που παλαιότερα μία πρόσκληση στη σχετική τελετή ήταν περιζήτητη στην αθηναϊκή κοινωνία, σε σημείο τρέλας.

Οι βετεράνοι παρατηρητές των ελληνοαμερικανικών υποθέσεων έχουν παρακολουθήσει τη σταδιακή της μετάλλαξη σε μια τελετή ρουτίνας με έντονα στοιχεία φοκλόρ. Οι Αμερικανοί πρόεδροι, ακόμη και ο «Μπαϊντενόπουλος», έρχονται για λίγο, διαβάζουν κάποια έτοιμα σχόλια, λένε ένα αστείο και φεύγουν. Ακόμη και αν θα βρισκόταν στο ακροατήριο ένας υπουργός, θα τύχαινε της μεταχείρισης ενός ακόμη προσκεκλημένου. Οποίος, επιστρέφοντας στην Αθήνα, διαφήμιζε στο παρελθόν ότι «είχα μια συνομιλία με τον πρόεδρο» ή «του εξήγησα το τάδε εθνικό θέμα», το έκανε είτε λόγω αυξημένης φαντασίας είτε λόγω ροπής προς τη γραφικότητα.

Στο παρελθόν έχουν διατυπωθεί πολλές σκέψεις και ιδέες για το αν η μορφή της τελετής πρέπει να αλλάξει και αν κάποιος άλλος φορέας πρέπει να αναλάβει τη διοργάνωσή της. Το πρόβλημα όμως είναι ότι σήμερα η ελληνοαμερικανική κοινότητα στερείται στιβαρής πολιτικής εκπροσώπησης και δεν διαθέ-

τει τον δυναμισμό του παρελθόντος. Η ιστορική γενιά επιφανών ομογενών, που διατηρούσε στενές σχέσεις με διαδοχικούς προέδρους, έχει αποσυρθεί ή φύγει από τη ζωή. Σήμερα έχουμε το φαινόμενο διακεκριμένων ελληνοαμερικανών που έχουν περρορή αλλά δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τα ελληνικά συμφέροντα.

Πέρα από όλα αυτά, όμως, διανύουμε και μια περίοδο κατά την οποία όποιος επισκέπτεται τον Λευκό Οίκο δεν μπορεί να

Η συνάντηση με τον πρόεδρο Τραμπ κατά τον εορτασμό της εθνικής επετείου στον Λευκό Οίκο μπορεί να εξελιχθεί σε άσκηση υψηλού ρίσκου.

είναι ποτέ βέβαιος για το τι θα ακούσει ή για ποιο πράγμα «θα τα ακούσει» από τον πρόεδρο Τραμπ. Μια συνάντηση μαζί του είναι μια άσκηση υψηλού ρίσκου, όπως τη βίωσε η πρωθυπουργός της Ιαπωνίας πρόσφατα, αλλά και πολλοί άλλοι. Ένας Έλληνας υπουργός θα μπορούσε, για παράδειγμα, να ακούσει τον Τραμπ να μιλάει όχι για τα ελληνικά εστιατόρια στο Κουίνς, αλλά για τον θυμό του επειδή η Ελλάδα ήταν από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που εξέφρασε την άρνησή της να συμμετάσχει σε επιχείρηση για το άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ. Μέρes που είναι, καλύτερα λοιπόν να γιορτάζεται ανούσια η εθνική μας επέτειος στον Λευκό Οίκο, χωρίς προσδοκίες ή υψηλές παρουσίες από την Αθήνα.

Η αεικίνητη Αμερική

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Δεν διαθέτει ο κ. Τραμπ τη ρητορική δεινότητα ενός Ουίνστον Τσόρτσιλ, που τόσο φαίνεται ότι θαυμάζει. Ισως να είναι μάλιστα ο πρόεδρος των ΗΠΑ με το πιο περιορισμένο λεξιλόγιο. «Η ιστορία μιας λέξεως είναι συχνά πιο ενδιαφέρουσα από την ιστορία μιας εκστρατείας», έλεγε ο εμβληματικός Άγγλος ποιητής και διανοούμενος Σάμιουελ Κόλεριτζ. Αλλά αυτός είναι πολύ παλιός. Γεννήθηκε πριν από δυόμισι αιώνες.

Το πρόβλημα με τον πρόεδρο Τραμπ δεν είναι η λεξιλογική πενία του, αλλά ότι ακαταπαύτως προβαίνει σε δηλώσεις αναμεταδιδόμενες από την τηλεόραση, άλλοτε αντιφατικές και κρουπτικές ενίοτε. Ισως στον αντιποδό του να κείται ο πρόεδρος Αντρίου Τζόνσον, στον οποίο, στις 6 Ιουνίου 1867, επέδωσε τα διαπιστευτήρια ο Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής ως πρώτος πρέσβης της Ελλάδας στην Ουάσινγκτον.

«Ράπτης εις το επάγγελμα νν πεπρωκισμένος διά φυσικής και δημώδους ευγλωττίας, ήτις ενίοτε εις βωμολοχίαν εξετραχνλιζετο. Ως προς ξένους όμως νν λίαν φειδωλός λέξων», έγραφε ο Ραγκαβής στα Απομνημονεύματά του. Εντύπωση προκάλεσε στον Φανариώτη πολύπειρο διπλωμάτη ότι στην αντιφώνησή του απάντησε ο υπουργός επί των Εξωτερικών Ουίλιαμ Σουάρτ, που άρχισε με την πρόταση «Ο πρόεδρος λέγει...» ενώ, όπως σχολίαζε ο Ραγκαβής, «ο πρόεδρος ουδέν έλεγε».

Το μήνυμα του προέδρου Τραμπ για την επέτειο της Επανάστασέως του 1821 ήταν θερμότατο, προσεκτικότερα διατυπωμένο, δίχως αναφορές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και άλλα συναφή. Αλλά προς τι η έκπληξη. Συνέβη και στο παρελ-

θόν, όπως μαθαίνουμε από τον Ραγκαβή.

Το μόνο θέμα που αναφέρει από τη συνομιλία με τον Σουάρτ πηγαίνοντας στον Λευκό Οίκο είναι ότι «εγένετο λόγος περί της οδοιορίας του σουλτάνου Αμπντούλ Αζίζ εις Ευρώπην, και προκειμένου περί των δαπανών εφαινετο αινιττόμενος ότι ο Ναπολέων Γ' νν ο καταβάλλων αυτάς».

Ένα μήνα αργότερα, στις 4 Ιουλίου 1867, σε νέα συνάντησή του με τον Σουάρτ, ο Ραγκαβής εξέθεσε τα θέματα μείζονος ενδιαφέροντος. Ερώτησε εν πρώτοις «εάν ήθελεν η Αμερική να καταλάβη την Κρήτην» και έλαβε την απάντηση πως «ούτε δωρεά, αν τοις εδίδετο, θα την εδέχοντο».

Το δεύτερο θέμα που έθεσε στον συνομιλητή του ήταν πως «η ελληνική κυβέρνηση προθύμως θα ηγούραζε τινα των όπλων και πολεμικών πλοίων της Αμερικής». Η απάντηση που έλαβε από τον Σουάρτ ήταν ότι το σύστημα Μονρόε επιβάλλει «εντελή αποχή της υπερωκεανείου χώρας από πάσης επεμβάσεως εις τα Ευρώπης».

Πέρασαν από τότε 159 χρόνια. Πολλά έχουν αλλάξει στις σχέσεις της Ελλάδας και της Ευρώπης με τις ΗΠΑ. Τα ελληνοτουρκικά ήταν και παραμένουν παρεμπιπτον θέμα εν σχέσει με τις μείζονες στρατηγικές επιλογές των ΗΠΑ, τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα. Και ευτυχώς από μιαν άποψη.

Μεγαλειώδης υπήρξε η Επανάσταση του '21, αλλά πολιτικώς ακατανόητη για τις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης, που προσπαθούσαν να οικοδομήσουν σύστημα σταθερότητας μετά τους Ναπολεόντειους Πολέμους. Στις μέρες μας ο ανατροπείας της παλαιάς τάξεως πραγμάτων είναι ο κ. Τραμπ, ο ηγέτης της αεικίνητης Αμερικής.

Εμείς και οι άλλοι

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η Δύση, ως διακριτή πολιτισμική οντότητα, δημιουργήθηκε μετά τη σύγκρουση των Περσών με τους Έλληνες. Στον Μαραθώνα, και μετά στη Σαλαμίνα, συγκρούσθηκαν δύο μεγάλοι πολιτισμοί, δύο διαφορετικοί τρόποι αντιμετώπισης του ανθρώπινου σύμπαντος και του κόσμου. Η ήττα της Μεγάλης Αυτοκρατορίας της εποχής από τη σύμπραξη της Αθήνας και της Σπάρτης έδωσε την ώθηση και δημιούργησε την αυτοτελείωσή τους Έλληνες για να γεννηθούν αυτό που έως σήμερα ακόμη αποκαλείται «ελληνικό θαύμα».

Όπως λέει ο Κορνήλιος Καστοριάδης, υπάρχει ένα ελληνικό θαύμα, όπως υπάρχει και ένα κινεζικό θαύμα, και ένα ινδικό θαύμα. Το ελληνικό θαύμα ήταν ο πυρήνας του δυτικού πολιτισμού που κυριάρχησε στην ανθρώπινη Ιστορία για πολλούς αιώνες και έφτιαξε τον σημερινό κόσμο, αυτόν που ο Αντρέ Μαλρό αποκαλεί «πρώτο παγκόσμιο πολιτισμό της Ιστορίας» — όρο πολύ πλουσιότερο από την «παγκοσμιοποίηση» που μυρίζει μετοχές και χρηματιστηριακές συναλλαγές. Ζητώ την κατανόησή σας. Ολ' αυτά δεν αποτελούν επιστημονικό σύγγραμμα. Είναι σκέψεις που τις γέννησε η επικαιρότητα του κόσμου μας και ζητώ τη συνδρομή τους για να την κατανοήσω. Είκοσι έξι αιώνες μετά τη σύγκρουση που δημιούργησε τον δυτικό άνθρωπο η συμφιλίωση δεν έχει ακόμη

επέλθει. Είμαστε εμείς και είναι οι άλλοι. Οι ιστορικές αναλογίες μπορεί να σε εξαπατήσουν, δεν έχω αντίρρηση, όμως αν αφαιρέσεις τις συγκεκριμένες συνθήκες της κάθε εποχής το περίγραμμα διατηρεί τη χρησιμότητά του.

Η ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε. για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφαλείας, Κάγια Κάλλας, δήλωσε ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία ανήκει στο ίδιο σύνολο με τον πόλεμο στο Ιράν. Ας θυμίσω απλώς ότι η εισβολή στην Ουκρανία συνεχίζεται παρότι τα γεγονότα στο Ιράν μας έχουν κάνει να την ξεχάσουμε.

Να προσθέσω επίσης ότι η αρχή των βομβαρδισμών του Ιράν και της ενδεχόμενης εισβολής χερσαίων δυνάμεων ξεκίνησε την 7η Οκτωβρίου με την τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ.

Λένε ότι ο Νετανιάχου έπεισε τον Τραμπ και ότι τον παρέσυρε σε μια αδιέξοδη σύγκρουση. Ακόμη κι αν ισχύει αυτό, το Ισραήλ είχε κάθε λόγο να επιτεθεί στο Ιράν, μια χώρα η οποία έχει ως στόχο τον αφανισμό του και συντηρούσε δύο τρομοκρατικούς στρατούς, τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ, οι οποίοι ενεργούσαν κατά του Ισραήλ.

Ας μην ξεχνάμε επίσης ότι το Ισραήλ είναι η μόνη δυτική χώρα στη Μέση Ανατολή, περιχώρα όπου κυριαρχεί τα πολιτικά ήθη του ολοκληρωτισμού. Ας θυμηθούμε ακόμη ότι η εισβολή

της Ρωσίας στην Ουκρανία έγινε για να την εμποδίσει να προσεγγίσει τον δυτικό κόσμο όπως το επιθυμούσε η κοινωνία της.

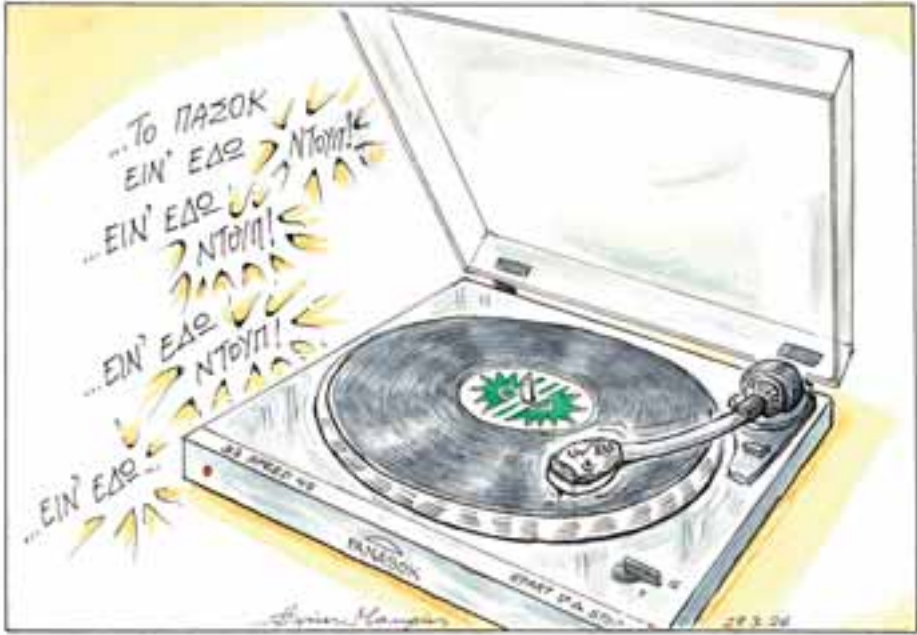
Μακριά από μένα η εξιδανίκευση της δημοκρατίας «δυτικού τύπου». Όμως δεν μπορώ να μη σκεφτώ ότι ευτυχώς στον άγριο τούτο κόσμο υπάρχει η Ευρώπη στην οποία ανήκει και η χώρα μου. Ως εκ τούτου, αν κάνω αφαίρεση των διαφόρων γεωστρατηγικών περικοκλάδων και με ένα διεθνές δίκαιο, ανίσχυρο και προσχηματικό, όσο και ο ΟΗΕ, ο φορέας που υποτίθεται ότι το διασφαλίζει, τότε δεν δυσκολεύομαι να πάρω θέση απέναντι στους δύο πολέμους που διαταράσσουν τη φιλειρηνική μας μακαριότητα.

«Αυτός ο πόλεμος δεν είναι δικός μας», είπε, αν δεν κάνω λάθος, ο Γερμανός καγκελάριος Μέρτς. Ναι, δεν τον αποφασίσαμε εμείς, και ο Τραμπ και ο Νετανιάχου δεν ρώτησαν τους Ευρωπαίους συμμάχους τους. Επίδειξε ισχύος αλλά και κυνισμό. «Πόσον καιρό και πόσες διασκέψεις θα χρειαστούν οι Ευρωπαίοι για να αποφασίσουν ομόφωνα τι θέλουν»; Ναι, απ' αυτήν την άποψη αυτός ο πόλεμος δεν είναι δικός μας. «Drôle de guerre» που έλεγαν και οι Γάλλοι πριν τους καταλάβουν οι Γερμανοί. Όμως αν σκεφτούμε ότι αυτό που γίνεται στο Ιράν είναι μέρος του ιδίου πολέμου με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, τότε αυτός ο πόλε-

μος μας αφορά. Όπως μας αφορά οποιαδήποτε απόπειρα των ολοκληρωτικών καθεστώτων να χτυπήσουν τις δυτικές δημοκρατίες. Και τον τρόπο ζωής που έχουν κατακτήσει μετά από αιώνες ιστορίας, απ' την ανεξίτηρησκέια έως την ισότητα των φύλων μεταξύ άλλων.

Και τώρα ας έρθουμε στους δικούς μας. Από τους δηλωμένους ρωσόφιλους ως τους υποστηρικτές, λόγω αντισημιτισμού και αντιαμερικανισμού, των μουλάδων. «Καμία εμπλοκή της Ελλάδας στον πόλεμο». Ακόμη και οι υπερπατριώτες ανησυχούν για την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας στην Κύπρο. «Μα ήθελαν να χτυπήσουν τις βρετανικές βάσεις άρα εμείς τι πάμε και μπλέκουμε». Ο ταρτοφυλιός απλώς άλλαξε πίστη, κράτησε όμως την πολύτιμη υποκρισία του.

Για να μην παρεξηγηθώ. Δεν υποστηρίζω την ενεργό συμμετοχή της χώρας μας στις επιχειρήσεις. Δεν έχω τρελαθεί, όσο κι αν αρκετοί θα το επιθυμούσαν. Προσπαθώ απλώς να πω ότι και η Ουκρανία και το Ιράν μας αφορούν περισσότερο από τις τιμές του πετρελαίου και της βενζίνης. Μας αφορούν και πολιτισμικά και πολιτικά. Η έκβαση της εισβολής στην Ουκρανία και η ανατροπή του καθεστώτος των μουλάδων —και οι δύο με μάλλον απαισιόδοξες προοπτικές— θα επηρεάσουν καταλυτικά το μέλλον του δυτικού κόσμου, του δικού μας κόσμου.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Μήπως ο Σέρλοκ Χολμς ήταν κορίτσι;

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Μια πολύ διασκεδαστική σειρά προβάλλεται αυτές τις ημέρες, που μοιάζει με φεμινιστική παραλλαγή των διηγημάτων με ήρωα τον Σέρλοκ Χολμς. Ο θρυλικός ντετέκτιβ και ο αδελφός του, Μάικροφτ, αποκτούν εδώ μια κατά πολύ μικρότερη αδελφή, την Ενόλα και —ω του θαύματος!— αποκτούν και μητέρα! Και τι μητέρα! Ξέρει τα πάντα, από χημεία ως ιαπωνικές πολεμικές τέχνες και από λογοτεχνία ως ακροβατικά, μάχεται τους κοροήδες και την ανδροκρατία, καθώς και —γιατί άραγε;— τους καλούς τρόπους, συνεννοείται δε κυρίως με κρυπτογραφήματα. Η δράση είναι καταϊγιστική, τα εγγλέζικα τοπία ειδυλλιακά, η εξαθλίωση στα εργοστάσια σπαρακτική, η δε δυναμική πρωταγωνίστρια επεμβαίνει καιρία για να σώσει τον χαριτωμένο πρίγκιπα από τους απνειές διώκτες του. Κοντολογίς καταδιασκεδάζει.

Μέχρις ότου αρχίζουν να σου χτυπούν καρπανάκια — σαν πολύ διδακτικό δεν είναι αυτό το έργο; Πειραγμένη είναι η εικόνα της Αγγλίας την εποχή που οι φεμινίστριες πάλευαν για να αποκτήσουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες, και πρώτα απ' όλα την ψήφο. Πειραγμένα και πολλά άλλα, αρχίζοντας από τον σατανικό κακοποιό Προφέσορ Μοριάρτι — αυτόν τον οποίο, στα

διηγήματα του Κόναν Ντόιλ, ματαιώς καταδιώκει ο Σέρλοκ Χολμς. Εκεί δεν υπάρχει περιγραφή της μορφής του Μοριάρτι, αλλά στην τηλεοπτική σειρά τον βλέπουμε — είναι γυναίκα, μελαψή και δρα καμουφλαρισμένη ως γραμματέας ενός αιμοσταγούς κεφαλή, την Ενόλα και —ω του θαύματος!— αποκτούν και μητέρα! Και τι μητέρα! Ξέρει τα πάντα, από χημεία ως ιαπωνικές πολεμικές τέχνες και από λογοτεχνία ως ακροβατικά, μάχεται τους κοροήδες και την ανδροκρατία, καθώς και —γιατί άραγε;— τους καλούς τρόπους, συνεννοείται δε κυρίως με κρυπτογραφήματα. Η δράση είναι καταϊγιστική, τα εγγλέζικα τοπία ειδυλλιακά, η εξαθλίωση στα εργοστάσια σπαρακτική, η δε δυναμική πρωταγωνίστρια επεμβαίνει καιρία για να σώσει τον χαριτωμένο πρίγκιπα από τους απνειές διώκτες του. Κοντολογίς καταδιασκεδάζει.

Μέχρις ότου αρχίζουν να σου χτυπούν καρπανάκια — σαν πολύ διδακτικό δεν είναι αυτό το έργο; Πειραγμένη είναι η εικόνα της Αγγλίας την εποχή που οι φεμινίστριες πάλευαν για να αποκτήσουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες, και πρώτα απ' όλα την ψήφο. Πειραγμένα και πολλά άλλα, αρχίζοντας από τον σατανικό κακοποιό Προφέσορ Μοριάρτι — αυτόν τον οποίο, στα διηγήματα του Κόναν Ντόιλ, ματαιώς καταδιώκει ο Σέρλοκ Χολμς. Εκεί δεν υπάρχει περιγραφή της μορφής του Μοριάρτι, αλλά στην τηλεοπτική σειρά τον βλέπουμε — είναι γυναίκα, μελαψή και δρα καμουφλαρισμένη ως γραμματέας ενός αιμοσταγούς κεφαλή, την Ενόλα και —ω του θαύματος!— αποκτούν και μητέρα! Και τι μητέρα! Ξέρει τα πάντα, από χημεία ως ιαπωνικές πολεμικές τέχνες και από λογοτεχνία ως ακροβατικά, μάχεται τους κοροήδες και την ανδροκρατία, καθώς και —γιατί άραγε;— τους καλούς τρόπους, συνεννοείται δε κυρίως με κρυπτογραφήματα. Η δράση είναι καταϊγιστική, τα εγγλέζικα τοπία ειδυλλιακά, η εξαθλίωση στα εργοστάσια σπαρακτική, η δε δυναμική πρωταγωνίστρια επεμβαίνει καιρία για να σώσει τον χαριτωμένο πρίγκιπα από τους απνειές διώκτες του. Κοντολογίς καταδιασκεδάζει.

Μέχρις ότου αρχίζουν να σου χτυπούν καρπανάκια — σαν πολύ διδακτικό δεν είναι αυτό το έργο; Πειραγμένη είναι η εικόνα της Αγγλίας την εποχή που οι φεμινίστριες πάλευαν για να αποκτήσουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες, και πρώτα απ' όλα την ψήφο. Πειραγμένα και πολλά άλλα, αρχίζοντας από τον σατανικό κακοποιό Προφέσορ Μοριάρτι — αυτόν τον οποίο, στα

αριστοκράτισσα, που έβαλε να σκοτώσουν τον ένα της γιο και σκότωσε με τα ίδια της τα χέρια τον μοναδικό εγγονό της, «για την Αγγλία» — που κινδύνευε, λέει, από τον ριζοσπαστισμό τους. Εδώ καλούμαστε να τατίσουμε το χρέος προς την πατρίδα με τη δολοφονική ανοησία. Γιατί αυτό εξυπηρετεί τον φεμινισμό;

Οι αστυνομικοί παρουσιάζονται και αυτοί με βαριές σκιές — είναι ανεγκέφαλοι και βίαιοι. Οι σμηρνικοί αστυνομικοί στην Αγγλία είναι οπλισμένοι, αλλά ακόμη και από τα αστυνομικά μυθιστορήματα ξέρουμε ότι μέχρι και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν κρατούσαν παρά μόνον ένα κλομπ. Η παρουσία τους ήταν αγαπητή στους νομοταγείς και εκείνο που τους προφύλασσε από τους βίαιους κακοποιούς ήταν η γνώση ότι εάν σκότωνες αστυνομικό, η τιμωρία ήταν πάντοτε, μα πάντοτε, θάνατος. Ολοφάνερα εδώ η παραποίηση εξυπηρετεί το counter culture ρεύμα του 1960 που ήρθε από την Αμερική και βάφτισε την αστυνομία «γουρούνια». Αλλά τι σχέση έχει αυτό με τον φεμινισμό;

Η Αγγλία μέχρι και το 1960 ήταν μια εξαιρετικά θρησκευόμενη χώρα. Οι εκκλησίες γέμιζαν την Κυριακή και οι ιερωμένοι ήταν δραστήρια μέλη της κοινωνίας. Στην ταινία, Εκκλη-

σία και θρησκεία είναι παταγωδώς απύσες. Επαιξε άραγε η Αγγλικανική Εκκλησία κάποιο ρόλο στο φεμινιστικό κίνημα; Ομολογώ πως δεν ξέρω τίποτα γι' αυτό. Κι όμως, θα ήταν ενδιαφέρον να το εξετάσει κάποιος και μάλιστα σε αντιπαράβολή με τη δική μας Ορθοδοξία, όπου η Παναγία όχι μόνον δεν αγνοείται, όπως στον Προτεσταντισμό, αλλά υμνείται και ως Μητέρα και ως Πρόμαχος. Τέλος, είναι και οι άνδρες. Είναι όλοι τους κακοί — από τον Μάικροφτ, που έστειλε την αδελφή του στο σχολείο, ως τον επίδοξο δολοφόνο του νεαρού λόρδου, τον εργοστασιάρχη που του σκοτώνουν τον γιο και δεν λείει κих, τους αστυφύλακες, τον κοιντράνθρωπο που εποπτεύει τις εργάτριες. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο Σέρλοκ Χολμς.

Ελεος, πια! Ο φεμινισμός δεν χτύπησε την κυριαρχία επί των ανδρών και τον εξευτελισμό τους. Σήμερα, που από δεκαετίες διεκδικήσεις, ιδίως μάλιστα αυτές που σαστίζουν και τραυματίζουν τα αγόρια της οικογενειάς μας;

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Από τον Καρεκλά στον Φειδία

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Είναι αγνές και ειλικρινείς οι προθέσεις του 26χρονου πολιτικού-«φαινόμενο» Φειδία Παναγιώτου να συνεισφέρει στον τόπο του; Πιθανότατα, ναι. Ήταν αγνές και ειλικρινείς οι προθέσεις του 76χρονου πολύπειρου δημοσιογράφου, Γιάννη Καρεκλά, να συνεισφέρει στο δημόσιο συμφέρον της χώρας, μέσω της συνέντευξης που του πήρε; Πιθανότατα, επίσης ναι. Θα βοηθήσει, το αποτέλεσμα της πολυσυζητημένης μεταξύ τους συνέντευξης, στο κοινό καλό; Πιθανότατα, όχι. Κι αυτό, αφού, μέσω του ερειστικού και παλιακού τρόπου με τον οποίο ο 76χρονος δημοσιογράφος αντιμετώπισε τον 26χρονο πολιτικό και αντιστοιχώς, μέσω του εξυπνακίστικου και επιφανειακού μεν αλλά επικοινωνιακά έλκυστικού, δε, τρόπου με τον οποίο ο Παναγιώτου ανταποκρίθηκε, τα ποσοστά της τραγελαφικής Άμεσης Δημοκρατίας μάλλον ενισχύθηκαν, σημαντικά κιόλας, μετά από τη συγκεκριμένη συνέντευξη.

Το δήθεν αντισυστημικό πολιτικό μόρφωμα της Άμεσης Δημοκρατίας δεν είναι ωστόσο τίποτα περισσότερο από το αντιπροσωπευτικότερο απότοκο της εισβολής των ηλιθίων του Έκο στη χώρα μας. Μίας εισβολής παγκόσμιας, αφού όπως ενστούχος είχε προβλέψει ο σύγχρονος Ιταλός συγγραφέας και φιλόσοφος, «οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης έδωσαν το δικαίωμα δημόσιου λόγου σε λεγώνες ηλιθίων που άλλοτε δεν μιлагαν παρά μόνο σε μπαρ και μόνο αφού είχαν πει κανένα ποτήρι κρασί».

Μπορεί ορισμένοι να εστιάζονται από τις τακτικές αναφορές στη συγκεκριμένη φράση του Έκο, δύσκολα όμως θα διαφωνήσουν πως αποτυπώνει δυστυχώς με μεγάλη επιτυχία την παρανοειδή παρακμή των ημερών, όπου η λούμπεν αμορφωσιά και το ναρκισιστικό θράσος αναδεικνύονται στους βασικούς πρωταγωνιστές του δημόσιου βίου, με αντιπροσωπευτικότερο και τραγικότερο παράδειγμα ασφαλώς τον βασιλιά των ηλιθίων Ντόναλντ Τραμπ, που έχει στεφθεί βασιλιάς στον Λευκό Οίκο και γενικώς βλέπουμε πόσο καλά πάει αυτό.

Μπορεί επομένως τόσο οι παράγοντες όσο και οι υποστηρικτές της Άμεσης Δημοκρατίας του Φειδία Παναγιώτου να διακατέχονται στην πλειοψηφία τους από καλές προθέσεις και μέσω της επιπολαιότητας, αλλά και της κόπωσης τους από τη συστηματική σήψη, να εναποθέτουν τις ελπίδες τους ή να αναζητούν παρηγοριά σε κάτι αν μη

τι άλλο «διαφορετικό» από αυτό που ίσχυε. Πρέπει όμως να θεωρείται βέβαιο πως εάν βρεθούν σε σημαντικές θέσεις ευθύνης και εξουσίας, το αποτέλεσμα της διαχείρισής τους θα αποδειχθεί πολλαπλώς χειρότερο από οτιδήποτε έχουμε ζήσει μέχρι σήμερα. Και δεν έχουμε ζήσει και λίγα.

Δεν είναι όμως μόνο η κόπωση που μας έχει οδηγήσει στα εφιαλτικά μονοπάτια της σοσιαλμιντιακής δόθεν αντισυστημικότητας. Είναι και το γεγονός ότι λόγω της μορφής με την οποία μέσω των πλατφορμών διακινείται η πληροφόρηση ή μάλλον για να είμαστε ακριβείς η παραπληροφόρηση —γιατί κυρίως αυτή διακινείται— οι κραυγές κυρίως ακούγονται και όχι οι νηφάλιοι συλλογισμοί. Ο δημαγωγικός μινδενισμός και η άδικη ισοπέδωση όλων των θετικών επιδόσεων του πολιτικού προσωπικού είναι συνεπώς μια πρόσθετη διάσταση του όλου ζητήματος.

«Όλοι είναι ίδιοι» ακούς ξανά και ξανά να λένε για τους εκπροσώπους των συμβατικών σχηματισμών οι παραπονούμενοι συμπολίτες μας που προτιθενται να στηρίζουν τα αντισυστημικά μορφώματα. Ούτε ίδιοι είναι όμως όλοι, ούτε ανίκανοι. Απεναντίας, υπάρχουν πολλά φωτεινά παραδείγματα προσωπικότητων αλλά και συλλογικοτήτων που διαχρονικά έχουν παραγάγει σημαντικό έργο και έχουν ποικιλοτρόπως προσφέρει στην κοινωνία μας. Μπορεί το ευρύτερο σύστημα να νοσεί πολύ βαριά και να χρειάζεται επείγουσα θεραπεία, αυτό όμως που πάει να γίνει στις επικείμενες βουλευτικές περισσότερες με ταφόπλακα μοιάζει παρά με διέξοδο.

Ίσως το πιο παράδοξο από όλα τα παράδοξα, που άρξισε να φανερώνεται έντονα με την πανδημία του κόβιντ, κι από τότε κάθε πέρος και καλύτερα, είναι ότι το σοβαρότερο καρκίνωμα του παρόντος συστήματος —αν θέλουμε να μιλήσουμε με αληθινή αντισυστημικούς όρους— είναι η ψευδαισθηση και η πλάνη που έχει προκληθεί στους ανθρώπους για την αντισυστημικότητα των θέσεων και των απόψεών τους, επειδή το διάβασαν κάπου στο ίντερνετ, από πηγή που «δεν είναι διεφθαρμένη» και «δεν είναι πουλημένη». Το γεγονός ότι η συγκεκριμένη πηγή είναι συνήθως αναξίοπιστη, καθιστώντας τους δέκτες της έρμιας, άλλοτε της επιπόλαιας και άλλοτε της στρατευμένης και τσαρλατανικής παραπληροφόρησης, δεν έχει γίνει αντιληπτό. Ζητείται ουσιαστική επανάσταση, δεν φαίνεται ωστόσο να συμβαίνει σύντομα.

demetriadesp@sppmedia.com

Η παραιτηση Χαν δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Οι απεσταλμένοι των Η.Ε. και της Ε.Ε. συνομιλούν μεταξύ τους, άρα είχε ενημερωθεί για τις πρόσφατες συναντήσεις Γκουτέρες-Ερκιουρμάν και Γκουτέρες-Χριστοδουλίδη. Ο Γ. Χαν διάβασε τα τρέχοντα δεδομένα και προφανώς δεν επιθυμεί να συνδέσει το όνομά του με τον κύκλο με τους «αποδιοπομπαίους» απεσταλμένους στο Κυπριακό. Ο απεσταλμένος της Επιτροπής ήρθε στη νήσο και είδε Χριστοδουλίδη (25/12). Στο μικρό διάστημα της αποστολής του, έφερε στη νήσο μιν εξαιρετικά σημαντική πρόταση της Επιτροπής. Ως εξής: «Ο επόμενος μακροπρόθεσμος προϋπολογισμός της Ε.Ε. για την περίοδο 2028-2034 περιλαμβάνει διάταξη που ορίζει ότι, σε περίπτωση επανένωσης της Κύπρου, ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. να αναθεωρηθεί, ώστε να αντικατοπτρίζει τη διευθέτηση και τις πρόσθετες οικονομικές ανάγκες που θα προκύψουν από την επανένωση» (20/12/25).

Για πρώτη φορά έγινε μιν τέτοια δήλωση σε αυτό το δεσμευτικό επίπεδο. Πολύ απλά ο Γ. Χαν είπε σε όλους τους Κυπρίους πως το κόστος που θα απαιτηθεί για την επίλυση, το καλύτερο στην Ε.Ε. (δεσμευμένα στον κοινοτικό προϋπολογισμό, 2028-2034). Πολύ απλά είπε σε όλους τους Ε/κ: «Γνωρίζουμε ότι ειδικά αυτό το σημείο (το κόστος λύσης) σάς προβληματίζει ιδιαίτερα, το κατανοούμε, γι' αυτό

σας ανακοινώνω μιν εξαιρετική σημαντική μιν απόφαση». Πώς αντέδρασε ο Ν. Χριστοδουλίδης στη δήλωση Χαν; Καμία δήλωση ικανοποίησης για την εξαιρετική σημαντική ανακοίνωση. Καμία δήλωση ετοιμότητάς του για διάλογο με Χαν επί του θέματος, καθώς η κυβέρνηση διαθέτει δεδομένα επί του εδάφους που θα βοηθούσαν την Επιτροπή να «συναρμολογήσει» στοιχεία γύρω από το κόστος. Αποφυγή κάθε συνάντησης μαζί του στις Βρυξέλλες. Όλα μαζί, χαρακτηριστικά του πραγματικού ενδιαφέροντός του για τα ουσιαστικά του Κυπριακού.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής (14/5/25) για διορισμό Χαν, αναφέρει πως «ο κ. Χαν θα συμβάλει στη διαδικασία διευθέτησης εντός του πλαισίου των Η.Ε. σε στενή συνεργασία με την προσωπική απεσταλμένη του γ.γ. του ΟΗΕ για την Κύπρο, Μαρία Άνγκελα Ολγκίν». Έκτοτε επλήθαν σημαντικές εξελίξεις οι οποίες οδήγησαν τη Μ.Α. Ολγκίν σε αναστολή της αποστολής της στη νήσο «μέχρι νεωτέρας». Με απόλυτη σαφήνεια μίλησε δημόσια και εξήγησε τη θέση των Η.Ε.: «Χωρίς πρόοδο στο θέμα των ΜΟΕ είναι πολύ δύσκολο να συγκληθεί διευρυμένη σύνοδος για το Κυπριακό. Προσπαθώ να πιέσω για μεγαλύτερη πρόοδο στο θέμα των ΜΟΕ. Απλώς ακούω τον κ. Χριστοδουλίδη» (πηγή: «Καθημερινή» 27/1). Στη συνέχεια σε άρθρο της, συμπλήρωσε πως «θα επιστρέψω στο νησί σε λίγους μήνες, όταν διαπιστώσω ότι μπορώ να συμβάλω

σε ένα συγκεκριμένο βήμα προόδου και οι ηγέτες θεωρούν ότι η παρουσία του ΟΗΕ είναι χρήσιμη για τη διευκόλυνση της λήψης αποφάσεων», (15/2).

Πιο καθαρά δεν γίνονται τα πράγματα. Άρα η απόφαση Χαν για παραιτηση συνδέεται με την πλήρη ακινησία στο Κυπριακό και την εκτίμησή του ότι οι προϋποθέσεις για μιν ουσιαστική πρόοδο δεν υφίστανται —«Ολγκίν: θα επιστρέψω όταν διαπιστώσω ότι μπορώ»— ούτε ένα οδόφραγμα κ.λπ. Οι απεσταλμένοι επιτυχάνουν μόνο αν τα ενδιαφερόμενα μέρη κτίζουν τις προϋποθέσεις. Ο Ε. Τατάρ με 63% πήγε σπiti του. Ο Ν. Χριστοδουλίδης θολώνει τα νερά γύρω από τη βάση επανέναρξης των συνομιλιών (Πλαίσιο Γκουτέρες, όλες οι Συγκλίσεις στην Έκθεση γ.γ. στο Σ.Α. στις 28/9/17). Όμως, οι απεσταλμένοι δεν θα οργανώσουν ξανά «Συνόδους για την Κύπρο» χωρίς τις ελάχιστες προϋποθέσεις πρόόδου.

Τα «επόμενα βήματα» των Η.Ε. τα έχει ήδη παρουσιάσει η απεσταλμένη του γ.γ. Μ.Α. Ολγκίν. Ο Ν. Χριστοδουλίδης δήλωσε ότι «είναι η ανάγκη να αξιοποιήσουμε τον χρόνο μέχρι την ολοκλήρωση της θητείας του γ.γ. Η προηγούμενη εμπλοκή του κ. Γκουτέρες με το Κυπριακό, η ευρωπαϊκή του καταγωγή, η κατανοηση για το πώς λειτουργεί η Ε.Ε.». Αυτά, πράγματι, είναι σοβαρά πλεονεκτήματα για έναν γ.γ. Όμως ο Α. Γκουτέρες ολοκλήρωσε τη θητεία του. Όταν την άρχισε, συμμετείχε σε δύο «Συνόδους για την Κύπρο» (Γενεύη,

Κραν Μοντανά, 2017). Ήταν εκεί όταν η ε/κ ηγεσία διέλυσε τις συνομιλίες. Απίστευτο για όλους τους Ε/κ, ο γ.γ. των Η.Ε., με όλα αυτά τα πλεονεκτήματα που αναφέρει ο Ν. Χριστοδουλίδης, δύο μέρες μετά το Κραν Μοντανά (Αμβούργο, G20, συνάντηση με Τ. Ερντογάν), επαίνεσε δημόσια την Τουρκία για την «ισχυρή στήριξη της στη διαδικασία!».

Ο Ν. Χριστοδουλίδης δηλώνει ότι «θα πρέπει να αναμένουμε σύντομα εξελίξεις μέσα στο πλαίσιο της συζήτησης που είχαμε με τον γ.γ. ...μεγάλος στόχος η επανέναρξη των συνομιλιών, η ουσία του Κυπριακού». Ο ίδιος γνωρίζει πολύ καλά με ποιο τρόπο αυτό επιτυγχάνεται. Η φράση «συνομιλίες από εκεί που μείνουμε», συμπληρώνει το άλλο μισό: «επιβεβαιώνω την προσήλωσή μου στις συγκλίσεις του Κραν Μοντανά, όπως τις κατέγραψε ο γ.γ. και τις παρουσίασε στο Σ.Α.». Ο Ν. Χριστοδουλίδης είναι μακριά από αυτό. Πώς πειθείται ο γ.γ. να μιν πάρει στα σοβαρά; Κανένα πρόβλημα δεν λύνεται επειδή το βράδυ στις 8:00, η ομάδα με τα πρόθυμα κανάλια μονοπωλεί το πεδίο. Τον βολικό έλεγχο ακολουθεί το ερώτημα. Η πολιτική της περιχαράκωσης ποιον ευνοεί;

www.larkoslarkou.org.cy

Κάτοικοι της Τεχεράνης μπροστά από κατεστραμμένη πολυκατοικία στη νότια πλευρά της πόλης. Οι κοινές στρατιωτικές επιχειρήσεις Ισραήλ-ΗΠΑ στοχεύουν πολλαπλές τοποθεσίες σε όλο το Ιράν από τις πρώτες πρωινές ώρες της 28ης Φεβρουαρίου 2026.

ΕΡΩΔΕΙΟΝ/ΤΗΡΕΝΑΡΕΗ

Αποχώρηση Χαν με αιτία

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η κρίση της δημοσιογραφίας στην Κύπρο

Του **ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

ρεκλά με τον Φειδία Παναγιώτου. Μια προσπάθεια απαξίωσης και γελοιοποίησης του συνεντευξιαζόμενου με πολύ επιφανειακές κατηγορίες που γύρισε ξεκάθαρα ως μπουμερανγκ. Ασφαλώς μιν αποτυχία δεν ακούγεται τη μεγάλη πορεία ενός δημοσιογράφου. Αυτή όμως η συνέντευξη είναι δείγμα της μεγάλης κρίσης που περνά η δημοσιογραφία στην Κύπρο σήμερα. Για την οποία ήρθε η ώρα να μιλήσουμε, όπως κάνουμε για την πολιτική και τους θεσμούς.

Στην Κύπρο, ένα νέο παιδί, ο Φειδίας, χωρίς καμία θέση ή όραμα, βρήκε τον σωστό χρονισμό και εισέπραξε δύο πράγματα στις τελευταίες ευρωεκλογές. Την απέχθεια σε κάθε τι παλιό και την αίσθηση νέων ανθρώπων ότι κανείς σήμερα δεν τους εκπροσωπεί. Από τότε έχουν περάσει δύο χρόνια. Ο κ. Παναγιώτου ενημερώνει τον κόσμο για το τι

συμβαίνει στο Ευρωκοινοβούλιο, μιν καθαρά δημοσιογραφική εργασία, όχι πολιτική, στην οποία τα μέσα αποτυγχάνουν οικτρά. Είναι όμως και αυτοκαθαρίζεται πολιτικός έχοντας μάλιστα φτιάξει πολιτικό κόμμα που κατεβαίνει με πλήρη συνδυασμό στις βουλευτικές εκλογές.

Ο κ. Παναγιώτου διατείνεται ότι δεν έχει θέσεις για κανένα σχεδόν ζήτημα και θα ζητά την άποψη του κόσμου, αγνοώντας βασικά αξιώματα της ηγεσίας. Στην πραγματική άμεση δημοκρατία, την αρχαία αγορά, ο Θεμιστοκλής με τον Αριστείδη αντιπαρatiθεντο με πολύ ισχυρές θέσεις για να πείσουν το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν οι Πέρσες, δεν παρουσίαζαν απλώς τα δεδομένα. Το ίδιο ο Περικλής με τον Κίμωνα για την ταυτότητα της Αθήνας, ή ο Κλέων με τον Νικία για τον Πελοποννησιακό πόλεμο.

Ο Φειδίας Παναγιώτου ισχυρίζεται ότι δεν έχει ακόμα άποψη για το Κυπριακό, έχει όμως απόλυτη θέση για το (όμοιο) Ουκρανικό, ψηφίζοντας πάντοτε υπέρ της Ρωσίας και όσων επιχειρούν αποσταθεροποίηση της Ευρώπης. Θεωρείται πανευρωπαϊκά «μαριονέτα» του Πούτιν,

γεγονός που τον υποχρέωσε πρόσφατα να κατεβάσει βίντεο που ζητούσε ευρωπαϊκή συνδρομή για την επίθεση με drone στο Ακρωτήριο. Προκαλώντας χιλιάδες σχόλια, ότι, με βάση τη δική του οπτική, η Κύπρος θα έπρεπε να συνθηκολογήσει με το πολύ ισχυρότερο Ιράν, όπως ακριβώς προτείνει στην Ουκρανία. Μέχρι και η Αντιγόνη, εκπρόσωπός μας στη Eurovision, αναγκάστηκε κακήν κακώς να κατεβάσει βίντεο που χόρευαν με τον Φειδία, μετά από σφοδρότατες αντιδράσεις πανευρωπαϊκά. Κανένα όμως απ' αυτά τα γεγονότα δεν αναδείχθηκε από κανένα μέσο στην Κύπρο. Είναι πιο σημαντικό το αν κάνει πλαστική επέμβαση η μνηστή του ή το πώς πέρασε στο Ντουμπάι.

Έτσι, ο κ. Παναγιώτου και η Άμεση Δημοκρατία δεν αντιμετωπίζονται με πολιτικούς όρους, παρά το ότι είναι απόλυτα πολιτικοί φορείς. Οι «σοβαροί» δε δημοσιογράφοι επικεντρώνουν απλώς να απαξιώσουν ένα πολιτικό αρχηγό που, τελικά, οι ίδιοι κτίζουν. Όπως κάνουν, για παράδειγμα, και με το ΕΛΑΜ. Το οποίο πιθανότατα θα είναι τρίτο κόμμα στις εκλογές

και αλλάζει πλέον θέσεις ως ανεμόμυλος, χωρίς όμως να έχει δεχθεί ποτέ τον δημοσιογραφικό έλεγχο για τις πολιτικές θέσεις που υποστηρίζει ή τις προτάσεις που δεν έχει, ή για το ότι απλά αντιδρά χωρίς να προτείνει. Το επιχείρημα για τη Χρυσή Αυγή απέτυχε και πάλιωσε. Και όμως, πλείστοι των δημοσιογράφων και εκπομπών «απαξiούν» ακόμη και φιλοξενήσουν και να αντιμετωπίσουν το ΕΛΑΜ με τους κανονικούς πολιτικούς όρους μιν δημοκρατίας, επιτρέποντάς του να διογκώνεται ανενόχλητο.

Οι εκπομπές ουσίας σε ζώνες υψηλής ακροαματικότητας δεν υπάρχουν πλέον, παρά μόνο αν αφορούν δημοσκοπήσεις και κουτσομπολιό. Ο κόσμος καταφεύγει σε podcasts, για να ενημερωθεί και να διαπιστώσει τι ο καθένας υποστηρίζει. Οι δημοσιογράφοι κάθονται στα γραφεία τους περιμένοντας την είδηση να έρθει να τους βρει, αντί να την ψάχνουν οι ίδιοι. Αντιμετωπίζουν καλεσμένους χωρίς καμία προετοιμασία και μελέτη, παρά μόνο με συνθήματα καφενείου. Κύριες ειδήσεις αναδεικνύονται από «κουβέντες του ποτού», χωρίς καμία διερεύνηση ή

διασταύρωση. Ισχυρές αντιδράσεις γίνονται πρωτοσέλιδα, χωρίς να εξετάζεται αν υπάρχει υπόβαθρο. Ο παγκόσμιος οργανισμός «Δημοσιογράφοι χωρίς σύνορα» κατέταξε την Κύπρο προτελευταία πανευρωπαϊκά στην ελευθερία του Τύπου, 77η στον κόσμο. Είναι μιν υποκειμενική αυτή η αξιολόγηση, αλλά αναδεικνύει πολύ σοβαρές παθογένειες των Μέσων μας. Κυρίως, την εξάρτησή τους από μεγάλα και δι-απλεκόμενα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που οδηγούν στην πιο απεχθή δημοσιογραφική πράξη: την αυτολογοκρισία. Αυτή που εφαρμόζεται για τους πιο παραδοσιακούς, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τους αρχηγούς των μεγάλων κομμάτων. Δείτε μόνο το «videogate» που ξεχάστηκε. Το ότι κανείς δημοσιογράφος δεν ψέγει έναν Πρόεδρο που λεί άλλα το πρiοι και άλλα το βράδυ. Ή το πώς αντιμετωπίζονται εντελώς διαφορετικά, για το ίδιο πράγμα πολιτικοί, ανάλογα με το από πού προέρχονται ή το ποια συμφέροντα τους στηρίζουν...

michalis@michalis.com

«Παλαριστές» κλίμακες

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Εκπληκτική, πρωτοφανής, αλλά και αληθινή είναι η ιστορία με διευθυντή σε σοβαρό ημικρατικό οργανισμό. Ο άνθρωπος με πολλούς κόπους, με πολλά πτυχία και με πολύχρονη αναμονή, εξασφάλισε τη διευθυντή κλίμακα Α13. Αλλά έλα που το όνειρο έγινε απατηλό. Πολύ γρήγορα αντιλήφθηκε ότι δεν μπορούσε να ελέγχει τους υφισταμένους του, κατάλαβε ότι έχασε την ψυχική του υγεία, η οποία άρχισε να σωματοποιείται και να εμφανίζονται δύσκολες αυτοάνοσες ασθένειες. Ωστόσο, δεν μπορούσε να εγκαταλείψει τη θέση, αφού είχε και οικογένεια και παιδιά, αλλά και χρέη. Σε ένα κυριακάτικο τραπέζι ανακοίνωσε στα παιδιά το πρόβλημα και όλη η οικογένεια συμφώνησε ότι έπρεπε το συντομότερο δυνατό να εγκαταλείψει τη διευθυντική θέση και την «παλαριστή κλίμακα» όπως διαλαλεί και ο βουλευτής Ζαχαρίας Κουλίας. Είχε ακόμη μερικά χρόνια για να βγει στη σύνταξη. Για καλή του τύχη, άνοιξε στον ίδιο οργανισμό μια θέση χαμηλής κλίμακα Α2 σε χειρωνακτικά καθήκοντα, χωρίς δύσκολες ευθύνες. Αμέσως παραιτήθηκε και υπέβαλε αίτηση για τη θέση. Όπως ήταν φυσιολογικό, εξασφάλισε τη θέση, έστω και με υπερβολικά προσόντα και συνέχισε ευτυχισμένος την οικογενειακή ζωή του. Το καλύτερο ήταν ότι επέστρεψαν ξανά οι φίλοι του, αφού είχε χρόνια για καφενέδες και ταβέρνες, στη δουλειά όλοι τον σέβονταν και τον θαύμαζαν και ψύχασε το «φλατζί» του. Μπορεί η τσέπη να ήταν λιγότερο γεμάτη, αλλά η ψυχική του ήταν υπερπλήρης από χαρά. Οι αντίστοιχες ιστορίες με δυστυχημένους διευθυντές του Δημοσίου, οι οποίοι ωστόσο δεν παραιτούνται, είναι εκατοντάδες. Το κοινωνικό στάτους και η δόξαν «γκουρμέ» ζωή είναι πάνω από την ψυχική και σωματική υγεία. Και τα αποτελέσματα είναι συνήθως τραγικά.

Πριν από αρκετά χρόνια επί υπουργίας Αντρέα Μουσιούττα, έγινε μεγάλη συζήτηση στο υπουργείο Εργασίας και στη Βουλή, για την ψυχοσωματική προετοιμασία των εργαζομένων, οι οποίοι οδηγούνταν στη σύνταξη, τότε στα 60 έτη. Δηλαδή να μάθουν για κόμπι, για εκδρομές, για νέες παρέες και για ένα σωρό άλλες δραστηριότητες. Αλλά όλα τερματίστηκαν από την «ακατανόητη» αύξηση του ορίου ηλικίας για συνταξιοδότηση, η οποία οδηγού πολλούς από το γραφείο στο κοιμητήριο. Προστέθηκε η οικονομική κρίση και η «τρέλα» της γραφειοκρατίας, έλεω Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτέλεσμα οι νέοι να αναγκάζονται να «βασανίζονται» για πτυχία και δοκτοράτα, γιατί δεν υπάρχουν δουλειές για νέους. Οι γονιοί και οι

παππούδες αναγκαστικά να δουλεύουν για να στηρίζουν τα παιδιά τους και ο «μύλος» δεν έχει τελειωμό. Το τραγικό είναι ότι στο τέλος της ημέρας, τα λίγα περισσότερα «φράγκα», καταλήγουν στις τσέπες γιατρών και ιατρικών εταιριών.

Η αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων πρέπει επιτέλους να αντιγράψει πρακτικές του ιδιωτικού τομέα. Να θεθούν κριτήρια παραγωγικότητας, έτσι ώστε σιγά-σιγά να τερματιστούν τα «κομματικά τσαλαπήματα» και οι «μπαρμπάδες στην Κορώνη». Πιο απλά, να μπορούν οι δημόσιοι υπάλληλοι να «κατεβαίνουν» και κλίμακα, χωρίς να χάνουν τη δουλειά τους. Ένας άριστος γιατρός δεν σημαίνει ότι είναι και άριστος στη διοίκηση. Ένας άριστος τεχνικός δεν σημαίνει ότι μπορεί να διοικεί άλλους εργαζόμενους. Ένας άριστος εκπαιδευτικός δεν σημαίνει ότι μπορεί να είναι και καλός διευθυντής. Η διοίκηση είναι μεγάλη τέχνη και σήμερα απαιτούνται ειδικές σπουδές. Στον ιδιωτικό τομέα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα είναι η ανεργία των 50ρηδων, οι οποίοι κατά κανόνα εργάζονται σε διευθυντικές θέσεις. Τα έξιπνα αφεντικά, συνήθως προσφέρουν διευθυντικές θέσεις σε νεαρούς, οι οποίοι έχουν και γνώσεις και όρεξη για δουλειά. Και όταν αυξηθεί ο μισθός και τα κορμιά δεν μπορούν να αντέξουν την πίεση, έρχονται οι απολύσεις, έστω και με μεγάλα φιλοδωρήματα.

Αποτέλει κοινό μυστικό στη Δημόσια Υπηρεσία, ότι ελάκιστοι πάνω από 60 χρόνων εργάζονται, γιατί πολύ απλά δεν έχουν ούτε τις σωματικές ούτε και τις ψυχικές δυνατόιες. Αλλά κανείς δεν μπορεί να τους διώξει. Απλώς αναβαθμίζουν, είτε επίσημα, είτε προσωρινά, νεότερους υπαλλήλους, για να αναλάβουν τις ευθύνες των διευθυντών. Η πλάκα είναι ότι λένε ότι αναθέτουν εποπτικά καθήκοντα στους παλαιότερους, ώστε να μην έχουν ουσιαστικά δουλειά και το σημαντικότερο να μην έχουν καμία ευθύνη. Επιτέλους ας γίνει και ένα σοβαρό πρόγραμμα πρόωρης αφυπηρέτησης, ώστε να μπορούν να φεύγουν από το Δημόσιο όσοι δεν αντέχουν. Το συνταξιοδοτικό σύστημα το οποίο έχουμε ονομάζεται αναλογικό, δηλαδή όσα βάζεις, τόσα παίρνεις σε σύνταξη. Άρα ο καθένας θα έπρεπε να μπορούσε να έφευγε χωρίς το λεγόμενο πέναλτι. Εύκολα θα μπορούσε να μειωθεί το όριο συνταξιοδότησης στο 60ό έτος, θα υπήρχαν τεράστιες εξοικονομήσεις σε μισθούς. Θα μπορούσαν να προσληφθούν νέοι με χαμηλότερους μισθούς, με περισσότερα προσόντα και το κυριότερο με όρεξη για δουλειά. Τόπο στα νιάτα, όκι στα λόγια, αλλά στην πράξη.

kaparispan@yahoo.gr

Κολλάνε τα μεγάλα αλλά και τα μικρά έργα

Της ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Το γνωρίζουμε καλά, το ζούμε στην καθημερινότητά μας, δεν έχουμε πολλές επιδες ότι η νοοτροπία μας θα αλλάξει, καθώς όσο περνά ο καιρός βρισκόμαστε σε στάσιμα νερά. Η άποψη πως σε αυτό τον τόπο τα λόγια από τις πράξεις απέχουν παρσάγγας, σε κάθε περίπτωση ενισχύεται ολοένα και περισσότερο. Ένα τρανταχτό αλλά και διαχρονικό παράδειγμα, το οποίο αποδεικνύει πως σε αυτή τη χώρα κινούμαστε με ρυθμούς χελώνας, είναι αυτό των δημοσίων έργων. Η καθυστέρηση της ολοκλήρωσης των εργασιών στους δρόμους, ταλανίζει καθημερινά χιλιάδες πολίτες, επιδεινώνοντας ακόμα περισσότερο το κυκλοφοριακό πρόβλημα. Πώς λοιπόν περιμένει το κράτος ότι θα λυθεί το πρόβλημα, όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με καθυστερήσεις επί καθυστερήσεων.

Το τελευταίο διάστημα, έχει περιέλθει στην αντίληψή μου πως σε ορισμένα σημεία στη Λευκωσία, τα φώτα τροχαίας σε διαβάσεις πεζών δεν λειτουργούν. Πίστευα πως ήταν μια προσωρινή βλάβη! Μάλλον μόνιμη είναι βλάβη. Αυτή της κωλυσιεργίας του κρατικού μηχανισμού και του κολλημάτος των διαδικασιών, λόγω της λανθασμένης λήψης αποφάσεων. Ιδιαίτερη εντύπωση λοιπόν μου προκάλεσε το γεγονός πως στη Λακατάμια, πλησίον της εκκλησίας του Αγίου Μάμα, σε μια πολυσύχναστη περιοχή όπου υπάρχει και στάση λεωφορείων, παρόλο που ξεκίνησε η διαδικασία τοποθέτησης διάβασης πεζών πριν από περίπου 10-11 μήνες, δεν έχει τεθεί ακόμα σε λειτουργία. Παρόμοια κατάσταση επικρατεί και στον δρόμο του Σταθμού λεωφορείων Μακάρειου Σταδίου, στην Έγκωμη. Όπως μας ανέφεραν οδηγοί λε-

ωφορείων, η διάβαση έχει τοποθετηθεί εδώ και σχεδόν ένα χρόνο στο σημείο, ωστόσο ούτε σε αυτή την περίπτωση τέθηκε σε λειτουργία. Μάλιστα, σε μian άλλη περίπτωση, στην οδό Μακεδονίας στην Έγκωμη, τα φώτα εκτός από το ότι δεν λειτουργούν εδώ και αρκετό καιρό, είναι και σπασμένα. Αναρωτιέται κανείς, πόσος καιρός χρειάζεται για να λειτουργήσουν οι σηματοδότες; Είναι τόσο δύσκολο; Πόσες υπηρεσίες εμπλέκονται και ποιος τελικά φέρει την ευθύνη;

Υπάρχει πάντα μια «δικαιολογία» και ένα «αλλά» στην καθυστέρηση της υλοποίησης των μεγάλων έργων. Ποια όμως δικαιολογία μπορεί να υπάρξει στην τόσο μεγάλη αργοπορία της λειτουργίας φώτων τροχαίας; Ας απαντήσουν οι αρμόδιοι, είναι τόσο περίπλοκο τελικά αυτό που φαντάζει τόσο απλό; Κάπου το χάνουμε, κάπου σκαλώνουμε και είτε δεν ολοκληρώνεται ένα έργο, είτε όταν ολοκληρωθεί υπάρχουν αβλεπίες και κενά, τα οποία μέχρι να γεμίσουν χρειάζεται άλλος τόσος χρόνος και κόπος. Ο καθορισμός χρονικού πλαισίου, το οποίο θα τηρείται τουλάχιστον όσο πιο πιστά γίνεται, ο έλεγχος των υπηρεσιών που εμπλέκονται και η μείωση της γραφειοκρατίας, ίσως σταθεί αρωγός στο να κυλούν όλα πιο ομαλά και πιο προσεγγμένα. Είναι, όμως, τραγικό να λέμε τα αυτονόητα.

Και αφού μιλάμε για δημόσια έργα, ας θυμηθούμε την υπόσχεση που έδωσαν τον περασμένο Ιανουάριο οι αρμόδιοι, ενώπιον της Επιτροπής Μεταφορών της Βουλής, πως οι εργασίες στη λεωφόρο Τσερίου στη Λευκωσία θα ολοκληρωθούν τέλος Μαρτίου. Οι κάτοικοι της περιοχής αλλά και οι επιχειρηματίες, αναμένουν πώς και πώς την ολοκλήρωση του έργου, καθώς η περιοχή από τον Οκτώβριο του 2024 έχει με-

ταραπεί σε εργοτάξιο. Αν δεν τηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα, τότε θα ζητηθεί απόδοση ευθυνών από τους υπεύθυνους, ακούστηκε διά στόματος των βουλευτών. Άντε να ψάξεις και να βρεις αυτές τις ελπίδες. Ας ελπίσουμε πως τις επόμενες ημέρες οι αρμόδιοι θα είναι έτοιμοι να δώσουν απαντήσεις για τα χρονοδιαγράμματα που τηρήθηκαν ή που δεν τηρήθηκαν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός ακόμη έργου με καθυστερήσεις, είναι ο περιμετρικός Λευκωσίας, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τους συγκοινωνιολόγους ως το κορυφαίο έργο οδικής υποδομής για τη Λευκωσία. Η πρώτη φάση του περιμετρικού αυτοκινητόδρομου Λευκωσίας παραδόθηκε στην κυκλοφορία με σημαντική καθυστέρηση που υπολογίζεται περίπου στους 16 μήνες σε σχέση με το αρχικό χρονοδιάγραμμα. Η ολοκλήρωση της Β΄ Φάσης αναμένεται το 2028.

Ας μην ξεχνάμε και τον δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς, ένα έργο που αντιμετωπίζει σοβαρότητα προβλήματα, με τον ορίζοντα ολοκλήρωσής του να μετατίθεται πλέον για το 2030-2032. Ίδωμεν. Δυστυχώς, υπάρχουν άλλα τόσα παραδείγματα. Η ανεπάρκεια του κράτους στη διαχείριση των μεγαλεπήβολων έργων προκαλεί καθυστερήσεις, οι οποίες επιφέρουν συνέπειες. Οικονομικές, κοινωνικές και νομικές. Για την πρόοδο που παρουσιάζουν τα έργα η χώρα μας είναι υπόλογη και στην Ε.Ε., καθώς μερικά από αυτά χρηματοδοτούνται από ευρωπαϊκά κονδύλια. Η εικόνα μας, λοιπόν, πλάττεται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Το έργο το έχουμε ξαναδεί. Μοιάζει με σασπονόπερα, που ξέρεις από την πρώτη σκηνή ποια θα είναι η κατάληξη.

dimitriadir@kathimerini.com.cy

Άγριος κιονιάς στη γεπονιά των Βαλκανίων (φωτογραφία από τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη). Η θλίψη στα εκφραστικά μάτια οφείλεται στην ταίστρα που πάγωσε.

Από την Οκινάουα στη νήσο Χαργκ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Ο Σουν Τσου έλεγε ότι δεν πρέπει ποτέ να ξεκινάς έναν πόλεμο, τον οποίο δεν έχεις ήδη κερδίσει. Το ότι ο πόλεμος με το Ιράν, ακόμη και αν διαχωρίσει κανείς τον ιρανικό λαό από την εξουσιαστική θρησκευτικο-δικτατορική μηχανή που τον κυβερνά, απέχει πολύ από το να είναι ένας εξ αρχής κερδισμένος πόλεμος. Μόνο στο μυαλό ενός ανεγμάτιστου, άπειρου και αιθεροβάμονα πολιτικού, ο οποίος διακατέχεται ο ίδιος από θρησκευτικές και δικτατορικές εμμονές, θα μπορούσε ο πόλεμος με μια ετοιμοπόλεμη μεσαία στρατιωτική δύναμη να θεωρηθεί ως απλή παρέλαση. Ο χαρακτήρας του Αμερικανού προέδρου είναι τέτοιος που δεν μπορεί καν να καταλήξει σε μια καλή για τη Δύση συμφωνία ανακωχής. Η ιρανική ηγεσία έχει ήδη καταλάβει ότι ο πόλεμος αυτός είναι ήδη χαμένος για τον πρόεδρο Τραμπ. Με τις αμερικανικές ενδιάμεσες εκλογές να είναι μια ανάσα πίσω από το Ρεπουμπλικανικό κόμμα, ο πόλεμος είναι ένας αγώνας δρόμου, όπου το καθεστώς του Ιράν πρέπει απλώς να αντέξει για έναν ακόμη μήνα πριν ο πρόεδρος Τραμπ κάνει ένα από τα γνωστά πωσογυρίσματα του για να σώσει ό,τι μπορεί στο εσωτερικό του μέτωπο. Οι πρώτες δημοσκοπήσεις είναι καταστροφικές για το κυβερνών αμερικανικό κόμμα,

που φέρεται να χάνει την πλειοψηφία και στα δύο σώματα της αμερικανικής Βουλής. Κάτι τέτοιο θα καθιστούσε τον Τραμπ έναν υπό διορία πρόεδρο μέχρι τις επόμενες εκλογές.

Ο πόλεμος στον Κόλπο έχει φτάσει σε μια καμπή, όπου το «μακρύ» ξίφος δεν αρκεί και θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί και το «κοντό» ξίφος για τη μάχη σώμα με σώμα. Στο έργο του «Το βιβλίο των πέντε κύκλων», ο Μιγιαμότο Μουσάσι γράφει χαρακτηριστικά: «Το δόρυ και ο λογχοπέλεκυς έχουν το καθένα τη δική του χρήση, αλλά κανένα από τα δυο δεν ενδείκνυται για μικρούς χώρους ούτε βοηθούν αν θέλεις να πάρεις κάποιον αιχμάλωτο. Αυτά τα δυο είναι όπλα για ανοικτούς χώρους. Μαθαίνοντας τις τεχνικές του κλειστού χώρου, εξάλλου, η σκέψη γίνεται στενή, ξεχνά τον αληθινό Δρόμο και αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πραγματική μάχη». Τα στενά του Περσικού Κόλπου είναι ο ορισμός του «κλειστού χώρου» και η πραγματικότητα της μάχης ξεπερνά τις αντιληπτικές ικανότητες του Τραμπ. Ο ιδεατός του Δρόμος για την άλωση της Τεχεράνης εκφύλιζεται σε ονειροφαντασία, τη στιγμή που όλος ο κόσμος περιμένει τη χερσαία εμπλοκή για την κατάληψη του νησιού Χαργκ, το «ορφανό μαργαριτάρι» του Περσικού Κόλπου, όπως το αποκάλεσε ο Ιρανός επιφανής συγγραφέας Τζαμάλ Αλ-ε-Αχμάντ.

«Το νησί Χαργκ βρίσκεται πενήντα πέντε χιλιόμετρα βορειοδυτικά του λιμανιού Μπουσέρ και σε απόσταση δεκαπέντε ναυτικών μιλίων από τις ιρανικές ακτές. Αποτελεί την αναμφισβήτητη οικονομική «ρακοκοκαλιά» του ιρανικού καθεστώτος. Με μήκος μόλις οκτώ χιλιόμετρα και πλάτος έως πέντε, περιβάλλεται από βαθιά νερά που προσφέρουν ένα φυσικό γεωγραφικό πλεονέκτημα,

Οι φανατισμένοι οπαδοί του Τραμπ όχι μόνο δεν είναι πρόθυμοι να θυσιαστούν, αλλά καταριούνται τη μέρα που ο πρόεδρος Τραμπ ενεπλάκη σε έναν αδιέξοδο και αχρείαστο πόλεμο.

ενώ το μεγάλο βάθος επιτρέπει σε τεράστια δεξαμενόπλοια να ελλιμενίζονται με ασφάλεια και να φορτώνουν αργό πετρέλαιο που προορίζεται κυρίως για τις ασιατικές αγορές, με την Κίνα να αποτελεί τον κύριο εισαγωγέα» (enikos.gr, Στεφανία Κασίμη, «Νησί Χαργκ: Τι γνωρίζουμε για το «ορφανό μαργαριτάρι» του Περσικού Κόλπου που βρίσκεται στο επίκεντρο του πολέμου», 14 Μαρτίου 2026). «Το Απαγορευμένο

Νησί είναι καλυμμένο από πέπλο έντονης μυστικότητας και φρουρείται από το επίλεκτο Σώμα των Φρουρών της Ισλαμικής Επανάστασης (IRGC)» (idem). Η κατάληψή του από αμερικανο-ισραηλινά στρατεύματα θα αποτελούσε όντως σημείο καμπής του πολέμου και θα ανάγκαζε τους Ιρανούς σε μια ρεαλιστική διαπραγμάτευση ουσίας, ενδεχομένως και συνομιλίες για την απομάκρυνση των Μουλάδων.

Είναι όμως ο Αμερικανός πρόεδρος πρόθυμος να πληρώσει το απαραίτητο τίμημα σε ζωές Αμερικανών πεζοναυτών για την κατάληψή του; Ή μήπως ξυπνούν μέσα του μνήμες από την αντιπολεμική ατμόσφαιρα στις ΗΠΑ της εποχής του πολέμου στο Βιετνάμ; Η μάχη της Οκινάουα συνέβαλε καθοριστικά στην κάμψη του ηθικού των Ιαπώνων στη μάχη του Ειρηνικού κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι μετά την κατάληψη του μικρού αυτού νησιού, τον Ιούνιο του 1945, η επέλαση στο Τόκιο ήταν απλώς ένα τετελεσμένο γεγονός, ακόμη και χωρίς τη χρήση ναπάλμ στο Τόκιο ή ατομικών όπλων σε Ναγκασάκι και Χιροσίμα. Μετά από σχεδόν τέσσερις μήνες ανηλνών μαχών όμως, το τίμημα ήταν τεράστιο σε ανθρώπινες ζωές. Τότε, όλες οι θυσίες ήταν απαραίτητες, καθότι ο αγώνας ήταν ζωτικής σημασίας για τους Συμμάχους και

φυσικά για την αμερικανική κυρίαρχη επιρροή. Πόσο ζωτικής σημασίας είναι σήμερα το Ιράν για τους Αμερικανούς; Τι είναι έτοιμοι να θυσιάσουν; Οι φανατισμένοι οπαδοί του Τραμπ όχι μόνο δεν είναι πρόθυμοι να θυσιαστούν, αλλά καταριούνται τη μέρα που ο πρόεδρος Τραμπ ενεπλάκη σε έναν αδιέξοδο και αχρείαστο πόλεμο.

Στον δρόμο από την Οκινάουα στη νήσο Χαργκ προβάλλει εφιαλτικό το φάσμα του Βιετνάμ, το οποίο σηματοδοτεί την αλλαγή πλεύσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Το αμερικανικό έθνος αρνείται να αναλάβει την ευθύνη μιας παγκόσμιας κυριαρχίας, πιστεύει δε πως το δολάριο, χωρίς τον στόλο, είναι ικανό να του την εξασφαλίσει. Στη συντριπτική του πλειοψηφία, ο αμερικανικός πληθυσμός αγνοεί την ύπαρξη του νησιού Χαργκ, όπως κάποτε αγνοούσε την ύπαρξη της Οκινάουα. Τότε όμως αντιλαμβανόταν την ανάγκη της θυσίας, ενώ σήμερα μόνο μια επίθεση επί αμερικανικού εδάφους θα ήταν ικανή να ξυπνήσει τα αισθήματα αυτοάμυνάς του. Το Ιράν δεν είναι σε θέση να απειλήσει τη Δύση. Αντίθετα, ο κακοσχεδιασμένος πόλεμος τού επέτρεψε να διαπραγματεύεται από θέση ισχύος.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Εκλογικά «νέφη» στο Μαξίμου

Οι φωνές υπέρ προσφυγής στις κάλπες εντός του 2026 ακούγονται πιο ηχηρά. Γιατί; Και τι απαντούν όσοι εξακολουθούν να υποστηρίζουν την εξάντληση της τετραετίας;

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΝΑΤΩΝΙΟΥ

Από τι εξαρτάται ο χρόνος των εκλογών; Η απάντηση του πρωθυπουργού σε αυτό το ερώτημα είναι σαφής, τουλάχιστον δημοσίως: «Ο χρόνος των εκλογών εξαρτάται από το τέλος της συνταγματικής θητείας μιας κυβέρνησης». Η επιμονή του κ. Μητσοτάκη στον «σταθερό κύκλο» των κυβερνήσεων δεν σημαίνει, όμως, πως τα ίδια τα γεγονότα δεν μπορούν να πυροδοτήσουν δεύτερες σκέψεις. Και αυτές οι σκέψεις τελευταίως «κυφορούνται» και εντός του Μαξίμου.

«Είναι η οικονομία...»

Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, οι οικονομικές επιπτώσεις του, η άνοδος της Ν.Δ. στις δημοσκοπήσεις και ταυτόχρονα η αναζωπύρωση του θέματος των υποκλοπών και η δεύτερη δικογραφία του ΟΠΕΚΕΠΕ που είναι καθ' οδόν δημιουργούν ένα νέο, σύνθετο σκηνικό. Τα πάσης φύσεως, πάντως, σενάρια πρόωρων εκλογών «καίγονται» όταν στην εξίσωση μπαίνουν τα οικονομικά δεδομένα. Κυβερνητική πηγή με γνώση αυτών των δεδομένων επικαλείται τη γνωστή πολιτική ρήση «It's the economy, stupid» που αποδίδεται στην προεκλογική καμπάνια του Μπιλ Κλίντον το 1992, σημειώνοντας πως η κυβέρνηση, καθώς διεκδικεί την τρίτη θητεία της, πρέπει να διαβάξει πρωτίστως το οικονομικό σκηνικό. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρει ρητώς «πως δεν μπορεί να γίνουν εκλογές το 2026» και εξηγεί τους δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, το Ταμείο Ανάκαμψης «κλείνει» οριστικά στις 31 Δεκεμβρίου. Το ορόσημο της 31ης Αυγούστου συνδέεται με την ολοκλήρωση έργων που θα έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τότε, αλλά ακολουθεί το εξίσου σημαντικό ορόσημο της 31ης Δεκεμβρίου, που συνδέεται με μεταρρυθμίσεις· δηλαδή, τις πολιτικές, νομοθετικές ή διοικητικές αλλαγές που πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί και καταγραφεί έως το τέλος του έτους, ώστε να εκταμιευθεί το ποσό των 3,8 δισ. Εάν το διάστημα αυτό έχουμε προεκλογική περίοδο, τότε είναι βέβαιο πως η δουλειά αυτή δεν μπορεί να γίνει ομαλά. Δεύτερον, η κυβέρνη-

ση στις 5 Οκτωβρίου καταθέτει το σχέδιο προϋπολογισμού και δέκα μέρες μετά, αυτό πρέπει να υποβληθεί στα ευρωπαϊκά όργανα, ενώ μέχρι τις 20 Νοεμβρίου πρέπει να κατατεθεί το τελικό σχέδιο του προϋπολογισμού. Η ίδια πηγή αναφέρει πως αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να γίνει ομαλά εν μέσω εκλογών.

Οι δύο σχολές σκέψης

Η αέναη διαμάχη μεταξύ τεχνοκρατών και πολιτικών εκδηλώνεται με μεγάλη ένταση στο πεδίο της επιλογής του χρόνου των εκλογών. Εκεί λοιπόν που η πιο τεχνοκρατική προσέγγιση

βάζει φρένο, τα πολιτικά μυαλά επικαλούνται παραμέτρους που δεν μπορούν να αγνοηθούν. Η κυβέρνηση το τελευταίο διάστημα βρίσκεται ξανά σε δημοσκοπική άνοδο. «Εάν τους επόμενους μήνες σταθεροποιηθεί σε αυτά τα ποσοστά, πώς είναι δυνατόν να μην περάσει από το μυαλό του πρωθυπουργού ότι πρέπει να πάει σε εκλογές αμέσως μετά τη ΔΕΘ»;», αναφέρει πολιτική πηγή, που θεωρεί μάλιστα πως, με τα σημερινά δεδομένα, είναι «αυτοκτονία» να μη στηθούν κάλπες το φθινόπωρο.

Τα επιχειρήματα υπέρ της πρόωρης προσφυγής σε εκλο-

γές αμέσως μετά τη ΔΕΘ δεν εξαπλώνονται στις δημοσκοπήσεις. Πρώτον, θεωρείται πως κανένα από τα υπό ίδρυση κόμματα δεν θα έχει προλάβει να οργανωθεί, αφού το τελευταίο διάστημα Τσίπρας, Σαμαράς και Καραυσιανού δείχνουν πως δεν είναι ακόμη έτοιμοι για το επόμενο βήμα. Αυτό σημαίνει πως το ερχόμενο φθινόπωρο ένας εκλογικός αιφνιδιασμός θα κόψει τη φόρα και στους δυνάμει αντιπάλους της κυβέρνησης. Δεύτερον, τα μέτρα της ΔΕΘ θα είναι πολύ πρόσφατα και η κυβέρνηση θα μπει στην προεκλογική περίοδο με μια οικονομική ώθηση.

Τρίτον, δεν θα υπάρχει το ρίσκο ενός κενώματος ακόμη, που κρύβει πάντα παγίδες.

Υποκλοπές και ΟΠΕΚΕΠΕ

Όλα τα παραπάνω αποτελούν υπολογισμούς σε συνθήκες σχετικής νηνεμίας. Όμως, οι πιο ανήσυχοι –και υπάρχουν αρκετοί τέτοιοι και εντός της κυβέρνησης– βάζουν στην εξίσωση των εκλογών και το πολιτικό ατύχημα. Η δεύτερη δικογραφία του ΟΠΕΚΕΠΕ που λέγεται πως θα έρθει πολύ σύντομα –ακόμη και την προερχόμενη εβδομάδα– και, κυρίως, το θέμα των υποκλοπών είναι δύο ζητήματα που, παρότι γνωστά, μπορεί να αναξυπρωθούν ανεξέλεγκτα.

Στην υπόθεση του ΟΠΕΚΕΠΕ φημολογείται πως υπάρχουν αρκετά «γαλάζια» στελέχη, ακόμη και υψηλόβαθμα, τα οποία πρωταγωνιστούν σε διαλόγους. Το ακριβές περιεχόμενο των συνομιλιών κανείς δεν το ξέρει και ως εκ τούτου δεν μπορεί να προβλεφθεί η βλάβη που μπορεί να προκληθεί. Την ίδια ώρα η υπόθεση των υποκλοπών, με όχημα όσα λέει ο πρωτοδίκως καταδικασθείς Ταλ Ντίλιαν, προκαλούν πολλούς τριγμούς. Πηγή που ξέρει καλά την υπόθεση σημειώνει ότι «μέση κατάσταση στο θέμα των υποκλοπών δεν υπάρχει. Είτε δεν θα προκαλέσει καμία ζημιά, όπως το 2023, είτε μπορεί να δημιουργήσει σεισμό πολλών Ρίχτερ». Οι προειδοποιητικές βολές του ιδρυτή της Intellexa, που εμπορευόταν το παράνομο λογισμικό, μπορεί να εξελιχθούν σε πόλεμο.

Η αβεβαιότητα που προκαλούν αυτές οι δύο υποθέσεις οδηγεί πολλούς να προτείνουν εκλογική διέξοδο άμεσα, δηλαδή πριν από το καλοκαίρι, κάτι πάντως που είναι έξω από τις προθέσεις αλλά και την πολιτική κουλτούρα του πρωθυπουργού. Όπως αναφέρει πηγή που ξέρει καλά τον Κυριάκο Μητσοτάκη, «ο πρωθυπουργός μεγάλωσε μέσα σε σπίτι που ξέρει πολύ καλά από πολιτικές φουρτούνες και πώς να τις αντιμετωπίζει». Επίσης, επισημαίνεται ότι η Ν.Δ. δεν μπορεί να προβάλλει ως δύναμη που εγγυάται τη σταθερότητα, αν η ίδια προκαλέσει ντόμινο εκλογικών αναμετρήσεων και πολιτικής ανασφάλειας εν μέσω πολέμου.

Η άνοδος στα γκάλοπ

«Εάν τους επόμενους μήνες η Ν.Δ. σταθεροποιηθεί σε αυτά τα ποσοστά, πώς είναι δυνατόν να μην περάσει από το μυαλό του πρωθυπουργού ότι πρέπει να πάει σε εκλογές αμέσως μετά τη ΔΕΘ;», αναφέρει κυβερνητική πηγή.

Ο **Κυριάκος Μητσοτάκης** αντικρίζει ελαφρώς αιφνιδιασμένος το ρομπότ ΚΥΩΝ στο Ινστιτούτο Βιωματικότητας και Μεταφορών στη Θεσσαλονίκη, την Τρίτη. Κάπως έτσι άκουγε στην αρχή και όσους του έλεγαν να σπεύσει να εξαργυρώσει τη δημοσκοπική ανάκαμψη της Ν.Δ. στην κάλπη. Πλέον, τέτοιες φωνές δεν προκαλούν έκπληξη.

ΑΠΟΨΗ

Ο ανταγωνισμός «εντός των τειχών»

Του **ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ**

Για να επιτύχει το ΠΑΣΟΚ τις πολιτικές του επιδιώξεις πρέπει να ισορροπήσει ανάμεσα σε δύο στόχους. Από τη μία, να αναδειχθεί εκείνο σε βασικό αντιπολιτευτικό πόλο συσπειρώνοντας τις (διάσπαρτες σήμερα) δυνάμεις που θέλουν κυβερνητική αλλαγή. Από την άλλη, να μην αποξενώσει ένα τμήμα των ριζοσπαστικών ψηφοφόρων του που θέλουν πολιτική σταθερότητα, αποστρέφονται τις ακρότητες και σε αρκετά ζητήματα εμφανίζουν σημεία σύγκλισης με την κυβερνητική πολιτική.

Αυτή η άσκηση ισορροπίας δεν είναι καθόλου εύκολη. Εδώ και αρκετό καιρό το πολιτικό κλίμα έχει επιβαρυνθεί, έχει αποκτήσει τοξικά χαρακτηριστικά, η δε κυρίαρχη ρητορική (ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) θυμίζει –όχι πάντα, αλλά αρκετά συχνά– τις ημέρες της πολιτικής και οικονομικής κρίσης.

Σε συνδυασμό με την ορατή πλέον φθορά της κυβέρνησης, το να επιδιώξει το ΠΑΣΟΚ να αξιοποιήσει αυτό το κλίμα είναι μείζων

πολιτικός στόχος. Αν δεν το επιχειρήσει η αξιωματική αντιπολίτευση, τότε ποιος;

Το κρίσιμο βέβαια δεν είναι το τι θες, αλλά το πώς θα το επιτύχεις. Και ως προς αυτό το ΠΑΣΟΚ δεν κεφαλαιοποίησε όσα θα μπορούσε. Αντί να ακολουθήσει μια στρατηγική προσαρμοσμένη στα δικά του μέτρα, παρασύρθηκε σε ένα κλίμα πολιτικής οξύτητας που ευνόησε πολύ περισσότερο άλλα αντιπολιτευτικά κόμματα από ό,τι το ίδιο. Οποτε το «πολιτικό θερμόμετρο» ανέβαινε, οι δημοσκοπικές τάσεις του ΠΑΣΟΚ έπεφταν, προς όφελος πιο «έξαλων» κομμάτων που έπαιζαν στο δικό τους γήπεδο.

Ετσι, ούτε το «ριζοσπαστικοποιημένο» κοινό προσείλκυσε –καθώς τα «αντιοισθημικά» κόμματα το έκαναν καλύτερα– ούτε οι εισροές του από τη Ν.Δ. είναι όσες θα μπορούσε βάσει των δεικτών αξιολόγησης της κυβέρνησης. Σε σειρά πρόσφατων δημοσκοπήσεων, μάλιστα, οι διαρροές του ΠΑΣΟΚ προς τη Ν.Δ. είναι ποσοστιαία μεγαλύτερες από ό,τι οι εισροές του από εκείνη! Σε γενικές γραμμές το ΠΑΣΟΚ χά-

νει το 5%-6% των ψηφοφόρων του προς τη Ν.Δ., ενώ παίρνει το 3%-4% των πρώην ψηφοφόρων της Ν.Δ. Η αναλογία αυτή είναι σαφώς προβληματική.

Με το να συρθεί το ΠΑΣΟΚ σε ένα γήπεδο που δεν του ταιριάζει και με πολλά στελέχη του (όχι

Στο **μείζον ζήτημα μιας πιθανής μετεκλογικής συνεργασίας, ένα τμήμα ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ –μειοψηφικό αλλά όχι αμελητέο– δείχνει να προτιμά συνεργασία με τη Ν.Δ. και όχι με τα υπόλοιπα αριστερά κόμματα.**

την ηγεσία του, είναι αλήθεια) να μιλούν ευθώς για συνεργασία με τα κόμματα της ευρύτερης Αριστεράς, όχι μόνο δυνάμωσε ανταγωνιστές του στον χώρο της αντιπολίτευσης, αλλά «τρόμα-

ξε» και ένα μέρος του δυνητικού ακροατηρίου του.

Ενα τμήμα νυν ή δυνητικών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ έχει πολλά κοινά πολιτικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά με εκείνους της Ν.Δ. Είναι μεγαλύτερης ηλικίας, είναι ψηφοφόροι που αισθάνονται «εντός των τειχών», οι απόψεις τους για το πού πρέπει να πάει η χώρα συμπίπτουν. Έχουν, δε, έντονες μνήμες από την πρόσφατη πολιτική και οικονομική κρίση.

Οι ιστορικές αναφορές και διαδρομές ασφαλώς υπάρχουν και λειτουργούν πάντα ως στοιχείο πολιτικού προσδιορισμού, αλλά με την πάροδο του χρόνου υποχωρούν χάριν του πολιτικού πραγματισμού, καθώς σε μια σειρά πεδίων πολιτικής, μέρος των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ εμφανίζει αξιοσημείωτες συγκλίσεις με εκείνους της Ν.Δ.

Τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας είναι τα πλέον ενδεικτικά. Στο ζήτημα του ελληνοτουρκικού διαλόγου, των ενεργειακών συμφωνιών, των εξοπλισμών, του φιλοδυτικού -

φιλοευρωπαϊκού προσανατολισμού της χώρας, οι απόψεις της απαρτικής ή δυνητικής εκλογικής βάσης του ΠΑΣΟΚ σχεδόν συμπίπτουν με την αντίστοιχη της Ν.Δ.

Αντίστοιχες τάσεις καταγράφονται και σε ζητήματα εσωτερικής πολιτικής, όπως η αξιολόγηση στο Δημόσιο, τα μη κρατικά πανεπιστήμια, οι παρεμβάσεις στο «βαθύ» κράτος κ.ά.

Στη δε οικονομία, ένα μέρος ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, έχοντας βιώσει τραυματικά σε πολιτικό επίπεδο τις συνέπειες της κρίσης, εμφανίζεται ιδιαίτερα επιφυλακτικό απέναντι σε φαινόμενα οικονομικού λαϊκισμού.

Αλλά και στο μείζον ζήτημα μιας πιθανής μετεκλογικής συνεργασίας, ένα τμήμα ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ –μειοψηφικό αλλά όχι αμελητέο– δείχνει να προτιμά συνεργασία με τη Ν.Δ. και όχι με τα υπόλοιπα αριστερά κόμματα.

Αν το ΠΑΣΟΚ αποξενωθεί από αυτό το κοινό του, θα έχει χάσει μια κρίσιμη εκλογική μάζα, προς όφελος της Ν.Δ. και χωρίς ταυτόχρονα να έχει αναπτύξει μια ισχυρή

δυναμική στο πιο αριστερόστροφο ή αντισυστημικό ακροατήριο, εγχειρήματα που έχει τις δικές του δομικές δυσκολίες.

Η άσκηση ισορροπίας ήταν εξαιρετικά δύσκολη, οι δε εσωκομματικές σκοπιμότητες –αλλά και ο υπέρμετρος ζήλος– κάποιων στελών του το κάνουν δυσκολότερο. Για να το επιτύχει απαιτείται μεγαλύτερη στρατηγική και επικοινωνιακή πειθαρχία, έλεγχος της ατζέντας, διακριτό ύφος από τα υπόλοιπα κόμματα και, κυρίως, να επιλέγει τις μάχες που θα δώσει.

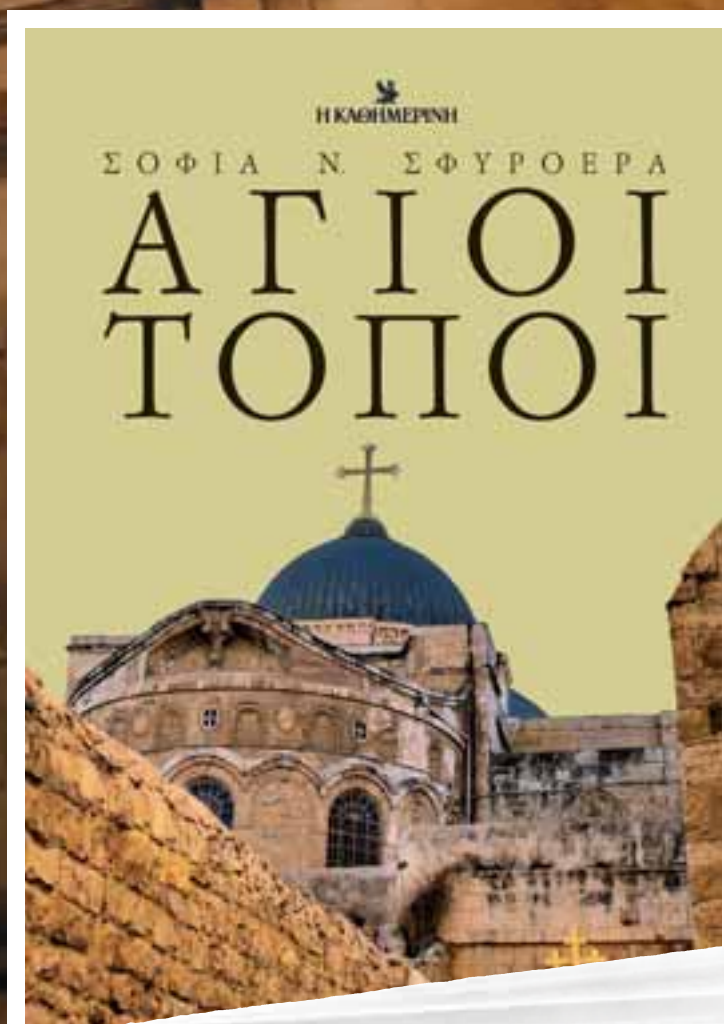
Αν το επιτύχει, παραμένοντας ταυτόχρονα σταθερά και διακριτά δεύτερο κόμμα, μπορεί να ελπίζει ότι στην τελική ευθεία των εκλογών θα αναπτυχθεί κεντρομόλος δυναμική στον χώρο της αντιπολίτευσης που θα το ωφελήσει. Αν όχι, θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις εξελίξεις και τον ρυθμό που καθορίζουν άλλοι και θα δυσκολευτεί να αναπτύξει ισχυρή δυναμική διεκδίκησης της πρώτης θέσης.

Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

Άγιοι Τόποι

Μια περιήγηση στον χώρο
όπου διαδραματίστηκαν
τα γεγονότα
της Αγίας Γραφής

Ένας προσκυνηματικός οδηγός
για το Ελληνορθόδοξο
Πατριαρχείο Ιεροσολύμων,
τον ναό της Αναστάσεως,
τον Ιορδάνη, τη Βηθλεέμ,
την Ιεριχώ και τη Γαλιλαία

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ **5/4**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εμπειρία

www.kathimerini.com.cy

«Κανέννας ρεζερβέ» στο νέο κόμμα

Πώς ετοιμάζει το σχήμα ο Τσίπρας. Τι λέει για τις επιδόσεις του στα γκάλοπ και τα «πρόθυμα» στελέχη

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Δημιουργία νέου κόμματος έχουν ζητήσει από τον Αλέξη Τσίπρα πολίτες στα Ιωάννινα, στη Λάρισα, στην Κοζάνη και στη Λαμία και αυτό θα κάνει ο πρώην πρωθυπουργός. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», οι αποφάσεις για το πώς θα συγκροτηθεί ο φορέας έχουν ληφθεί. Σε πρώτη φάση μέχρι τις εκλογές, ελλείψει επαρκούς χρόνου, το κόμμα θα διοικηθεί με προσωρινά όργανα που θα είναι διορισμένα. Σίγουρα θα φτιαχτεί ένα Πολιτικό Συμβούλιο από στενούς συνεργάτες νέους και παλιούς, που θα λαμβάνει τις κομβικές αποφάσεις. Οι πλατιές και ανοικτές διαδικασίες θα ακολουθήσουν μετά τις κάλπες. Από ασφαλείς πηγές ενημέρωσης προκύπτει πως ο Αλέξης Τσίπρας, παρά τις δύσκολες και θυελλώδεις συνεδριάσεις που έζησε στον ΣΥΡΙΖΑ, παραμένει υπέρμαχος των συλλογικοτήτων. Οι εισηγήσεις που δέχθηκε για τη λύση της «εκλογικής λίστας» φαίνεται πως δεν αποτέλεσαν καν μέρος των προβληματισμών του.

Στήριξη άνευ όρων

«Εγώ δεν θα κλείσω την πόρτα μου σε κανέναν, είναι όλοι ευπρόσδεκτοι να στηρίζουν. Αλλά δεν θα δεχθώ καμία στήριξη με όρους. Θα είναι άνευ όρων και προϋποθέσεων», λέει ο Αλέξης Τσίπρας σε συνεργάτες του.

Παρά τις περιοδείες που πραγματοποιεί, ο Αλέξης Τσίπρας δεν δείχνει να «απογειώνεται» στις δημοσκοπήσεις. Στον εσωτερικό του κύκλο ο ίδιος σχολιάζει πως «μετριέται μόνο η σκιά μου», πεπεισμένος ότι όταν παρουσιάσει συνολικά το πρόγραμμά του και το σαφές όραμα μέσα από το οποίο θα καλεί τους δημοκρατικούς πολίτες σε συστράτευση, η εικόνα θα είναι εντελώς διαφορετική.

ΠΟΥ ΟΔΕΥΕΙ Η ΝΕΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Μένουν μέχρι να φύγουν ο Χαρίσιος και οι επτά

Η έντιμη στάση του Αλέξη Χαρίσιος και η απαιτητική περίοδος –όχι με τους καλύτερους οιωνούς– κατά την οποία ανέλαβε την ηγεσία της Νέας Αριστεράς αναγνωρίζονται από όλους τους συντρόφους του. Και από το αντίπαλο εσωκομικό «στρατόπεδο». Η αρχική εκτίμηση που υπήρχε, σύμφωνα με πληροφορίες από τις επαφές που έκαναν οι δύο τάσεις στο κόμμα, έφερνε τον τέως πρόεδρο της Νέας Αριστεράς να προχωράει και στην ανεξαρτητοποίηση μαζί με τους βουλευτές που τον ακολουθούν. Αυτό θα σήμαινε αυτομάτως τη διάλυση της δωδεκαμελούς κοινοβουλευτικής ομάδας.

Υπήρξαν όμως, σύμφωνα με άλλες πηγές, διαφορετικές «ταχύτητες» για το πώς πρέπει να γίνει η «αποκόλληση» ανάμεσα στους επτά με οκτώ

βουλευτές που στηρίζουν τη συγκρότηση ενός μετώπου. Τελικά αποφασίστηκε η προσωρινή παραμονή τους στην Κ.Ο. Ενδεχομένως να επικράτησε η εκτίμηση ότι κερδίζεται κάποιος χρόνος αναμονής στον «προθάλαμο» του Αλέξη Τσίπρα. Ισως και διαπραγματεύσης, παρά το γεγονός ότι «λευκή επιταγή» δεν δίνει καμία πλευρά. Όπως ισχύει όμως για όλους, έτσι και για τη Νέα Αριστερά, το νέο κόμμα δεν θα δεχθεί ρεύματα και η κάθε περίπτωση προσώπου είναι ξεχωριστή.

Ο Γαβριήλ Σακελλαρίδης, υπέρμαχος της περαιτέρω ριζοσπαστικοποίησης της Νέας Αριστεράς και της αυτόνομης πορείας, έχει ένα «βουνό» να ανέβει και αυτό δεν έχει να κάνει μόνο με τη δημοσκοπικά ποσοστά του κόμματος, που κινούνται κοντά στη μο-

νάδα. Δύο εντελώς αντίθετες στρατηγικές θα εξακολουθήσουν να συνυπάρχουν, μόνο που πλέον αυτός θα έχει το τιμόνι. Οι ρόλοι αντιστρέφονται, αλλά η «μουρμούρα» δεν θα αποφευχθεί. Η «λύτρωση» θα έρθει με τη διάλυση της κοινοβουλευτικής ομάδας, όμως τότε τα πιο δύσκολα θα είναι μπροστά, καμιά πλευρά. «Φωνή» που έχει τώρα στη Βουλή. Ευκλείδης Τσακαλώτος, Πέτη Πέρκα και Θεοδωρής Δρίτσας θα προπαθούν, ως ανεξάρτητοι, να περνούν τα μηνύματα του κόμματος. Όσο για τη θρυλούμενη συμπόρευση με το ΜέΡΑ25, η πιθανότητα να καταφέρουν οι δύο πρώην υπουργοί Οικονομικών της πρώτης διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ να συνυπάρχουν θα είναι από μόνη της μια ενδιαφέρουσα ειδήση.

συμμαχίες ή δημιουργία ενός μετώπου αποτελούν μια μάχη για ένα «αδειανό πουκάμισο». Από τη στιγμή μάλιστα που τα σημαντικά κόμματα του προοδευτικού τόξου δεν συμφωνούν ούτε στα βασικά μεταξύ τους. Το ΠΑΣΟΚ με το συνέδριό του βάζει «σφραγίδα» στην αυτόνομη πορεία, το ίδιο και η Νέα Αριστερά με την αλλαγή ηγεσίας, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ είναι χωρισμένος στα δύο.

Είναι σε εξέλιξη μια συζήτηση στην Αριστερά που αναπαράγει το αδιέξοδο των επιλογών που έγιναν μετά τις εκλογές του 2023. Η ονοματολογία γύρω από τα πρόσωπα που θα δεχθεί στο νέο του κόμμα από τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Νέα Αριστερά συνεχίζει να ιντριγκάρει τον χώρο. Τι λέει ο Αλέξης Τσίπρας σε συνεργάτες του, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ»; «Εγώ δεν θα κλείσω την πόρτα μου σε κανέναν, είναι όλοι ευπρόσδεκτοι να στηρίζουν. Αλλά δεν θα δεχθώ καμία στήριξη με όρους. Θα είναι άνευ όρων και προϋποθέσεων. Κανέναν με ρεζερβέ στην πρώτη θέση».

Το τετ α τετ

Ο εξώστως του «Παλλάς», από τη μία, και το μήνυμα του πρώην πρωθυπουργού για το τι θα κάνει σε σχέση με παλαιούς συνεργάτες του, από την άλλη, μπορεί να μοιάζουν κινήσεις και έννοιες ασύμβατες, έχουν όμως έναν κοινό τόπο: τις «καθαρές λύσεις» που ζητεί ο Αλέξης Τσίπρας, οι οποίες δεν ήρθαν την εβδομάδα που πέρασε από τη Νέα Αριστερά. Το παρασκήνιο όσων συνέβησαν μέχρι ο Αλέξης Χαρίσιος να παραιτηθεί από την προεδρία του κόμματος είναι πλούσιο.

Πληροφορίες της «Κ», που από κάποιες πλευρές επιβεβαιώνονται, αναφέρουν πως ο Αλέξης Τσίπρας είχε τετ α τετ με τον πρώην επικεφαλής της Πατρισίων λίγες ημέρες πριν από το συνέδριο της Νέας Αριστεράς που πραγματοποιήθηκε στις 22 Ιανουαρίου. Δεν έγινε για να καθορίσει τις εξελίξεις, ούτε για να χαράξει πορεία για το μέλλον. Εδείξε όμως πως οι σχέσεις ανάμεσά τους εξακολουθούν να είναι πολύ καλές. Στο τέλος του συνεδρίου υπερψηφίστηκε μια απόφαση με προσανατολισμό στη ριζοσπαστική Αριστερά που συνοδεύθηκε και από μια «φωτογραφική» αποδοκιμασία του Αλέξη Τσίπρα. Αυτό δεν φαίνεται να άηχσε καλά στη λεωφόρο Αμαλίας. Ακολούθησε η αποχώρηση του Νίκου Μπίστη μαζί με 10 συντρόφους του, με τον ίδιο σε δήλωσή του την Πέμπτη να αναφέρει πως «η πολιτική σοβαρότητα επιβάλλει να μην ψηφίζεις κάτι που δεν το πιστεύεις και δεν πρόκειται να το εφαρμόσεις».

Συνάντηση με Χαρίσιος

Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως Τσίπρας και Χαρίσιος είχαν τετ α τετ λίγες ημέρες πριν από το συνέδριο της Νέας Αριστεράς, γεγονός που έδειξε πως οι σχέσεις ανάμεσά τους εξακολουθούν να είναι καλές.

ΑΠΟΨΗ

Ποινική δίκη και όχι συλλαλητήριο

Του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΧΑΤΖΗ

Η έναρξη της δίκης για το δυστύχημα των Τεμπών στη Λάρισα μας έδειξε πόσο εύκολα μια ποινική διαδικασία μπορεί να καταλήξει σε θεσμική αποτυχία. Κατ' αρχάς η ίδια η πολιτεία δεν φάνηκε επαρκώς προετοιμασμένη. Οι αρμόδιες αρχές γνώριζαν ότι θα βρεθούν στο στόχαστρο από την πρώτη στιγμή, ακόμα κι αν είχαν ετοιμάσει τα πάντα στην εντέλεια. Φρόντισαν, όμως, να ενισχύσουν την κριτική με αστοχίες, ελλείψεις και κακή οργάνωση.

Οι παράγοντες της δίκης, τα άτομα που θα έπρεπε να αποτελούν θεματοφύλακες των αρχών του κράτους δικαίου, δεν δικαιώσαν τον ρόλο τους. Είναι χωρίς ακόμα να τους κρίνουμε, αλλά αρκετοί έδωσαν απαράδεκτα πρώτα δείγματα γραφής και αυτό, δυσ-

τυχώς, δεν είναι κάτι που μας εκπλήσσει.

Οι συγγενείς, που γνωρίζουν πως καμία δίκη δεν θα μπορέσει να φέρει τους ανθρώπους τους πίσω, είναι σχεδόν αδύνατον να ικανοποιηθούν με οτιδήποτε. Είναι βέβαιοι πως οι υπεύθυνοι δεν θα τιμωρηθούν και, δυστυχώς, το ελληνικό κράτος έχει κάνει αρκετά για να ενισχύσει τους φόβους τους.

Το πρόβλημα με αυτή τη δίκη είναι πως κινδυνεύει να μετατραπεί σε πολιτική. Σε μια πολιτική δίκη οι κανόνες έχουν μικρότερο βάρος από ό,τι σε μια απλή ποινική δίκη. Αυτό που έχει σημασία είναι το αποτέλεσμα να ικανοποιήσει το «περί δικαίου αίσθημα». Αλλά αυτό το είδος δίκης μικρή σχέση έχει με τις αρχές του κράτους δικαίου και ποτέ δεν εξυπηρετεί τη δικαιοσύνη.

Όμως, αυτή είναι η στιγμή κατά την οποία η ελληνική Δικαιοσύνη καλείται να αποδείξει ότι μπορεί να αποδώσει ευθύνες για μια εθνική τραγωδία χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις αλλά και χωρίς να μετατραπεί σε λαϊκό δικαστήριο και πεδίο πολιτικής εργαλειοποίησης. Οι συγγενείς έχουν κάθε λόγο να απαιτούν αλήθεια και σεβασμό. Δεν έχουν όμως ανάγκη από επαγγελματίες της αγανάκτησης που επενδύουν στον πόνο τους για μικροκομματικά οφέλη. Η κοινωνική πίεση για δικαιοσύνη είναι θεμιτή. Η μετατροπή μιας ποινικής δίκης σε διαρκές πολιτικό συλλαλητήριο δεν είναι. Διότι τότε δεν γίνεται σεβαστή η μνήμη των θυμάτων και δεν εξυπηρετείται ο στόχος της ανεύρεσης της αλήθειας.

Το κράτος δικαίου δεν μετριέται όταν δικάζονται υποθέσεις ρουτίνας. Μετριέται όταν η υπόθεση

είναι φορτισμένη, όταν η κοινή γνώμη είναι εξαγριωμένη, όταν οι κατηγορούμενοι είναι πολλοί κι όταν η πολιτική εξουσία βρίσκεται υπό πίεση. Τότε ακριβώς πρέπει να εφαρμοστεί απαραίτητως η αρχή της δίκαιης διαδικασίας, δημόσια διαδικασία, εύλογη διάρκεια, σεβασμός στα δικαιώματα των κατηγορουμένων. Η διεθνής εμπειρία από παρόμοιες τραγωδίες δείχνει ότι η πίεση της κοινής γνώμης συχνά οδηγεί είτε σε ποινικό λαϊκισμό είτε σε επιλεκτική λογοδοσία – και τα δύο υπονομεύουν το κράτος δικαίου.

Γι' αυτό και πρέπει να ειπωθεί καθαρά κάτι που σε πολλούς δεν ανέρχεται: η απαίτηση για τιμωρία δεν μπορεί να προηγείται της απόδειξης. Οποιοσ πιστεύει στο κράτος δικαίου οφείλει να υπερασπίζεται

και το τεκμήριο αθωότητας. Αν η ετυμολογία γραφτεί στο πεζοδρόμιο, στα τηλεπαράθυρα ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πριν γραφτεί στην αίθουσα του δικαστηρίου, τότε δεν θα έχουμε δικαιοσύνη αλλά εκδίκηση με θεσμικό μανδύα.

Αυτό όμως δεν αθώνει την κυβέρνηση. Κάθε άλλο. Η κυβέρνηση είχε τρία χρόνια στη διάθεσή της για να συνειδητοποιήσει πως η δίκη για τα Τέμπη θα ήταν η μεγαλύτερη, πιο απαιτητική και με μεγαλύτερο πολιτικό συμβολισμό ποινική δίκη της Μεταπολίτευσης. Είχε υποχρέωση να εξασφαλίσει από την πρώτη ημέρα άριστες υλικές συνθήκες: επαρκή αίθουσα, σαφή πρωτόκολλα πρόσβασης, αξιοπρεπείς θέσεις για συγγενείς και επιζώντες, λειτουργική μέριμνα για δικηγόρους και δημοσιογράφους, οργανωτική σοβαρότητα.

Τι απαιτούν, λοιπόν, οι αρχές του κράτους δικαίου; Από τη Δικαιοσύνη, να κρατήσει τον έλεγχο της διαδικασίας με ψυχραιμία και θεσμική αυστηρότητα. Από την κυβέρνηση, να στηρίξει υλικά και διοικητικά τη διεξαγωγή της δίκης με την απαραίτητη ενσυναίσθηση, χωρίς να δίνει την παραμικρή υπόνοια παρέμβασης στην ουσία της. Από την αντιπολίτευση, να αντιληφθεί πως δεν δικαιούται να επενδύει στην αποτυχία της διαδικασίας για να αποκομίσει πολιτικό όφελος. Και από όλους εμάς, πως οφείλουμε να θυμόμαστε ότι δικαιοσύνη μπορεί να αποδώσει μόνο ένα κράτος δικαίου. Άλλη εναλλακτική δεν υπάρχει.

Ο κ. Αριστείδης Ν. Χατζής είναι καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών και διευθυντής του Εργαστηρίου Πολιτικής και Θεσμικής Θεωρίας και Ιστορίας των Ιδεών στο ΕΚΠΑ.

Ο Ντόναλντ Τραμπ επιδεικνύει έναν μαρκαδόρο με την υπογραφή του κατά τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου στον Λευκό Οίκο, την Πέμπτη. Υπό την πίεση των αγορών και μεγάλης μερίδας συνεργατών και ψηφοφόρων του, ο Αμερικανός πρόεδρος πασχίζει να βρει ένα δρόμο για τον τερματισμό του πολέμου, με τον κίνδυνο να παραсурβεί από τη δίνη της ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης.

Το καρουζέλ του τρόμου

Με τις ειρηνικές διακηρύξεις να διαδέχονται τα τελεσίγραφα, ο Τραμπ αναζητεί διέξοδο στα τυφλά

ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Σβούρα. Για γιο. Καρουζέλ. Ανεμοδούρα. Βασιλιάς του χάους. Ο διεθνής Τύπος κοντεύει να εξαντλήσει το οπλοστάσιο των λογοτεχνικών μεταφορών για να περιγράψει την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά του Ντόναλντ Τραμπ στον πόλεμο κατά του Ιράν. Θα πει κανείς ότι οι απίθανες μεταστροφές του δεν θα έπρεπε να εκπλήσσουν, δεδομένου ότι φημίζεται για την ικανότητά του να λέει και αυτό και το ανάποδο μέσα στην ίδια μέρα, την ίδια ώρα, με την ίδια φράση, την ίδια ανασα. Ωστόσο, είναι πολύ διαφορετικό να βλέπουμε τις κυβιστήσεις του σχετικά με τους τελωνειακούς δασμούς ή τη Γροιλανδία από το να παρακολουθούμε την Αμερική να συμπεριφέρεται σαν ένα τρελό καρουζέλ, φορτωμένο με Τόμακοκ, σε έναν μεγάλο, περιφερειακό πόλεμο με δυνητικές τεράστιες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία και ασφάλεια.

Το μήνυμα της Μοσάντ

Η επιχείρηση «Επική Οργή» ξεκίνησε το πρωί του Σαββάτου 28 Φεβρουαρίου, με τον Τραμπ να καλεί τους Ιρανοί «να πάρουν στα χέρια τους την κυβέρνηση», δηλαδή να δράσουν ως το πεζικό της αμερικανικής πολεμικής μηχανής και να ανατρέψουν το καθεστώς. Όπως έγραψαν στις 22 Μαρτίου οι New York Times, ο διευθυντής της ισραηλινής μυστικής υπηρεσίας Μοσάντ τον είχε πείσει ότι κάτι τέτοιο ήταν ήδη δρομολογημένο. Ο Αμερικανός πρόεδρος πίστεψε ότι ο πόλεμος θα ήταν, με τα δικά του λόγια, κάτι σαν μια «ολιγοήμερη εκδρομή» και πιθανόν να είχε λήξει προτού ανοίξουν οι αγορές και τα χρηματιστήρια, το πρωί της Δευτέρας. Η εξόρνηση του Χαμενεϊ και άλλων Ιρανών ηγετών από τις πρώτες ώρες της σύγκρουσης ενίσχυσε την αισιοδοξία του.

Η υπομονή δεν είναι, όμως, το ισχυρότερο προσόν του. Μόλις μία ημέρα αργότερα, καθώς η ποθητή εξέγερση δεν είχε ξεσπάσει ακόμη και το καθεστώς δεν έδειχνε σημάδια κλονισμού, δήλωσε στην Daily Mail ότι ο πόλεμος μπορεί να κρατήσει «τέσσερις-πέντε εβδομάδες» και στους New York Times ότι η ιδανική λύση θα ήταν όχι η αλλαγή καθεστώτος, αλλά ένα σενάριο τύπου Βενεζουέλας. Στις 8 Μαρτίου ανακοίνωσε ότι ο πόλεμος «σε μεγάλο βαθμό ολοκληρώθηκε», παρότι την ίδια ημέρα ο υπουργός Πολέμου Πιτ Χέγκσεθ έλεγε ότι «βρισκόμαστε μόνο στο ξεκίνημα». Όταν ο Τραμπ ρωτήθηκε, την επομένη, τι από τα δύο ισχύει, απάντησε: «Πιθανότατα και τα δύο». Και όταν ο παρουσιαστής του Fox News επέμεινε, ζητώντας του να διευκρινίσει πότε θα τελειώσει ο πόλεμος, απάντησε: «Όταν το νιώσω εγώ. Όταν το νιώσω στα κόκαλά μου».

Στο μεταξύ, η παγκόσμια οικονομία ήδη ένιωσε τις βαριές επιπτώσεις του πολέμου, καθώς το Ιράν είχε ενεργοποιήσει το πραγματικό πυρηνικό του όπλο, τον έλεγχο των Στενών του Ορμούζ. Θορυβημένος ο Τραμπ, εκεί που έλεγε ότι οι ΗΠΑ «δεν έχουν ανάγκη κανέναν», άρχισε να εκλιπαρεί την Ευρώπη, την Ιαπωνία, ακόμη και την Κίνα, τον υπ' αριθμόν ένα ανταγωνι-

στή της Αμερικής, να βοηθήσουν στο άνοιγμα των Στενών, για να εκραγεί εναντίον των συμμάχων του, χαρακτηρίζοντάς τους «δειλούς» επειδή αρνήθηκαν να πληρώσουν τον λογαριασμό για τα δικά του σπασμένα. Ενδεικτική της απόγνωσης του ήταν η απόφαση να άρει τις κυρώσεις για το πετρέλαιο της Ρωσίας αλλά και αυτού του εμπόλεμου Ιράν, σε μια προσπάθεια να καταπραύνει τις αγορές.

Ανταλλαγή απειλών

Μ' αυτά και μ' αυτά φτάσαμε στον τραγέλαφο του τελευταίου δεκαημέρου. Στις 20 Μαρτίου ο Τραμπ δήλωσε ότι δεν βιάζεται για εκκheimerία, αφού ο στρατός του «συνεχίζει να αφανίζει» το Ιράν. Λίγες ώρες αργότερα, δήλωσε ότι «βρισκόμαστε πολύ κοντά στην αποκλιμάκωση». Την επομένη, ο ίδιος άνθρωπος έθεσε τελεσίγραφο στην Τεχεράνη να ανοίξει εντός 48 ωρών το Ορμούζ, υπό την απειλή ότι σε διαφορετική περίπτωση θα εξαϋλώσει «έναν προς έναν» τους ιρανικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας. Προβλέψιμα, το Ιράν απάντησε ότι θα καταστρέψει με τη σειρά του όλους τους σταθμούς ενέργειας, όπως και τα κέντρα αφαλάτωσης θαλασσινού νερού στις χώρες του Κόλπου, προκαλώντας πανδαιμόνιο στις διεθνείς αγορές. Στο μεταξύ, ιρα-

νικοί πύραυλοι είχαν πλήξει την Ντιμόνα, έδρα του ισραηλινού πυρηνικού προγράμματος, που προστατευόταν –αναποτελεσματικά, όπως αποδείχθηκε– από την τριπλή αντιπυραυλική ασπίδα του Ισραήλ (Σιδερένιος Θόλος, Σφενδόνη του Δαβίδ, Arrow 3) και από τους αμερικανικούς πυραύλους THAAD.

Καθώς η «ολιγοήμερη εκδρομή» εξαλλοτταν σε παρατεταμένη θρίλερ, ο Τραμπ παρέτεινε, την περασμένη Δευτέρα, κατά πέντε ημέρες την προθεσμία που είχε θέσει, υποστηρίζοντας ότι διεξάγονται «πολύ παραγωγικές διαπραγματεύσεις» με τα «πιο αξιολογώσιμα» στοιχεία της ιρανικής ηγεσίας, με στόχο μια «συνεκτική συμφωνία για τον τερματισμό όλων των πολέμων στη Μέση Ανατολή». Τις επόμενες ημέρες διέρρησε αμερικανικό ειρηνευτικό σχέδιο 15 σημείων, το οποίο προσφέρει στην Τεχεράνη ένα δηλητηριασμένο φρούτο: την άρση όλων των οικονομικών κυρώσεων, πράγμα ζωτικής σημασίας για τους Ιρανοί, με αντάλλαγμα όχι μόνο τον τερματισμό του πυρηνικού προγράμματος, αλλά και ταπειντικές υποχωρήσεις αναφορικά με τους βαλλιστικούς πυραύλους και την υποστήριξη των Χαμάς, Χεζμπολάχ και Χούθι. Φυσικό ήταν η ιρανική ηγεσία να απορρίψει την πρόταση και να αντι-

προτείνει τους δικούς της, εξίσου μαζιμαλιστικούς όρους.

Με τις μετοχές και τη δημοτικότητα του σε ελεύθερη πτώση, ο Τραμπ παρέτεινε την Πέμπτη για ακόμη δέκα ημέρες την προθεσμία προς την Τεχεράνη, εν μέσω πληροφοριών περί επικείμενης συνάντησης Αμερικανών και Ιρανών αξιωματούχων στο Ισλαμαμπάντ. Την ίδια στιγμή, όμως, το Πεντάγωνο έστειλε στον Κόλπο χιλιάδες πεζοναύτες και αλεξιπτωτιστές, με τα σενάρια να οργιάζουν για επιχείρηση χερσαίων δυνάμεων, σε συνεργασία με τον στρατό των Εμιράτων, για την κατάληψη της νήσου Αμπού Μούσα και δύο μικρότερων νησίων στα Στενά του Ορμούζ. Τα Εμιράτα διεκδικούν από το Ιράν αυτά τα νησιά, παρότι δεν είχαν δημιουργηθεί ως κράτος όταν τα κατέλαβε ο στρατός του Σάχη, το 1971. Την Παρασκευή, ο Μάρκο Ρούμπιο έπαιξε τον δικό του ρόλο σε αυτό το «θέατρο του παραλόγου» δηλώνοντας ότι οι Αμερικανοί θα πετύχουν όλους τους στόχους τους «σε λίγες εβδομάδες» χωρίς να χρησιμοποιήσουν καθόλου χερσαίες δυνάμεις.

Το συμπέρασμα από όλα αυτά τη φρενίτιδα είναι ότι ο Τραμπ πασχίζει να βρει ένα δρόμο τερματισμού του πολέμου, αλλά δεν τα καταφέρνει αντιθέτως, κινδυνεύει να παραсурβεί από τη δίνη της ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης. Όλα ξεκίνησαν από το αρχικό του λάθος: πίστεψε ότι το καθεστώς του Ιράν θα παραδινόταν επειδή ήταν σοβαρά εξασθενημένο στρατιωτικά (από τον πόλεμο του Ιουνίου), περιφερειακά (από την κατάρρευση του Ασάντ και τον αποκεφαλισμό της Χεζμπολάχ) και εσωτερικά (από το κύμα των διαδηλώσεων του Δεκεμβρίου - Ιανουαρίου). Στην πραγματικότητα, το καθεστώς αντέδρασε με όλο του το σθένος ακριβώς επειδή ήταν εξασθενημένο και αισθανόταν ότι έδινε έναν υπαρκτό αγώνα του «όλα ή τίποτα» – σαν τη γάτα που, αν κάνει το λάθος και τη στριμώξεις χωρίς να της αφήσεις δρόμο διαφυγής, θα βγάλει νύχια και θα κυμχήσει καταπάνω σου.

Λάθος εκτίμηση

Ο Τραμπ πίστεψε ότι το καθεστώς του Ιράν θα παραδινόταν επειδή ήταν σοβαρά εξασθενημένο. Στην πραγματικότητα, το καθεστώς αντέδρασε με όλο του το σθένος ακριβώς επειδή αισθανόταν ότι έδινε έναν υπαρκτό αγώνα του «όλα ή τίποτα».

Ρηκά νερά Σημαντικά διυλιστήρια και τερματικοί πετρελαϊκοί σταθμοί

Τα ρηκά νερά αναγκάζουν τα πλοία να κινούνται σε στενά περάσματα, τα οποία μπορούν να ναρκοθετηθούν και να στοχοποιηθούν εύκολα.

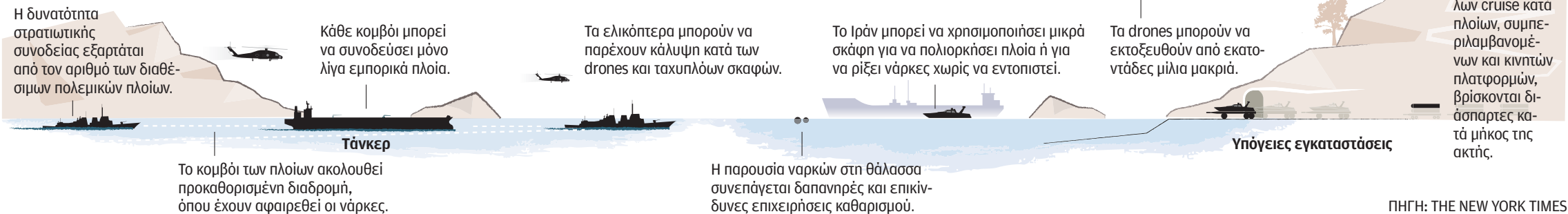
Τα νησιά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πλατφόρμες εκτόξευσης πυραύλων. Οι ψηλοί λόφοι παρέχουν οπτικό πεδίο για την εκτόξευση πυραύλων.

Η εκτεταμένη και απότομη ακτογραμμή κρύβει σημεία απόβασης για μικρά σκάφη επιθέσεων.

«Τελειώνουμε σύντομα»

Την Παρασκευή, ο Μάρκο Ρούμπιο έπαιξε τον δικό του ρόλο στο «θέατρο του παραλόγου» των τελευταίων ημερών δηλώνοντας ότι οι Αμερικανοί θα πετύχουν τους στόχους τους «σε λίγες εβδομάδες» χωρίς να χρησιμοποιήσουν χερσαίες δυνάμεις.

Γιατί είναι δύσκολο να ανοίξουν τα Στενά

Η δυνατότητα στρατιωτικής συνοδείας εξαρτάται από τον αριθμό των διαθέσιμων πολεμικών πλοίων.

Κάθε κομβίο μπορεί να συνοδεύσει μόνο λίγα εμπορικά πλοία.

Τα ελικόπτερα μπορούν να παρέχουν κάλυψη κατά των drones και ταχυπλόων σκαφών.

Το Ιράν μπορεί να χρησιμοποιήσει μικρά σκάφη για να πολιορκήσει πλοία ή για να ρίξει νάρκες χωρίς να εντοπιστεί.

Τα drones μπορούν να εκτοξευθούν από εκατοντάδες μίλια μακριά.

Οι θέσεις εκτόξευσης πυραύλων cruise κατά πλοίων, συμπεριλαμβανομένων και κινητών πλατφορμών, βρίσκονται δισπάρτες κατά μήκος της ακτής.

Το κομβίο των πλοίων ακολουθεί προκαθορισμένη διαδρομή, όπου έχουν αφαιρεθεί οι νάρκες.

Η παρουσία ναρκών στη θάλασσα συνεπάγεται δαπανηρές και επικίνδυνες επιχειρήσεις καθαρισμού.

Από την ακτή του Κορφακάν στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα διακρίνονται τάνκερ που σχηματίζουν «ουρά» στα Στενά του Ορμούζ. Όσο η ναυσιπλοΐα στην περιοχή παραμένει καθηλωμένη, τόσο το πλήγμα στην πραγματική οικονομία θα διογκώνεται. «Εργοστάσια που κλείνουν, παραγωγή που διακόπτεται, χρειάζονται πολύ περισσότερο χρόνο για να διορθωθούν», εξηγούν οι ειδικοί.

Το πετρέλαιο και οι φωτιές

Γιατί η πολεμική διατάραξη της ενέργειας δεν είναι η μόνη πηγή κινδύνου για την παγκόσμια οικονομία

ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΓΓΗΡΙΑΔΗ

Όσο η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή παραμένει ανεπίλυτη, τόσο μεγαλώνει η πιθανότητα αυτή να πυροδοτήσει μια ευρύτερη παγκόσμια κρίση, ως συνισταμένη πολλαπλών ταυτόχρονων πιέσεων: γεωπολιτικών εντάσεων, ενεργειακής αβεβαιότητας, χρηματοπιστωτικών κινδύνων και τεχνολογικών ανατροπών. Σε αντίθεση, πάντως, με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που πυροδοτήθηκε από την κατάρρευση των ενυπόθηκων δανείων στις ΗΠΑ, σήμερα το τοπίο μοιάζει πολύ πιο σύνθετο και ενδεχομένως πιο επικίνδυνο.

Νέοι κίνδυνοι

«Η πηγή της επόμενης κρίσης θα είναι διαφορετική», επισημαίνει στην «Κ» ο Ρίτσαρντ Μπούκσταμπερ, ένας από τους πιο έμπειρους αναλυτές χρηματοπιστωτικού κινδύνου στις ΗΠΑ με θητεία σε κορυφαίους θεσμούς, όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το αμερικανικό υπουργείο Οικονομικών και μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια. «Το 2008 ήταν μια χρηματοπιστωτική κρίση. Είχαμε ξαναδεί τέτοιες κρίσεις, είχαμε τα εργαλεία να τις αντιμετωπίσουμε. Αυτή τη φορά, οι κίνδυνοι είναι φυσικοί: ενέργεια, εφοδιαστικές αλυσίδες, γεωπολιτική».

Ο Μπούκσταμπερ έγινε ευρύτερα γνωστός για το βιβλίο του «A Demon of Our Own Design» που έγραψε το 2007, στο οποίο ανέλυσε πώς η αυξανόμενη πολυπλοκότητα και η στενή διασύνδεση των χρηματοπιστωτικών αγορών δημιουργούν ένα εύθραυστο σύστημα. Το βιβλίο θεωρήθηκε εκ των υστέρων προφητικό, καθώς ανέδειξε τους μηχανισμούς που οδήγησαν στην κρίση του 2008. Σε ένα άρθρο του στους New York Times την προηγούμενη εβδομάδα υποστήριξε πως η επερχόμενη κρίση θα μπορούσε να είναι χειρότερη από αυτήν του 2008. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι οι κίνδυνοι σήμερα δεν εντοπίζονται αποκλειστικά στις αγορές. «Αν υπάρξουν προβλήματα στην πραγματική οικονομία, εργοστάσια που κλείνουν, παραγωγή που διακόπτεται, αυτά χρειάζονται πολύ περισσότε-

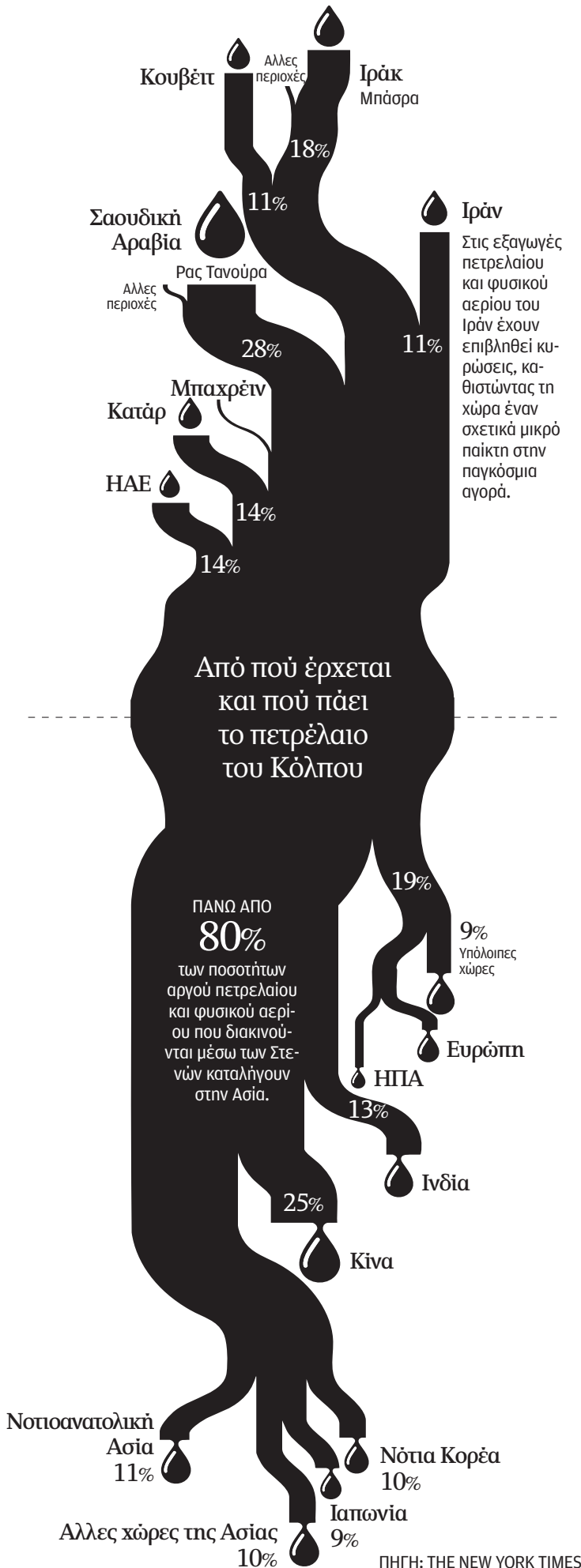
ρο χρόνο για να διορθωθούν». Σε αντίθεση με τα κεφάλαια που μετακινούνται μέσα σε δευτερόλεπτα, η αναδιάρθρωση της παραγωγής ή των ενεργειακών ροών είναι μια αργή και επώδυνη διαδικασία.

Προφανώς τα όσα συμβαίνουν στη Μέση Ανατολή φέρνουν την ενέργεια στο προσκήνιο. Και παρά το γεγονός ότι ο πλανήτης πέρασε δύο μεγάλες πετρελαϊκές κρίσεις τη δεκαετία του 1970 που προκάλεσαν πληθωριστικά σοκ στις δυτικές οικονομίες, φαίνεται πως κάποια μαθήματα δεν έγιναν αντιληπτά. «Στο πεδίο της γεωπολιτικής, νομίζω ότι οι ηγέτες της Δύσης δυσκολεύτηκαν να αντιληφθούν τι σήμαινε η Ιρανική

«Το 2008 ήταν μια χρηματοπιστωτική κρίση. Είχαμε ξαναδεί τέτοιες κρίσεις, είχαμε τα εργαλεία. Αυτή τη φορά οι κίνδυνοι είναι φυσικοί: ενέργεια, εφοδιαστικές αλυσίδες, γεωπολιτική».

Ρίτσαρντ Μπούκσταμπερ
Κορυφαίος αναλυτής χρηματοπιστωτικού κινδύνου στις ΗΠΑ

Επανάσταση για τη Μέση Ανατολή και ποιες θα ήταν οι επιπτώσεις για τη Σαουδική Αραβία, το Ιράκ και τα κράτη του Κόλπου», λέει στην «Κ» η Ελέν Τόμπσον, η οποία διδάσκει Πολιτική Επιστήμη στο Πανεπιστήμιο Κέμπριτζ και το έργο της εστιάζεται στην πολιτική οικονομία της ενέργειας. «Υπάρχουν ορισμένες πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ του σήμερα και της δεκαετίας του 1970. Πρώτον, η ενεργειακή κατανάλωση στην Ασία είναι πολύ πιο υψηλή απ' ό,τι ήταν τότε. Αυτό εισάγει πολύ μεγαλύτερο ευρασιατικό ανταγωνισμό για την προσφορά απ' ό,τι υπήρχε όταν ουσιαστικά η ζήτηση της Ιαπωνίας ήταν ο βασικός ανταγωνισμός για τα ευρωπαϊκά κράτη. Δεύτερον, το φυσικό αέριο είναι πολύ πιο σημαντικό στο ενεργειακό μείγμα απ' ό,τι ήταν τότε. Οι ενεργειακές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 ήταν κρίσεις πετρελαίου. Τώρα υπάρχει κρίση πετρελαίου και φυσικού αερίου. Τρίτον,

στη δεκαετία του 1970 υπήρχαν περισσότερα κοινά συμφέροντα μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Δυτικής Ευρώπης, αλλά η έκρηξη της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου και αερίου στις ΗΠΑ έχει επιφέρει απόκλιση, μεταξύ άλλων μετατρέποντας τις ΗΠΑ σε μεγάλο εξαγωγέα φυσικού αερίου και μειώνοντας την εξάρτηση των ΗΠΑ από την προμήθεια πετρελαίου μέσω του Περσικού Κόλπου», εξηγεί η Τόμπσον.

Ο Μπούκσταμπερ υποστηρίζει ότι το διδάγμα των πετρελαϊκών κρίσεων της δεκαετίας του 1970, ότι δηλαδή η εξάρτηση από περιορισμένες γεωγραφικές πηγές αποτελεί στρατηγικό ρίσκο, δεν έχει εμπεδωθεί.

«Η ενεργειακή κατανάλωση στην Ασία είναι πολύ πιο υψηλή απ' ό,τι τη δεκαετία του 1970. Αυτό εισάγει πολύ μεγαλύτερο ευρασιατικό ανταγωνισμό για την προσφορά».

Ελέν Τόμπσον
Καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Κέμπριτζ

«Υπήρξε εφesusχασμός, ιδίως ως προς τα "στενά" που μπορεί να ελέγξουν κρίσιμες ροές, όπως το πετρέλαιο από τη Μέση Ανατολή. Ωστόσο, ο ίδιος υποστηρίζει πως δεν είναι μόνο η ενέργεια το προβληματικό στοιχείο στην εξίσωση και πως οι παράγοντες κινδύνου έχουν πολλαπλασιαστεί. «Η Ταϊβάν αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Δεν χρειάζεται να υπάρξει πόλεμος. Δεν χρειάζεται στρατιωτική σύγκρουση. Αν η Κίνα απλώς αποκλείσει την Ταϊβάν ώστε να μειώσει την ικανότητά μας να αποκτάμε τσιπ, αυτό αρκεί για να δημιουργηθούν προβλήματα που θα εξαπλωθούν αλυσιδωτά. Το 90% των προηγμένων, εξελιγμένων τσιπ που χρησιμοποιούμε παράγεται στην Ταϊβάν. Αρα αυτό είναι ένα ακόμη σημείο πίεσης».

Ο ίδιος βλέπει κι έναν τρίτο, άμεσο κίνδυνο. Αυτών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η τεχνητή νομισμότητα, που έχει τροφοδοτήσει τα τελευταία χρόνια ένα

μεγάλο μέρος της χρηματιστηριακής υπεραξίας παγκοσμίως, μπορεί να αποτελέσει ταυτόχρονα και πηγή κινδύνου. Η αγορά είναι υπερσυγκεντρωμένη, αφού δέκα εταιρείες υψηλής τεχνολογίας αντιστοιχούν σε πάνω από το ένα τρίτο της αξίας του δείκτη S&P 500 στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Εάν η δυναμική της τεχνητής νομισμότητας ανατραπεί, είτε λόγω ενεργειακών περιορισμών είτε διακοπής στην παραγωγή τσιπ, οι επιπτώσεις θα μπορούσαν να είναι άμεσες και εκτεταμένες.

Ωστόσο, το πιο ανησυχητικό στοιχείο δεν είναι κανένας από αυτούς τους κινδύνους μεμονωμένα, αλλά η μεταξύ τους διασύνδεση. «Το ένα μπορεί να πυροδοτήσει το άλλο», λέει χαρακτηριστικά ο κ. Μπούκσταμπερ. «Είναι σαν ντόμινο». Μια ενεργειακή κρίση μπορεί να οδηγήσει σε πληθωρισμό, αυτός σε αυστηρότερη νομισματική πολιτική, η οποία με τη σειρά της πιέζει τα χρηματοπιστωτικά σχήματα. Παράλληλα, μια διαταραχή στην παραγωγή τσιπ μπορεί να πλήξει την τεχνολογική ανάπτυξη και να επιβραδύνει την οικονομία. Το κρίσιμο στοιχείο δεν είναι, λοιπόν, το εάν υπάρχει ένας συγκεκριμένος «σπιν-θήρας» που θα προκαλέσει την επόμενη κρίση, αλλά το ότι το σύστημα έχει γίνει τόσο αλληλοεξαρτώμενο, ώστε οποιοδήποτε σοκ μπορεί να λειτουργήσει σαν θρυαλλίδα.

Πέρα από τη συγκυρία

Εκτός από τη συγκυρία του πολέμου, η μεγάλη εικόνα δεν επιτρέπει αισιοδοξία. Προβλήματα όπως η κλιματική αλλαγή, οι δημογραφικές πιέσεις και η αναδιάρθρωση της γεωπολιτικής ισχύος διαμορφώνουν ένα περιβάλλον όπου οι κρίσεις δεν θα έχουν απαραίτητα μικρή διάρκεια. «Όλοι οι παράγοντες που αναφέραμε καθιστούν την επόμενη κρίση πιθανώς πιο μακροχρόνια», λέει στη συζήτησή μας ο Μπούκσταμπερ. «Νομίζω ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής εξακολουθούν να δυσκολεύονται να σκεφτούν την ενέργεια με συστημικούς όρους, βλέποντας πώς η ενεργειακή ασφάλεια τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και της μεταφοράς, το ενεργειακό μείγμα και τα μακροοικονομικά προβλήματα αλληλεπιδρούν με συστημικές συνέπειες», απαντάει η Ελέν Τόμπσον.

ΣΤΗ ΔΙΝΗ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Του ΣΑΪΜΟΝ ΝΙΞΟΝ

Ακόμη και πριν από τον πόλεμο με το Ιράν, η θέση της Ουκρανίας ήταν ήδη επισφαλής. Η χώρα είχε μόλις περάσει τον πιο σκληρό χειμώνα των τελευταίων δεκαετιών, στη διάρκεια του οποίου η Ρωσία κατέστρεψε συστηματικά μεγάλο μέρος των ενεργειακών υποδομών της. Αντιμέτωπες με σοβαρή έλλειψη αντιαεροπορικών συστημάτων, οι ουκρανικές δυνάμεις δεν κατάφεραν να ανακόψουν τη σταδιακή αλλά αμείλικτη προέλαση του ρωσικού στρατού κατά μήκος του μετώπου. Πάνω απ’ όλα, το Κίεβο δεχόταν έντονες πιέσεις από την Ουάσιγκτον να αποδεχθεί μια ειρηνευτική συμφωνία που θα προέβλεπε την παραχώρηση εδαφών στο Ντονμπάς που η Ρωσία δεν είχε καταφέρει να καταλάβει διά της βίας.

Ο πόλεμος του Τραμπ στο Ιράν έκανε τη θέση της Ουκρανίας να φαίνεται ακόμη πιο εύθραυστη. Η απότομη άνοδος των τιμών του πετρελαίου εκτόξευσε το ρωσικό αργό πολύ πάνω από τα 59 δολάρια το βαρέλι που απαιτούνται για την ισοσκελίση του ρωσικού προϋπολογισμού, προσφέροντας στο Κρεμλίνο μια καλοδεχούμενη ανάσα απέναντι σε ένα επιδινούμενο οικονομικό τοπίο, εξέλιξη που ενισχύθηκε περαιτέρω από την άρση ορισμένων κυρώσεων από την κυβέρνηση Τραμπ. Την ίδια στιγμή, η εκστρατεία στο Ιράν εξαντλεί ταχέως τα αμερικανικά αποθέματα όπλων, που διαφορετικά θα μπορούσαν να είχαν ενισχύσει την Ουκρανία. Υπολογίζεται ότι περίπου 800 πύραυλοι Patriot εκτοξεύθηκαν μέσα στην πρώτη εβδομάδα των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή – περισσότεροι από τους 600 που χρησιμοποιήθηκαν συνολικά στα τέσσερα χρόνια του πολέμου στην Ουκρανία.

Κίνδυνος
για την Ε.Ε.

Αν η Ουκρανία εξαναγκαστεί σε μια ταπεινωτική παράδοση, η Ευρώπη θα αποκαλυφθεί ως η «χάρτινη τίγρη» που κλεία-σε ο Τραμπ. Οι φιλοδοξίες της Ε.Ε. ως γεωπολιτικού παράγοντα θα καταρρεύσουν.

Η Ουκρανία στη στενωπό του Κόλπου

Ο πόλεμος στο Ιράν είναι κάτι χειρότερο από οδυνηρός αντιπερισπασμός για το Κίεβο. Τα παράπλευρα οφέλη της Ρωσίας και η αυξημένη ευθύνη των Ευρωπαίων

Ακόμη χειρότερα, ο πόλεμος στο Ιράν έχει ενθαρρύνει τη Ρωσία, ενώ ταυτόχρονα αποσπά την προσοχή των ΗΠΑ από την Ουκρανία. Ο πρόεδρος Ζελένσκι αποκάλυψε την περασμένη εβδομάδα ότι η Ουάσιγκτον συνδέει πλέον τις μεταπολεμικές εγγυήσεις ασφαλείας που προσφέρει με την παραχώρηση εδαφών που το Κίεβο θεωρεί ζωτικής σημασίας για την άμυνά του. Σε μια ανησυχητική εξέλιξη, η Μόσχα πρότεινε να σταματήσει να μοιράζεται πληροφορίες με το Ιράν, εφόσον η Ουάσιγκτον πράξει το ίδιο με το Κίεβο – ένδειξη του πως οι συγκρούσεις αρχίζουν να συνδέονται. Μέχρι στιγμής, ο Τραμπ έχει αρνηθεί.

Αν υποθέσει κανείς ότι το Κίεβο δεν προτίθεται να συνθηκολογήσει –κάτι που δύσκολα θα μπορούσε να κάνει, δεδομένου ότι οι οχυρωμένες πόλεις του Ντονμπάς είναι κρίσιμες για την άμυνα της υπόλοιπης χώρας, ενώ μια παράδοση θα καταδικάζε δεκάδες χιλιάδες Ουκρανούς πολίτες να ζήσουν υπό τη ρωσική καταπιεστική δικτατορία–, τότε η τύχη της Ουκρανίας βρίσκεται πλέον ξεκάθαρα στα χέρια της Ευρώπης.

Πρόκειται για μια ευθύνη που θα έπρεπε να ανησυχεί βαθιά όλους τους Ευρωπαίους. Αν ο Πούτιν είχε καταφέρει να καταλάβει την Ουκρανία και να τη μετατρέψει σε ένα κράτος-δορυφόρο τύπου Λευκορωσίας, μια ενισχυμένη Ρωσία θα απειλούσε ήδη τη Μολδαβία, θα αποσταθεροποιούσε τα Βαλκάνια και θα δοκίμαζε την αποφασιστικότητα του ΝΑΤΟ. Αν η Ουκρανία εξαναγκαστεί σε μια ταπεινωτική παράδοση, η Ευρώπη θα αποκαλυφθεί ως η «χάρτινη τίγρη» που ο Τραμπ κλείασε την περασμένη εβδομάδα. Οι φιλοδοξίες της Ε.Ε. ως γεωπολιτικού παράγοντα θα καταρρεύσουν.

Κι όμως, οι Ευρωπαίοι δεν έχουν αντιδράσει σαν να πρόκειται για έναν πραγματικά υπαρκτό πόλεμο. Αν και πλέον καλύπτουν σχεδόν το σύνολο της χρηματοδότησης, έχουν περιοριστεί στο να αφήνουν τις μάχες αποκλειστικά στους Ουκρανούς. Έχουν παράσχει όπλα, αλλά απέφυγαν να δώσουν συστήματα μεγάλου βεληνεκούς που θα επέτρεπαν στο Κίεβο να πλήξει στόχους βαθιά μέσα στη Ρωσία. Έχουν επιβάλει κυρώσεις στον ρωσικό ενεργειακό τομέα και σε ολιγάρχες που συνδέονται με το Κρεμλίνο, αλλά δεν προχώρησαν σε πλήρη οικονομικό αποκλεισμό.

Αυτό δεν αντανακλά τόσο δειλία, όσο μια άρρητη παραδοχή, ιδίως από κυβερνήσεις της Δυτικής Ευρώπης, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα κρατούσαν τελικά τη γραμμή άμυνας. Ταυτόχρονα, αποκαλύπτει και ένα έλλειμμα συλλογικής βούλησης. Ένα δάνειο ύψους 90 δισ. ευρώ προς το Κίεβο έχει μπλοκαριστεί από την Ουγγαρία και τη Σλοβακία. Το ίδιο το δάνειο αποτελούσε ήδη ένα συμβιβασμό, αφού τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. απέτυχαν να συμφωνήσουν στη δέσμευση των «παγωμένων» ρωσικών περιουσιακών στοιχείων για τη χρηματοδότηση αποζημιώσεων προς το Κίεβο.

Με την Ουάσιγκτον να αποσύρεται, αυτή η παραδοχή αποδεικνύεται μοιραίως λανθασμένη. Αν οι Ευρωπαίοι πιστεύουν πραγματικά ότι ο πόλεμος αυτός είναι υπαρκτός, οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν επείγοντως τη στάση τους. Μπορούν να αντλήσουν αισιοδοξία από το γεγονός ότι, αν και εύθραυστη, η θέση της Ουκρανίας απέχει πολύ από το να είναι απελ-

πιστική. Το Κίεβο εξακολουθεί να διαθέτει «χαρτιά» – ορισμένα εκ των οποίων προκύπτουν μάλιστα από τον ίδιο τον πόλεμο στο Ιράν.

Το ατού

Η ουκρανική τεχνογνωσία στον πόλεμο με drones και στην ανακαίτιση πυραύλων έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για τα κράτη του Κόλπου που βρίσκονται πλέον υπό ιρανική επίθεση, ανοίγοντας την προοπτική νέων επενδύσεων στην ουκρανική αμυντική βιομηχανία. Το Κίεβο έχει ήδη στείλει 200 στρατιωτικούς ειδικούς στη Μέση Ανατολή για να συνδράμουν στην άμυνα. Παράλληλα, έχει αποδείξει την εμπέλεια των δικών του όπλων μεγάλου βεληνεκούς, πλήττοντας ρωσικές ενεργειακές υποδομές και καταστρέφοντας περίπου το 40% της εξαγωγικής ικανότητας μέσω επιθέσεων σε λιμάνια της Βαλτικής.

Παρ’ όλα αυτά, ο Πούτιν πιστεύει ότι κερδίζει και, με τον Τραμπ να φαίνεται πως τάσσεται στο πλευρό του, δεν βλέπει λόγο να υποχωρήσει. Μόνο οι Ευρωπαίοι μπορούν να αλλάξουν αυτόν τον υπολογισμό. Αυτό προϋποθέτει, πρώτα απ’ όλα, σαφήνεια ως προς το τι επιδιώκουν: κατ’ ελάχιστον, μια ειρηνευτική συμφωνία που θα διασφαλίζει μια κυρίαρχη και ανεξάρτητη Ουκρανία, με υπερασπίσιμα σύνορα και ισχυρές εγγυήσεις ασφαλείας. Οτιδήποτε λιγότερο θα επιβράβευε την επιθετικότητα και θα άνοιγε τον δρόμο για ένα νέο γύρο σύγκρουσης. Απαιτεί επίσης από τους Ευρωπαίους να αποδείξουν ότι θεωρούν πράγματι τον πόλεμο αυτό υπαρκτικό – και ότι είναι διατεθειμένοι να επωμιστούν το αναγκαίο κόστος, τόσο οικονομικό όσο και στρατιωτικό, για να τον κερδίσουν.

Ο κ. Σάιμον Νίξον είναι ανεξάρτητος σχολιαστής και εκδότης του ενημερωτικού δελτίου Wealth of Nations στο Substack.

Το «χαρτί» των drones

Η τεχνογνωσία του Κίεβου στον πόλεμο με drones έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για τα κράτη του Κόλπου, ανοίγοντας την προοπτική νέων επενδύσεων στην ουκρανική βιομηχανία.

REUTERS / STRINGER

Ουκρανός στρατιώτης στέκεται μπροστά σε χαράκωμα, στην περιοχή της Ζαπορίζια, τη Δευτέρα. Η Ουκρανία πέρασε τον πιο σκληρό χειμώνα των τελευταίων δεκαετιών, στη διάρκεια του οποίου η Ρωσία κατέστρεψε μεγάλο μέρος των ενεργειακών υποδομών της. Αν υποθέσει κανείς ότι δεν προτίθεται να συνθηκολογήσει, τότε η τύχη της βρίσκεται πλέον ξεκάθαρα στα χέρια της Ευρώπης.

ΑΠΟΨΗ

Τι κρύβει η σιωπή της Κίνας

Του ΠΛΑΜΕΝ ΤΟΝΤΣΕΦ

Δεν περνάει απαρατήρητη η υποτονική στάση της Κίνας, εν μέσω της σύρραξης στον Κόλπο. Βεβαίως, το Πεκίνο έχει καταγγείλει την αμερικανοϊσραηλινή επίθεση στο Ιράν ως παράνομη, ενώ κάνει εκκλήσεις για αυτοσυγκράτηση των εμπόλεμων πλευρών και ειρηνική επίλυση της κρίσης. Είναι, όμως, φανερό ότι η κινεζική ηγεσία αποφεύγει να διαλέξει πλευρά ανοιχτά, καθώς διατηρεί στενές σχέσεις τόσο με την Τεχεράνη όσο και με τις μοναρχίες στις δυτικές ακτές του Κόλπου.

Η Κίνα εισάγει από το Ιράν έως και 13% του αργού πετρελαίου που χρειάζεται η οικονομία της και είναι ουσιαστικά ο μοναδικός πελάτης, λόγω των δυτικών κυρώσεων και της απομόνωσης της Τεχεράνης. Εκμεταλλεύομενη αυτή τη θέση της, έχει επιβάλει πολύ χαμηλές τιμές, με εκπτώσεις που

προσεγγίζουν το 20% σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου. Ωστόσο, εισάγει ακόμη μεγαλύτερες ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου από τις υπόλοιπες χώρες του Κόλπου.

Το φρόσμα των οικονομικών σχέσεων της Κίνας με την περιοχή του Κόλπου είναι πολύ ευρύτερο. Μόνο με τη Σαουδική Αραβία έχει όγκο εμπορικών συναλλαγών τουλάχιστον τριπλάσιο του διμερούς εμπορίου της με το Ιράν. Επομένως, το Πεκίνο καλείται να ακροβατήσει σε τεντωμένο σχοινί ανάμεσα στο Ιράν και στις μοναρχίες του Κόλπου. Χωρίς να είναι ήσσονος σημασίας, η παρουσία πολλών Κινέζων πολιτών στις χώρες του Κόλπου (300.000 έως 400.000 μόνο στα ΗΑΕ) είναι άλλος ένας λόγος για τις ισορροπίες που κρατάει το Πεκίνο.

Η Κίνα έχει παράσχει διακριτική βοήθεια στην Τεχεράνη μέ-

σω του συστήματος γεωεντοπισμού και πλοήγησης BeiDou, το οποίο φέρεται να έχει αυξήσει την ακρίβεια των ιρανικών πληγμάτων στον Κόλπο, όπως και στο Ισραήλ. Ωστόσο, το Πεκίνο αποφεύγει επιμελώς να προσφέρει άμεση στρατιωτική βοήθεια στο Ιράν, ιδίως εν όψει της εξ αναβολής επίσκεψης του Αμερικανού προέδρου Τραμπ στην Κίνα στα μέσα Μαΐου.

Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος για την προσεκτική στάση της κινεζικής ηγεσίας – το γεγονός ότι οι ύψιστες γεωστρατηγικές προτεραιότητές της βρίσκονται στην Ανατολική Ασία. Σχετίζονται με την Ταϊβάν (το υπ’ αριθμόν ένα θέμα στην κινεζική εξωτερική πολιτική), τη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας (λόγω διφιλονοούμενων νησιών με την Ιαπωνία), τον Ειρηνικό Ωκεανό (όπου ανταγωνίζεται ευθέως της ΗΠΑ) και τη Θάλασσα της Νότιας Κί-

νας (όπου έχει διενέξεις με όλες τις παρακτές χώρες).

Βραχυπρόθεσμα, η Κίνα υφίσταται κάποιες απώλειες για λόγους οικονομικούς και γεωπολιτικούς, αν και η κινεζική ηγεσία θεωρεί πως πρόκειται για προβλήματα που γρήγορα θα αντιμετωπιστούν. Αντίθετα με πολλές άλλες χώρες, το Πεκίνο εκτιμά πως μπορεί να απορροφήσει τους οικονομικούς κραδασμούς που προκαλεί ο πόλεμος γύρω από τον Περσικό Κόλπο. Η Κίνα έχει διαφοροποιήσει σε μεγάλο βαθμό το ενεργειακό της μείγμα και έχει επαρκή αποθέματα αργού πετρελαίου για ένα τρίμηνο, όπως και τη δυνατότητα να στραφεί προς άλλους προμηθευτές (π.χ. Ρωσία, Μαλαισία, Αφρική κ.λπ.), αν χρειαστεί.

Ως προς τον γενικότερο ρόλο του στο γεωπολιτικό μωσαϊκό της Μέσης Ανατολής, το Πεκίνο αναγνωρίζει ότι η διπλωματική επιρροή

του έχει εξασθενήσει μετά την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ και ότι όσα ακολουθήσαν τα επόμενα δύομισι χρόνια. Εκ του αποτελέσματος αποδεικνύεται ότι η πολυδιαφημισμένη κινεζική διαμεσολάβηση μεταξύ Ριάντ και Τεχεράνης το 2023, όπως και μεταξύ 14 παλαιστινιακών φατριών το επόμενο έτος, δεν είχε κανένα πρακτικό αποτέλεσμα. Έχει καταστεί σαφές σε όλες τις χώρες της περιοχής ότι η Κίνα είναι κατ’ εξοχήν οικονομικός εταίρος, ενώ δεν δύναται να διαδραματίσει ρόλο εγγυητή ή παρόχου ασφαλείας.

Μεσοπρόθεσμα, όμως, η Κίνα περιμένει –όχι αβάνισμα– να ωφεληθεί, εφόσον βεβαίως πρεμύσουν τα πνεύματα στη Μέση Ανατολή. Τα μετρήσιμα αναμενόμενα οφέλη ενδέχεται να είναι κυρίως οικονομικά. Η Κίνα δεν βλέπει το Ιράν μόνον ως πηγή φθηνού πετρελαίου, αλλά και ως σημαντικό γεωοικονομικό κόμβο στο σύνολο

της Ευρασίας. Λόγου χάριν, οι δύο χώρες έχουν υπογράψει συμφωνία για την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής που προβλέπεται να διασχίζει το βόρειο Ιράν και να συνδέει το Τουρκμενιστάν με την Τουρκία, ως εναλλακτικός μεταφορικός διάδρομος μεταξύ Κίνας και Ευρώπης. Ευκαιρίες προσδοκούν και οι κινεζικές κατασκευαστικές εταιρείες κατά την ανοικοδόμηση του μεταπολεμικού Ιράν.

Χωρίς να είναι ορατή ακόμη η έκβαση του πολέμου, Κινέζοι αναλυτές τονίζουν ότι η «φιλειρηνική» στάση του Πεκίνου αντιδιαστέλλεται προς την αμερικανοϊσραηλινή επίθεση στο Ιράν και οι ΗΠΑ ξοδεύουν στον Κόλπο πολύτιμο κεφάλαιο, στρατιωτικό και διπλωματικό.

Ο κ. Πλάμεν Τόντσεφ είναι επικεφαλής του Τμήματος Ασιατικών Σπουδών, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΙΔΟΣ).

Ο Θεοφάνης Τάσης φωτογραφημένος στο Ωδείο Αθηνών. Ο ίδιος επισημαίνει στην «Κ» ότι στο -όχι πολύ μακρινό- μέλλον ο μόνος τρόπος για να αποδείξεις ότι είσαι επαίων θα είναι αποκλειστικά η διά ζωής εμπειρία. Οτιδήποτε άλλο (ψηφιακή επικοινωνία, βίντεο, άρθρα, podcasts κ.λπ.) θα είναι διάτρητο. «Μόνο σε μια συνάντηση στην πραγματική ζωή θα μπορείς να κρίνεις την ποιότητα κάποιου».

Συνέντευξη στον **ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟ**

Αυτή είναι μια «τρομακτική» συνέντευξη. Υπό την έννοια ότι όσα συζητήσαμε με τον προσφάτως επαναπατρισθέντα καθηγητή Φιλοσοφίας Θεοφάνη Τάση (από το φθινόπωρο θα διδάσκει Φιλοσοφία της Πληροφορίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο), εκτός από πνευματικώς ελκυστικά, αποδείχθηκαν και ιδιαζόντως ανησυχητικά. Τουλάχιστον έτσι ακούστηκαν στα (πιθανώς) τεchnοφοβικά αυτιά μου.

Αφορμή για τη συνάντησή μας ήταν η έκδοση του νέου του βιβλίου «Ψηφιακός Ανθρωπισμός II», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Αρμός. Εχοντας χαρτογραφήσει ήδη από τον πρώτο τόμο τη μορφολογία της ψηφιακής επέλασης αποστασιοποιούμενος από την προσωπική εμπειρία, έξι χρόνια μετά ο κ. Τάσης περνάει από τη θεωρητική περιγραφή στην υπαρξιακή αναμέτρηση, έχοντας πλέον σε πρώτο πλάνο τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνικής νοημοσύνης (Τ.Ν.). Ενα αντικείμενο που φαίνεται να τον συναρπάζει και να τον τρομάζει την ίδια στιγμή επειδή, μεταξύ άλλων, «τα όρια ανάμεσα στο αυθεντικό και στο αλγοριθμικά παραγόμενο αποσθαρώνονται», όπως γράφει και ο ίδιος.

Αλλά αυτό μοιάζει να είναι το λιγότερο – ή τουλάχιστον το λιγότερο επιβλαβές. Χωρίς να παραγνωρίζει τις προφανείς θετικές συνιστώσες της τεχνολογικής επανάστασης που θα αλλάξει τη ζωή μας τα επόμενα χρόνια με τρόπους αδιανόητους για τον άνθρωπο που πρόλαβε την αναλογική εποχή, ο γεννημένος και μεγαλωμένος στο Μόναχο Έλληνας καθηγητής και συγγραφέας κεντρίζει τις ηθικές μας κεραιές ως προς τις συνέπειες της ταχείας προόδου της Τ.Ν., ενώ ταυτόχρονα αναζητεί τρόπους καλλιέργειας αναστοχαστικών τεχνών του βίου έτσι ώστε να διατηρήσουμε την «ανθρωπινότητά» μας σε καιρούς ψηφιακής επέλασης.

Ο Θεοφάνης Τάσης ισχυρίζεται ότι σήμερα χρησιμοποιούμε μόλις το 3% των δυνατοτήτων της τεχνικής νοημοσύνης. «Δεν είναι πολύ διαφορετικό από τα πρώτα χρόνια του Διαδικτύου», υπενθυμίζει. «Η διαφορά είναι ότι τότε μας πήρε περίπου μία δεκαετία για να εξοικειωθούμε με τις βασικές ψηφιακές λειτουργίες, ενώ τώρα οι αντίστοιχες ταχύτητες είναι σαρωτικές, οι δυνα-

τα είναι σαρωτικές, οι δυνα-

τα είναι σαρωτικές, οι δυνα-

Και από τον άνθρωπο τι θα απομείνει;

Η δημιουργία μιας τεχνητής υπερνοημοσύνης δεν είναι πολύ μακριά. Πρέπει να πατήσουμε φρένο; Πρέπει να φοβόμαστε; Ο καθηγητής Φιλοσοφίας της Πληροφορίας Θεοφάνης Τάσης δεν είναι καθησυχαστικός

τότητες αλλάζουν από μήνα σε μήνα, το ίδιο και ο βαθμός εμπλοκής μας».

Ενας άλλος κόσμος

Στην εισαγωγή του βιβλίου ανακαλεί μια εικόνα της κόρης του (δύο ετών σήμερα, 20 μηνών τότε) να τρέχει γελώντας πίσω από ένα ρομπότ που ταξινομούσε βιβλία στη δημόσια βιβλιοθήκη του Ελσίνκι. Όταν τον ρωτώ πώς φαντάζεται τον κόσμο στον οποίο θα ζήσει η κόρη του σε 20 ή σε 25 χρόνια από σήμερα, δεν μπορεί να συγκρατήσει μια έκφραση συγκάτασης και θλίψης μαζί. «Σε 25 χρόνια, αγαπητέ μου, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα έχει επιτευχθεί τεχνική γενική νοημοσύνη. Δηλαδή, μια τεχνητή νοημοσύνη που θα είναι σε θέση να επιτελεί όσα επιτελούμε εμείς, με την ποιότητα που τα επιτελούμε εμείς ή ακόμη και καλύτερη εξ ημών».

Οντως, η πρόβλεψη για την επίτευξη της γενικής τεχνητής νοημοσύνης τοποθετείται από τους πρωτεργάτες της τεχνολογίας της Τ.Ν., όπως ο διευθύνων σύμβουλος της Open AI Σαμ Αλτμαν και ο Ντάριο Αμοντέι, σπμερινός διευθύνων σύμβουλος της Anthropic, που έχει δημιουργήσει το AI σύστημα Claude, ή ο νομπελίστας Ντένις Χασάμπς, σε 3-8 χρόνια από σήμερα. «Επομένως, σε 20 χρόνια, που η κόρη μου θα είναι ενήλικη, υπάρχει πολύ σοβαρή πιθανότητα να έχουμε πετύχει μια “τεχνητή υπερνοημοσύνη”, δηλαδή μια νέα μορ-

φή νοημοσύνης πέρα από τα όρια του ανθρωπίνως κατανοητού. Μιλάμε για ένα άλλο στάδιο της ανθρωπότητας σε 25 χρόνια, έναν κόσμο που θα έχει λύσει το ενεργειακό πρόβλημα, θα έχουμε πετύχει πυρηνική σύντηξη (ελεγχόμενη προφανώς και σε συνθήκες δωματίου), με λίγα λόγια ένα περιβάλλον διαφορετικής θέσμησης, με πιθανότατα διαφορετικό πολίτευμα. Αυτά, αν όλα εξελιχθούν όπως μας λένε ότι θα εξελιχθούν και όπως φαίνεται, θα εξελιχθούν όπως πηγαινόμαστε αυτή τη στιγμή».

Τα τελευταία του λόγια με ταράζουν κάπως. Όσα θα μου εξηγήσει παρακάτω δεν θα με καθησυχάσουν ιδιαίτερα. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι ότι η τεχνολογική στήλη μοιάζει να αυτονομείται. Δηλαδή προηγείται με μία διαφορά φάσης από την πολιτική. Αυτοί που αλλάζουν τον κόσμο και τη ζωή μας σήμερα δεν είναι τόσο οι πολιτικοί, αλλά οι επενδυτές και ιδρυτές των εταιρειών τεχνητής νοημοσύνης, οι οποίοι οραματίζονται έναν κόσμο με βάση δικές τους βλέψεις, προτιμήσεις και συμφέροντα. Αυτή είναι μια βασική διαφορά σε σχέση με τους επενδυτές/επιχειρηματίες/επενδυτές του 20ού αιώνα. Οι επιχειρηματίες ελίτ του περασμένου αιώνα δεν είχαν ένα όραμα αλλαγής του κόσμου. Εβγαζαν πολλά χρήματα, παρήγαν προϊόντα, βελτιώναν την καθημερινότητα, αλλά μέχρι εκεί. Αντιθέτως, ο Αλτμαν και ο Αμοντέι

θέλουν να αλλάξουν ριζικά τον κόσμο. Δηλαδή σε μια εποχή που η πολιτική βρίσκεται σε κρίση, οι πρωτεργάτες της τεχνολογίας έχουν αναλάβει αυτόν τον ρόλο. Πλην όμως η δική μου ανησυχία, η επιπλέον ανησυχία, είναι ότι πιθανώς είναι αυταπατώμενοι όταν πιστεύουν ότι μπορούν να ελέγξουν την τεχνολογική τους ανάπτυξη. Η ίδια τεχνολογία που αυτονομείται πολύ σύντομα και από αυτούς».

Πότε θα πούμε «αρκετά»;

Σε αυτό το σημείο ο καθηγητής Τάσης εγείρει το θέμα της ύβρεως. «Κάποια στιγμή, όχι πολύ μακριά από το σήμερα, θα πρέπει να κάνουμε την ουσιαστική συζήτηση: Μέχρι πού θέλουμε να φτάσουμε; Πότε θα πούμε “αρκετά”; Πρέπει ως ανθρωπότητα, αλλά και ως άτομα, να μπορούμε να πούμε “αρκετά”. Διαφορετικά, αν αναρωτηθούμε: Μέχρι πού θέλουμε να συνεχίσουμε και να διακινδυνεύσουμε; Τι ακριβώς κερδίζουμε αυτή τη στιγμή, συνεχίζοντας σε αυτήν την κατεύθυνση;».

Ευτυχώς η συζήτηση ξεστρατίζει σε λίγο πιο οικεία εδάφη. Τι θα συμβεί με τη δημοσιογραφία, για παράδειγμα; «Το γράψιμο θα είναι καθαυτό νοηματοφόρο», είναι ο «χρησμός» του Θεοφάνη Τάση. «Όσοι γράφουν εργαλειοκά απλώς θα αντικατασταθούν», συνεχίζει. «Προφανώς θα υπάρξει στο μεσοδιάστημα ένα υβρί-

διο συνεργατικής σχέσης, αλλά πιο σύντομα απ' ό,τι νομίζουμε τα πράγματα θα ξεκαθαρίσουν».

Ο ίδιος φαντάζεται ένα (όχι τόσο πολύ) μελλοντολογικό σενάριο όπου ο μοναδικός επαρκής τρόπος για να αποδείξεις ότι είσαι επαίων θα είναι αποκλειστικά η διά ζωής εμπειρία. Οτιδήποτε άλλο (ψηφιακή επικοινωνία, βίντεο, βιβλία, άρθρα, podcast κ.λπ.) θα είναι διάτρητο, κανείς δεν θα μπορεί να είναι 100% βέβαιος ότι είσαι όντως εσύ αυτός που έγραψε αυτό ή το άλλο ή κάποιο μοντέλο Τ.Ν. «Μόνο σε μια συνάντηση στην πραγματική ζωή θα μπορείς να κρίνεις την ποιότητα κάποιου», επισημαίνει.

Επεκτείνοντας ακόμη περισσότερο το μελλοντολογικό του σενάριο, εικάζει ότι αυτή η «επιστροφή» στη φυσική πραγματικότητα πιθανώς να διασκεδάει τον άνθρωπο του 2045 ή του 2050, γιατί δεν θα είναι καθόλου αυτονόητη. Σε αυτό το σημείο, μου θυμίζει ότι μέχρι το τέλος του χρόνου ή τις αρχές του 2027 η Apple θα έχει κυκλοφορήσει τη περίφημη AI «γυαλιά» της. «Θα κυκλοφορούμε και θα διαβάσουμε διαρκώς πληροφορίες. Θα βλέπουμε τη θερμοκρασία, θα βλέπουμε βελάκια που θα μας καθοδηγούν στον προορισμό μας, θα μας ενημερώνουν για το που βρίσκεται ο φίλος ή η φίλη μας, θα παρακολουθούμε εξατομικευμένες διαφημίσεις, θα μπορούμε να κάνουμε βιντεοσυννομιλίες όσο περπατάμε, θα μας μιλάει κάποιος σε μια γλώσσα που δεν καταλαβαίνουμε και θα έχουμε σε πραγματικό χρόνο τη μετάφραση όσων μας λέει».

Τον ακούω και σκέφτομαι ότι όντως τα πράγματα μπορεί να πάνε πολύ χειρότερα. «Όταν συνηθίσουμε να ζούμε σε αυτό το περιβάλλον επαυξημένης πραγματικότητας, το να βγάλεις τα γυαλιά θα είναι ακόμη πιο δύσκολο (ή επώδυνο, αν προτιμάμε) από το να κλείσεις σήμερα το κινητό σου. Ξαφνικά θα νιώθεις άοπλος και με έναν τρόπο “γυμνός”». Τα Apple Glasses θα είναι το επόμενο στάδιο στην πορεία της ανθρωπότητας προς την «εικονιστική» συνθήκη, έναν όρο που ο κ. Τάσης χρησιμοποιεί από το 2012 περιγράφοντας τη συνύπαρξη σώματος και ψηφιακής εικόνας εαυτού. «Αυτός ο κόσμος με ανησυχεί βαθιά: συγχρόνως, όμως, ως ανθρωπιστής θέλω να πιστεύω ότι θα καταφέρουμε να προστατεύσουμε την αυτονομία μας».

Η αξία της διαδικασίας

Ενας υπολογιστής θα μας νικήσει στο σκάκι, αλλά εμείς παρακολουθούμε το σκάκι για να δούμε τον άνθρωπο να κάνει το λάθος, να αγωνιά. Η σημασία, λοιπόν, βρίσκεται στη διαδικασία, όχι στο αποτέλεσμα. Κι εκεί ίσως αποδειχθούμε ως είδος ανίκανοι.

Τι θα κάνουμε με το πλεόνασμα ελεύθερου χρόνου

Η ενήλικη κόρη του θα διαβάζει το βιβλίο του μπαμπά της όπως χαζεύουμε σήμερα κόμικ επιστημονικής φαντασίας της δεκαετίας του '50; «Αν το διαβάσει το 2045, σίγουρα το 95% θα είναι εντελώς ξεπερασμένο. Ωστόσο, υπάρχουν δύο ερωτήματα που εικάζω ότι θα διατηρούν την αξία τους και σε 20 χρόνια από σήμερα: κατ' αρχάς, με ποιον τρόπο θα προστατεύσουμε

και θα εμπλουτίσουμε την ανθρωπινότητά μας σε μια συνθήκη όπου οι μηχανές θα επιτελούν σχεδόν τα πάντα για εμάς και δεύτερον, πώς θα χειριστούμε το υπερπλεόνασμα ελεύθερου χρόνου το οποίο αναπόφευκτα θα μας κληροδοτήσει η εικονιστική συνθήκη».

Ως προς τα εργαλεία που έχουμε στα χέρια μας για να διατηρήσουμε την ανθρώπινη διάσταση

μας, ο Θεοφάνης Τάσης επιστρατεύει μια αγαπημένη του φιλοσοφική έννοια, την «επιμέλεια εαυτού». «Θα ήταν φρόνιμο να επιλέξουμε ποιες δραστηριότητες έχουν αξία για εμάς και να μην τις αναθέσουμε στην τεχνητή νοημοσύνη. Αν βγαίνεις με φίλους και χαλαρώνεις, δεν θα βάλεις την Τ.Ν. να το κάνει. Αν γράφεις ερωτικές επιστολές, μη βάλεις την Τ.Ν., για-

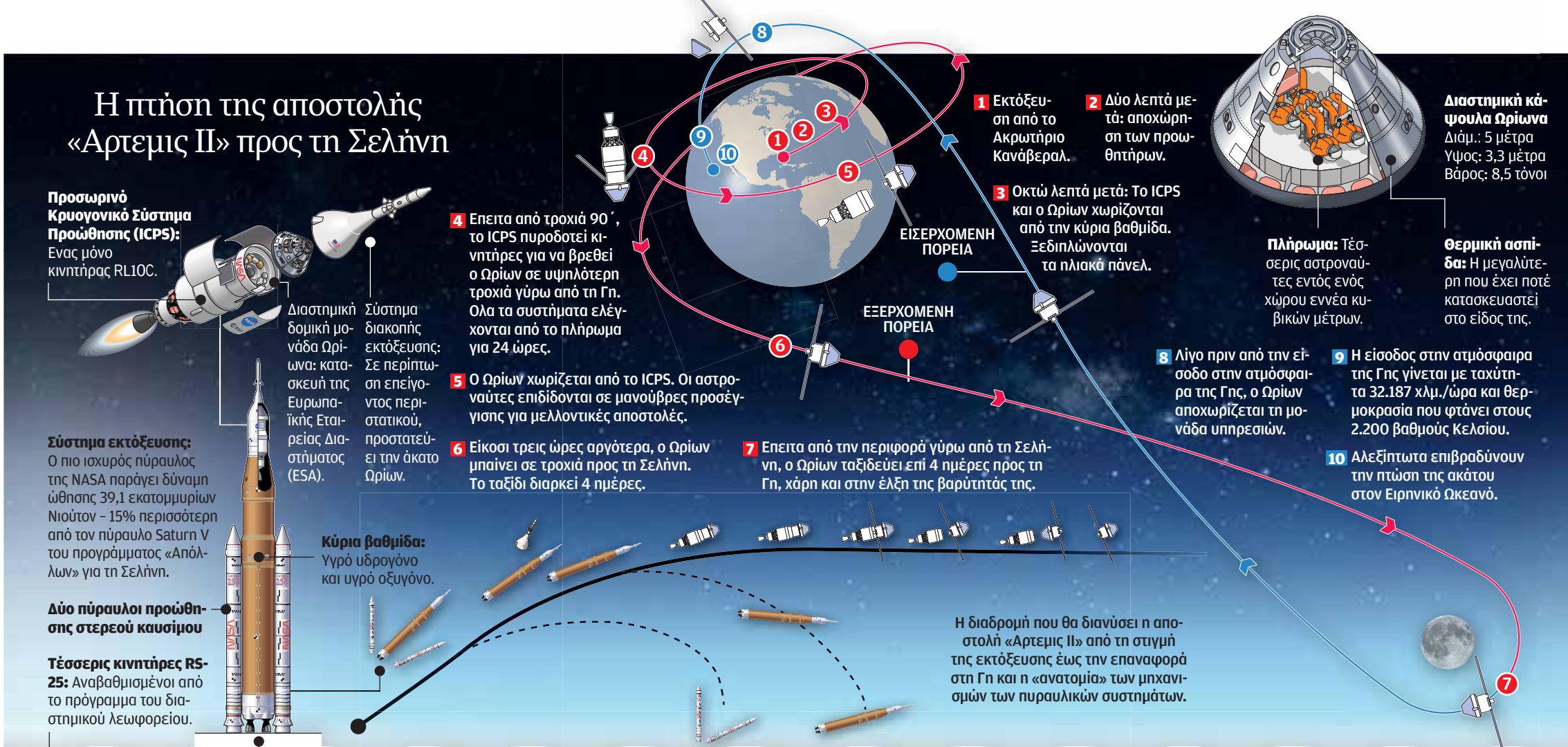
τί καταστρέφεται η ουσία της διαδικασίας. Στις εργαλειακές δραστηριότητες, εκεί μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την τεχνολογία για να εξοικονομήσουμε χρόνο, τον οποίο όμως και πάλι δεν θα πρέπει να “επενδύσουμε” κάπου, αλλά να τον αφήσουμε “ελεύθερο”, αντιμετωπίζοντας την πλήξη, το άγχος ή ό,τι άλλο προκύψει. Να τον αποδεχθούμε, ακόμη και αν

είναι δύσκολος, γιατί αυτός είναι ο ανθρώπινος χρόνος».

Και εν τέλει, η τέχνη

Τέλος, υπάρχει και η τέχνη. «Η τέχνη δεν είναι μόνο το τελικό αποτέλεσμα (η εικόνα ή η μελωδία), αλλά και η ιστορία του δημιουργού της: ο πόνος του, το περιβάλλον που τον διαμόρφωσε, η απόρριψη. Αυτό νοηματοδοτεί

το έργο τέχνης. Η τέχνη δεν είναι απλώς η τελική παρτιτούρα: είναι η αγωνία, το λάθος. Ενας υπολογιστής θα μας νικήσει στο σκάκι, αλλά εμείς παρακολουθούμε το σκάκι για να δούμε τον άνθρωπο να κάνει το λάθος, να αγωνιά. Η σημασία, λοιπόν, βρίσκεται στη διαδικασία, όχι στο αποτέλεσμα. Και εκεί ίσως αποδειχθούμε ως είδος ανίκανοι».

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Την Τετάρτη 1η Απριλίου αναμένεται να ζήσουμε μια ιστορική στιγμή, η οποία δεν θα έχει σχέση με πολέμους: θα πραγματοποιηθεί η εκτόξευση της αποστολής «Αρτεμис II» της NASA για τη Σελήνη. Αυτή θα είναι η πρώτη, μετά το 1972, στελεχωμένη αποστολή έως το φεγγάρι. Η διαστημοσυσκευή Ωρίων θα μεταφέρει τέσσερις αστροναύτες σε απόσταση 384.400 χιλιομέτρων μακριά από τη Γη, θα μπει σε τροχιά γύρω από τη Σελήνη, το τετραμελές πλήρωμα θα εμποτευτεί την αθέατη πλευρά της (περίπου 7.400 χιλιόμετρα πάνω από την επιφάνειά της), τεστάροντας τα συστήματα του Ωρίωνα για τη συντήρηση και την ασφάλεια των πληρωμάτων, προετοιμάζοντας έτσι το έδαφος για την αποστολή «Αρτεμис IV», η οποία αναμένεται να έχει προσσελνωθεί έως το 2030. Ενδιαμέσως, η αποστολή «Αρτεμис III» θα επαναλάβει μια ακόμη περιφορά γύρω από τον δορυφόρο της Γης. Είχε προηγηθεί η μη στελεχωμένη «Αρτεμис I» το 2022, που επίσης τέθηκε σε τροχιά γύρω από τη Σελήνη. Η «Αρτεμис II» θα μεταφέρει για πρώτη φορά έπειτα από 54 χρόνια ανθρώπους έως τη Σελήνη. Το πλήρωμα θα περιλαμβάνει την Αμερικανίδα Κριστίνα Κοκ, την πρώτη γυναίκα που θα φτάσει μέχρι το φεγγάρι. Επίσης, ο Βίκτορ Γκλόμπερ θα είναι ο πρώτος Αφροαμερικανός που θα ξεφύγει από την τροχιά της Γης και θα ταξιδέψει έως τη Σελήνη, ενώ και ο Καναδός Τζέρεμι Χάνσεν αναμένεται να είναι ο πρώτος μη Αμερικανός που θα πετύχει κάτι τέτοιο. Κυβερνήτης θα είναι ο Αμερικανός Ριντ Ουάιζμαν.

“

Πάγος σημαίνει νερό

Έχουν εντοπιστεί μεγάλες ποσότητες επιφανειακού πάγου, κυρίως στον νότιο πόλο της Σελήνης, αλλά εκτιμάται ότι υπάρχουν επίσης μεγάλες ποσότητες υπόγειου πάγου στον βόρειο πόλο. Δεν θα χρειάζεται να μεταφέρεται νερό από τη Γη.

Ιωάννης Δαγκλής
Πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου Διαστήματος.

Το «γόπτρο» στον Ψυχρό Πόλεμο

«Η περιπέτεια της Σελήνης τη δεκαετία του 1960 ήταν ένα παιχνίδι γοήτρου ανάμεσα σε Αμερική και Σοβιετική Ενωση», μας εξηγεί ο Ιωάννης Δαγκλής, καθηγητής Διαστημικής Φυσικής του ΕΚΠΑ, πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου Διαστήματος, μέλος της Διεθνούς Αστροναυτικής Ακαδημίας και επιτροπών εμπειρογνομώνων της NASA, της European Space Agency (ESA) κ.ά. «Τότε όμως το φεγγάρι θεωρούνταν ότι ήταν τόπος παντελώς άχρηστος για την ανθρωπότητα. Πλέον η εικόνα που έχουμε είναι τελείως διαφορετική». Το 1969, ο άνθρωπος «έριξε μια ματιά» στη Σελήνη. Το 2026 πάει για να μείνει. Κατά τον κ. Δαγκλή, αυτό συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους. «Ο ένας είναι οι πλούσιες και πολύτιμες πρώτες ύλες. Το ισότοπο Ηλιο-3 είναι πάρα πολύ σημαντικό για μελλοντική παραγωγή ενέργειας μέσω σύντηξης. Υπάρχει επίσης νερό, κυρίως σε μορφή πάγου στους πόλους. Η ύπαρξη νερού επιβεβαιώθηκε από την ινδική αποστολή “Chandrayaan-1”.

«Έχουν εντοπιστεί μεγάλες ποσότητες επιφανειακού πάγου, κυρίως στον νότιο πόλο της Σελήνης, αλλά εκτιμάται ότι υπάρχουν επίσης μεγάλες ποσότητες υπόγειου πάγου στον βόρειο πόλο. Δεν θα χρειάζεται να μεταφέρεται νερό (με μεγάλο κόστος) από τη Γη. Μάλιστα, εκτιμούν ότι θα είναι 90% φθηνότερο να παράγουν πόσιμο νερό επί τόπου. Και βέβαια μπορούν να παράγουν και οξυγόνο από το νερό. Γι' αυτό υπάρχει και αυξημένο ενδιαφέρον της Κίνας. Οι Κινέζοι ήταν οι πρώτοι που προσσελνήνωσαν άκατο στην αθέατη πλευρά της Σελήνης (σ.σ. αποστολή “Τσανγκ 4” στις 3 Ιανουαρίου 2019).

«Ο δεύτερος λόγος της μόνιμης εγκατάστασης είναι ότι οι εκτοξεύσεις από τη Σελήνη για να πάμε οπουδήποτε αλλού (π.χ. στον Άρη) θα είναι πολύ ευκολότερες και πολύ φθηνότερες απ' ό,τι από τη Γη. Βεβαίως, θα χρειαστεί πολύς χρόνος για όλα αυτά, κάπου μέσα στην επόμενη δεκαετία το νωρίτερο».

Η δρ Ανεζίνα Σολωμονίδου, πλανητολόγος, ειδική επιστήμονας ΕΛΚΕΔ, εκπρόσωπος της Ελλάδας στον τομέα Ανθρώπινες και Ρομποτικές Εξερεύνησης στην

Οι αστροναύτες της αποστολής «Αρτεμис II» της NASA, στο Kennedy Space Center στη Φλόριντα, τον Σεπτέμβριο του 2023. Από αριστερά, ο Αμερικανός κυβερνήτης Ριντ Ουάιζμαν, ο Βίκτορ Γκλόμπερ, πρώτος Αφροαμερικανός που θα ξεφύγει από την τροχιά της Γης και θα ταξιδέψει έως τη Σελήνη, η Αμερικανίδα Κριστίνα Κοκ, πρώτη γυναίκα που θα κάνει αυτό το ταξίδι, και ο Καναδός Τζέρεμι Χάνσεν, πρώτος μη Αμερικανός που θα πετύχει κάτι τέτοιο.

ESA, έχει παρακολουθήσει στενά το πρόγραμμα «Αρτεμис» και εκπροσωπεί την Ελλάδα στις επιτροπές εξερεύνησης του φεγγαριού και του Άρη στην ESA. Όπως λέει, «υπάρχει η εντύπωση ότι η Σελήνη μετά το '70 “εγκαταλείφθηκε”. Στην πραγματικότητα, όμως, επενδύσαμε σε ρομποτικές αποστολές, στείλαμε διαστημόπλοια στα όρια του ηλιακού συστήματος. Κυρίως, μάθαμε από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό πώς μπορεί να ζει ο άνθρωπος έξω από τη Γη. Τώρα η Σελήνη λειτουργεί δοκιμαστικά, ώστε να καταλάβουμε αν μπορούμε να φτιάξουμε υποδομές πέρα από το προστατευμένο περιβάλλον της Γης. Κυρίως μας ενδιαφέρει αυτό που αποκαλούν αξιοποίηση επιτόπιων πόρων (in situ resource utilization). Από την εξαγωγή, για παράδειγμα, του πάγου, μπορούμε να παράγουμε πόσιμο νερό, οξυγόνο και υδρογόνο. Η λεγόμενη “σκοτεινή πλευρά”, που στην πραγματικότητα είναι η αθέατη πλευρά, προσφέρει μοναδικές συνθήκες για επιστημονική έρευνα, καθώς προστατεύεται από τις ραδιοπαρεμβολές της Γης».

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διπλωματικές περιπλοκές της υπόθεσης. «Στο πλαίσιο της έντονες

διεθνούς κινητοποίησης για εγκατάσταση στο φεγγάρι, έχουν δημιουργηθεί δύο ανταγωνιστικές κοινοπραξίες», εξηγεί ο κ. Δαγκλής. «Οι Συμφωνίες “Αρτεμис”, με ηγέτη - συντονιστή τις ΗΠΑ και ο Διεθνής Σεληνιακός Ερευνητικός Σταθμός - ILRS (International Lunar Research Station), με συντονιστή την Κίνα. Τον Οκτώβριο του 2020 οι ΗΠΑ και επτά ακόμη κράτη (Αυστραλία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς, Λουξεμβούργο) συνυπέγραψαν τις Συμφωνίες “Αρτεμис” – “Αρχές συνεργασίας για τη μη στρατιωτική εξερεύνηση και χρήση της Σελήνης, του Άρη, των κομητών και των αστεροειδών για ειρηνικούς σκοπούς”. Σε χρόνο-αστραπή, τον Μάρτιο του 2021, η Κίνα και η Ρωσία υπέγραψαν μνημόνιο κατανόησης για τη συνεργασία στην κατασκευή του ILRS. Μέχρι σήμερα 61 κράτη έχουν προσχωρήσει στις Συμφωνίες “Αρτεμис” και 13 χώρες στον ILRS. Το 2024 υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στον ILRS η Τουρκία, και ως εκ τούτου αναμενόμενος εταίρος των Συμφωνιών “Αρτεμис”. Ωστόσο, δεν έχει υπογράψει ακόμη. Η Ελλάδα υπέγραψε, ως 35η χώρα,

τις Συμφωνίες “Αρτεμис” τον Φεβρουάριο του 2024 στην Ουάσιγκτον». Όπως αναφέρθηκε ήδη, τα δύο «αγκάθια» των συμφωνιών είναι η εκμετάλλευση των σεληνιακών πόρων και η δημιουργία περιμέτρων ασφαλείας.

Τι μπορεί να σημαίνει πρακτικά το δεύτερο; «Το πιθανότερο είναι ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα θέλουν να δημιουργήσουν σεληνιακές βάσεις όσο το δυνατόν πιο κοντά στα “κοιτάσματα” νερού», απαντάει ο κ. Δαγκλής. «Πώς θα αντιμετωπίσει ο πρώτος τον δεύτερο; Θα επικαλεστεί λόγους ασφαλείας και θα ζητήσει να μην προσσελνωθούν άλλοι στην περιοχή; Και πόση θα είναι αυτή η περιμέτρος ασφαλείας; Είναι ορατός ο κίνδυνος σύγκρουσης».

«Δεν μπορείς να διεκδικήσεις κάποια περιοχή στη Σελήνη, μπορείς όμως να πεις ότι πραγματοποιείς έρευνες στις οποίες δεν μπορεί κάποιος τρίτος να παρέμβει», μας λέει ο Τζέιμς Κάρπεντερ, διευθυντής της ομάδας επιστημονικής έρευνας για το φεγγάρι στην ESA. «Αν δύο χώρες πραγματοποιούν έρευνες σε κοντινή απόσταση η μία από την άλλη, είναι πολύ πιθανό να δημιουργηθούν προβλήματα λόγω της σκόνης και των σκουπιδιών που θα συγκεντρωθούν, καθώς και εξαιτίας μολύνσεων που μπορεί να προκληθούν και να επηρεάσουν τις έρευνες». Πλέον θα μιλάμε για αποικίες στη Σελήνη; Η κ. Σολωμονίδου διαφωνεί. «Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι δεν μιλάμε για “αποικίες”, όπως τις φανταζόμαστε ή όπως τις έχουμε δει στις περισσότερες sci-fi ταινίες. Μιλάμε για μικρές, ελεγχόμενες βάσεις με κλειστά συστήματα υποστήριξης ζωής, παραγωγή ενέργειας και αξιοποίηση τοπικών πόρων. Οχι για πόλεις στη Σελήνη. Είναι ένα δοκιμαστικό πεδίο για να αξιολογήσουμε αν μπορούμε να υπάρχουμε με ασφάλεια πέρα από τη Γη».

Ο «ελκυστικός» Άρης

Μήπως η μεγάλη κουβέντα δεν είναι η Σελήνη αλλά ο Άρης; «Ο Άρης είναι επιστημονικά ένας εξαιρετικά ελκυστικός στόχος», τονίζει η κ. Σολωμονίδου, «αλλά είναι και ένα πολύ εχθρικό περιβάλλον. Έχει λεπτή ατμόσφαιρα, έντονη ακτινοβολία, χαμηλές θερμοκρασίες και τεράστιες αποστάσεις από τη Γη. Αρα, ναι, είναι πραγματικός στόχος μακροπρόθεσμα. Οχι όμως άμεσα, και σίγουρα όχι με όρους εγκατάστασης στο ορατό μέλλον. Η Σελήνη λειτουργεί ως δοκιμαστικό πεδίο». «Οντως, οι αστροναύτες θα εκτεθούν σε μηδενική βαρύτητα και κοσμικές ακτινοβολίες, από αυτές που δεν υφίστανται στον ίδιο βαθμό σε χαμηλή τροχιά γύρω από τη Γη», επιβεβαιώνει ο Τζέιμς Κάρπεντερ. «Κάτι ακόμη πολύ σημαντικό είναι ο ψυχολογικός παράγοντας: όσοι πάνε στον Άρη, στην ουσία δεν θα επιστρέψουν στη Γη. Απαιτείται τεράστια ψυχολογική προετοιμασία γι' αυτό».

“

Μικρές βάσεις

Δεν μιλάμε για «αποικίες», όπως τις έχουμε δει στις περισσότερες sci-fi ταινίες. Μιλάμε για μικρές, ελεγχόμενες βάσεις με κλειστά συστήματα υποστήριξης ζωής, παραγωγή ενέργειας και αξιοποίηση τοπικών πόρων. Οχι για πόλεις στη Σελήνη.

Δρ Ανεζίνα Σολωμονίδου
Εκπρόσωπος της Ελλάδας στον τομέα Ανθρώπινες και Ρομποτικές Εξερεύνησης στην ESA.

Τι έκαναν μεταξύ τους

ΟΜΑΔΑ	ΒΑΘΜΟΙ	N-I-H	ΓΚΟΛ	xGoals*	xGA**	Διαφορά
ΠΑΟΚ	11	3-2-1	7-3	1,59	0,96	+0,63
ΑΕΚ	8	2-2-2	8-7	1,26	1,56	-0,30
ΠΑΟ	7	2-1-3	6-11	0,94	1,79	-0,85
ΟΣΦΠ	6	1-3-2	5-5	1,44	1,02	+0,42

*Μ.ό. αναμενόμενων γκολ υπέρ
**Μ.ό. αναμενόμενων γκολ κατά

Πρόγραμμα πλέι οφ

1n (4-5/4)	Ολυμπιακός - ΑΕΚ ΠΑΟΚ - Παναθηναϊκός
2n (18-19/4)	ΑΕΚ - ΠΑΟΚ Παναθηναϊκός - Ολυμπιακός
3n (2-3/5)	Παναθηναϊκός - ΑΕΚ ΠΑΟΚ - Ολυμπιακός
4n (9-10/5)	ΑΕΚ - Παναθηναϊκός Ολυμπιακός - ΠΑΟΚ
5n (12-13/5)	Ολυμπιακός - Παναθηναϊκός ΠΑΟΚ - ΑΕΚ
6n (16-17/5)	ΑΕΚ - Ολυμπιακός Παναθηναϊκός - ΠΑΟΚ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
ΑΕΚ 60
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ 58
ΠΑΟΚ 57
ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ 49

Οι ακριβείς ημέρες
και ώρες διεξαγω-
γής των αγώνων
θα γίνουν γνωστές
μετά το αυριανό Δ.Σ.
της Super League I.

* Εφόσον ο Ολυμπιακός ή ο ΠΑΟΚ κατακτήσουν το πρωτάθλημα, έχουν πιθανότητες να βρεθούν απευθείας στη League Phase του Champions League, αναλόγως των ομάδων που θα κατακτήσουν τα εγχώρια πρωταθλήματα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα 3 σενάρια για τα ευρωπαϊκά εισιτήρια

- 1 Ο ΠΑΟΚ κατακτά το Κύπελλο και τερματίζει 1ος ή 2ος Πρωταθλήτης:** Playoffs Champions League (μονοπάτι πρωταθλητών)
2ος: 2ος προκριματικός Champions League (μονοπάτι μη πρωταθλητών)
3ος: Playoffs Europa League
4ος: 2ος προκριματικός Europa League
5ος: 2ος προκριματικός Conference League
- 2 Ο ΠΑΟΚ κατακτά το Κύπελλο και τερματίζει 3ος ή 4ος Πρωταθλήτης:** Playoffs Champions League (μονοπάτι πρωταθλητών)
2ος: 2ος προκριματικός Champions League (μονοπάτι μη πρωταθλητών)
Κυπελλούχος: Playoffs Europa League
3ος ή 4ος: 2ος προκριματικός Europa League
5ος: 2ος προκριματικός Conference League
- 3 Ο ΟΦΗ κατακτά το Κύπελλο Πρωταθλήτης:** Playoffs Champions League (μονοπάτι πρωταθλητών)*
2ος: 2ος προκριματικός Champions League (μονοπάτι μη πρωταθλητών)
Κυπελλούχος: Playoffs Europa League
3ος: 2ος προκριματικός Europa League
4ος: 2ος προκριματικός Conference League

Το στοίχημα της προεμιέρας

Η αρχή, το ήμισυ του παντός: νίκη της ΑΕΚ στην προεμέρα στο «Γ. Καραϊσκάκης» θα της δώσει τεράστια βαθμολογική και ψυχολογική ώθηση, ενώ θα φέρει τον Ολυμπιακό από νωρίς σε πολύ δύσκολη θέση.

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Το μικρό άνοιγμα της ψαλίδας που προκάλεσαν τα αποτελέσματα της τελευταίας αγωνιστικής του δεν αφαιρούν από το ελληνικό πρωτάθλημα της Super League 1 το πρόνοιο να είναι τη φετινή χρονιά, το πιο αμφίρροπο της Ευρώπης. Οι τρεις ομάδες που οδηγούσαν την κούρσα έτρεχαν πιασμένες χέρι χέρι μέχρι το νήμα του τερματισμού, αλλά... μέσω Βόλου και Λάρισας δημιουργήθηκε στο φινάλε μια μάλλον απρόσμενη κατάσταση, με την ΑΕΚ να παίρνει ένα μικρό αλλά πολύτιμο προβάδισμα δύο βαθμών από τον Ολυμπιακό και τριών από τον ΠΑΟΚ. Με το παλιό σύστημα των 6 ομάδων στα πλέι οφ, όπου όλα κρίνονταν σε 10 «πλούσιες» αγωνιστικές με συνολικά 30 παιχνίδια, ίσως αυτή η μικρή διαφορά που εξασφάλισε η Ένωση να μην είχε τόσο μεγάλη σημασία. Με τα νέα δεδομένα, όμως, αυτές είναι σημαντικές διαφορές σε ένα εύρος 6 αγωνιστικών και 12 αγώνων. Όσο λιγότερα τα παιχνίδια, τόσο μικρότερες οι πιθανότητες να καλυφθούν οι διαφορές, ειδικά όταν κάποια στιγμή ξεπερνούν σε απόσταση το τρίποντο που παίρνει ο νικητής κάθε αναμέτρησης. Με τα νέα δεδομένα, δεν υπάρχει «παρεϊσάκτος» στο κλαμπ των «μεγάλων». Ομάδες χαμηλότερου επιπέδου, όπως π.χ. ο Βόλος και η Λαμία που «τρύπωσαν» στην εξέδρα των παλιών πλέι οφ, αποδεικνύονταν μη ανταγωνιστικές να αντιπάλους τους κορυφαίους συλλόγους του ελληνικού πρωταθλήματος. Έκαναν μερικές φορές «ζημιάν» κόβοντας βαθμούς σε κάποιον από τους διεκδικητές, αλλά στην πορεία ξεφούσκωναν και δεν έπαιζαν κάποιον άλλο σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της κούρσας.

Μια τέτοια περίπτωση ήταν η ισοπαλία που είχε αποσπάσει ο Βόλος από τον Παναθηναϊκό στη Λεωφόρο, χαμένοι βαθμοί που στον τελικό λογαριασμό αποδείχθηκαν οδυνηροί για τους «πράσινους». Αν τους είχαν στο σακούλι τους, θα μπορούσαν να διαχειριστούν εντελώς διαφορετικά τα τελευταία παιχνίδια τους με τον Ολυμπιακό και τον Αρη, εκείνη τη χρονιά που επί Γιοβάνοβιτς άγγιξαν τον τίτλο του πρωταθλητή περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη φορά τα τελευταία 16 χρόνια. Αντιθέτως, ο ΠΑΟΚ διαχειρίστηκε με ψυχραιμία το δικό του πάθημα στη Λαμία, όταν ισοφάρισε στο 90' + 12 και έκλεισε την αγωνιστική στο -7 από την πρωτοπόρο ΑΕΚ, τρεις στροφές πριν από το φινάλε των πλέι οφ, συν άλλη μία που είχε από εξ αναβολής αγώνα του. Κι όμως, έκανε τέσσερις νίκες στη σειρά με ΑΕΚ, Ολυμπιακό,

Παναθηναϊκό στην Τούμπα και με τον Αρη στο «Κλ. Βικελίδης», κατακτώντας με απίθανο τρόπο ένα πρωτάθλημα που έμοιαζε εντελώς χαμένη υπόθεση μετά την οδυνηρή ισοπαλία του στη Λαμία. Αυτή η ιστορία είναι ιδανική για να θυμίσει σε όλους ότι τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο στο ποδόσφαιρο, αρκεί να το πιστέψεις και να μην τα παρατήσεις όπως τα παράτησε πέρυσι η ΑΕΚ και κατέρρευσε. Το παράδειγμά της είναι η άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος και δείχνει ότι όσα καλά μπορεί να συμβούν αν κυνηγήσεις κάθε ευκαιρία σου, άλλα τόσα στραβά μπορεί να προκύψουν όταν απογοητευθείς και τα παρατήσεις. Η Ένωση μείπησε στα περυσινά πλέι οφ 6 ήττες σε ισάριθμα παιχνίδια, δημιουργώντας ένα αρνητικό ρεκόρ που (θεωρητικά) είναι σχεδόν απίθανο να ισοφαριστεί από άλλη

ομάδα τέτοιου επιπέδου. Αυτές οι δύο αντιφατικές ιστορίες δείχνουν ότι όσο σημαντικό είναι το φινάλε μιας ανταγωνιστικής διοργάνωσης, άλλο τόσο είναι και το ξεκίνημά της. Εξυπακούεται ότι όλοι παίζουν εναντίον όλων μέσα σε 6 κρίσιμες αγωνιστικές, αλλά σε ψυχολογικό επίπεδο έχουν πολύ μεγάλη σημασία η καλή εκκίνηση και η σταθερότητα, ειδικά όταν υπάρχουν βαθμολογικές διαφορές, μικρές ή μεγαλύτερες. Εάν, για παράδειγμα, πττπθει ο Παναθηναϊκός από τον ΠΑΟΚ στην Τούμπα στην προεμέρα των πλέι οφ και η διαφορά του από όλες τις άλλες ομάδες πάει ξανά σε διψήφια νούμερα, θα πρέπει να κάνει θαύματα για να προσπεράσει στις υπόλοιπες 5 αγωνιστικές έστω και μία. Με την αντίστροφη λογική, νίκη της ΑΕΚ στην προεμέρα της στο «Γ. Καραϊσκάκης» θα της δώσει τερά-

στια βαθμολογική και ψυχολογική ώθηση, ενώ θα φέρει τον Ολυμπιακό από νωρίς σε πολύ δύσκολη θέση στη διεκδίκηση του τίτλου. Εάν μάλιστα δεν νικήσει την ίδια αγωνιστική ο ΠΑΟΚ τον Παναθηναϊκό, με αυτό το σενάριο θα ανοίξει τη διαφορά στους 5 βαθμούς από τους «ερυθρόλευκους» και στους 5 ή 6 από τον «Δικέφαλο του Βορρά», απόσταση που δεν καλύπτεται εύκολα μέσα σε μόλις 5 αγωνιστικές, εκ των οποίων οι τρεις θα τη βρουν στην εξέδρα της. Όλα αυτά είναι θεωρίες και σενάρια που στην πράξη μπορεί να εξελιχθούν πολύ διαφορετικά, όπως στην περίπτωση που η ΑΕΚ πττπθει στο Φάληρο και βρεθεί να κυνηγεί αντί να την κυνηγούν. Και επειδή στο ποδόσφαιρο όλα μπορεί να συμβούν, θεωρητικά έχει ελπίδες για το πρωτάθλημα ακόμα και ο... Παναθηναϊκός, παρότι ξεκινάει από το -11!

Θα χρειαστεί φυσικά μια δική του απίπτητη διαδρομή με τουλάχιστον 5 νίκες και να προκύψουν αρκετές ισοπαλίες στα υπόλοιπα παιχνίδια του μίνι πρωταθλήματος, σε ένα εντελώς ακραίο σενάριο. Αλλά ακριβώς επειδή υπάρχει ως θεωρητική πιθανότητα, μπαίνει στη συζήτηση κι ως μοιάζει ρεαλιστικός στόχος για τους «πράσινους» μόνο η προσπάθεια όποιας διεκδικήτριας βρεθεί σε κακό φεγγάρι, ώστε να πάρουν την 3η θέση που τους εξασφαλίζει σίγουρα ένα εισιτήριο για το Europa League χωρίς να εξαρτώνται από το αποτέλεσμα του τελικού του Κυπέλλου.

Η πολυθρόνα του τίτλου φαίνεται αυτή τη στιγμή μόνο για έναν από τρεις και θα μεγαλώσει ή θα μικρύνει στην πορεία ανάλογα με τα αποτελέσματα σε μια διαδρομή 6 αγωνιστικών και 12 ντέρμπι, όπου κάθε λάθος μπορεί στο τέλος να στοιχίσει πολύ ακριβά.

Ουδείς αδιάφορος

Στόχος για τον Παναθηναϊκό είναι να κυνηγήσει την τρίτη θέση, με την οποία θα εξασφαλίσει ένα εισιτήριο για το Europa League χωρίς να εξαρτάται από το αποτέλεσμα στον τελικό Κυπέλλου.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Αλλάζοντας πουκάμισο ή προπονητή!

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

την έναρξη της δεύτερης φάσης του πρωταθλήματος, έχοντας δηλαδή εισέλθει στην τελική ευθεία για την ολοκλήρωσή του. Ομάδες που εργοδότησαν μέχρι και τέσσερις διαφορετικούς προπονητές οι οποίοι προσπάθησαν να προσαρμοστούν σε τρεις ή τέσσερις διαφορετικές αγωνιστικές φιλοσοφίες, με διαφορετικούς τρόπους δουλειάς του εκάστοτε νέου προπονητή!

Δεν ερμηνεύονται όλες οι μέχρι τώρα αλλαγές προπονητών φέτος ως απολύσεις, υπήρξαν αποχωρήσεις-μετακινήσεις με επιθυμία κάποιων τεχνικών, καταγράφκαν και παραιτήσεις. Δεν παύει, ωστόσο, να αποτελούν πλειοψηφία οι αποφάσεις απομάκρυνσης προπονητών, μονομερώς και από

την πλευρά των διοικήσεων. Πιο απλά, αυτοί που λίγους μήνες νωρίτερα αποφάσιζαν πως συγκεκριμένος προπονητής είναι ικανός ή καταλληλότερος για τους στόχους της ομάδας, οι ίδιοι λίγο αργότερα έκριναν, πως επιβάλλεται αλλαγή και διακοπή της συνεργασίας μαζί του!

Ίσως αυτός να είναι ο σημαντικότερος λόγος των πολλών, κάθε χρόνο, αλλαγών προπονητών. Ποιοι αξιολογούν, με ποια κριτήρια, με ποια τεχνική κατάρτιση, γνώσεις ή εμπειρία σε τέτοιες αποφάσεις. Αμφιβάλλει κανείς πως στο κυπριακό ποδόσφαιρο εξακολουθεί να... ευδοκίμει ο διοικητικός παράγοντας που γνωρίζει απ' όλα; Ο παράγοντας και κυρίως ο πρόεδρος, ο οποίος θεωρεί πως όσο καλά μπορεί να οργανώσει το επαγγελματικό προσωπικό, να κάνει κουμάντο (όχι πάντα) στα οικονομικά, το ίδιο καλά μπορεί να επιλέξει προπονητή, ποδοσφαιριστές, ακόμη και την τακτική ή τις αλλαγές κατά τη διάρκεια ενός αγώνα!

Αδικαιολόγητες ή υπερβολικές όλες οι μέχρι τώρα αποφάσεις για

την αντικατάσταση προπονητών; Όχι βέβαια! Την ίδια ώρα, ωστόσο, δεν μπορεί να περνά απαρατήρητο, πως τον προπονητή τον οποίο τα αποτελέσματα δεν δικαιώνουν και σωστά η διοίκηση τον αλλάζει, είναι η ίδια η διοίκηση η οποία (λανθασμένα) τον είχε επιλέξει ως τον καταλληλότερο. Όταν προκύπτουν περισσότερες από μία αλλαγές, στην ίδια ομάδα, μέσα σε λίγους μήνες, το θέμα παίρνει άλλες διαστάσεις και όταν το επαναλαμβανόμενο... φύγε εσύ, έλα εσύ δημιουργεί και τις ανάλογες συνέπειες σε οικονομικό κόστος, ο προβληματισμός αγγίζει κόκκινο...

Το σύγχρονο ποδόσφαιρο λειτουργεί πλέον διαφορετικά. Άλλο ο τρόπος διοίκησης μιας ποδοσφαιρικής εταιρείας ή ενός σωματείου και άλλο οι σημαντικές και συγκεκριμένες αποφάσεις στη γενικότερη λειτουργία ενός ποδοσφαιρικού τμήματος. Αυτές τις αποφάσεις, τις αναλαμβάνουν, πλέον, οι... ειδικοί. Τεχνικοί ή αθλητικοί διευθυντές λέγονται, επαγγελματίες στον χώρο είναι και κάτι παραπάνω (λογικά) ξέρουν...

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

γει τους παίκτες, ποιο είναι το σύστημα που εφαρμόζει, ποια η αγωνιστική του φιλοσοφία και πότε λέγοντας. Μέχρι και τα τελευταία χρόνια υπήρχε μια δυσκολία, τόσο από τους ιδυθλούς, να κατανοήσουν ότι το οικοδόμημα της Εθνικής χρειάζεται έναν ευρύτερο συντονισμό και δεν εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από τον εκάστοτε προπονητή.

Με το πέρασμα των χρόνων και μετά από απανωτές αποτυχίες, αναπόφευκτα η ομοσπονδία διαπίστωσε ότι η βελτίωση της Εθνικής περνάει μέσα από πλάνο, που περιλαμβάνει τις μικρές εθνικές ομάδες, τη βελτίωση των υποδομών, του

Εθνική...

δικτύου σκάουτινγκ, της εξασφάλισης τεχνολογίας και γενικά ενός συντονισμού πολλών δραστηριοτήτων. Επί τούτου, η ομοσπονδία, πέραν της επιλογής του νυν προπονητή και της εμπιστοσύνης που του παρέχει μέσω της επέκτασης του συμβολαίου του, έστω και καθυστερημένα, προβαίνει σε κινήσεις στη σωστή κατεύθυνση.

Μόλις πριν από λίγους μήνες, ανακοίνωσε την πρόσληψη τεχνικού διευθυντή για τις μικρές εθνικές ομάδες, επικειρώντας έτσι να ομογενοποιηθεί για τις κλήσεις στις μικρές εθνικές, εξαλείφοντας φαινόμενα όπου προπονητές κατά το παρελθόν, καλούσαν αναλόγων των γνωριμιών τους ή κατόπιν προτροπών των ατζέντηδων με τους οποίους συνεργάζονταν.

Παράλληλα, οι της ΚΟΠ διευρύνουν το δίκτυο σκάουτινγκ ανά επαρχία, ενώ γίνονται επαφές στην Αγγλία για τον εντοπισμό παικτών που μπορούν ν' αγωνιστούν στις εθνικές ως ομάδες. Σημαντικότερο, πάντως, επίτευγμα είναι αναμφισβήτητα η ανακαίνιση του γηπέδου στα Πυργά, όπου οι μικρές εθνικές ομάδες, μαζί των γυναικών, θα προπονούνται σε μόνιμη βάση. Ακόμη μεγαλύτερο πρότζεκτ είναι η ολοκλήρωση των έργων που θα ξεκινήσουν εντός του καλοκαιριού για την ανέγερση του προπονητικού κέντρου της Εθνικής στον Κόρνο.

Γενικά, έστω και καθυστερημένα, το οικοδόμημα της εθνικής μας ομάδας, αφήνει πίσω αντιλήψεις και συμπεριφορές παλαιών χρόνων, μπαίνοντας επιτέλους σε μια νέα εποχή. Μια νέα εποχή, που για να επιβιώσει κανείς, προϋποθέτει συνέπεια, αποτελεσματικότητα και επαγγελματισμό. Κάτι που η Εθνική δεν είχε ποτέ και πα θα επιδιώξει να αποκτήσει.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-2,24%

Χ.Α.
-1,96%

Dow Jones
-0,90%

Nasdaq
-3,23%

Nikkei
-0,00%

Dax
-0,99%

FTSE 100
-0,91%

Πετρέλαιο
-3,32%

€/ \$
-0,30%

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

To UNIC Athens ως γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ

Τη σημασία της νέας στρατηγικής συνεργασίας των Πανεπιστημίων Purdue - Λευκωσίας & UNIC Athens αναλύει στην «Κ» ο CEO του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Αντώνης Πολεμίτης. Ο κ. Πολεμίτης τονίζει ότι στόχος είναι να δημιουργηθεί μια ουσιαστική γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ στην προηγμένη εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, με ιδιαίτερη έμφαση στην τεχνική νοημοσύνη. **Σελ. 4**

ALPHA BANK

REAL ESTATE

Υψηλές τιμές και ελλείψεις στα οικοδομικά υλικά

Την εμφάνισή τους έχουν αρχίσει να κάνουν πλέον τα πρώτα σημάδια τιμολογιακών πιέσεων στις νέες οικοδομές, απόρροια των εχθροπραξιών στη Μ. Ανατολή. Παρατηρούνται δυσκολίες στην υποβολή παραγγελιών, καθώς όλο και περισσότεροι προμηθευτές αρνούνται να δεσμευτούν για τη διαθεσιμότητα και την ποσότητα των υλικών, αλλά και για την τιμή. **Σελ. 12**

Σε επιφυλακή η ΕΚΤ λόγω πολέμου

Ανοιχτό το ενδεχόμενο αύξησης επιτοκίων στην επόμενη συνεδρία νομισματικής πολιτικής

Παρά τη διατήρηση των βασικών επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τον Μάρτιο, το ενδεχόμενο αύξησης τους παραμένει ανοιχτό ενόψει της επόμενης συνεδρίας, κυρίως λόγω της ενεργει-

ακής κρίσης που προκαλεί ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή. Η ΕΚΤ εμφανίζεται προσεκτική, αλλά όλα είναι πιθανά μετά την καθυστερημένη αντίδραση στον προηγούμενο κύκλο πληθωρισμού. Τυχόν αύξηση

επιτοκίων αναμένεται να περιορίσει τον πληθωρισμό, αλλά θα επιφέρει και επιβαρύνσεις, όπως υψηλότερες δόσεις δανείων και αυξημένες αποδόσεις ομολόγων. Ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Κύ-

πρου επισημαίνει ότι δεν πρέπει να υπάρξει βιασύνη χωρίς σαφείς ενδείξεις μονιμοποίησης του πληθωρισμού. Την ίδια ώρα, ήδη η άνοδος του Euribor επηρεάζει δανειολήπτες, ενώ πιθανές νέες αυξή-

σεις θα επηρεάσουν όλα τα κυμαινόμενα επιτόκια. Ο πληθωρισμός στην Κύπρο προβλέπεται να ανέλθει στο 2,7% το 2026, με την ανάπτυξη στην Ευρωζώνη να εκτιμάται γύρω στο 1%. **Σελ. 3**

Απόφαση-σταθμός για Meta και Google

Meta και YouTube καλούνται να καταβάλουν 3 εκατ. δολάρια σε αποζημιώσεις προς 20χρονη γυναίκα για ψυχική οδύνη. Σώμα ενόρκων στο Λος Άντζελες εξέδωσε μια πρωτοφανή απόφαση υπέρ νεαρής γυναίκας που μίλησε τους τεχνολογικούς κολοσσούς για τον εθισμό της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι ένορκοι έκριναν ότι οι δυο εταιρείες σχεδίασαν σκόπιμα εθιστικές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, οι οποίες έβλαψαν την ψυχική υγεία της ενάγουσας. Η απόφαση αυτή θα μπορούσε να ανοίξει τον δρόμο για περισσότερες αγωγές κατά εταιρειών κοινωνικής δικτύωσης. **Σελ.10**

ΕΞΑΓΟΡΕΣ

Με μοντέλο Συνεργατικής οι πωλήσεις

Από το 2018, το μοντέλο διάσπασης τραπεζών σε «υγιή» και «προβληματικά» στοιχεία καθιερώθηκε στις εξαγορές. Εφαρμόστηκε σε Συνεργατισμό, cdbBank, AstroBank και RCB, με τα ΜΕΔ ή άλλα περιουσιακά στοιχεία να παραμένουν στις εναπομείνουσες οντότητες. **Σελ. 4**

ΑΛΜΑ ΤΙΜΩΝ

Αυξήσεις έως και 560% στα αεροπορικά

Εκρηκτική άνοδο έχουν σημειώσει οι τιμές των εισιτηρίων σε βασικές διαδρομές που συνδέουν την Ευρώπη με την Ασία, αγγίζοντας σε ορισμένες περιπτώσεις το 560% μέσα στον Μάρτιο, ενώ πιθανότατα θα παραμείνουν υψηλές καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού και του φθινοπώρου. **Σελ. 9**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Οικονομικές επιπτώσεις της παραπληροφόρησης

Η εξέλιξη της τεχνολογίας επέτρεψε τη ραγδαία διάχυση πληροφοροφόρησης και γνώσης, παράλληλα, όμως, τροφοδότησε το φαινόμενο της παραπληροφόρησης και της διασποράς ψευδών ειδήσεων.

Παραπληροφόρηση θεωρείται η διάδοση ανακριβών ή παραπλανητικών πληροφοριών χωρίς πρόθεση εξαπάτησης, συχνά λόγω άγνοιας (misinformation), αλλά και η εσκεμμένη διάδοση ψευδών ειδήσεων για εξαπάτηση, χειραγώγηση και επίτευξη πολιτικών ή οικονομικών επιδιώξεων (disinformation).

Η δυνατότητα διάδοσης πληροφοροφόρησης μέσω κοινωνικών δικτύων, ενισχυόμενη από την εντεινόμενη πολιτική πόλωση και τη μείωση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, διευκολύνει τη ραγδαία εξάπλωση ψευδών πληροφοριών. Ιδιαίτερα, η χρήση εξελιγμένων τεχνολογιών

—όπως «deepfakes» και «bots»— αναβαθμίζει τη δυνατότητα μαζικής επιρροής με ελάχιστο κόστος για τους δράστες.

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ κατατάσσει τη μαζική παραπληροφόρηση στις πέντε μεγαλύτερες παγκόσμιες απειλές για την επόμενη δεκαετία, ενώ μελέτη του MIT έχει δείξει ότι οι ψευδείς ειδήσεις διαδίδονται έξι φορές ταχύτερα από τις αληθείς.

Πέρα από τις κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες, η οικονομική διάσταση του προβλήματος είναι πολυεπίπεδη:

Πρώτον, η παραπληροφόρηση δύναται να προκαλέσει αστάθεια στις αγορές. Ψευδείς ειδήσεις, σχετικά με εισηγμένες εταιρείες, οικονομικούς δείκτες και γεωπολιτικές εξελίξεις, μπορούν να οδηγήσουν σε απότομες διακυμάνσεις τιμών, απώλειες κεφαλαιοποίησης, στρεβλώσεις στην επενδυτική συμπεριφορά

και, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να επηρεάσουν την ομαλή λειτουργία κρίσιμων τομέων, περιλαμβανομένης της ενέργειας και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Δεύτερον, οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται με άμεσο κόστος διαχείρισης κρίσεων, λόγω των αναγκαιών επενδύσεων σε επικοινωνία, τεχνολογικά εργαλεία παρακολούθησης και μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης. Παράλληλα, η φήμη μιας εταιρείας μπορεί να πληγεί ανεπανόρθωτα, επηρεάζοντας την εμπιστοσύνη πελατών, συνεργατών και εποπτικών αρχών.

Τρίτον, η παραπληροφόρηση έχει σημαντικό μακροοικονομικό κόστος. Η διάδοση ψευδών πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένες αποφάσεις πολιτών και επιχειρήσεων, μειώνοντας την παραγωγικότητα και αυξάνοντας το κόστος για

το κράτος. Σχετικά, η McKinsey εκτιμά ότι η παραπληροφόρηση που σχετίζεται με την υγεία μπορεί να κοστίζει έως και \$1 τρις. ετησίως σε χαμένη παραγωγικότητα, λανθασμένες αποφάσεις και επιβάρυνση συστημάτων υγείας.

Περατέτω, η σκόπιμη παραπληροφόρηση μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο οικονομικού πολέμου, στοχεύοντας κρίσιμους τομείς μιας οικονομίας με σκοπό την αποσταθεροποίηση και την πρόκληση οικονομικής ζημιάς. Καθόλου τυχαία, η παραπληροφόρηση τυγχάνει καταχρηστικής αξιοποίησης, ιδιαίτερα σε αυταρχικά κράτη.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης απαιτεί ένα συνεκτικό πλαίσιο τεκμηριωμένης λήψης αποφάσεων που συνεπάγεται: (α) χρήση αξιόπιστων δεδομένων και ανεξάρτητων πηγών, (β) διασταύρω-

ση πληροφοριών πριν από τη λήψη πολιτικών ή επιχειρηματικών αποφάσεων, (γ) ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, (δ) επένδυση σε μηχανισμούς επαλήθευσης και ανάλυσης κινδύνων, (ε) καλλιέργεια κουλτούρας κριτικής σκέψης σε οργανισμούς και θεσμούς. Ταυτόχρονα, οι κυβερνήσεις μπορούν να συνδράμουν μέσω ενίσχυσης του ρυθμιστικού πλαισίου, ενώ τα ΜΜΕ μέσω αυτορρυθμίσεων και εθελοντικής υιοθέτησης αυστηρών ποιοτικών προτύπων.

Σε έναν κόσμο, όπου η πληροφορία αποτελεί οικονομικό πόρο κρίσιμης σημασίας, η προστασία της αξιοπιστίας της αποτελεί θεμέλιο για τη σταθερότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Πληθωριστικό σοκ

Τρεις φορές πάνω εκτιμά πως θα ανέβει ο πληθωρισμός το 2026 λόγω του Ιράν, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός προβλέπεται στο 2,7% από 0,8% το 2025. Το κοκτέιλ ακρίβειας που επηρεάζει την Κύπρο περιλαμβάνει αυξήσεις στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου που προκαλούν πιέσεις στις τιμές της ενέργειας και επιδρούν δευτερογενώς σε άλλες κατηγορίες. Οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες αναμένεται να προκαλέσουν αυξήσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων και πιέσεις στις τιμές των τροφίμων. Ο δομικός πληθωρισμός - που δεν περιλαμβάνει φρέσκα τρόφιμα και ενέργεια- προβλέπεται να αυξηθεί στο 2,3% από 1,9% το 2025. Για τη συνέχεια, οι κίνδυνοι που έχουν να κάνουν με τον πληθωρισμό είναι ανοδικοί και παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες μεγαλύτερων αυξήσεων στις τιμές ενέργειας και εισαγόμενων προϊόντων.

Διαφωνίες τραπεζών

Δεν συμφωνούν με τις προτάσεις νόμου που αναμένεται να οδηγηθούν στη Βουλή οι τράπεζες. Η συζήτηση αφορά στις εκποιήσεις και αποτελεί το τελευταίο θέμα που θα συζητηθεί πριν η παρούσα Βουλή οδηγηθεί σε αυτοδιάλυση. Οι διαφωνίες των τραπεζών εστιάζονται στον χρηματοοικονομικό επίτροπο και στους συμβούλους αφερεγγυότητας. Προκειμένου να μπει η αναγκαία πίεση στη Βουλή, οι τράπεζες θέτουν ζητήματα σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της πιστοληπτικής διαβάθμισης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Να σημειωθεί ότι η κοινοβουλευτική διαδικασία επιδιώκει να νομοθετήσει τη δυνατότητα αναδιάρθρωσης κατά τη διαδικασία εκποίησης και τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων του χρηματοοικονομικού επιτρόπου για διαφορές μέχρι €20.000.

Η Ευρώπη γύρισε πίσω στα πακέτα στήριξης, με την Ισπανία, Ελλάδα και Κύπρο να ανακοινώνουν μέτρα ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 0,31%, 0,13% και 0,30%, αντίστοιχα.

Ο πιο κερδοφόρος

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών το σύνολο ενεργητικού ανέρχεται σε €55 δισ. που αντιστοιχεί στο 153% του ΑΕΠ. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο τραπεζικό «βιβλίο» τα δάνεια ανέρχονται στο 42%, με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο να βρίσκεται στο 63%. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζουν και τα ρευστά διαθέσιμα που αντιστοιχούν στο 30%, με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο να βρίσκεται στο 9%. Όσον αφορά στις επισφάλειες, παρόλο που η Κύπρος κινείται στον μέσο ευρωπαϊκό όρο, τη μεγάλη διαφορά κάνουν τα επιχειρηματικά δάνεια που έχουν δείκτη μη εξυπηρετούμενων στο 1,7%, με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο να βρίσκεται στο 3,3%.

Όσον αφορά στην κερδοφορία, ο κυπριακός τραπεζικός τομέας παρουσιάζεται ως ο πιο κερδοφόρος με μέση απόδοση κεφαλαίων στο 15% όταν ο μέσος ευρωπαϊκός όρος είναι στο 10%.

Ο φθηνός τρόπος

Την περίοδο που ακολούθησε το κούρεμα των καταθέσεων, η αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων δεν μπορούσε να συζητηθεί με τους δανειστές, ούτε για στείο. Για την εκάστοτε κυβέρνηση, όμως, η μεγέθυνση της Δημόσιας Υπηρεσίας αποτελεί στόχο και σημάδι αποτελεσματικής άσκησης της εξουσίας. Και επειδή η πενία τέχνας κατεργάζεται, αξιοποιήθηκε ο θε-

σμός των εργαζομένων αορίστου χρόνου τους οποίους προσέλαβαν κατά χιλιάδες. Με αυτό τον τρόπο πίστευαν πως βρήκαν έναν φθινό τρόπο για να γίνεται η «δουλειά». Όπως μάθαμε σε αυτό τον τόπο πολύ καλά όμως, ό,τι «εξοικονομείται» σήμερα θα πληρωθεί στο πολλαπλάσιο μακροχρόνια. Βρισκόμαστε λοιπόν στο σημείο που η ΠΑΔΥΔ θα διεκδικήσει με αποφασιστικότητα την οριστική ένταξη αυτών των ανθρώπων σε ανελκτικές δομές, και καλά θα κάνει. Οι κυβερνήτες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν μια ΠΑΣΥΔ που τα τελευταία χρόνια λόγω κυβερνητικών επιλογών ενισχύθηκε κατά χιλιάδες. Και αυτό το λέμε για όσους πιστεύουν πως η κυβέρνηση διατηρεί το ελάχιστο διαπραγματευτικό χαρτί.

Η ΛΕΞΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Εξαγοράς
Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Τιμή Εξαγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής ρευστοποιεί τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, και υπολογίζεται εάν αφαιρέσουμε πιθανή προμήθεια εξαγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων από την καθαρή τιμή των μεριδίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Να αντιληφθούμε τη φάση

Για το ΑΚΕΛ η δραστηριοποίηση της ΑΤΗΚ στην αγορά ενέργειας πρέπει να γίνει υπό όρους. Συγκεκριμένα, θα πρέπει η ΑΤΗΚ πριν από κάθε πρωτοβουλία να εκπονεί μελέτη επιπτώσεων για αξιολόγηση των συνεπειών στον ανταγωνισμό, στους καταναλωτές και στο κόστος του συστήματος. Επιπλέον, το ΑΚΕΛ επιθυμεί να περιορίσει τη δραστηριοποίηση της ΑΤΗΚ μόνο στη μεταφορά και στη διανομή. Από τις πιο πάνω τροπολογίες προκύπτει ότι δεν έγινε κατανοητό ποια η χρησιμότητα δραστηριοποίησης της ΑΤΗΚ στον ηλεκτρισμό. Ακόμη πιστεύουμε πως όλα είναι κανονικά και απλώς μια τηλεπικοινωνιακή εταιρεία αποφάσισε να μπει στην ενέργεια έτσι από γινάτι; Η πραγματικότητα όμως είναι άλλη και έχει να κάνει με το ότι διαχρονικά τα κάναμε μαντάρα και τώρα προσπαθούμε να δούμε πώς μπορεί να σωθεί ό,τι σώζεται. Όταν αντιληφθούμε τη φάση, τότε θα μπορέσουμε να προωθήσουμε και αυτό το νομοσχέδιο καταλλήλως.

Υπάρχει άμυνα απέναντι στα λευκά μαλλιά;

Του ΣΙΜΑΡ ΜΠΑΤΖΑΖ

Παρότι τόσο κοινό, το γκριζάρισμα των μαλλιών παραμένει παραδόξως μυστηριώδες. Κάθε τρίχα, αρχικά, είναι σχεδόν διάφανη και το χρώμα της καθορίζεται από τη μελανίνη, μια μορφή χρωστικής. Όταν η μελανίνη έχει πυκνή συγκέντρωση, τα μαλλιά φαίνονται σκούρα. Αν όμως η συγκέντρωση μαύρων και καφέ στιγμάτων είναι χαμηλή, τα μαλλιά φαίνονται ξανθά.

Με την πάροδο του χρόνου τα κύτταρα που παράγουν χρωστική επιβραδύνουν ή διακόπτουν τη λειτουργία τους, με αποτέλεσμα τα μαλλιά να γκριζάρουν, εξηγεί ο Ντέσμοντ Τόμπιν, ειδικός στη δερματολογία στο University College Dublin της Ιρλανδίας. Αυτές οι τρίχες είναι συνήθως πιο σκληρές και πιο δύσκολες στη διαχείριση, ενώ αναπτύσσονται περίπου 10% ταχύτερα από τις χρωματισμένες. Κάποιοι τις αποδέχονται ως μέρος της γήρανσης, ενώ άλλοι τις θεωρούν ενοχλητικές και επιλέγουν να τις βάψουν, να τις αφαιρούν ή να τις καλύπτουν.

Η αβεβαιότητα

Οι επιστήμονες δεν είναι βέβαιοι τι ακριβώς προκαλεί το γκριζάρισμα, ούτε σε ποιον βαθμό μπορούμε να το ελέγξουμε. Κάποιοι άνθρωποι αρχίζουν να γκριζάρουν από τα 20 τους, ενώ άλλοι διατηρούν το φυσικό τους χρώμα μέχρι και τα 80. Προς το παρόν,

δεν υπάρχει κάποια μαγική λύση για την πρόληψη ή την αναστροφή του γκριζαρίσματος, αλλά οι ειδικοί προσπαθούν να αναπτύξουν σχετικές παρεμβάσεις. Τα μαλλιά μας δεν γκριζάρουν όλα μαζί, γι' αυτό και μπορεί να παρατηρεί κανείς μεμονωμένες λευκές τρίχες ή να περνάει τη φάση «αλατοπίπερο».

Κάθε τριχοθυλάκιο λειτουργεί ως ανεξάρτητη μονάδα, που περιέχει τα δικά της κύτταρα παραγωγής χρωστικής, τα λεγόμενα

Κάθε τρίχα, αρχικά, είναι σχεδόν διάφανη και το χρώμα της καθορίζεται από τη μελανίνη. Με την πάροδο του χρόνου τα κύτταρα που την παράγουν επιβραδύνουν ή διακόπτουν τη λειτουργία τους.

μελανινοκύτταρα, καθώς και ένα απόθεμα βλαστοκυττάρων που μπορούν να τα αντικαταστήσουν. Με την ηλικία αυτά τα κύτταρα συσσωρεύουν βλάβες, λόγω στρες για παράδειγμα, ή λόγω φυσικής φθοράς.

Το γκριζάρισμα συνήθως ξεκινάει όταν τα μελανινοκύτταρα σε ένα συγκεκριμένο τριχοθυλάκιο δυσλειτουργούν, αλλά γίνεται

Τα μαλλιά μας δεν γκριζάρουν όλα μαζί, γι' αυτό και μπορεί να παρατηρεί κανείς μεμονωμένες λευκές τρίχες. Οι επιστήμονες δεν είναι βέβαιοι τι ακριβώς προκαλεί την απώλεια του χρώματός τους, ούτε σε ποιον βαθμό μπορούμε να την ελέγξουμε.

μόνιμο όταν εξαντληθεί το απόθεμα των βλαστοκυττάρων, εξηγεί η Εμι Νισιμούρα, καθηγήτρια έρευνας για τη γήρανση στο Πανεπιστήμιο του Τόκιο. Υπάρχουν ενδείξεις ότι, αν συμβεί το πρώτο χωρίς το δεύτερο, το γκριζάρισμα μπορεί να αναστραφεί.

Σε μια μικρή μελέτη του 2021, οι επιστήμονες συνέλεξαν τρίχες από άτομα που είχαν αρχίσει να

γκριζάρουν και εντόπισαν διακριτές σκούρες και λευκές ζώνες. Δεδομένου ότι τα μαλλιά μεγαλώνουν περίπου ένα εκατοστό τον μήνα, αυτές οι ζώνες λειτουργούν ως χρονολόγιο και έτσι οι ερευνητές ζήτησαν από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν τα επίπεδα στρες τους τον προηγούμενο χρόνο. Περίοδοι έντονου στρες αντιστοιχούσαν

σε πιο ανοιχτόχρωμες ζώνες, ενώ περίοδοι χαμηλότερου στρες συνέπιπταν με επανεμφάνιση του χρώματος. Με άλλα λόγια, η μείωση του στρες φαίνεται ότι μπορεί να επιβραδύνει ή ακόμη και να αναστρέψει το γκριζάρισμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, άτομα με γκριζα μαλλιά παρουσίασαν αυθόρμητη επαναμελάγχρωση σε τμήματα των μαλλιών έπειτα από συγκεκριμένες μορφές χημει-

Ευρήματα μελετών δείχνουν ότι το γκριζάρισμα δεν είναι μια απολύτως γραμμική διαδικασία και ότι υπάρχει ένα περιθώριο παρέμβασης, κατά το οποίο η απώλεια χρωστικής μπορεί να αναστραφεί.

θεραπείας, ακτινοθεραπείας ή ανοσοθεραπείας. Οι ειδικοί εκτιμούν ότι σε αυτές τις σπάνιες περιπτώσεις οι θεραπείες ενδέχεται να ενεργοποιούν αδρανή βλαστοκύτταρα, τα οποία επαναδημιουργούν λειτουργικά μελανινοκύτταρα. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι το γκριζάρισμα δεν είναι μια απολύτως γραμμική διαδικασία και ότι υπάρχει περιθώριο παρέμβασης,

κατά το οποίο η απώλεια χρωστικής μπορεί να αναστραφεί, λέει ο δρ Ράλφ Πάους, δερματολόγος στο Πανεπιστήμιο του Μαϊάμι. Το πόσο διαρκεί αυτό το περιθώριο παραμένει άγνωστο.

Σε μεγάλο βαθμό το γκριζάρισμα είναι γενετικά καθορισμένο, υποστηρίζει η δρ Τζέσικα Σιου, δερματολόγος στο Πανεπιστήμιο του Ιρβαίν, οπότε το οικογενειακό ιστορικό αποτελεί τον καλύτερο δείκτη. Οι ερευνητές έχουν επίσης διαπιστώσει ότι το γκριζάρισμα ξεκινάει στα μέσα της δεκαετίας των 30 για τους λευκούς πληθυσμούς, στα τέλη της δεκαετίας των 30 για τους ασιατικούς πληθυσμούς και στα μέσα της δεκαετίας των 40 για τους μαύρους πληθυσμούς.

Ο τρόπος ζωής

Ωστόσο, και οι επιλογές στον τρόπο ζωής μπορεί να παίξουν ρόλο. Τα πιο ισχυρά στοιχεία αφορούν τη διακοπή του καπνίσματος και τη μείωση των επιπέδων άγχους. Ο επαρκής ύπνος και η υγιεινή διατροφή -πλούσια σε αντιοξειδωτικά- μπορεί επίσης να περιορίσουν τη βλάβη στα μελανινοκύτταρα, αναφέρει η δρ Σιου, αν και τα στοιχεία είναι πιο έμμεσα. Για τους περισσότερους ανθρώπους δεν υπάρχουν πολλά που μπορούν να κάνουν, αλλά μικρές αλλαγές μπορούν να βοηθήσουν. «Ουσιαστικά, μιλάμε για έναν υγιεινό τρόπο ζωής», λέει η δρ Σιου.

Orthodoxou
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxouemployment.com

Το Μεσανατολικό ξυπνά μνήμες ψηλών επιτοκίων

Στα τέλη Απριλίου μπορεί να δούμε κίνηση των εποπτών, με συνακόλουθες επιπτώσεις σε δόσεις δανείων

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Αν και αποφάσισε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) να διατηρήσει αμετάβλητα τα τρία βασικά επιτόκια της ΕΚΤ στις 19 Μαρτίου, δεν αποκλείεται στην επόμενη συνεδρία νομισματικής πολιτικής στα τέλη Απριλίου να αυξήσει τα επιτόκια λόγω της ενεργειακής κρίσης που γεννά ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, με σαφείς προεκτάσεις στα κυπριακά νοικοκυριά. Η ΕΚΤ «κάνκε» την τελευταία φορά από τον «χυλό» και τώρα φαίνεται πως φουσάει και το «γιοούρτι», καθώς την τελευταία φορά άργησε να λάβει οποιαδήποτε δράση και ο πληθωρισμός της «ξέφυγε»,

Μέσα σε λίγες εβδομάδες, η σύγκρουση των ΗΠΑ και Ισραήλ με το Ιράν έχει αλλάξει εκ βάθρων τους ευρωπαϊκούς υπολογισμούς για την ενέργεια.

φτάνοντας σε χαμηλά διψήφια ποσοστά. Αυτή τη φορά τα αυξημένα αντανακλαστικά της ενδεχομένως να φέρουν κίνηση που στο παρόν στάδιο μπορεί να αποδειχθεί και «περιττή», διότι το «κακό πάθημα έγινε μάθημα» ακόμα και για τους ανώτατους εποπτες.

Το «μοντέλο Ουκρανίας» είναι πολύ πρόσφατο παράδειγμα κρίσης και τα επιτόκια αν αυξηθούν θα συνοδευτούν περραν του θετικού, δηλαδή του περιορισμού του πληθωρισμού, με όλα τα αρνητικά, όπως αποδόσεις ομολόγων ψηλά, αγορές

Η «Κ» έγραψε ήδη πως το επιτόκιο αναφοράς Euribor, που ήδη έχει αυξηθεί, έχει φέρει αυξήσεις σε δάνεια που είναι συνδεδεμένα με αυτό το επιτόκιο και συγκεκριμένα στις περιπτώσεις συμβάσεων τιμολόγησης με Euribor διάρκειας 3μήνου.

ομολόγων χαμηλά και δόσεις δανείων σε δανειολήπτες αυξημένες. Εξάλλου, μέσα σε λίγες εβδομάδες, η σύγκρουση των ΗΠΑ και Ισραήλ με το Ιράν έχει αλλάξει εκ βάθρων τους ευρωπαϊκούς υπολογισμούς για την ενέργεια. Έχει προεκτάσεις σε πληθωρισμό, σε αυξήσεις επιτοκίων και εν γένει σε μεγαλύτερες δόσεις δανείων, αλλά και σε μεγαλύτερο βάρος στα νοικοκυριά λόγω των λογαριασμών ενέργειας και καυσίμων.

Ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, Χριστόδουλος Πατσαλίδης, σε συνέ-

ντευξή του στο Reuters δήλωσε πάντως πως, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν πρέπει να βιαστεί να αυξήσει τα επιτόκια ως αντίδραση στην άνοδο του ενεργειακού κόστους, καθώς το βασικό σενάριο παραμένει αμετάβλητο και δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι ο πληθωρισμός παγιώνεται. Παρόλο που ο κ. Πατσαλίδης δεν απέκλεισε ένα ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων στα τέλη Απριλίου, υπέδειξε ότι για να δικαιολογηθεί μια τέτοια απόφαση, θα πρέπει να υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι η άνοδος του συνο-

λικού πληθωρισμού περνά στις δομικές τιμές και δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο.

Αλλαγές στα δάνεια

Η «Κ» έγραψε ήδη πως το επιτόκιο αναφοράς Euribor που ήδη έχει αυξηθεί, έχει φέρει αυξήσεις σε δάνεια που είναι συνδεδεμένα με αυτό το επιτόκιο και συγκεκριμένα στις περιπτώσεις συμβάσεων τιμολόγησης με Euribor διάρκειας 3μήνου. Με πιθανή αύξηση, ωστόσο, των επιτοκίων, όλες οι δανειακές συμβάσεις που δεν είναι σταθερού χαρακτήρα θα αυξηθούν.

Υπενθυμίζεται πως, στο παρόν στάδιο, τα επιτόκια της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης και της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης είναι στο 2,00%, 2,15% και 2,40%, αντιστοίχως.

2,7% ο πληθωρισμός

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου που βγήκαν αυτή την εβδομάδα, το 2026 ο πληθωρισμός στην Κύπρο (στη βάση του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, ΕνΔΤΚ) προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά στο 2,7% από 0,8% το 2025 λόγω κυρίως των οικονομικών επιπτώσεων του πολέμου στη Μέση Ανατολή. Συγκεκριμένα, αναμένονται σημαντικές ανοδικές πιέσεις στις τιμές της ενέργειας λόγω αυξήσεων στις διεθνείς τιμές πετρελαίου, με έμμεσες ανοδικές επιδράσεις και στις υπόλοιπες συνιστώσες του πληθωρισμού. Περαιτέρω ανοδικές επιδράσεις αναμένονται σύμφωνα με τους εγχώριους εποπτες στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων εξαιρουμένης της ενέργειας, λόγω διαταραχών στην εφοδιαστική αλυσίδα και στο αυξημένο κόστος παραγωγής, λόγω σημαντικού ποσοστού εισαγωγών αγαθών από την Ε.Ε., η οποία αναμένεται να επιβαρυνθεί σημαντικά από αυξημένες τιμές φυσικού αερίου. Ανοδικές πιέσεις αναμένονται και στις τιμές των τροφίμων, λόγω κυρίως υψηλότερων τιμών λιπασμάτων που προκύπτουν από τις διαταραχές στην εφοδιαστική αλυσίδα στη Μέση Ανατολή (λόγω κλεισίματος των Στενών του Ορμούζ, καταστροφών σε υποδομές σε χώρες της περιοχής που είναι

σημαντικοί παραγωγοί λιπασμάτων, και υψηλότερων τιμών φυσικού αερίου – σημαντική πρώτη ύλη λιπασμάτων) καθώς και λόγω του ξεσπάσματος του αφρώδους πυρετού στην Κύπρο και των αναμενόμενων ανοδικών πιέσεων στις τιμές των κρεάτων και των γαλακτοκομικών προϊόντων.

Ανάπτυξη στο 1%

Ενδεικτικές και οι εκτιμήσεις των οίκων αξιολόγησης για την ανάπτυξη της Ευρωζώνης. Κάτω από 1% θα είναι, σύμφωνα με τον Fitch Ratings, η ανάπτυξη της Ευρωζώνης το 2026 με βάση ένα δυσμενές σενάριο στο οποίο η σύγκρουση στο Ιράν θα συνεχιζόταν μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2026, ενώ από πλευράς του ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Standard and Poor's (S&P) Global Ratings, υποβάθμισε την πρόβλεψή του για την ανάπτυξη της Ευρωζώνης το 2026 στο 1%.

Είναι αποφασισμένη η ΕΚΤ, όπως αναφέρει η ίδια, να διασφαλίσει ότι ο πληθωρισμός θα σταθεροποιηθεί στον στόχο του 2% μεσοπρόθεσμα. Σημειώνει πως, ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή έχει αυξήσει σημαντικά την αβεβαιότητα που περιβάλλει τις προοπτικές, δημιουργώντας ανοδικούς κινδύνους για τον πληθωρισμό και καθοδικούς κινδύνους για την οικονομική ανάπτυξη. Θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στον βραχυπρόθεσμο πληθωρισμό μέσω των υψηλότερων τιμών της ενέργειας. Οι μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις του θα εξαρτηθούν τόσο από την ένταση και τη διάρκεια της σύρραξης όσο και από τον τρόπο με τον οποίο οι τιμές της ενέργειας θα επηρεάσουν τις τιμές καταναλωτή και την οικονομία.

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT
MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Freeze Drying

Κάπουλες βραδείας αποδέσμευσης

PHARMALEAD®
VITORGAN

Με «μοντέλο Συνεργατισμού» οι εξαγορές τραπεζών

cdbBank, Astrobank και RCBBank ακολούθησαν πάνω-κάτω τον δρόμο πώλησης που χάραξε η ΣΚΤ

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Το 2018 αν και η πώληση του Συνεργατισμού στην Ελληνική Τράπεζα ήταν μία αναγκαία συναλλαγή, το μοντέλο της πώλησής του έγινε θεσμός. Η διάσπαση μίας τράπεζας σε υγιή και κακά περιουσιακά στοιχεία, με τα υγιή να περνούν στον αγοραστή και τα κακά να παραμένουν στην εναπομείνασα οντότητα, ήταν μοντέ-

Μέχρι την ολοκλήρωση της συναλλαγής το δεύτερο εξάμηνο του 2026, δεδομένων των σχετικών εγκρίσεων, η λειτουργία της cdbbank συνεχίζεται κανονικά.

λο που έδειξε τον δρόμο σχεδόν σε όλες τις τράπεζες που έκαναν εξαγορές από το 2018 μέχρι και σήμερα. Τελευταία εξαγορά με αυτό το μοντέλο ήταν αυτή της Τράπεζας Κύπρου με τη cdbBank, ενώ τα προηγούμενα χρόνια έγιναν αντίστοιχες συναλλαγές με την Astrobank που πέρασαν τα υγιή των περιουσιακά στοιχεία στην Alpha Bank Κύπρου και της RCB Bank που πέρασαν τα υγιή περιουσιακά στοιχεία της στην Ελληνική Τράπεζα. Κάθε μία από τις παραπάνω τράπεζες είχαν διαφορετικό ύψος και δεδομένα στη συναλλαγή, όπως επίσης το τι «άφησαν πίσω».

Περνώντας από την πιο πρόσφατη στην παλαιότερη τέτοιου τύπου συναλλαγή, με διαχωρι-

Πέραν του σκέλους του διαχωρισμού των τραπεζών, της παύσης με το «DNA» που τις γνωρίζαμε και της μεταφοράς των καλών κομματιών τους στους αγοραστές, βάσει των συμφωνιών οι τράπεζες θα έπρεπε να «τρέξουν» λίγο πριν τη διάλυσή τους Σχέδια Εθελούσιας Αποχώρησης.

σμό των καλών στοιχείων και των κακών, ήταν όπως γράφτηκε πρώτα από την «Κ», αυτή της Τράπεζας Κύπρου με τη cdbBank. Η Τράπεζα Κύπρου απέκτησε χαρτοφυλάκιο εξυπηρετούμενων δανείων ύψους περίπου 150 εκατομμυρίων ευρώ και καταθέσεις ύψους 500 εκατομμυρίων ευρώ από τη cdbBank, ενώ αποφασίστηκε να παραμείνουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της στην οντότητα της cdbBank που πιθανώς θα παραδώσει στο επόμενο διάστημα την τραπεζική της άδεια. Αν και δεν γράφτηκε για το πόσα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θα παραμείνουν στην οντότητα της cdbBank, αποτελέσματα του 2022 ήθελαν να έχει 26%

μη εξυπηρετούμενα πάνω σε συνολικά ακαθάριστα δάνεια ύψους 250 εκατομμυρίων ευρώ. «Χοντρά-χοντρά», θα παραμείνουν δηλαδή στην εναπομείνασα οντότητα της cdbBank μη εξυπηρετούμενα περίπου 60 εκατομμυρίων ευρώ.

Astrobank, RCB, ΣΚΤ

Πριν από έναν χρόνο περίπου, η Alpha Bank Κύπρου μετατόπισε στην τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα του νησιού, αγοράζοντας με 205 εκατομμύρια ευρώ τα υγιή περιουσιακά στοιχεία της Astrobank. Εξαγόρασε το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της AstroBank, εκτός από προβληματικά δάνεια ύψους περίπου 15 εκατομμυρίων

ευρώ που δεν ήρθαν στην κυριότητα της Alpha Bank Κύπρου. Η Astrobank παρέδωσε την τραπεζική της άδεια και πλέον λειτουργεί η εναπομείνασα οντότητα με μερικούς υπαλλήλους που διαχειρίζονται τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία που «έμειναν πίσω» από τη συναλλαγή.

Ο πόλεμος που ξεκίνησε η Ρωσία στην Ουκρανία και οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν το 2022 δεν άφησαν ανεπηρέαστη τη μέχρι τότε τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα της Κύπρου. Στα τέλη Μάρτη 2022 λήφθηκε η απόφαση να μετασχηματιστεί η τράπεζα σε μια εποπτευόμενη εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (asset management company). Η RCB Bank δεν ει-

χε μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ενώ εξυπηρετούμενα δάνεια 556 εκατομμυρίων ευρώ πωλήθηκαν στην Ελληνική Τράπεζα.

Ο Συνεργατισμός έδωσε όλα τα καλά του στοιχεία στην Ελληνική Τράπεζα, ενώ τα μη εξυπηρετούμενα του δημιούργησαν τη γνωστή σε όλους μας οντότητα, την ΚΕΔΙΠΕΣ. Σημειώνεται πως, στο πλαίσιο της αποπληρωμής της κρατικής βοήθειας προς την πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα, η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει επιτρέψει στο κράτος περίπου 1,8 δισεκατομμύρια ευρώ.

Και VRS στη συμφωνία

Πέραν του σκέλους του διαχωρισμού των τραπεζών, της παύσης με το «DNA» που τις γνωρίζαμε και της μεταφοράς των καλών κομματιών τους στους αγοραστές, βάσει των συμφωνιών οι τράπεζες θα έπρεπε να «τρέξουν» λίγο πριν τη διάλυσή τους Σχέδια Εθελούσιας Αποχώρησης (VRS). Στην περίπτωση του Συνεργατισμού έγινε αυτό το μοντέλο, στην RCB δεν έγινε έτσι ακριβώς, στην Astrobank προχώρησε η διοίκηση σε VRS λίγο πριν τη συναλλαγή, ενώ ερωτηματικά υπάρχουν ακόμα για τη συναλλαγή Τράπεζας Κύπρου και cdbBank. «Ακούγεται» ότι είναι ψηλά στο υπογραφέν συμβόλαιο να προχωρήσει η cdbBank σε Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης πριν μεταφερθούν τα υγιή περιουσιακά στοιχεία της στην Τράπεζα Κύπρου, ωστόσο επίσημη πληροφόρηση επί τούτου δεν υπάρχει. Οι υπάλληλοι της cdbBank είναι γύρω στους 140.

Έπεσαν οι υπογραφές

Σε ανακοίνωση της Τράπεζας

Κύπρου τη Δευτέρα, αναφέρεται ότι η τράπεζα κατέληξε σε συμφωνία με τη cdbbank σχετικά με τους οικονομικούς και νομικούς όρους για την απόκτηση χαρτοφυλακίου εξυπηρετούμενων δανείων και καταθέσεων και ορισμένων άλλων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της cdbbank, σε τιμή κοντά στην ονομαστική αξία. Μετά τις συνέργειες, η συναλλαγή αναμένεται να έχει μέτρια θετική επίδραση στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Συγκροτήματος, με περιορισμένη επίδραση στα κεφάλαια ύψους περίπου 35 μ.β. «Η συναλλαγή υποστηρίζει τη στρατηγική του Συγκροτήματος για μεσοπρόθεσμη αύξηση του χαρτοφυλακίου εξυπηρετούμενων δανείων και καταθέσεων», σημειώνεται.

Από την πλευρά της, η cdbbank αναφέρει σε ανακοίνωσή της, ότι η συμφωνία αποτελεί «το αποτέλεσμα υπεύθυνης και μεθοδικής διαχείρισης, με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της cdbbank και τη μετάβαση των σχετικών εργασιών της σε ένα ισχυρότερο και ευρύτερο κεφαλαιοποιημένο τραπεζικό σχήμα». Η τράπεζα σημείωσε ότι, η cdbbank αποτέλεσε τα τελευταία τρία χρόνια αντικείμενο ενδιαφέροντος από περισσότερα του ενός τραπεζικά και επενδυτικά σχήματα, στο πλαίσιο της στρατηγικής της αξιολόγησης εναλλακτικών επιλογών. Όπως αναφέρει η τράπεζα, μέχρι την ολοκλήρωση της συναλλαγής το δεύτερο εξάμηνο του 2026, δεδομένων των σχετικών εγκρίσεων, η λειτουργία της cdbbank συνεχίζεται κανονικά.

Το UNIC Athens ως γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ

Με έμφαση την εκπαίδευση, την έρευνα, την καινοτομία, την τεχνητή νοημοσύνη, τα δεδομένα και τα πεδία υψηλής αξίας

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Τη σημασία της νέας στρατηγικής συνεργασίας των Πανεπιστημίων Purdue - Λευκωσίας & UNIC Athens αναλύει στην «Κ» ο CEO του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Αντώνης Πολεμίτης. Αναφορικά με τα οφέλη που θα προκύψουν για τους φοιτητές, ο κ. Πολεμίτης επισημαίνει ότι θα αποκτήσουν πρόσβαση σε διεθνώς διασυνδεδεμένα προγράμματα σε συνεργασία με ένα κορυφαίο αμερικανικό ερευνητικό πανεπιστήμιο.

- Μιλήστε μας για τη στρατηγική συνεργασία του UNIC Athens με το Purdue. Ποιοι είναι οι στόχοι σας και πού θα επικεντρωθεί αυτή η σύμπραξη;

«Η συνεργασία έχει τρεις σφαιρές πυλώνες. Πρόκειται για κοινά μεταπτυχιακά και προγράμματα εκπαίδευσης στελεχών (executive education), συντονισμένη ερευνητική και καινοτομική δραστηριότητα γύρω από το UNIC Evolve, με έμφαση στην τεχνητή νοημοσύνη (AI) για τη διάρκεια υγιούς ζωής (healthspan), τη μακροβιότητα (longevity) και τη βιοάμυνα (biodefense), και τη δημιουργία Περιφερειακού Γραφείου του Purdue στην πανεπιστημιούπολη του The Ellinikon.

Στρατηγικά, ο στόχος είναι να δημιουργηθεί μια ουσιαστική γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ στην προηγμένη εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, με ιδιαίτερη έμφαση στην τεχνητή νοημοσύνη, τα δεδομένα και τα πεδία υψηλής επιστημονικής και τεχνολογικής αξίας.

-Ποια πεδία αιχμής θα περιλαμβάνει η συνεργασία και ποια θα είναι τα οφέλη για τους φοιτητές;

«Τα πεδία έχουν ήδη ανακοινωθεί και περιλαμβάνουν, μετα-

ξύ άλλων, την υγεία ακριβείας (precision health) και την εξατομικευμένη ιατρική και φαρμακευτική, την αλληλούχηση νέας γενιάς (next-generation sequencing) και τις επιστήμες ζωής και υγείας, τη ρομποτική και την τεχνητή νοημοσύνη με εφαρμογές στη διάρκεια υγιούς ζωής, τη μακροβιότητα και τη βιοάμυνα, τη γεωργική και βιοϊατρική μηχανική (agricultural and biomedicalengineering), τα ψηφιακά δίδυμα (digital twins) και την υπολογιστική ρευστοδυναμική (computational fluidodynamics), καθώς και την αναλυτική χημεία.

Για τους φοιτητές, αυτό ση-

Με τη συνεργασία των Πανεπιστημίων Purdue - Λευκωσίας & UNIC Athens αναμένεται να προσελκύσει η χώρα ερευνητές, νέους επιστήμονες και διεθνείς συνεργασίες υψηλού επιπέδου.

μαίνει πρόσβαση σε διεθνώς διασυνδεδεμένα προγράμματα σε συνεργασία με ένα κορυφαίο αμερικανικό ερευνητικό πανεπιστήμιο. Σημαίνει επίσης συμμετοχή σε ένα περιβάλλον όπου η διδασκαλία, η έρευνα και η καινοτομία αναπτύσσονται μαζί, μέσα στο οικοσύστημα του UNIC Athens και του The Ellinikon. Το γεγονός ότι η Σχολή Μηχανικών του Purdue κατατάσσεται, σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες κατατάξεις, στο No. 5 στις ΗΠΑ στο graduate engineering, προσδίδει πρόσθετο ακαδημαϊκό βάρος και διεθνή εμβέλεια σε αυτή τη συνεργασία.

Το 2028-2029 τοποθετείται χρονικά η λειτουργία του Περιφερειακού Γραφείου του Purdue στην πανεπιστημιούπολη του UNIC Athens στο The Ellinikon.

-Ποια θα είναι τα κριτήρια επιλογής φοιτητών; Προγραμματίζετε να ανακοινώσετε οποιεσδήποτε υποτροφίες;

«Τα ειδικότερα κριτήρια επιλογής, η διαδικασία εισαγωγής και τυχόν υποτροφίες θα ανακοινωθούν ανά κοινό πρόγραμμα, καθώς εξαρτώνται από το αντίκειμενο, τα προαπαιτούμενα, τη χωρητικότητα και την ακαδημαϊκή δομή κάθε μεταπτυχιακού. **-Ποια είναι τα πρώτα ερευνητικά projects που αναμένεται να ξεκινήσουν;** **-Δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί τα πρώτα συγκεκριμένα κοινά ερευνητικά έργα, έχει όμως**

αποσαφηνιστεί το θεματικό τους πεδίο. Αυτό περιλαμβάνει συντονισμένες δράσεις στα επιστημονικά πεδία που προανέφερα, σε σύνδεση με το UNIC Evolve, με έμφαση στην τεχνητή νοημοσύνη για τη διάρκεια υγιούς ζωής, τη μακροβιότητα και τη βιοάμυνα, και σε συνάφεια με τις προτεραιότητες του One Health και του Purdue Computes.

Κεντρικός άξονας αυτών των δράσεων είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης πάνω σε δεδομένα πραγματικού κόσμου (real-world data), για την κατανόηση, την πρόβλεψη και τη βελτιστο-

ποίηση παραγόντων που επηρεάζουν την ανθρώπινη υγεία και ανθεκτικότητα.

Ενδεικτικά, ως ώριμες βάσεις πάνω στις οποίες μπορούν να χτιστούν πιλοτικές συνέργειες, υπάρχουν ήδη πρόσφατες ερευνητικές δραστηριότητες του UNIC σε πλήρη αντιστοιχισμό με τα πεδία της συνεργασίας. Για παράδειγμα, η μελέτη του καθηγητή Δημήτρη Δρικάκη και της ομάδας του για το πώς η μεγάλος κλίμακας αστική φύτευση επηρεάζει τη ροή του αέρα και τη θερμική μεταφορά στην Αθήνα, με αναφορά και στο μικρόκlima του TheEllinikon, η συμμετοχή της Ιατρικής Σχολής του UNIC σε ερευνητικά έργα περιβαλλοντικής υγείας σε συνεργασία με το Harvard, η δημοσίευση για το μικροβίωμα του εντέρου και το γλοιοβλάστωμα, καθώς και η μεγάλη ανασκόπηση που χαρτογραφεί παθογόνους παράγοντες και νοσήματα που μεταδίδονται με κρότνες στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του One Health, της βιοάμυνας και της επιδημιολογικής χαρτογράφησης κινδύνων.

-Γιατί επιλέχθηκε το The Ellinikon ως βάση του Περιφερειακού Γραφείου του Purdue στην πανεπιστημιούπολη του UNIC Athens. Πότε αναμένεται να λειτουργήσει το γραφείο;

«Το The Ellinikon επελέγη επειδή αποτελεί το μεγαλύτερο έργο αστικής ανάπτυξης στην Ευρώπη και επειδή σχεδιάζεται ως κόμβος έξυπνης πόλης (smart city hub), με προηγμένες υποδομές, τεχνολογία και έμφαση στην ποιότητα ζωής.

Από την πλευρά του Purdue, έχει ήδη ειπωθεί δημόσια ότι η παρουσία εκεί θα επιτρέψει ουσιαστική συνεργασία με τη βιομηχανία και το ευρύτερο οικοσύστημα καινοτομίας στην Ελλάδα και την περιοχή. Από την πλευρά του

UNIC Athens, το The Ellinikon είναι ιδανικό για την ανάπτυξη του πανεπιστημίου συνολικά, καθώς συνδυάζει εκπαίδευση, έρευνα, επιχειρηματικότητα, κατοικία και καθημερινή ζωή σε ένα ενιαίο περιβάλλον. Παράλληλα, αποτελεί ιδανική βάση και για το UNIC Evolve, ακριβώς επειδή επιτρέπει τη σύνδεση της τεχνητής νοημοσύνης και των δεδομένων πραγματικού κόσμου με εφαρμογές στην υγεία, τη μακροβιότητα και τη βιοάμυνα.

Ως προς τον χρόνο λειτουργίας του Περιφερειακού Γραφείου του Purdue στην πανεπιστημιούπολη του UNIC Athens στο The Ellinikon, δεδομένου ότι η Φάση 2 του campus του UNIC Athens εντός του τοποθετείται χρονικά στο 2028-2029, αυτή είναι και η εύλογη χρονική αναφορά για τη φυσική του εγκατάσταση, χωρίς όμως να υπάρχει μέχρι στιγμής επίσημη δημόσια ημερομηνία λειτουργίας.

- Αναμένετε ότι η εν λόγω συνεργασία θα συμβάλει στην προσέλκυση επιστημόνων στη χώρα μας;

«Ναι, και μάλιστα σε περισσότερα από ένα επίπεδα. Πρώτον, επειδή συνδέει την Ελλάδα και την Κύπρο με ένα κορυφαίο αμερικανικό ερευνητικό πανεπιστήμιο σε τομείς αιχμής. Δεύτερον, επειδή το The Ellinikon δημιουργεί ένα περιβάλλον που συνδυάζει έρευνα, ποιότητα ζωής και πρόσβαση σε ένα αναδυόμενο οικοσύστημα καινοτομίας. Τρίτον, επειδή η ίδια η συνεργασία περιλαμβάνει συντονισμένη έρευνα, συνεργασία μελών ΔΕΠ και φοιτητών, καθώς και φυσική παρουσία του Purdue στην Αθήνα. Όλα αυτά αυξάνουν ουσιαστικά τις πιθανότητες να προσελκύσει η χώρα ερευνητές, νέους επιστήμονες και διεθνείς συνεργασίες υψηλού επιπέδου.

Σε ισχύ από τον Απρίλιο ο νέος κατώτατος μισθός στα 920 ευρώ

Αυξήθηκε κατά 40 ευρώ – Τι θα δουν στην τσέπη τους οι εργαζόμενοι

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Από την 1η Απριλίου τίθεται σε ισχύ ο νέος κατώτατος μισθός στα 920 ευρώ μεικτά, αυξημένος κατά 40 ευρώ ή 4,55%, σε μια παρέμβαση που αφορά περίπου 700.000 εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα και επηρεάζει συνολικά το μισθολογικό τοπίο της χώρας. Σε σύγκριση με το 2019 η αύξηση είναι σωρευτικά 270 ευρώ τον μήνα ή 3.780 ευρώ ετησίως (+41,54%), με την υπουργό Εργασίας Νίκη Κεραμέως να κάνει λόγο για «τέσσερις έως έξι επιπλέον μισθούς τον χρόνο» και για ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος εντός των αντοχών της οικονομίας. Βέβαια, σε ένα περιβάλλον υψηλού ενεργειακού κόστους, πληθωριστικών πιέσεων και γεωπολιτικής αβεβαιότητας λόγω της κρίσης στη Μέση Ανατολή, το βάρος κατανέμεται άνισα: οι επιχειρήσεις επιωμίζονται το μεγαλύτερο κόστος, ενώ το κράτος ενισχύει άμεσα τα έσοδά του μέσω εισφορών και φόρων. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, όπως φαίνεται και από τις πρώτες αντιδράσεις των φορέων, ότι εντείνονται οι ανησυχίες και τα αιτήματα για μείωση εισφορών και φορολογικών βαρών.

Τα «κέρδη» του κράτους

Το κρίσιμο ερώτημα για τους εργαζομένους είναι τι φτάνει τελικά «στην τσέπη». Με βάση τα αναλυτικά παραδείγματα μισθοδοσίας που παρουσιάζει η «Κ», εργαζόμενος χωρίς προϋπηρεσία θα δει καθαρή αύξηση περίπου 27,7 ευρώ, ενώ το συνολικό κό-

Οι εργαζόμενοι τονίζουν ότι η αύξηση είναι θετική εξέλιξη, ωστόσο είναι ανεπαρκής για να αντισταθμίσει τις απώλειες των εισοδημάτων από την ακρίβεια.

στος για την επιχείρηση αυξάνεται κατά 48,7 ευρώ. Δηλαδή, σημαντικό μέρος της αύξησης κατευθύνεται σε εισφορές και φόρους. Αντιστοίχως, για έναν εργαζόμενο με μία τριετία, η καθαρή αύξηση φτάνει τα 30 ευρώ και με τρεις τριετίες περίπου τα 35 ευρώ, ενώ το κόστος για τον εργοδότη ξεπερνάει τα 60 ευρώ (58,5 και 63,3 ευρώ αντιστοίχως). Όσο για το Δημόσιο, αποδεικνύεται ο μεγαλύτερος κερδισμένος, καθώς από τα 40 ευρώ αύξησης «κερδίζει» τα 21, που κατευθύνονται σε εισφορές και φόρους (5,3 ευρώ εισφορές εργαζομένου, 8,72 εισφορές εργοδότη και 6,93 ευρώ φόρος). Στην περίπτωση δε του εργαζομένου με τρεις τριετίες, από τα 52 ευρώ της αύξησης στο Δημόσιο κατευθύνονται 28,2 ευρώ.

Η εικόνα διαφοροποιείται ανά ηλικία. Για εργαζόμενο κάτω των 25 ετών οι καθαρές αποδοχές δι-αμορφώνονται στα 797 ευρώ, με μηνιαία αύξηση 54 ευρώ λόγω των πρόσφατων φορολογικών

παρεμβάσεων. Στην ηλικιακή ομάδα 26-30 ετών, τα καθαρά φτάνουν στα 781 ευρώ, με αύξηση 38 ευρώ. Για εργαζομένους άνω των 30 ετών, η αύξηση κυμαίνεται περίπου στα 29-35 ευρώ καθαρά, ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση.

Αναλυτικά, σημαντική είναι η ενίσχυση για τους εργαζομένους ηλικίας έως 25 ετών, καθώς από την 1η Απριλίου η 8ωρη απασχόληση θα μειώνεται με 797 ευρώ καθαρά έναντι 762 ευρώ που καταβάλλονταν μέχρι σήμερα, καθώς δεν επιβάλλεται καθόλου παρακράτηση φόρου. Στους εργαζομένους ηλικίας 26 έως 30 ετών ισχύουν ευνοϊκότεροι συντελεστές φορολογίας σε σχέση με τους άνω των 30 ετών, με αποτέλεσμα ο νέος κατώτατος μισθός, μετά τον υπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών και της παρακράτησης φόρου, να διαμορφώνεται στα 781 ευρώ αντί για 749 ευρώ που δίδονταν σήμερα.

Τέλος, η πολυπληθέστερη

ομάδα μισθωτών που αμειβό-νται με τον κατώτατο μισθό είναι αυτή των ατόμων ηλικίας άνω των 30 ετών, με τον κατώτατο μισθό να διαμορφώνεται στα 772 ευρώ καθαρά, αντί για 744 ευρώ που δίδονταν σήμερα.

Σημαντικό είναι ότι η αύξηση συμπαρασύρει και μια σειρά από επιδόματα, αλλά και τους μισθούς στο Δημόσιο. Έτσι, για παράδειγμα, το επίδομα ανεργίας, το οποίο αυξάνεται αναλογικά, καθώς υπολογίζεται ως ποσοστό του κατώτατου μισθού, ενισχύεται στα 540 ευρώ (από 509) σε μια περίοδο αυξημένου κόστους ζωής. Παράλληλα, αυξάνονται παροχές που συνδέονται με το ημερομίσθιο, όπως το επίδομα μαθητείας και ειδικών επαγγελματιών.

Το Δώρο του Πάσχα

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στο Δώρο του Πάσχα. Όπως ξεκαθάρισε το υπουργείο Εργασίας, παρότι θα καταβληθεί τον Απρίλιο, θα υπολογιστεί με βάση τις αποδοχές της 28ης Μαρτίου 2026, δηλαδή με τον παλιό κατώτατο μισθό των 880 ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι δεν θα δουν άμεσα την αύξηση στο συγκεκριμένο επίδομα.

Η απόφαση της κυβέρνησης για αυξήσεις στον κατώτατο μισθό της τάξης του 4,55%, στηρίχθηκε, σύμφωνα με την υπουργό Εργασίας Νίκη Κεραμέως, στα θετικά μακροοικονομικά στοιχεία –ανάπτυξη ΑΕΠ 2,1%, αύξηση επενδύσεων και μείωση ανεργίας στο 7,7%–, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και τις δυνατότητες της οικονομίας.

Περαιτέρω μείωση μη μισθολογικού κόστους ζητούν οι επιχειρήσεις

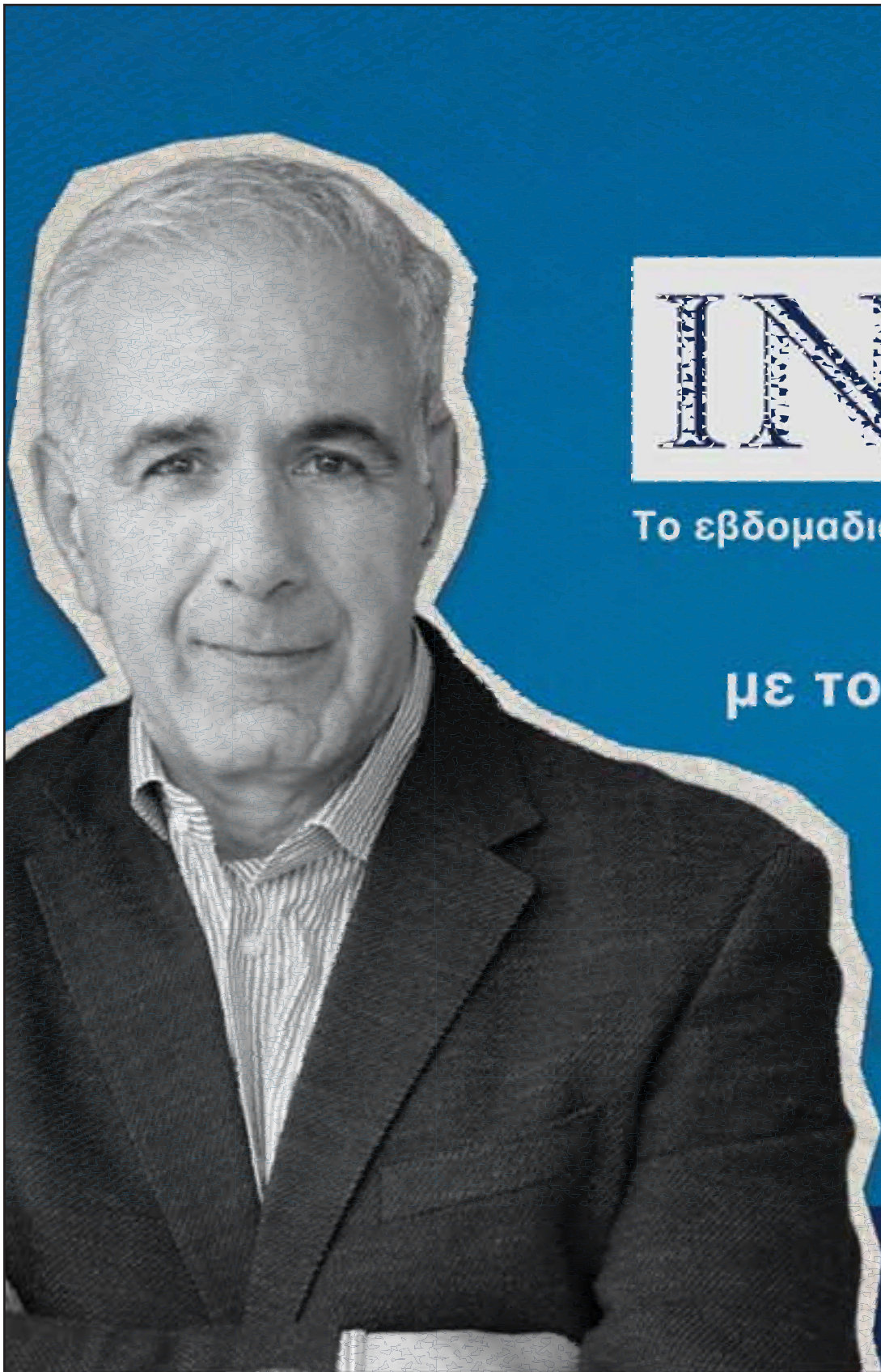
Με ανάμεικτα συναισθήματα υποδέχθηκαν εργαζόμενοι και εκπρόσωποι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τις χθεσινές ανακοινώσεις της κυβέρνησης για την αύξηση του κατώτατου μισθού στα 920 ευρώ από την 1η Απριλίου. Οι εργαζόμενοι τονίζουν μεν ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού είναι θετική εξέλιξη, ωστόσο είναι ανεπαρκής να αντισταθμίσει τις απώλειες των εισοδημάτων από την ακρίβεια. Οι δε εργοδοτικές οργανώσεις των μικρομεσαίων επισημαίνουν την ανάγκη να στηριχθούν οι επιχειρήσεις με μέτρα, έτσι ώστε να αντισταθμιστεί το κόστος λειτουργίας τους από την αύξηση των μισθών. Αμφότεροι, τέλος, επισημαίνουν την ανάγκη ο καθορισμός του κατώτατου μισθού να προκύπτει από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και όχι μέσω επιβολής από την κυβέρνηση.

«Την ώρα που οι εργαζόμενοι συνεχίζουν να βρίσκονται αντιμέτωποι με την ακρίβεια και το αυξημένο κόστος διαβίωσης, η κυβέρνηση ανακοίνωσε αύξηση μόλις 40 ευρώ στον κατώτατο μισθό. Η ΓΣΕΕ επισημαίνει ότι μια τέτοια περιορισμένη αύξηση δεν μπορεί να αντισταθμίσει την υποχώρηση της πραγματικής αγοραστικής δύναμης, καθώς οι συνεχείς ανατιμήσεις σε βασικά αγαθά, ενέργεια και στέγαση εξακολουθούν να πιέζουν σοβαρά τα εισοδήματα των εργαζομένων», αναφέρει σε ανακοίνωσή της η ΓΣΕΕ, προσθέτοντας ότι η εκτίμηση του Ινστιτούτου Εργασίας της για το 2026 προσδιορίζει τον μηνιαίο ακαθάριστο κατώτατο μισθό αξιοπρεπούς διαβίωσης στα 1.052 ευρώ μεικτά. Η Συνομοσπονδία Ελλάς τονίζει για ακόμη μια φορά ότι ο καθορισμός του κατώτατου μισθού μέσω μονομερών κυβερνητικών

αποφάσεων, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, δεν πρέπει να συνεχιστεί.

«Θετικό και αναγκαίο μέτρο» χαρακτηρίζει την αύξηση η Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ). Ωστόσο, υποστηρίζει ότι «στο σημερινό περιβάλλον αυξημένης αβεβαιότητας, λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων, καθίσταται αναγκαία η μείωση των φορολογικών και άλλων βαρών, η κατάργηση της τεκμαρτής φορολόγησης, αλλά και όποιων κεφαλικών φόρων είναι σε ισχύ, ο αποτελεσματικός έλεγχος των τιμών, αλλά και ουσιαστικές παρεμβάσεις για τη συγκράτηση των τιμών καυσίμων και ενέργειας». Παράλληλα, η ΓΣΕΒΕΕ επαναλαμβάνει τη σταθερή της θέση ότι ο καθορισμός του κατώτατου μισθού θα πρέπει να επανέλθει στο πεδίο της ελεύθερης συλλογικής διαπραγματεύσεως μέσω της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.

«Η κυβερνητική απόφαση για αύξηση του κατώτατου μισθού στα 920 ευρώ κινείται στη σωστή κατεύθυνση, καθώς καλύπτει πραγματικές ανάγκες των εργαζομένων και μέρος της αναμένεται να κατευθυνθεί στην εγχώρια κατανάλωση. Για την αντιστάθμιση όμως της νέας επιβάρυνσης σε μια δύσκολη όπως εξελίσσεται χρονιά, οι επιχειρήσεις αναμένουν ρυθμίσεις για περαιτέρω μείωση του μη μισθολογικού κόστους, ελαφρύνσεις φορολογικών και ασφαλιστικών βαρών, αλλά και αποσύνδεση του εμπορίου, του πλέον διασυνδεδεμένου με τη φορολογική διοίκηση κλάδου, από τον τεκμαρτό τρόπο φορολόγησης», δήλωσε ο πρόεδρος της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ) Σταύρος Καφούνης.

The INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο

Μειώθηκαν οι νέες οφειλές προς τον ΕΦΚΑ το δ' τρίμηνο του 2025

Ανήλθαν σε μόλις 185 εκατ. – Ανεξέλεγκτη αύξηση προσαυξήσεων παλαιών χρεών

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Συγκράτηση των νέων οφειλών προς τον ΕΦΚΑ σε χαμηλά επίπεδα, αλλά και μια δυναμική του συνολικού χρέους, που λόγω των παλαιών οφειλών και των πρόσθετων τελών αυξάνεται με ανεξέλεγκτο ρυθμό, δείχνει η νέα έκθεση του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ) για το τελευταίο τρίμηνο του 2025. Συνολικά, μέσα σε ένα τρίμηνο (Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2025), οι ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τα ασφαλιστικά ταμεία αυξήθηκαν κατά 633 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, η ανάλυση των στοιχείων του ΚΕΑΟ αποκαλύπτει μια πιο σύνθετη εικόνα: οι νέες οφειλές περιορίστηκαν μόλις στα 185 εκατ. ευρώ, γεγονός που δείχνει ότι η διόγκωση των χρεών προέρχεται κυρίως από προσαυξήσεις και πρόσθετα τέλη και όχι από νέα «γενιά» οφειλετών.

Συγκεκριμένα, το συνολικό ύψος των χρεών προς τον ΕΦΚΑ ανήλθε στα 51,3 δισ. ευρώ, από 50,8 δισ. ευρώ το τρίτο τρίμηνο του ίδιου έτους. Από την αύξηση των 633 εκατ. ευρώ, τα 447,9 εκατ. ευρώ προέρχονται από πρόσθετα τέλη, επιβεβαιώνοντας ότι η επιβάρυνση των παλαιών οφειλών εξακολουθεί να «φουσκώνει» το συνολικό ποσό. Την ίδια στιγμή, ένα σημαντικό μέρος του χρέους – περίπου 10,5 δισ. ευρώ – χαρακτηρίζεται ανεπίδεκτο είσπραξης. Πρόκειται για οφειλές από πτωχευμένες επιχειρήσεις, εταιρείες σε εκκαθάριση, εργοδότες που δεν υπέβαλαν ποτέ δηλώσεις ή ακόμη και ασφαλισμένους που έχουν αποβιώσει. Έτσι, το πραγματικό ποσό που θεωρητικά μπορεί να ανακτηθεί περιορίζεται στα 40,8 δισ. ευρώ, με τις προσδοκίες ωστόσο να παραμένουν χαμηλές. Από την ανάλυση προκύπτει επίσης ότι από τις οφειλές ύψους 51,3 δισ. ευρώ, το 36,49% (ποσό 18,7 δισ. ευρώ) του συνολικού χρέους δημιουργήθηκε από οφειλέτες που ξεκίνησαν να δημιουργούν οφειλές για πρώτη φορά από το 2010 και μετά, ενώ το 63,51% (ποσό 32,6 εκατ. ευρώ) δημιουργήθηκε από οφειλέτες που ξεκίνησαν να δημιουργούν οφειλές για πρώτη φορά το 2009 ή παλαιότερα.

Η εικόνα αυτή ενισχύει τα αιτήματα της αγοράς για νέα, ευνοϊκότερη ρύθμιση οφειλών. Επαγγελματικοί φορείς και επι-

Η μικρή αύξηση των νέων χρεών προς τον ΕΦΚΑ ενισχύει τα αιτήματα της αγοράς για νέα ευνοϊκότερη ρύθμιση οφειλών, με πολλές δόσεις, ακόμη και πάνω από 120.

Σημαντικό τμήμα του χρέους προς τον ασφαλιστικό φορέα, που φτάνει τα 10,5 δισ. ευρώ, χαρακτηρίζεται ανεπίδεκτο είσπραξης.

χειρήσεις υποστηρίζουν ότι οι υφιστάμενες επιλογές – η πάγια ρύθμιση έως 24 δόσεων και ο εξωδικαστικός μηχανισμός που μπορεί να φτάσει έως και τις 400 δόσεις για πολύ μεγάλα χρέη – δεν επαρκούν για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα σε μαζική κλίμακα. Ζητούν μια νέα, γενναία ρύθμιση οφειλών με πολλές δόσεις, ακόμη και πάνω από 120, όμως παρά τις πιέσεις η κυβέρνηση αποφεύγει να ανοίξει τη συζήτηση, ιδίως εν μέσω της γεωπολιτικής ρευστότητας, αλλά και ενόψει της επερχόμενης προεκλογικής περιόδου, καθώς έχει παρατηρηθεί ότι σε κάθε προεκλογική χρονιά αποφασίζεται μια νέα – κάθε φορά «τελευταία» – ρύθμιση οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία και την εφορία.

Το ζήτημα, ωστόσο, παρα-

μένει ψηλά στην ατζέντα, τόσο λόγω της κοινωνικής διάστασης των χρεών όσο και λόγω της αναμονής για τον διαγωνισμό που αφορά την εμπλοκή ιδιωτών στη διαδικασία είσπραξης, μια εξέλιξη που εφόσον δρομολογηθεί αναμένεται να αλλάξει τα δεδομένα στον τρόπο διαχείρισης των οφειλών. Για την ώρα, πάντως, παρατηρείται καθυστέρηση στη διαδικασία προκήρυξης του διαγωνισμού.

Στο πεδίο των ρυθμίσεων που ήδη «τρέχουν», τα στοιχεία της έκθεσης δείχνουν μεικτή εικόνα. Στο τέλος Δεκεμβρίου 2025 οι ενεργές ρυθμίσεις ανέρχονταν σε 282.377, με το συνολικό ρυθμιζόμενο ποσό να φτάνει τα 4,86 δισ. ευρώ. Παράλληλα, οι ολοκληρωμένες ρυθμίσεις ανέρχονται σε 825.897 για οφειλές ύψους 4,17 δισ. ευρώ. Συνολικά, από την έναρξη λειτουργίας του ΚΕΑΟ το 2013 έως σήμερα έχουν εισπραχθεί περίπου 15 δισ. ευρώ μέσω ρυθμίσεων και αναγκαστικών μέτρων. Το μεγαλύτερο ποσοστό, 58,57%, των συνολικών εισπράξεων προέρχεται από οφειλές που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς ρύθμισης, ενώ το 41,43% εισπράχθηκε από καταβολές εκτός ρυθμίσεων.

Η ανάλυση της κατανομής των οφειλών αποκαλύπτει ότι

το πρόβλημα είναι ευρύ αλλά και έντονα άνισο. Περίπου επτά στους δέκα οφειλέτες (1.441.358 άτομα) έχουν χρέη έως 15.000 ευρώ, ενώ σχεδόν εννέα στους δέκα (1.804.633 οφειλέτες) οφείλουν έως 30.000 ευρώ. Αντιθέτως, ένα πολύ μικρό ποσοστό οφειλετών συγκεντρώνει δυσανάλογα μεγάλο μέρος του χρέους: μόλις 2.961 οφειλέτες με οφειλές άνω του ενός εκατ. ευρώ κατέχουν το 25% του συνολικού χρέους, δηλαδή περίπου 12,6 δισ. ευρώ. Αντιστοίχως, 4.220 οφειλέτες με χρέη από 500.000 έως 1 εκατ. ευρώ συγκεντρώνουν 2,9 δισ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 5,6% του συνόλου. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι, παρά τη μεγάλη διασπορά μικρών οφειλών, η ουσιαστική πρόκληση για το σύστημα είσπραξης παραμένει η διαχείριση των μεγάλων και πολύ μεγάλων χρεών.

Στο μεταξύ, το ΚΕΑΟ εντείνει τα μέτρα πίεσης προς τους οφειλέτες. Κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2025 εστάλσαν 59.724 ατομικές ειδοποιήσεις, με τις οποίες καλούνται οι οφειλέτες να ρυθμίσουν ή να εξοφλήσουν τα χρέη τους εντός 20 ημερών, διαφορετικά ενεργοποιούνται διαδικασίες αναγκαστικής είσπραξης.

Με το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ε.Ε. Ελλάδα και Βουλγαρία

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Στο 68% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώθηκε το 2025 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ελλάδα (προσαρμοσμένο σε όρους αγοραστικής δύναμης), καταγράφοντας μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το 2024. Με την επίδοση αυτή η Ελλάδα κατατάσσεται, δυστυχώς, μαζί με τη Βουλγαρία στην τελευταία πλέον θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. Μάλιστα, η Βουλγαρία, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Eurostat, βελτίωσε τη θέση της σε σύγκριση με το 2024, όταν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη γείτονα ήταν στο 66% του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ενώ η Λετονία, που το 2024 βρισκόταν στην προτελευταία θέση, κάτω από την Ελλάδα, το 2025 ξεπέρασε τη χώρα μας με ΑΕΠ στο 71% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Το χάσμα μεγαλώνει

Σε απόλυτα μεγέθη, το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ελλάδα – προσαρμοσμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης – διαμορφώθηκε το 2025 σε 28.500 ευρώ από 27.400 ευρώ το 2024, με το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ε.Ε. να διαμορφώνεται το 2025 σε 41.600 ευρώ από 39.900 ευρώ το 2024. Με άλλα λόγια, αν και σε απόλυτα μεγέθη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ελλάδα αυξήθηκε το 2025 σε σύγκριση με το 2024, η απόσταση από την Ε.Ε. μεγάλωσε, λόγω μεγαλύτερης ενίσχυσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ένωση και κυρίως λόγω του υψηλότερου συγκριτικά επιπέδου τιμών αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα, που καταλαίγει τελικά σε μειωμένη αγοραστική δύναμη.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ελλάδα δεν βρέθηκε ποτέ πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ωστόσο, τη δεκαετία πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, βρισκόταν πολύ κοντά

σε αυτόν, με πλέον «καλύτερη» χρονιά το 2006, όταν είχε διαμορφωθεί στο 96% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Το 2010 υποχώρησε στο 84% και το 2015 έπεσε κάτω από το 70%, χωρίς να περάσει το φράγμα αυτό ποτέ ξανά από το 2014 μέχρι και το 2025.

Κάτι που έρχεται να επιβεβαιώσει τέσσερα πράγματα: πρώτον, το βάθος και την ένταση της οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας, δεύτερον, τη μη επίτευξη ακόμη της επιθυμητής συγκλίσης, τρίτον, την επίδραση των διαδοχικών κρίσεων από το 2020, τόσο ως προς τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ όσο και ως προς τον ρυθμό αύξησης των τιμών και, τέλος, την ανάπτυξη – ενώ η Ελλάδα βρισκόταν σε κρίση – των χωρών που εντάχθηκαν στην

Η Λετονία, που το 2024 βρισκόταν στην προτελευταία θέση, ξεπέρασε τη χώρα μας το 2025.

Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις χώρες της Βαλτικής, αλλά πλέον και τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Υψηλή φοροδιαφυγή

Από την άλλη, πάντως, στην Ελλάδα δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ο παράγοντας της απόκρυψης εισοδημάτων, αν και τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει σημαντικός περιορισμός της φοροδιαφυγής.

Οι χώρες με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης ήταν το 2025 το Λουξεμβούργο (139% πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε.), η Ιρλανδία (137%) και η Ολλανδία (134%).

Εύσημα για τη βελτίωση, «καμπανάκι» για τις συνέπειες του πολέμου από το ΔΝΤ

Της **ΘΕΛΜΑΣ ΧΑΤΖΗΘΑΝΑΣΙΟΥ**

Εύσημα για την ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας και τη βελτίωση της δημοσιονομικής εικόνας έδωσε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, προειδοποιώντας όμως για επιβράδυνση της ανάπτυξης και κινδύνους, κυρίως από το εξωτερικό περιβάλλον, για το μεσο-πρόθεσμο μέλλον της. Η έκθεση αξιολόγησε στο πλαίσιο του άρθρου IV που παρουσιάστηκε αυτή την εβδομάδα έκανε λόγο για το ενδεχόμενο επενδυτικού κενού μετά το τέλος του Ταμείου Ανάκαμψης, ενώ έδωσε έμφαση στη στεγαστική πολιτική για τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης.

Ειδικότερα, το ΔΝΤ προβλέπει ρυθμό ανάπτυξης 1,8% το 2026, χαμηλότερο από τον πήχυ από το 2% της εκτίμησης του Οκτωβρίου. Πλέον, άλλωστε, συνυπολογίζεται μια επιβάρυνση στην ιδιωτική κατανάλωση και τον τουρισμό από τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, εξ ου και οι προβλέψεις είναι σαφώς μετριασμένες σε σύγκριση με την κυβερνητική πρόβλεψη για 2,4%.

Το ΔΝΤ προειδοποίησε για περαιτέρω επιβράδυνση λόγω δημο-

Το Ταμείο υποβάθμισε την εκτίμησή του για τον ρυθμό ανάπτυξης φέτος στο 1,8%, από 2% τον Οκτώβριο.

γραφικού και χαμηλής αύξησης της παραγωγικότητας. Σημείωσε επίσης ότι εξαιτίας των υψηλότερων τιμών ενέργειας ο πληθωρισμός θα επιταχυνθεί και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών θα διευρυνθεί βραχυπρόθεσμα, προτού επανέλθουν σε πτωτική τροχιά.

Ιδιαίτερη προσοχή έδωσε στις επιπτώσεις ενός παρατεταμένου πολέμου στη Μέση Ανατολή, επισημαίνοντας ότι η ανθεκτικότητα δοκιμάζεται εν μέσω αβεβαιότητας. Παράλληλα, τόνισε, οι καθυστερήσεις σε έργα του Ταμείου Ανάκαμψης και σε μεταρρυθμίσεις ενέχουν τον κίνδυνο απώλειας πόρων και χαμηλότερης παραγωγικότητας.

Το πρωτογενές πλεόνασμα αναμένεται να διαμορφωθεί σε 3,8% το 2026 και σε 2,75% του

Το ΔΝΤ εκτιμά ότι εξαιτίας των υψηλότερων τιμών ενέργειας ο πληθωρισμός θα επιταχυνθεί και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών θα διευρυνθεί βραχυπρόθεσμα, προτού επανέλθουν σε πτωτική τροχιά.

ΑΕΠ σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο. Για το δημόσιο χρέος προβλέπεται περαιτέρω μείωση κατά 35 ποσοστιαίες μονάδες σε περίπου 110% του ΑΕΠ το 2031.

Όπως είπε ο επικεφαλής της αποστολής στην Ελλάδα, Τζουνγκ Σικ Κανγκ, το ΔΝΤ ξεχώρισε στα θετικά τη διατήρηση ισχυρής ανάπτυξης με στήριγμα την εγ-

χώρια ζήτηση και τις επενδύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης, το νέο ρεκόρ στον τουρισμό και την υποχώρηση στη ανεργία στα χαμηλότερα επίπεδα από την κρίση. Παράλληλα, απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στη βελτίωση της δημοσιονομικής εικόνας, με υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα και ταχεία αποκλιμάκωση του χρέους,

ενώ θετικά αξιολόγησε και την πρόοδο σε κρίσιμες μεταρρυθμίσεις, όπως το κτηματολόγιο, το δικαστικό σύστημα, η ψηφιοποίηση, η ενεργειακή μετάβαση και η φορολογική συμμόρφωση.

«Η Ελλάδα εμφανίζεται καλά θωρακισμένη απέναντι σε εξωτερικούς κραδασμούς, καθώς η δημοσιονομική της θέση ενισχύεται διαρκώς... ενώ η δημοσιονομική πολιτική στρέφεται πλέον στη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και της πρόσβασης σε προσιτή στέγη», ανέφερε η έκθεση, δίνοντας επίσης εύσημα για την εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος.

Το ΔΝΤ κάλεσε την ελληνική κυβέρνηση να διατηρήσει μια δημοσιονομική πολιτική που θα συνδυάζει τη συνέχιση της αποκλιμάκωσης του χρέους με τη στήριξη της ανάπτυξης, επισημαίνοντας ότι τυχόν παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των ενεργειακών πιέσεων θα πρέπει να είναι στοχευμένες και προσωρινές. Παράλληλα, υπογράμμισε ότι η πλήρης αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών πόρων είναι κρίσιμη για να διατηρηθεί η επενδυτική δυναμική και μετά

τη λήξη του Ταμείου Ανάκαμψης, χωρίς να τεθούν σε κίνδυνο βασικές κοινωνικές δαπάνες.

Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε επίσης στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, σημειώνοντας ότι η μείωση της γραφειοκρατίας, η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων και η ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας είναι αναγκαίες για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη στήριξη της ανάπτυξης σε βάθος χρόνου. Ξεχωριστή αναφορά έκανε στο στεγαστικό, προτείνοντας πολιτικές που θα ενισχύσουν την προσφορά κατοικιών, μέσω αξιοποίησης του αδρανούς αποθέματος, ανακαινίσεων και ενίσχυσης της μακροχρόνιας μίσθωσης, ώστε να βελτιωθεί η προστιμότητα της στέγης.

Σχολιάζοντας την έκθεση, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυριάκος Πιερρακάκης, είπε ότι αποτελεί μια εξαιρετικά θετική αποτίμηση σχετικά με την πορεία της ελληνικής οικονομίας, επιβεβαιώνοντας ότι η χώρα είναι προετοιμασμένη να αντεπεξέλθει στο κλίμα διεθνούς αστάθειας.

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Με τη βάση πελατών να πλησιάζει τα 2 εκατομμύρια, την καθημερινή χρήση να ενισχύεται και την απόκτηση της άδειας για να λειτουργεί βάσει ελληνικού IBAN να είναι προ των πυλών, η Revolut εισέρχεται σε νέα φάση για την ελληνική αγορά.

Όπως σημειώνει σε δηλώσεις του στην «Κ» ο επικεφαλής ανάπτυξης της Revolut για τη Νότια Ευρώπη, Ιγνάσιο Ζουνζουνέγκι, η λειτουργία βάσει ελληνικού IBAN που αναμένεται εντός του έτους θα επιτρέψει στη Revolut να αυξήσει το μερίδιό της στους λογαριασμούς μισθοδοσίας και κυρίως να ενισχύσει τη δραστηριότητά της στην ελληνική αγορά, καθιστώντας τη Revolut ως βασικό λογαριασμό για καθημερινές συναλλαγές.

Ηδη με βάση τα στοιχεία του 2025 «όλο και περισσότεροι χρήστες μάς χρησιμοποιούν σε τοπικό επίπεδο για την καθημερινότητά τους», αναφέρει ο Ιγνάσιο Ζουνζουνέγκι, καθώς οι εγχώριες

Εντός του έτους αναμένεται να λειτουργεί βάσει ελληνικού IBAN.

συναλλαγές αντιστοιχούσαν στο 67% του συνόλου το 2025 (έναντι 33% των διεθνών), γεγονός που υπογραμμίζει την ενσωμάτωση της Revolut στην καθημερινότητα των Ελλήνων.

«Η εμπειρία από άλλες αγορές, όπως η Ισπανία, δείχνει ότι το IBAN λειτουργεί καταλυτικά», εξηγεί, καθώς έχει «πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στις καταθέσεις και στη χρήση».

«Στόχος είναι η αύξηση των λογαριασμών μισθοδοσίας – ένα πεδίο στο οποίο η ελληνική αγορά εμφανίζει ιδιαιτερότητες λόγω της ισχυρής σχέσης εργοδότη», παραδέχεται.

Ωστόσο, η στρατηγική της Revolut δεν περιορίζεται μόνο

στην άμεση μεταφορά μισθοδοσίας. «Ακόμη κι αν ο μισθός βρίσκεται σε άλλη τράπεζα, θέλουμε να γίνουμε ο κύριος λογαριασμός χρήσης», σημειώνει, περιγράφοντας ένα μοντέλο όπου το μεγαλύ-

τερο μέρος των χρημάτων μεταφέρεται στη Revolut για καθημερινές συναλλαγές.

Παρά το γεγονός ότι η ευρεία πελατειακή της βάση είναι στο δωρεάν πακέτο συναλλαγών

(standard), δηλαδή χωρίς μηνιαία χρέωση, οι πελάτες που επέλεξαν να ενταχθούν σε συνδρομητικά πακέτα αυξήθηκαν κατά 47% σε ετήσια βάση. Ο επικεφαλής ανάπτυξης της Revolut για τη Νότια

Ευρώπη επισημαίνει ότι ακόμη και με αυτή τη διάρθρωση της πελατειακής της βάσης, το μοντέλο ανάπτυξης είναι κερδοφόρο, καθώς βασίζεται στη δημιουργία εσόδων από τη χρήση της κάρτας. «Οι συνδρομητικοί λογαριασμοί είναι μία από τις πηγές εσόδων μας, αλλά δεν αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 23% των εσόδων μας παγκοσμίως», υπογραμμίζει ο Ιγνάσιο Ζουνζουνέγκι, καθώς, όπως εξηγεί, η Revolut παράγει έσοδα από πηγές όπως το συνάλλαγμα, η διαχείριση περιουσίας και οι συναλλαγές. «Το μοντέλο κερδοφορίας βασίζεται στη συνεχή ανάπτυξη», εξηγεί, όπως δείχνει η αύξηση των κερδών προ φόρων του ομίλου κατά 57% σε ετήσια βάση και η αύξηση του περιθωρίου κέρδους στο 38%, από 35% το 2025.

«Στο ερώτημα αν η Revolut είναι κερδοφόρα απαντώ ότι δεν είναι μόνο κερδοφόρα, αλλά είναι και πιο κερδοφόρα καθώς αναπτύσσεται», σημειώνει, διακρίνοντας παράλληλα ως συγκριτικό

Η Revolut παράγει έσοδα από πηγές όπως το συνάλλαγμα, η διαχείριση περιουσίας και οι συναλλαγές.

πλεονέκτημα τη δομική διαφοροποίηση των πηγών εσόδων που έχει υιοθετήσει. «Το γεγονός ότι το 76% των εσόδων μας βασίζεται σε προμήθειες μας καθιστά πολύ πιο ανθεκτικούς σε μια πιθανή πτώση των επιτοκίων σε σύγκριση με μια παραδοσιακή τράπεζα», ενώ «η ενίσχυση κατά 67% των εσόδων από συνδρομές επικυρώνει τη θέση μας ότι το μέλλον των τραπεζών βασίζεται σε ένα μοντέλο συνδρομής».

Ιδιαίτερο βάρος δίνεται και στο Revolut Business, το οποίο στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 47%, με τη διοίκηση να το χαρακτηρίζει βασικό πυλώνα ανάπτυξης, ειδικά σε αγορές όπως η ελληνική, με έντονη τουριστική δραστηριότητα.

Η Revolut εισέρχεται σε νέα φάση για την ελληνική αγορά. «Θέλουμε να γίνουμε ο κύριος λογαριασμός χρήσης», λέει στην «Κ» ο επικεφαλής ανάπτυξης της Revolut για τη Νότια Ευρώπη, Ιγνάσιο Ζουνζουνέγκι.

UNCUT

Το εβδομαδιαίο podcast συνεντεύξεων

με την **Ελισάβετ Γεωργίου**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Ανατιμήσεις σε 7.500 κωδικούς προϊόντων –ποσότητα που αντιστοιχεί στο 50% και πλέον των κωδικών που υπάρχουν σε ένα τυπικό, μεγάλο κατάστημα σούπερ μάρκετ– έγιναν από την αρχή του χρόνου μέχρι την επιβολή του πλαφόν στο μεικτό περιθώριο κέρδους. Έτσι, αν και η εφαρμογή νέων τιμοκαταλόγων που εστάλησαν στα σούπερ μάρκετ μετά την ανακοίνωση του πλαφόν έχει «παγώσει», ειδικά σε ό,τι αφορά κωδικούς οι οποίοι ανήκουν στις 61 κατηγορίες προϊόντων που αφορά το μέτρο, οι καταναλωτές ήδη πληρώνουν σε αρκετά υψηλότερες τιμές σε σύγκριση με πέρυσι πολλά προϊόντα, τρόφιμα και όχι μόνο. Την ίδια ώρα καταγράφονται σημαντικές ανατιμήσεις σε φρούτα και λαχανικά, με τις τιμές χονδρικής μέσα σε μόλις μία εβδομάδα να έχουν αυξηθεί ακόμη και κατά 62%, ανατιμήσεις οι οποίες, σύμφωνα με αρμόδια κυβερνητικά στελέχη, δεν μπορούν να εξηγηθούν μόνο βάσει της αύξησης του μεταφορικού κόστους και του κόστους παραγωγής. Τα φαινόμενα αυτά προκάλεσαν ελέγχους στην Κεντρική Λαχαναγορά του Ρέντη από κλιμάκια της Ανεξάρτητης Αρχής Ελέγχου της Αγοράς και Προστασίας του Καταναλωτή, οι οποίοι δεν έτυχαν ιδιαίτερας θερμής υποδοχής από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται εκεί, προκαλώντας αντιδράσεις από την πλευρά τους και ζητώντας την παρέμβαση του υπουργείου Ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί, στους 7.500 κωδικούς συγκαταλέγονται ανατιμήσεις σε βασικά τρόφιμα, όπως γιαούρτια, με την αύξηση να είναι της τάξης του 7,5%, αυγά (7,6%), αρτοσκευάσματα (8%), συσκευασμένα τυριά (7%), παιδικές - βρεφικές κρέμες (4,5%), σάλτσες (6,3%), αναψυκτικά (5,7%), μαρμελάδες (10%), ενώ συνεχίστηκαν οι ανατιμήσεις στον καφέ (6,3%) και στις σοκολάτες (8,5%).

Ράλι τιμής κρέατος

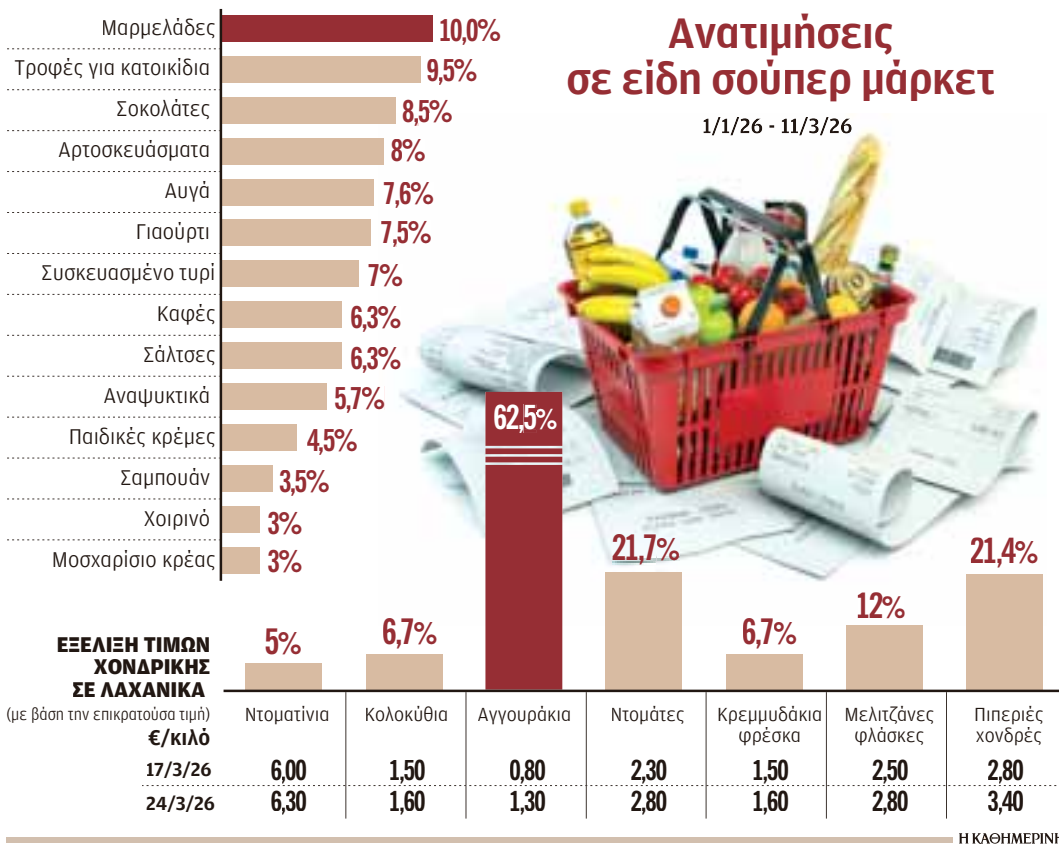
Νέες ανατιμήσεις έγιναν από την αρχή του έτους στο μοσχάρι κρέας (3%), όπως και στο χοιρινό κρέας (έπισπς 3%), ενώ μεμονωμένες ανατιμήσεις 20% έγιναν σε κωδικούς αλλαντικών. Επίσης, μεγάλες ανατιμήσεις έγιναν σε κατηγορίες προϊόντων που δεν συγκαταλέγονται στα τρόφιμα, αλλά έχουν μεγάλη ζήτηση, όπως τα σαμπουάν (3%) αλλά και οι τροφές για κατοικίδια (9,5%). Αυτό που επισημαίνουν αρμόδια στελέ-

χη είναι ότι στις παραπάνω ομάδες προϊόντων έγιναν ανατιμήσεις μαζικά σε εκατοντάδες κωδικούς και μάλιστα σε κάποιες κατηγορίες το φαινόμενο ήταν καθολικό, όπως για παράδειγμα στα αυγά και στα κρασιά. Οι ανατιμήσεις αποτυπώθηκαν και στα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), με τον λεγόμενο πληθωρισμό των τροφίμων να διαμορφώνεται τον Ιανουάριο του 2026 σε 4,5% και τον Φεβρουάριο του 2026 σε 5,2%.

Σε φρούτα και λαχανικά οι τιμές χονδρικής έχουν αυξηθεί ακόμη και κατά 62% μέσα σε μόλις μία εβδομάδα.

Ανατιμήσεις έως 10% από τις αρχές του έτους

Σε 7.500 βασικά αγαθά και τρόφιμα καταγράφονται αυξήσεις μέχρι την ημερομηνία επιβολής πλαφόν στο περιθώριο κέρδους

Ανάλογα φαινόμενα παρατηρήθηκαν και κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2025, όταν καταγράφηκαν ανατιμήσεις σε περίπου 11.400 κωδικούς προϊόντων, εξέλιξη η οποία από αρμόδιες πηγές αποδίδεται στην κατάργηση του πλαφόν στο μεικτό περιθώριο κέρδους από την 1η Ιουλίου 2025.

Υπενθυμίζεται ότι το εν λόγω μέτρο επανήλθε πρόσφατα, αν και διαφοροποιημένο, ως έκτακτο με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομέ-

«Βροχή» δεμάτων από την Κίνα, εκτίναξη cargo πτήσεων στον ΔΑΑ

Συνολικά στο αεροδρόμιο Αθηνών διακινήθηκαν 137.655 τόνοι το 2025

Της ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ

Οι κινεζικοί γίγαντες του ηλεκτρονικού εμπορίου Shein και Temu έχουν καταφέρει να κερδίσουν σημαντικό μερίδιο και στην ελληνική αγορά τα τελευταία χρόνια. Έχοντας κατακλύσει με διαφημίσεις τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και με βασικό «όπλο» τις πολύ χαμηλές τιμές, καθώς στις συγκεκριμένες πλατφόρμες κυκλοφορούν κυρίως φθηνότερες απομιμήσεις γνωστών προϊόντων, προσελκύουν μαζικά τους καταναλωτές, με τα εμπορεύματα να αποστέλλονται απευθείας από την Κίνα.

Είναι ενδεικτικό ότι η εισερχόμενη κίνηση ηλεκτρονικού εμπορίου το 2025 στο αεροδρόμιο της Αθήνας κατέγραψε αξιοσημείωτη αύξηση σε σχέση με το 2024.

Οι σχετικοί όγκοι σημείωσαν ετήσια αύξηση της τάξεως του 27%, αγγίζοντας νέα ιστορικά υψηλά. Η άνοδος αυτή αποδίδεται πρωτίστως στην ισχυρή καταναλωτική ζήτηση, η οποία στήριξε την ενίσχυση των εμπορευματικών πτήσεων με αμιγώς φορτηγά αεροσκάφη απευθείας από την Κίνα, συμπληρώνοντας τις ροές φορτίου που διακινούνται μέσω επιβατικών πτήσεων και τακτικών cargo δρομολογίων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι μεταφορές με αποκλειστικά φορτηγά αεροσκάφη σημείωσαν ακόμη πιο εντυπωσιακή άνοδο, αυξημένες κατά 35,5% σε σύγκριση με το 2024.

Σε γενικές γραμμές, ο όγκος των εμπορευμάτων που διακινήθηκαν στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών σημείωσε νέο ρεκόρ, φτάνοντας

Φθηνά κινεζικά προϊόντα που πωλούνται μέσω των πλατφορμών ηλεκτρονικού εμπορίου Shein και Temu κατακλύζουν και την ελληνική αγορά.

συνολικά στους 137.655 τόνους, αύξηση 10,2% σε σχέση με το 2024 και 45,5% από τα προ πανδημίας επίπεδα.

Μπορεί η πλειονότητα των κινεζικών προϊόντων να αφορά μικρής αξίας αντικείμενα, ωστόσο το τίμημα για την εγχώρια αγορά είναι

Οι πτήσεις με φορτηγά αεροπλάνα αυξήθηκαν κατά 35,5% σε σύγκριση με το 2024.

βαρύ. Ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες βλέπουν τα έσοδά τους να συνθλίβονται από την ανεξέλεγκτη ροή αγαθών από τους κινεζικούς κολοσσούς γρήγορης μόδας (fast fashion), τους οποίους αδυνατούν να ανταγωνιστούν τόσο στην ευρεία γκάμα που προ-

νουν, στο πλαίσιο της προσπάθειας της κυβέρνησης να περιορίσει φαινόμενα αισχροκέρδειας μετά την εκδήλωση του πολέμου στη Μέση Ανατολή. Μάλιστα, την ερχόμενη εβδομάδα ξεκινούν στην ουσία οι έλεγχοι προκειμένου να διαπιστωθεί εάν τηρείται το μέτρο του πλαφόν υπό τη νέα μορφή του, με τη βαρύτητα να δίνεται αυτή τη φορά όχι μόνο στους λιανεμπόρους αλλά και στους προμηθευτές. «Όταν φθάνουν τιμοκατάλογοι με μεγάλες ανατιμήσεις, δεν μπορεί όλο το βάρος να πέφτει μόνο στα σούπερ μάρκετ και να ζητείται να απορροφήσουν όλη την αύξηση τιμής», επισημαίνουν χαρακτηριστικά αρμόδιοι κυβερνητικοί παράγοντες. Φέρνουν, δε, ως παράδειγμα τον πρόσφατο θόρυβο με την υπερβολικά «αλμυρή» τιμή του πακαλιάρου, η οποία, σύμφωνα με τους ελέγχους, οφείλεται στην πολύ υψηλές τιμές χονδρικής.

Μεγάλο βάρος των ελέγχων θα επικεντρωθεί τις επόμενες ημέρες στην τιμή των αμνοερίφων, με στόχο –εί δυνατόν– αυτή να διατηρηθεί στα περυσινά επίπεδα, τα οποία επίσης ήταν υψηλά. Υπενθυμίζεται ότι και πέρυσι το αρνί έφθασε να πωλείται πριν από το Πάσχα στα συννοικιακά κρεοπωλεία περίπου στα 20 ευρώ/κιλό.

Αυξήσεις σε αμνοερίφια

Οι τιμές χονδρικής, πάντως, είναι ήδη αρκετά υψηλότερες σε σύγκριση με πέρυσι. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Κεντρικών Αγορών Αθηνών (ΟΚΑΑ), τη Δευτέρα 23 Μαρτίου η χονδρική τιμή για τα εγχώρια αρνιά κυμαινόταν από 10 έως 11,50 ευρώ/κιλό, με επικρατούσα τιμή τα 11 ευρώ/κιλό, ενώ την αντίστοιχη περίοδο του 2025 οι τιμές κυμαίνονταν μεταξύ 7 και 9 ευρώ/κιλό. Στις ίδιες τιμές πωλούνται και τα εισαγόμενα από τη Ρουμανία αρνιά.

Η λιανική τιμή στην Αγορά Καταναλωτή του Ρέντη, η οποία είναι η αγορά με τις πιο προσιτές τιμές, για το εγχώριο αρνί γάλακτος ήταν χθες 13,98 ευρώ/κιλό έναντι 10,98 ευρώ/κιλό στις 24 Μαρτίου 2025, αυξημένη δηλαδή κατά 27%.

Και επειδή όπως λέει η παροιμία «ο λύκος στην αναμνησμούλα χαίρεται», στο υπουργείο Ανάπτυξης φθάνουν καταγγελίες ακόμη και για ανατιμήσεις σε χρεώσεις υπηρεσιών που δεν επιπρεάζονται άμεσα από τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, όπως για παράδειγμα από εταιρείες έκδοσης κοινόχρηστων!

σφέρουν αλλά κυρίως στις τιμές, που είναι συνήθως κάτω από το κόστος.

Σε αυτό το περιβάλλον, η επιβολή ενός σταθερού τέλους 3 ευρώ από την 1η Ιουλίου 2026 σε όλα τα δέματα αξίας κάτω των 150 ευρώ που εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τρίτες χώρες, όπως η Κίνα, εκτιμάται ότι θα βάλει φρένο στην «καταιγίδα» τέτοιων δεμάτων. Το συγκεκριμένο ποσό θα επωμιστούν οι καταναλωτές που προχωρούν σε αυτές τις παραγγελίες.

Δεν λείπουν, ωστόσο, ορισμένες φωνές που ισχυρίζονται ότι πρόκειται για σχετικά μικρή επιβάρυνση, ενώ ενδέχεται οι ίδιες οι πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου να απορροφήσουν μέρος του κόστους ή να συμπίεσουν περαιτέρω τις τιμές τους. Ωστόσο, αυτό που επισημαίνεται είναι ότι ο δασμός δεν επιβάλλεται ανά δέμα, αλλά σε κάθε διαφορετική κατηγορία προϊόντος που περιλαμβάνεται στην αποστολή.

Έτσι, μια παραγγελία με περισσότερα και ετερογενή προϊόντα μπορεί να επιβαρυνθεί πολλαπλάς, αυξάνοντας ουσιαστικά το τελικό κόστος για τον καταναλωτή.

Ένα τυπικό πακέτο από την Κίνα μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, μια μπλούζα από μετάξι και δύο μπλούζες από μαλλί. Αν και όλα βρίσκονται στο ίδιο δέμα, οι διαφορετικές δασμολογικές υποκλάσεις καθιστούν τα είδη δύο ξεχωριστές κατηγορίες. Ως αποτέλεσμα, ο παραλήπτης θα κληθεί να καταβάλει 3 ευρώ για τη μεταξωτή μπλούζα και 3 ευρώ για τις μάλλινες, με το συνολικό ποσό να φτάνει στα 6 ευρώ.

Αλμα των τιμών στα αεροπορικά εισιτήρια

Αυξήσεις έως και 560% σε βασικές διαδρομές που συνδέουν την Ευρώπη με την Ασία, λόγω της κρίσης στη Μέση Ανατολή

Η εποχή των προσιτών αεροπορικών ταξιδιών για μακρινές αποστάσεις φαίνεται ότι βαίνει προς το τέλος της, καθώς οι ταξιδιώτες που προγραμματίζουν τις καλοκαιρινές τους εξορμήσεις έρχονται αντιμέτωποι με μια ζοφερή πραγματικότητα. Η κλιμάκωση της έντασης στον Περσικό Κόλπο έχει μετατρέψει τον πιο πολυσύχναστο κόμβο αεροπορικής διαμετακόμισης στον κόσμο σε μια ζώνη υψηλού κινδύνου και μεγάλου κόστους. Σύμφωνα με στοιχεία της Alton Aviation Consultancy, οι τιμές των εισιτηρίων σε βασικές διαδρομές που συνδέουν την Ευρώπη με την Ασία έχουν σημειώσει εκρηκτική άνοδο, αγγίζοντας σε ορισμένες περιπτώσεις το 560% μέσα στον Μάρτιο, ενώ πιθανότατα θα παραμείνουν υψηλές καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού και του φθινοπώρου.

Όλα δείχνουν μάλιστα ότι η αναταραχή στην αεροπλοΐα δεν είναι παροδική. Ανάλυση από την εταιρεία Cirium δείχνει ότι για τον Ιούνιο οι ναύλοι σε επτά δημοφιλείς διαδρομές προς την Ευρώπη είναι κατά μέσον όρο 70% υψηλότεροι σε σύγκριση με την περυσινή χρονιά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πτήση από το Σίδνεϊ προς το Λονδίνο, η οποία πλέον κοστίζει πάνω από 1.500 δολάρια, τιμή διπλάσια σε σχέση με το 2025. Η κατάσταση είναι παρόμοια και στην αντίθετη κατεύθυνση, με τις πτήσεις από την Ευρώπη προς την Ασία να καταγράφουν αυξήσεις έως και 79%, ενώ ορισμένα δρομολόγια μεγάλων αποστάσεων κοστίζουν πλέον τρεις φορές περισσότερο.

Τα αεροδρόμια του Ντουμπάι (φωτογραφία), του Αμπου Ντάμπι και της Ντόχας, που μέχρι πέρυσι διαχειρίζονταν πάνω από 3.000 πτήσεις καθημερινά και αποτελούσαν το σημείο αναφοράς για τις συνδέσεις μεγάλων αποστάσεων, αντιμετωπίζουν πλέον παρατεταμένη αβεβαιότητα.

Η κρίση, η οποία ξεκίνησε στις 28 Φεβρουαρίου με τις επιθέσεις των ΗΠΑ και του Ισραήλ στο Ιράν, έχει προκαλέσει περίπου 70.000 ακυρώσεις πτήσεων, αποκαλύπτοντας την ευθραυστότητα των παγκόσμιων αεροπορικών δικτύων. Το κλείσιμο εναερίων χώρων αναγκάζει τα αεροσκάφη σε μεγαλύτερες και πιο δαπανηρές διαδρομές, ενώ η μειωμένη χωρητικότητα στους παραδοσιακούς κόμβους του Κόλπου στερεί από την αγορά την απαραίτητη προσφορά θέσεων. Παράλληλα, το κόστος των καυσίμων έχει διπλασιαστεί από την έναρξη των εχθροπρα-

Το κλείσιμο εναερίων χώρων αναγκάζει τα αεροσκάφη σε μεγαλύτερες και πιο δαπανηρές διαδρομές, ενώ το κόστος των καυσίμων έχει διπλασιαστεί από την έναρξη των εχθροπρα-

ξιών και τον αποκλεισμό των Στενών του Ορμούζ από το Ιράν. Ακόμη και αν ο πόλεμος τερματιστεί άμεσα, η πίεση στις τιμές θα παραμείνει, προειδοποιούν οι ειδικοί. Θα χρειαστούν τουλάχιστον τρεις μήνες για να περάσουν οι όποιες μειώσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού καυσίμων, ενώ οι τιμές αναμένεται να παραμείνουν 30% υψηλότερες από τα περυσινά επίπεδα μέχρι και τον Οκτώβριο. Αερομεταφορείς, όπως η Air France-KLM και η Cathay Pacific, έχουν ήδη αρχίσει να μετακυλίσουν το αυξημένο λειτουργικό κόστος στους καταναλωτές.

Η κρίση στη Μέση Ανατολή επηρεάζει συνολικά το επιτυχημένο μοντέλο των αεροπορικών κόμβων του Κόλπου, που βασίστηκε στη γεωγραφική θέση και τη διαμετακόμιση μεγάλου όγκου επιβατών. Τα αεροδρόμια του Ντουμπάι, του Αμπου Ντάμπι και της Ντόχας, που μέχρι πέρυσι διαχειρίζονταν πάνω από 3.000 πτήσεις καθημερινά και αποτελούσαν το σημείο αναφοράς για τις συνδέσεις μεγάλων αποστάσεων, αντιμετωπίζουν πλέον παρατεταμένη αβεβαιότητα. Το Ντουμπάι, το οποίο υποδέχθηκε το 2024 πάνω από 92 εκατ. επιβάτες, ξεπερνώντας το

Χίθροου, βλέπει το στρατηγικό του πλεονέκτημα να μετατρέπεται σε αδυναμία λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας στο Ιράν. Οι πρόσφατες επιθέσεις με drones και οι μαζικοί εγκλωβισμοί χιλιάδων επιβατών στους τερματικούς σταθμούς έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη του κοινού, που αποφεύγει πλέον τις ανταποκρίσεις μέσω Μέσης Ανατολής, επιλέγοντας εναλλακτικές διαδρομές. Η αεροπορική βιομηχανία αναγκάζεται να αναπροσαρμόσει τα δίκτυά της, με τις ευρωπαϊκές εταιρείες να προσθέτουν απευθείας πτήσεις προς την Ασία, που παρακάμπτουν τον Κόλπο, αλλά με σημαντικά ακριβότερα εισιτήρια. Η British Airways, για παράδειγμα, έχει προσθέσει μια σειρά από επιπλέον πτήσεις κάθε εβδομάδα προς Μπανγκόκ και Σιγκαπούρη, ενώ η Lufthansa και η Air France - KLM έχουν προσθέσει επίσης επιπλέον πτήσεις προς την Ασία. Πολλά θα εξαρτηθούν από το πόσο θα διαρκέσει η σύγκρουση, που συνεχίζεται σήμερα για 28η ημέρα. Αν τελειώσει γρήγορα, επισμαίνει ο Αντριου Τσάρλτον, διευθύνων σύμβουλος της συμβουλευτικής εταιρείας Aviation Advocacy, οι αερομεταφορείς του Κόλπου θα ανακτήσουν γρήγορα το χαμένο έδαφος, επειδή «απλώς θα κατακλύσουν την αγορά με φθηνά αεροπορικά εισιτήρια». Όσο περισσότερο εναλλακτικές πτήσεις», υποστηρίζει, με τους ανταγωνιστές αερομεταφορείς να προσφέρουν συνδέσεις μέσω νέων κόμβων, όπως η Σιγκαπούρη, η Μπανγκόκ, το Χονγκ Κονγκ ή το Τόκιο.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

2

ΠΕΜ 20:30 (60')
Rutter: Requiem - Events 1 | Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Γραμμένο το 1985, το *Requiem* του John Rutter αποτελεί έναν λυρικό διαλογισμό πάνω στα θέματα της ζωής και του θανάτου. Ένα αριστούργημα που κινείται προς το φως, με επτά μέρη. Εκτός από το Requiem του John Rutter, το πρόγραμμα περιλαμβάνει και το μοτέτο *Exsultate, jubilate* του Mozart, το οποίο σφραγίζει τη χαρά της Ανάστασης. Με τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου (Μαέστρος: Levan Jagaev) συμπράττουν η Νεανική Χορωδία της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων Κύπρου (Μαέστρος: Λοΐζος Λοΐζου) και οι σοπράνο Μαρίζα Αναστασιάδη και Ελένη Χαραλάμπους. Οι συναυλίες πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026. €25 / 23 / 20 / 17

4

ΣΑΒ 20:00 (177')
Άμλετ - William Shakespeare | National Theatre Live

Στη νέα παραγωγή της emblematicής τραγωδίας του Σαίξπηρ, ο Αναπληρωτής Καλλιτεχνικός Διευθυντής του National Theatre, Robert Hastie σκηνοθετεί μια αιχμηρή και ευρηματική διασκευή του έργου, με έντονα στοιχεία μαύρου χιούμορ. Ο βραβευμένος με Olivier Award Hiran Abeysekera (*Life of Pi*) ενσαρκώνει τον Άμλετ, ενώ η Francesca Mills (Βραβείο Ian Charleson 2024) υποδύεται την Οφελία. Παγιδευμένος ανάμεσα στο καθήκον και την αμφιβολία, περιτριγυρισμένος από προνόμια και εξουσία, ο νεαρός πρίγκιπας Άμλετ τολμά να θέσει το απόλυτο ερώτημα – αυτό που όλοι γνωρίζουμε. Σε μαγνητοσκοπημένη μετάδοση από το National Theatre, με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. €12 / 10

17 - 25

ΠΑΡ – ΣΑΒ
Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες Κύπρος 2026 (18+)

Το κορυφαίο φεστιβάλ κινηματογράφου στην Κύπρο έρχεται για 24^η χρονιά σε Λεμεσό και Λευκωσία, σε καλλιτεχνική διεύθυνση Αργυρώς Νικολάου και Πέτρου Χαραλάμπους. Με έντονο διεθνή χαρακτήρα, προτείνει και φέτος πρεμιέρες πολυβραβευμένων ταινιών (Viewfinder), διεθνές τμήμα (Glocal Images) και κυπριακό διαγωνιστικό, εργαστήρια και παράλληλες δράσεις. Στο πλαίσιο του Φεστιβάλ, πραγματοποιείται το 7^ο Dot.on.the.Map Industry Days, μια πλατφόρμα συμπαραγωγής, επιμόρφωσης και δικτύωσης που ενισχύει τις συνεργασίες μεταξύ παραγωγών, σκηνοθετών και σεναριογράφων από την περιοχή της Μεσογείου, και επαγγελματιών του διεθνούς κινηματογραφικού χώρου με επικεφαλής τη Δανάη Στυλιανού. Επιπλέον, το 11^ο Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες για Παιδιά και Νεαρά Άτομα, σε καλλιτεχνική διεύθυνση Αθηνάς Ξενίδου, προτείνει για άλλη μια χρονιά εργαστήρια και προβολές για παιδιά και νεαρούς σινεφίλ. Διοργάνωση: Υφυπουργείο Πολιτισμού – Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού & Θέατρο Ριάλτο. Οι ταινίες θα προβάλλονται στους αυθεντικούς τους διαλόγους με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. €5 / 30 (Κάρτα Φεστιβάλ). Είσοδος ελεύθερη σε φοιτητές, μαθητές και κατόχους κάρτας ΆμεΑ.

Απρίλιος 2026

30

ΠΕΜ 20:30 (80')
Chunky Funky & Soulful Groove Collective | International Jazz Day

Με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Τζαζ της UNESCO, που τιμάται διεθνώς στις 30 Απριλίου, η συναυλία παρουσιάζει τις πολλαπλές εκφράσεις της σύγχρονης τζαζ. Στη σκηνή, δύο σύγχρονα και δημιουργικά μουσικά σχήματα: οι Chunky Funky και οι Soulful Groove Collective (SGC) προσεγγίζουν τη σύγχρονη τζαζ μέσα από διαφορετικές αισθητικές αφηγήσεις, εξερευνώντας εκφράσεις της μοντέρνας jazz δημιουργίας που αναπτύσσονται γύρω από τον ρυθμό, το groove και τον αυτοσχεδιασμό. Με πρωτότυπες συνθέσεις, σύγχρονες ενορχηστρώσεις και έντονη σκηνική αλληλεπίδραση, η συναυλία αναδεικνύει τη ζωντάνια και τη δημιουργική ενέργεια που χαρακτηρίζουν τη σημερινή jazz σκηνή. Chunky Funky: Γιώργος Μορφίτης - πλήκτρα, Οδυσσέας Τουμάζου - κιθάρα, Στέλιος Ξυδίας - ντραμς. Soulful Groove Collective (SGC): Marguerita Freeks - φωνή, Γιώργος Μορφίτης - πλήκτρα, Οδυσσέας Τουμάζου - κιθάρα, Αντρέας Ροδοσθένους - ηλεκτρικό μπάσο, Στέλιος Ξυδίας - ντραμς. Συνδιοργάνωση: Morfitis GEM Music Productions & Θέατρο Ριάλτο. €15 / 12

P

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Το Βερολίνο χαρτογραφεί τις αδυναμίες των ΗΠΑ

Διερευνά ποια μέτρα θα μπορούσε να λάβει η Ε.Ε. σε έναν νέο εμπορικό πόλεμο

Ενα «ποτέ ξανά» φαίνεται να έχουν πει μεταξύ τους οι ηγεσίες των ευρωπαϊκών χωρών μετά τις αφόρπτες πιέσεις που έχουν υποστεί τον τελευταίο χρόνο από τον Ντόναλντ Τραμπ, με κορύφωση την απαίτησή του για τη συμμετοχή τους στον πόλεμο κατά του Ιράν. Επιχειρούν, έτσι, να καταστρώσουν το δικό τους σχέδιο και ένα πλαίσιο γεωπολιτικής στρατηγικής ώστε να αντιμετωπίσουν τις κάθε λογής επιθέσεις της Ουάσινγκτον πρωτίστως. Δευτερευόντως να τιθα-σεύσουν τη διαρκώς διογκούμενη ισχύ της Κίνας.

Πρωταγωνιστικό ρόλο έχει αναλάβει το Βερολίνο που χαρτογραφεί τις αδυναμίες των ΗΠΑ και ειδικότερα τις ρωγμές στις εφοδιαστικές αλυσίδες της αμερικανικής οικονομίας, στις οποίες θα μπορούν να ασκήσουν πίεση οι Ευρωπαίοι αν παραστεί ανάγκη. Στα σχέδια του Βερολίνου αναφέρεται σχετικό ρεπορτάζ του Bloomberg, το οποίο επικαλούμενο ανώνυμες πηγές προσ-κειμένες στο εν λόγω σχέδιο τονίζει ότι στόχος της γερμανικής κυβέρνησης είναι να επιτύχει τη συναίνεση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. ως προς το πώς θα κάνουν χρήση των όποιων μο-χλών πίεσης διαθέτουν αν και όταν βρεθούν και πάλι σε μια δι-

ελκυστίνδα με τον Λευκό Οίκο. Από τα πρώτα σημεία πίεσης που εξετάζονται είναι να μπουν στο στόχαστρο οι μεγάλες εταιρείες τεχνολογίας που διατηρούν στε-νούς δεσμούς με τον Λευκό Οί-κο, η δυνατότητα να καταφέρει η Ευρώπη πλήγμα στην επεν-

Από τα πρώτα σημεία πίεσης που εξετάζονται είναι να τεθούν στο στόχαστρο οι μεγάλες εταιρείες τεχνολογίας που διατηρούν στενούς δεσμούς με τον Λευκό Οίκο.

δυτική έκρηξη που γνωρίζει η υπερδύναμη στον κλάδο της τε-χνικής νομοσύνης και η οποία έχει οδηγήσει στα ύψη τις αμε-ρικανικές μετοχές και να επιδιω-χθεί η εκτόξευση των τιμών των φαρμάκων για τους Αμερικανούς ψυχοφόρους, ένα θέμα στο οποίο έχει δώσει ιδιαίτερη προσοχή ο Αμερικανός πρόεδρος και έχει ασκήσει ιδιαίτερες πιέσεις.

Ανάλογη διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη στις Βρυξέλλες καθώς η Κομισιόν χαρτογραφεί τα σημεία

ό,τι αναμενόταν δασμούς και την κεκτημένη ταχύτητα από το 2025. Για τις προβλέψεις αυτές, ο ΟΟΣΑ υποθέτει ότι η αναταραχή στις αγορές ενέργειας θα υποχωρήσει με την πάροδο του χρόνου, με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και των λιπασμάτων να αποκλιμακώνονται σταδιακά από τα μέσα του 2026.

Υψηλότερος ο πλη-θωρισμός στις χώρες του G20, στις ΗΠΑ προβλέπεται πλέον να εκτιναχθεί σε 4,2% το 2026.

Η πρόβλεψη για το 2026 παρα-μένει αμετάβλητη σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του Δεκεμβρίου. Οι ενδείξεις από τους πρώτους μήνες του χρόνου έδι-ναν ελπίδα για αναθεώρηση κατά περίπου 0,3 ποσοστιαίες μονάδες

Εκπρόσωπος του γερμανικού υπουργείου Οικονομικών επισήμανε ότι το εμπόριο χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ως εργαλείο για να προωθήσουν οι χώρες τα εθνικά τους συμφέροντα. «Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση καταγράφει προσεκτικά τις εξελίξεις και ειδικότερα όσες αφορούν τις εφοδιαστικές αλυσί-δες κρίσιμων προϊόντων, τα σημεία αδυναμίας της αμερικανικής οικονομίας και τους τομείς στους οποίους εξαρτάται από άλλους», τόνισε ο ίδιος.

αδυναμίας της Ε.Ε. ενόψει της χάραξης νέας στρατηγικής και οι αξιωματούχοι των Βρυξελλών εξε-τάζουν πώς θα μπορούσε η Ε.Ε. να κάνει χρήση των ισχυρών ση-μείων της έναντι των ανταγωνι-στών της. Το ισχυρό στοιχείο της Ε.Ε. είναι η ενιαία αγορά των 450 εκατ. πολιτών της με τη μεγάλη αγοραστική τους δύναμη και τυ-χόν αποκλεισμός των αμερικανι-κών επιχειρήσεων από αυτήν την αγορά αποτελεί το ισχυρότερο οικονομικό όπλο της Ευρώπης. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και οι Ευρωπαίοι επενδυτές έχουν στην κατοχή τους, άλλωστε, αμε-ρικανικές μετοχές αξίας 10,4 τρισ. δολ., περίπου το 15,3% της αγο-ράς. Κρατούν επίσης τίτλους του αμερικανικού δημοσίου αξίας 3,4 τρισ. δολ. και ομόλογα αμερικα-νικών εταιρειών αξίας 2,9 τρισ. δολ. Ολα αυτά αντιπροσωπεύουν περίπου το 50% των αμερικανι-κών μετοχών που βρίσκονται στα χέρια ξένων επενδυτών και περί-που το ένα τρίτο των ομολόγων

του αμερικανικού δημοσίου, συν το 57% του εταιρικού χρέους που ελέγχουν ξένοι επενδυτές.

Μιλώντας για το θέμα ενόπι-ον του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων, ο Τομπάς Γκέρκε, ειδικός επί θεμάτων στρατηγικής, τόνισε πως «αν συσπειρωθούμε, οι Ευρωπαίοι μπορούμε να αποδείξουμε στον Τραμπ ότι είμαστε έτοιμοι να του αντιπαρετεθούμε». Ο ίδιος προ-σέθεσε πως «αν η Ευρώπη μπο-ρεί στηρίξουν τον Τραμπ στην Ου-άσινγκτον». Η προβληματική του Βερολίνου φάνηκε από την περα-σμένη εβδομάδα όταν ο Γερμανός καγκελάριος, Φρίντριχ Μέρτς, τό-νισε ενώπιον του γερμανικού κοι-νοβουλίου πως η Ευρώπη πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι οφείλει να ετοιμαστεί να χρησιμοποιήσει κάθε μοχλό πίεσης. «Προσδιορί-ζουμε τα συμφέροντά μας», υπο-

γράμμισε, «και παράλληλα τα μέ-σα για να τα υπερασπιστούμε».

Εξάλλου, εκπρόσωπος του γερ-μανικού υπουργείου Οικονομικών τόνισε ότι το εμπόριο χρησιμοπο-είται όλο και περισσότερο ως ερ-γαλείο για να προωθήσουν οι χώ-ρες τα εθνικά τους συμφέροντα. «Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση κα-ταγράφει προσεκτικά τις εξελίξεις και ειδικότερα όσες αφορούν τις εφοδιαστικές αλυσίδες κρίσιμων προϊόντων και τα σημεία αδυνα-μίας της αμερικανικής οικονομι-ας, καθώς και τους τομείς στους οποίους εξαρτάται από άλλους», τόνισε ο ίδιος και υπογράμμισε ότι «εξετάζει όχι μόνον τυχόν εξαρτήσεις της αμερικανικής οι-κονομίας αλλά και τις εξαρτήσεις όσων χωρών εισάγουν προϊόντα από τη Γερμανία και γενικότερα από την Ε.Ε.».

Είναι σαφές πως οι απειλές του Ντόναλντ Τραμπ ότι θα καταλάβει τη Γροιλανδία επέφεραν μεταβο-λές στον τρόπο σκέψης των ευ-ρωπαϊκών κυβερνήσεων. Για πολ-

λους η υπόθεση της Γροιλανδίας απέδειξε καθοριστικά ότι έχει λή-ξει η εποχή της αμοιβαίας δέσμευ-σης ανάμεσα στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Και όπως τόνισε την Τρίτη ο Γερμανός πρόεδρος Φρανκ Βάλτερ Στάινμαγιερ, «δεν υπάρχει δρόμος επιστροφής στην πρότερη κατάσταση». Η Γηραιά Ηπειρος έχει ήδη προσαρμόσει τη βιομηχανική της πολιτική στο νέο συγκρουσιακό διεθνές περι-βάλλον και δρομολογεί νέα νομο-θεσία που δίνει προτεραιότητα στις εγχώριες εταιρείες όταν πρό-κειται για δημόσιες προμήθειες, ενώ ασκεί πιέσεις για να προτι-μούνται τα εξαρτήματα ευρωπα-ϊκής κατασκευής. Ισχυρό όπλο της είναι επίσης μια ενδεχόμε-νη επιβολή αυστηρών ελέγχων στις εξαγωγές της Ε.Ε., ειδικότε-ρα όταν πρόκειται για τις ΗΠΑ καθώς η αμερικανική οικονομία εξαρτάται από τις ευρωπαϊκές επι-χειρήσεις για τα χημικά που χρ-σιμοποιούνται στην κατασκευή μικροπεξεργαστών.

Επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης λόγω του πολέμου αναμένει ο ΟΟΣΑ

Απομακρύνεται το σενάριο μιας ακόμη ισχυρής χρονιάς για την παγκόσμια ανάπτυξη το 2026 λό-γω του πολέμου στη Μέση Ανα-τολή, σύμφωνα με την ενδιάμεση έκθεση του ΟΟΣΑ. Στις εκτιμή-σεις του οργανισμού αποτυπώ-νεται πλέον ο κόστος της σχε-δόν ολοκληρωτικής διακοπής των ενεργειακών ροών μέσω των Στε-νών του Ορμούζ, που προοιωνί-ζεται ανάφλεξη του πληθωρισμού.

Ειδικότερα, στην έκθεση του ΟΟΣΑ επισημαίνεται ότι το σε-νάριο που ίσχυε πριν από τον πόλεμο στο Ιράν και οδήγούσε προς ανο-δική αναθεώρηση της ανάπτυξης, έχει ουσιαστικά εκλείψει. Πλέον, η διεθνής οικονομία αναμένεται να επιβραδυνθεί από 3,3% πέρυ-σι σε 2,9% φέτος, προτού ενισχυ-θεί οριακά στο 3% του χρόνου. Η άνοδος των τιμών της ενέργειας και η αβεβαιότητα για την εξέλι-ξη του πολέμου αντισταθμίζουν τα στήριγμάτα της παγκόσμιας ανάπτυξης, δηλαδή τις υψηλές επενδύσεις στον κλάδο της τεχνο-λογίας, τους χαμηλότερους από

ό,τι αναμενόταν δασμούς και την κεκτημένη ταχύτητα από το 2025. Για τις προβλέψεις αυτές, ο ΟΟΣΑ υποθέτει ότι η αναταραχή στις αγορές ενέργειας θα υποχωρήσει με την πάροδο του χρόνου, με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και των λιπασμάτων να αποκλιμακώνονται σταδιακά από τα μέσα του 2026.

Υψηλότερος ο πλη-θωρισμός στις χώρες του G20, στις ΗΠΑ προβλέπεται πλέον να εκτιναχθεί σε 4,2% το 2026.

Η πρόβλεψη για το 2026 παρα-μένει αμετάβλητη σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του Δεκεμβρίου. Οι ενδείξεις από τους πρώτους μήνες του χρόνου έδι-ναν ελπίδα για αναθεώρηση κατά περίπου 0,3 ποσοστιαίες μονάδες

Ο ΟΟΣΑ υποθέτει ότι η αναταραχή στις αγορές ενέργειας θα υποχωρήσει με την πάροδο του χρόνου, με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και των λιπασμάτων να αποκλιμακώνονται σταδιακά από τα μέσα του 2026.

προς τα επάνω, ένα σενάριο το οποίο έχει εξανεμιστεί πλήρως λό-γω του πολέμου. Με την εκτίναξη των τιμών ενέργειας, ο πληθωρι-σμός στις χώρες του G20 προβλέ-πεται πλέον ότι θα είναι υψηλότε-ρος κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες

το 2026 σε σύγκριση με τις προ-ηγούμενες εκτιμήσεις, στο 4%, προτού υποχωρήσει σε 2,7% το 2027. Συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά την Ευρωζώνη, η ανάπτυξη ανα-μένεται να επιβραδυνθεί απότομα σε 0,8% το 2026, καθώς οι υψη-

λότερες τιμές ενέργειας επιβαρύνουν τη δραστηριότητα, προτού επιταχυνθεί σε 1,2% το 2027 με στήριγμα την αύξηση των αμυ-ντικών δαπανών. Πρόκειται για αισθητή υποβάθμιση σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο, όταν ο ΟΟΣΑ προέβλεπε ανάπτυξη 1,2% για το 2026 και 1,4% για το 2027.

Στην Κίνα, η ανάπτυξη προ-βλέπεται να επιβραδυνθεί σε 4,4% το 2026 και σε 4,3% το 2027, με τις εκτιμήσεις να παραμένουν αμετάβλητες από τις προηγόμε-νες προβλέψεις του ΟΟΣΑ. Αντί-στοιχα, σταθερές διατηρήθηκαν οι προβλέψεις για την Ιαπωνία, με ανάπτυξη 0,9% για το 2026 και το 2027.

Σύμφωνα πάντοτε με τον ΟΟ-ΣΑ, ο ρυθμός ανάπτυξης στις ΗΠΑ προβλέπεται να επιβραδυνθεί σε 2% το 2026 και σε 1,7% το 2027, καθώς οι ισχυρές επενδύσεις που σχετίζονται με την τεχνητή νο-μοσύνη αντισταθμίζονται από τη χαμηλότερη αύξηση των πραγμα-τικών εισοδημάτων και των κα-ταναλωτικών δαπανών. Ο ΟΟΣΑ

είχε προβλέψει τον Δεκέμβριο ανάπτυξη 1,7% για φέτος και 1,9% για το 2027, πριν από την απόφα-ση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που ακύρωσε τους δασμούς του Ντόναλντ Τραμπ.

Στο εμπορικό πεδίο, οι δασμοί είναι με χαμηλότεροι από την αρχική ανακοίνωση του Αμερι-κανού προέδρου, αλλά εξακολου-θούν να διαμορφώνονται σε πολ-ύ υψηλότερο επίπεδο από τις αρχές του 2025, επιβαρύνοντας την ανάπτυξη. Τέλος, ο πληθω-ρισμός στις ΗΠΑ προβλέπεται πλέον να εκτιναχθεί σε 4,2% το 2026, αυξημένος κατά 1,2 ποσο-στιαίες μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη πρόβλεψη και στο υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με τις χώρες του G7.

Σημειώνεται ότι ο ΟΟΣΑ κά-λεσε τις κεντρικές τράπεζες να παραμείνουν σε εγρήγορση και τις κυβερνήσεις να διασφαλίσουν ότι οποιαδήποτε μέτρα στήρι-ξης προς τα νοικοκυριά θα είναι στοχευμένα και περιορισμένης διάρκειας.

«Ναι» υπό όρους στην εμπορική συμφωνία Ε.Ε. - ΗΠΑ

Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοι-νοβούλιο η εμπορική συμφωνία με τις ΗΠΑ. Η ψηφοφορία αίρει ένα βασικό εμπόδιο για τη συμ-φωνία, παρότι η αβεβαιότητα γύ-ρω από τους αμερικανικούς δα-σμούς παραμένει. Η συμφωνία, που αίρει τους δασμούς στα αμε-ρικανικά βιομηχανικά προϊόντα και θέτει ανώτατο όριο για τα περισσότερα ευρωπαϊκά προϊ-όντα στο 15%, θα μπορούσε να φέρει κάποια πρεμία στις δια-τλαντικές σχέσεις. Οι ΗΠΑ πίε-ζαν την Ευρώπη να εφαρμόσει επιτέλους τη συμφωνία που είχε επιτευχθεί πέρυσι το καλοκαίρι, όμως οι ευρωβουλευτές καθυ-στερούσαν την επικύρωσή της, αφότου ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ απείλησε να πά-

ρει τον έλεγχο της Γροιλανδίας και το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ ακύρωσε τους παγκόσμι-ους δασμούς της Ουάσινγκτον. Η ψηφοφορία αποτελεί «ένα πολύ σημαντικό ορόσημο στις προσπά-θειές μας να παρέχουμε σταθε-ρότητα και προβλεψιμότητα στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, στους εργαζομένους και τους πολίτες στην εμπορική μας σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες», δήλωσε ο επίτροπος Οικονομίας της Ε.Ε. Βάλντις Ντομπρόβσκις.

Πριν εγκρίνουν τη συμφωνία, την Πέμπτη, οι ευρωβουλευτές πρόσθεσαν τροπολογίες για να αντιμετωπίσουν ορισμένες από τις αμφιβολίες. Μία ρήτρα δια-σφαλίζει ότι η συμφωνία δεν θα εφαρμοστεί μέχρι οι ΗΠΑ να τη-

ρήσουν τις δεσμεύσεις τους. Μία άλλη ρήτρα προβλέπει ότι η συμ-φωνία θα λήξει τον Μάρτιο του 2028, εκτός και εάν και οι δύο πλευρές συμφωνήσουν να την παρατείνουν.

Τώρα, οι ευρωβουλευτές θα διαπραγματευτούν με τα κράτη-μέλη σχετικά με αυτές τις τροπο-ποιήσεις, ώστε να καταλήξουν σε ένα τελικό κείμενο. Παράλληλα, η Ε.Ε. περιμένει να δει πώς θα κι-νηθούν οι ΗΠΑ μετά την απόφα-ση του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Η Ουάσινγκτον ξεκίνησε πρό-σφατα νέες έρευνες εις βάρος σημαντικών εμπορικών εταίρων, συμπεριλαμβανομένων της Ε.Ε. και της Κίνας, με στόχο την αντι-κατάσταση των λεγόμενων αμοι-βαίων δασμών που απέρριψε το

Ανώτατο Δικαστήριο. Οι έρευ-νες, οι οποίες συνήθως διαρκούν μήνες για να ολοκληρωθούν, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε νέ-ους δασμούς κατά της Ε.Ε., αν και η Ουάσινγκτον είπε στους Ευρω-παίους ότι θα τηρήσει το μέρος της συμφωνίας που τις αναλογεί. Οι Ευρωπαίοι θέλουν επίσης οι ΗΠΑ να διευκρινίσουν πώς σκο-πεύουν να μειώσουν τον δασμό του 50% για εκατοντάδες προϊ-όντα που περιέχουν χάλυβα και αλουμίνιο.

«Παρά τις βάσιμες αυτές ανη-συχίες, μια αλήθεια συνεχίζει να ισχύει: τα οικονομικά μας συμφέ-ροντα απαιτούν να προχωρήσου-με», δήλωσε ο Ντομπρόβσκις. «Η αξιοπιστία μας εξαρτάται από την τήρηση του λόγου μας».

Η συμφωνία που εγκρίθηκε από τους ευρωβουλευτές αίρει τους δασμούς στα αμερικανικά βιομηχανικά προϊόντα και θέτει ανώτατο όριο για τα περισ-σότερα ευρωπαϊκά προϊόντα στο 15%.

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Την εμφάνισή τους έχουν αρχίσει να κάνουν πλέον τα πρώτα σημάδια τιμολογιακών πιέσεων στις νέες οικοδομές, απόρροια των εχθροπραξιών στη Μ. Ανατολή. Σύμφωνα με πηγές της αγοράς, παρατηρούνται δυσκολίες στην υποβολή παραγγελιών, καθώς όλο και περισσότεροι προμηθευτές αρνούνται να δεσμευτούν για τη διαθεσιμότητα και την ποσότητα των υλικών, αλλά και για την τιμή, με αποτέλεσμα οι κατασκευαστές να μην είναι σε θέση να υπολογίσουν με ασφάλεια το κόστος τους.

Άλλοι προμηθευτές πάλι, όπως για παράδειγμα όσοι παρέχουν στην αγορά πλαστικά (π.χ. σωλήνες), έχουν ήδη προβεί σε μεγάλες ανατιμήσεις έως και κατά 30%, χωρίς και πάλι να δεσμεύονται για την ομαλή εκτέλεση των παραγγελιών. Αντιστοίχως, οι πρώτες σημαντικές αυξήσεις κατά 15%-20% παρατηρούνται και σε άλ-

Αυξάνονται οι προμηθευτές που αρνούνται να δεσμευθούν για διαθεσιμότητα, ποσότητα και κόστος των υλικών.

λες κατηγορίες υλικών, όπως τα αλουμίνια. Σε κάθε περίπτωση, η πρακτική που εφαρμόζεται πλέον στην αγορά αφορά την πληρωμή σε τιμές σποτ, χωρίς να «κλειδώνει» η τιμή τη στιγμή υποβολής της παραγγελίας από τον κατασκευαστή.

Στην «πρώτη γραμμή» των αυξήσεων είναι φυσικά ό,τι υλικό έχει τη μεγαλύτερη εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα για την πρώτη ύλη ή την παραγωγική διαδικασία. Ετσι, τα πλαστικά που αποτελούν παράγωγο των πετρελαιοειδών, αλλά και τα τεχνητά πετρώδη υλικά

(π.χ. τούβλα) ξεχωρίζουν, ενώ στην αγορά αναμένονται και αυξήσεις σε όλο το φάσμα των υλικών, από τον χάλυβα και το τιμμέντο μέχρι τον σίδηρο οπλισμού και τα αλουμίνια.

Μάλιστα, όπως επισημαίνεται, το πρόβλημα δεν θα λυθεί άμεσα, ακόμη κι αν αύριο έληγε ο πόλεμος, καθώς θα απαιτηθούν αρκετές εβδομάδες προκειμένου να ομαλο-

ποιηθεί η κατάσταση. Σε περίπτωση δε που υπάρξει εντατικοποίηση του πολέμου και παράταση της διάρκειάς του, ακόμη και κατά 4-5 εβδομάδες, το πρόβλημα που θα

Η πρακτική που εφαρμόζεται πλέον στην αγορά αφορά την πληρωμή σε τιμές σποτ, χωρίς να «κλειδώνει» η τιμή τη στιγμή υποβολής της παραγγελίας από τον κατασκευαστή.

δημιουργηθεί θα πλήξει την αγορά για πολλούς μήνες μετά τη λήξη της σύρραξης.

Σύμφωνα με τον Ηλία Παπαγεωργιάδη, επενδυτή και αναλυτή της αγοράς ακινήτων, ο οποίος αυτή την περίοδο (μαζί με ομάδα επενδυτών) προχωράει στην κατασκευή δύο συγκροτημάτων κατοικιών, «η ειδοποιός διαφορά με τον πόλεμο στην Ουκρανία, που ξέσπασε πριν από τέσσερα χρόνια, είναι ότι σήμερα καταστρέφονται υποδομές που αφορούν την παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα. Αυτές οι υποδομές κοστίζουν δεκάδες ή ακόμη και εκατοντάδες δις. δολάρια και χρειάζονται χρόνια προκειμένου να κατασκευαστούν. Επομένως, τίθεται ζήτημα για το πόση διαθέσιμη πρώτη ύλη σε λογική τιμή θα έχουμε για να κινήσουμε την παγκόσμια οικονομία».

Ο κίνδυνος ενός «σοκ» τιμών στα υλικά κατασκευής, που έρχεται μόλις λίγα χρόνια μετά το αντίστοιχο του 2022, είναι ασφα-

Ο δείκτης τιμών υλικών κατασκευής νέων κτιρίων κατοικιών αυξήθηκε κατά 29,85% την περίοδο 2021-2025.

λώς μεγάλος. Σημειωτέον ότι ήδη ο δείκτης τιμών υλικών κατασκευής νέων κτιρίων κατοικιών αυξήθηκε κατά 29,85% την περίοδο 2021-2025. Τη μεγαλύτερη αύξηση και μάλιστα με μεγάλη διαφορά κατέγραψε η κατηγορία των τεχνητών πετρώδων υλικών, όπως τα τούβλα, τα κεραμίδια και οι τιμμεντόλιθοι, που σημείωσαν άνοδο κατά 60%. Τα στοιχεία αυτά από την ΕΛΣΤΑΤ κρίνονται ακόμη και συντηρητικά, καθώς στην πράξη οι αυξήσεις ήταν μεγαλύτερες, ειδικά αν ο κατασκευαστής ήθελε πιο υψηλής ποιότητας υλικά.

Αντλούν ρευστότητα οι εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία

Επενδυτικά κεφάλαια συνολικού ύψους 350 εκατ. ευρώ φιλοδοξούν να προσελκύσουν τις προσεχείς ημέρες και εβδομάδες τρεις εισηγμένες εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία. Σε μια δύσκολη συγκυρία λόγω της εμπόλεμης σύρραξης, αλλά εμφανώς «ποντράροντας», αγοράς ακινήτων, η Premia Properties, η Trastor του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς και η Prodea Investments σχεδιάζουν ομολογιακές εκδόσεις και αυξήσεις κεφαλαίου, προφανώς

έχοντας λάβει και τα σχετικά θετικά μηνύματα της επενδυτικής κοινότητας.

Αρχής γενομένης από την Premia Properties, στις 31 Μαρτίου είναι προγραμματισμένη η πραγματοποίηση της δημόσιας προσφοράς για την έκδοση νέου ομολόγου 150 εκατ. ευρώ και επταετούς διάρκειας. Από τα έσοδα του ομολόγου, ποσό 100 εκατ. ευρώ θα αναχρηματοδοτήσει το προηγούμενο ομολογο της εισηγμένης μέσω της πρόωρης αποπληρωμής του. Το 2025 υλοποίησε επενδυτικό πρόγραμμα 180 εκατ. ευρώ, κυρίως στους τομείς της φιλο-

Στις επόμενες εβδομάδες, τρεις επενδυτικές ακινήτων φιλοδοξούν να προσελκύσουν κεφάλαια 350 εκατ. ευρώ.

ξενίας και των φοιτητικών κατοικιών, όπου εστιάζει σημαντικό μέρος των προσπάθειών της τους τελευταίους 18 μήνες. Μεταξύ άλλων, από το καλοκαίρι του 2024 και μέχρι σήμερα η Premia έχει επενδύσει 250 εκατ. ευρώ για την εξαγορά τεσσά-

Από το καλοκαίρι του 2024 και μέχρι σήμερα η Premia έχει επενδύσει 250 εκατ. ευρώ για την εξαγορά τεσσάρων ξενοδοχειακών μονάδων σε Κρήτη, Ρόδο, Κω και στις Καναρίους Νήσους.

ρων ξενοδοχειακών μονάδων σε Κρήτη, Ρόδο, Κω και στις Καναρίους Νήσους. Αντιστοίχως και η Trastor έχει εκκινήσει τη διαδικασία για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της κατά ποσό που αναμένεται να προσεγγίσει ή και να ξεπεράσει τα 150 εκατ. ευρώ, ανάλογα με το επενδυτικό ενδιαφέρον.

Πρωταρχικός στόχος είναι η είσοδος νέων επενδυτών, θεσμικών και μη, με τη διοίκηση της εταιρείας να έχει ήδη πραγματοποιήσει παρουσιάσεις στο Λονδίνο, ενώ προγραμματίζονται και επιπλέον επαφές σε ευρωπαϊκές αγορές καθώς

και στις ΗΠΑ. Η διαδικασία θα «τρέξει» καθ' όλη τη διάρκεια των επόμενων εβδομάδων, με στόχο να ανοίξει το βιβλίο προσφορών προς το τέλος Απριλίου ή στις αρχές Μαΐου.

Αύξηση κεφαλαίου κατά 50 εκατ. ευρώ «τρέχει» και η Prodea Investments, με τους μετόχους να καλούνται να εγκρίνουν την κίνηση αυτή σε σχετική γενική συνέλευση που θα πραγματοποιηθεί στις 2 Απριλίου. Πηγές της αγοράς αναφέρουν ότι η αύξηση γίνεται για την είσοδο νέων επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας.

ΝΙΚΟΣ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Γεωπολιτικές εξελίξεις και κυπριακή κτηματαγορά

Η επιδραση των γεωπολιτικών εξελίξεων στην κυπριακή αγορά ακινήτων το 2026, με τον πόλεμο στο Ιράν και τις περιφερειακές συγκρούσεις, είναι ένα θέμα που συνδυάζει βραχυπρόθεσμες προκλήσεις και μακροπρόθεσμες ευκαιρίες, λειτουργώντας συχνά με τρόπο παράδοξο. Παρά την εγγύτητα της Κύπρου στην περιοχή, η αγορά δείχνει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα για πολλούς και διάφορους λόγους.

Είναι η Κύπρος ένα ασφαλές καταφύγιο; Παρά την προσπάθεια κάποιων να ζωγραφίσουν ένα πολεμικό σκηνικό στη χώρα μας, η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική (προς το θετικότερο) και ευτυχώς αποδεικνύεται καθημερινά. Ελπίζουμε η εμπιστοσύνη του τουριστικού κοινού να επανέλθει σύντομα και να δούμε τις κρατήσεις να ανακαίμουνται πλήρως. Ιστορικά, κάθε φορά που υπάρχει αστάθεια στη Μέση Ανατολή (όπως στον Λίβανο ή στο Ισραήλ), η Κύπρος βιώνει

ένα κύμα «Plan B» επενδύτων.

Υπάρχει αύξηση στη ζήτηση; Ήδη, από τις αρχές του 2026 παρατηρείται αύξηση της ζήτησης από εύπορους ιδιώτες και εταιρείες τεχνολογίας που μεταφέρουν την έδρα τους στο νησί για να παραμείνουν εντός ευρωπαϊκού εδάφους και ασφάλειας. Αυτό δεν είναι κάτι εντελώς καινούργιο· ισχύει τα τελευταία χρόνια και το βλέπουμε να εντείνεται. Η τρέχουσα αστάθεια σε περιφερειακά κέντρα όπως το Ντουμπάι ενδέχεται να ανακατευθύνει κεφάλαια προς την Κύπρο και δη τη Λεμεσό και τη Λάρνακα, χωρίς φυσικά να αποκλείονται επενδύσεις και στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας.

Μια τεράστια αρνητική επίπτωση της παρούσας κατάστασης είναι η αύξηση του κόστους κατασκευής. Αυτή είναι και η πιο άμεση αρνητική επιπτώση εφόσον ο πόλεμος επηρεάζει τις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες:

Οι τιμές των καυσίμων και του

ηλεκτρισμού ανεβαίνουν, αυξάνοντας το κόστος παραγωγής υλικών (όπως τιμμέντο, τούβλα).

Οι ναύλοι και τα «ασφάλιστρα κινδύνου» για τα πλοία στην Ανατολική Μεσόγειο έχουν αυξηθεί, προσθέτοντας επιπλέον κόστος στις εισαγωγές υλικών όπως του σιδήρου και του αλουμινίου.

Το κόστος αυτό τελικά μετακυλιέται στον αγοραστή και στον τελικό χρήστη.

Αν και οι πωλήσεις τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του 2026 παρέμειναν σε υψηλά επίπεδα (με αύξηση περίπου 12% σε σχέση με πέρυσι), υπάρχει μια σοβαρή μερίδα αγοραστών που τηρεί στάση αναμονής. Αυτό ενδεχομένως να αποτυπωθεί σαν ένα πάγωμα της αγοράς μέσα στον Μάρτη - χωρίς πάλι αυτό να είναι απόλυτο επειδή και στο παρελθόν παρόμοια συμβάντα δημιουργήσαν μικρές έκτασες αρνητικό επηρεασμό που συνοδεύτηκε με γρήγορη διορθωτική αντίδραση.

Οι Κύπριοι αγοραστές είναι πιο επιφυλακτικοί μεν λόγω του πληθωρισμού που προκαλεί η κρίση, φοβούμενοι μια νέα άνοδο των επιτοκίων ή του κόστους διαβίωσης, αλλά τα τονωτικά κυβερνητικά μέτρα ενδεχομένως να περιορίσουν κάποιες από τις επιφυλάξεις.

Νοείται ότι δεν είμαστε οι μόνοι που βιώνουμε αυτή την κατάσταση. Για παράδειγμα, το Εμιράτο του Ντουμπάι όχι μόνο επηρεάζεται, αλλά πλήττεται πιο σκληρά από εμάς επειδή έχασε την κορώνα του ως το πιο ασφαλές καταφύγιο στην περιοχή που συνάμα συνδυάζει έναν «παραδεισένιο» χώρο διαμονής και τον «απόλυτο» χώρο διεξαγωγής επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό φορολογικό περιβάλλον.

Η Ντίσνεϊλαντ Εννλίκων (όπως προσωπικά αποκαλώ το Ντουμπάι) κάνει προσπάθειες με διάφορους τρόπους να συγκρατήσει τη μάζα των ξένων

που επένδυσαν και ζουν εκεί. Για παράδειγμα:

Όσοι έφυγαν εκτός Ντουμπάι μετά τις 28 Φεβρουαρίου λαμβάνουν διαβεβαιώσεις πως θα τύχουν χαριστικής εξαιρέσεως του περιορισμού της κατ' ελάχιστον παραμονής των 183 ημερών στο Εμιράτο για να απολαμβάνουν το φορολογικό τους στάτους της μηδενικής φορολόγησης.

Γίνεται μια έντονη και συστηματική προσπάθεια από εταιρείες που ασχολούνται με πωλήσεις ακινήτων να υποβαθμιστεί η σημασία του αντίκτυπου της πτώσης του δείκτη αξιών DFMRRI (Dubai Financial Market Real Estate Index) κατά τουλάχιστον 30%, προβάλλοντας τον (βάσιμο) ισχυρισμό ότι άλλο ένας χρηματιστηριακός δείκτης αξιών εταιρειών ανάπτυξης και κατασκευών και άλλο οι πραγματικές τιμές και αποδόσεις των ακινήτων.

Η ουσία όμως παραμένει. Υπάρχει μεγάλη αναστάτωση

στο Εμιράτο, και πολλές χιλιάδες κόσμου κοιτάζουν προσωρινή (προς το παρόν) μεταστέγαση σε χώρες με μεγαλύτερη ασφάλεια, μέχρι να δουν τη επιφυλάσσει το μέλλον, αλλά και προσωρινής αναστολής νέων επενδύσεων. Σε αυτό το παράθυρο των 3 με 9 μηνών η Κύπρος έχει την ευκαιρία να ελκύσει ένα ποσοστό από αυτούς και δυνητικά να τους κάνει μέχρι και μόνιμους κάτοικους. Άρα σε προσωρινή βάση, πολλές πολυτελείς μονάδες μπορούν να εννοικιαστούν προσφέροντας καλές εισοδηματικές αποδόσεις, ενώ σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα μπορούν να σημειωθούν πολυάριθμες επενδύσεις, τόσο στον οικιστικό όσο και στον γραφειακό τομέα μεγάλωνοντας το μερίδιο της Κύπρου στην πίτα του διεθνούς real estate.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΦΡΑΓΚΟΥ

Επάγγελμα
μάνατζερ
λογοτεχνών

Σελ. 8

ΕΚΘΕΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Το φιλμ
της Ελλάδας
του μόχθου

Σελ. 10

ΓΑΛΗΝΗ ΧΑΤΖΗΠΑΣΧΑΛΗ

Η «Τζένν Τζένν»
ανεβαίνει στη σκηνή
του Θεάτρου Πειραιά

Σελ. 3

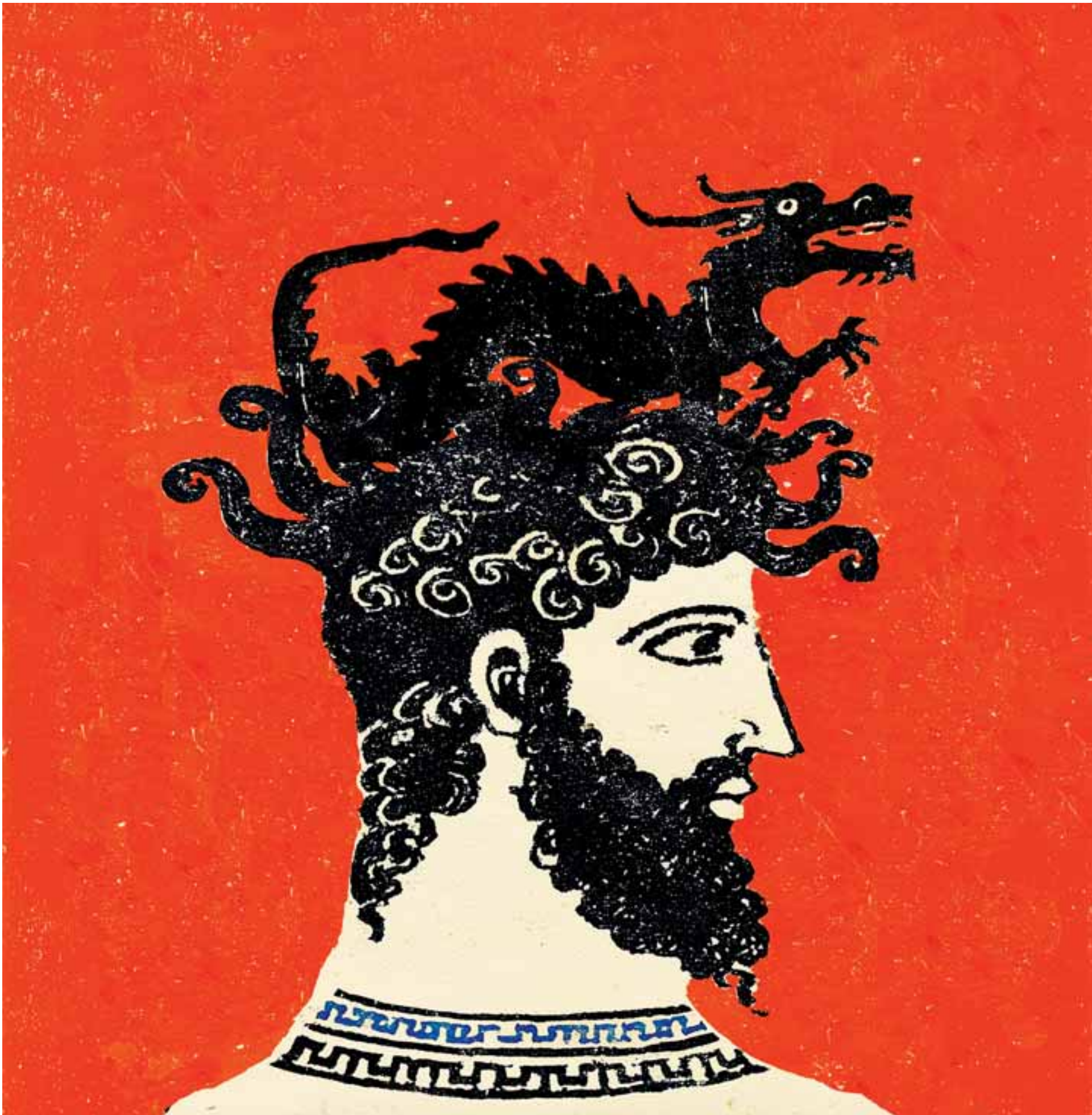

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες

Κυριακή 29 Μαρτίου 2026

Ε & γράμματα

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΗΝ «Ε» ΠΟΡΤΟΣ ΚΑΡΟΛΙΑΣ

Γιατί το Πεκίνο υιοθετεί τις κλασικές σπουδές

Η Κίνα είναι πλέον η μόνη χώρα που επενδύει συστηματικά στις κλασικές σπουδές με έμφαση στην αρχαία Ελλάδα. Πού τελειώνει το πολιτιστικό ενδιαφέρον και πού αρχίζει η γεωπολιτική;

Σελ. 4-5

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

29.3 - 4.4.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Παράξενες ιστορίες για κανονικούς ανθρώπους»

Οι Εκδόσεις Αλμύρα παρουνισιάζουν το βιβλίο του Chris Pinturicchio «Παράξενες ιστορίες για κανονικούς ανθρώπους». Στην παρουσίαση θα συμμετάσχουν οι: Αλέξανδρος Χρονίδης ποιητής, Μαρία Κούβαρου διδάκτωρ μουσικολογίας-ποιήτρια, Chris Pinturicchio συγγραφέας. Παρασκευή 3 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ. Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Λάρνακας, Αρχιεπισκόπου Κυπριανού 16-18, Λάρνακα. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99658683** **ekdoseisalmyra@gmail.com**

ΘΕΑΤΡΟ

«Μεταφράσεις» του Μπράιαν Φρίνλ

Η Κεντρική Σκηνή του ΘΟΚ σπκνώνει αυλαία, αυτό το Σάββατο 28 Μαρτίου, με το έργο Μεταφράσεις του σπουδαίου συγγραφέα του ιρλανδικού θεάτρου Μπράιαν Φρίνλ, σε σκηνοθεσία Patrick Myles. Γραμμένο το 1980, το έργο του Φρίνλ μας μεταφέρει στην Ιρλανδία του 1833, σε μια περίοδο ριζικών εξωτερικών και εσωτερικών ανακατατάξεων. Σε ένα υπαίθριο αγροτικό σχολείο στο Ντόνεγκαλ, μια μικρή κοινότητα βρίσκεται αντιμετώπη με την πρώτη βρετανική χαρτογράφηση της χώρας και τον εξαγλισμό των ιρλανδικών τοπωνυμίων, αλλά και με την αντικατάσταση της παραδοσιακής εκπαίδευσης από το νέο εθνικό σύστημα εκπαίδευσης. Ο σκηνοθέτης της παρά-

στασης, Patrick Myles, ο οποίος υπογράφει και τη μετάφραση του έργου μαζί με τον συνεργάτη σκηνοθέτη του Ανδρέα Τσέλεπο, προσεγγίζει τον σφυγμό της εποχής με ρεαλιστική ακρίβεια, ενεργοποιώντας παράλληλα ένα σύστημα αναφορών που γεφυρώνει την Ιρλανδία του 19ου αιώνα με την αποικιοκρατούμενη Κύπρο. Παίζουν: Αλεξία Αλέξη, Graham Butler, Ανδρέας Δανιήλ, Nigel Hastings, Σεμέλν Κυριαζή, Μαρίνα Μανδρή, Ανδρέας Παπαμιχαλόπουλος, Γιώργος Μουσίμης, Μιχάλης Μουστάκας, Ανδρέας Τσέλεπος. **Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή «Εύης Γαβριηλίδης». Παραστάσεις Παρασκευή, Σάββατο στις 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ.**

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ

Requiem του John Rutter

Γραμμένο το 1985, το Requiem του John Rutter αποτελεί έναν οικείο, στοχαστικό και λιρικό διαλογισμό πάνω στα θέματα της ζωής και του θανάτου. Η μεγαλοπρέπεια και η δραματικότητα που χαρακτηρίζει συνήθως το είδος αυτό παραμερίζεται, καθώς το εξαισιο αυτό αριστούργημα κινείται προς το φως αντί προς το σκοτάδι, σαφώς επηρεασμένο από το Requiem του Gabriel Faure. Για να επικοινωνήσουν τα βαθιά, πονανθρώπινα του μηνύματα, η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου συμπράττει επί σκηνής με τον εξαιρετο Γεωργιανό μάστορο Levan Jagaen, τις διακεκριμένες σοπράνο Μαρίζα Αναστασιάδη και Ελένη Χαράλαμους, καθώς και τη Νεανική Χορωδία της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων Κύπρου.

Τα επτά μέρη του Requiem σχηματίζουν έναν διαλογισμό σε μορφή αψίδας: το πρώτο και το τελευταίο μέρος είναι προσευχές προς τον Θεό εκ μέρους όλης της ανθρωπότητας. Το δεύτερο και το έκτο είναι ψαλμοί. Το τρίτο και το πέμπτο είναι προσωπικές προσευχές προς τον Ιησού Χριστό. Το Sanctus, το οποίο ο συνθέτης περιγράφει ως «εορταστικό και καταφαιτικό», βρίσκεται στο επίκεντρο του έργου και αποτελεί επιβεβαίωση της θείας δόξης, συνοδευόμενο από καμπάνες, όπως συμβαίνει και στη Ρωμική Λειτουργία. Λεμεσός: Πέμπτη 2 Απριλίου, Θέατρο Ριάλτο, 8:30 μ.μ. Λευκωσία: Παρασκευή 3 Απριλίου, Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου, ώρα 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22463144, www.cyso.org.cy**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Ο Άνθρωπος που κουβαλά τρύπες

Η γκαλερί Γκλόρια στη Λευκωσία φιλοξενεί την έκθεση του Ρήνου Στεφανί με τίτλο: «Ο Άνθρωπος που κουβαλά τρύπες». Στην έκθεση παρουσιάζονται τρεις ενότητες: Διάτρητοι, Ρε Αλέξης, Τοπία. Η Νίκη Λοϊζίδη, ομότιμη καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης, Ανάτατη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας, αναφέρει: «Ο Ρήνος Στεφανί

αντλεί το υλικό του από προσωπικές παιδικές μνήμες, από περιπετειώδη ταξίδια, από πολέμους και επαναστατικούς ξεσηκωμούς του παρελθόντος.

βουν, με μια γερή δόση πικρίας και σαρκασμού, ένα βαθύ αλλά ηχηρά αποκαλυπτικό νόημα». **Γκαλερί Γκλόρια, Σήνωνος Σώζω 3, Λευκωσία.**

Αν κρίνει κανείς από την έντονα πολιτική, κοινωνική και ιστορική διάσταση των έργων του, ως δημιουργός αλλά και ως σκεπτόμενος άνθρωπος δεν τρέφει αυταπάτες γύρω από την πορεία και εξέλιξη της Κυπριακής Ιστορίας. Αρκεί να αναφέρω ένα αξιοπρόσεκτο θεματικό μοτίβο (τον άνθρωπο κουβαλητή), σε παραλλαγές που κρύ-

ΕΚΘΕΣΗ

«Merging Horizons»

Η γκαλερί Marginalia παρουσιάζει την έκθεση ζωγραφικής της Carol Syrimis με τίτλο «Merging Horizons». Σύμφωνα με την καλλιτέχνη, η έκθεση συλλαμβάνει την ατμόσφαιρα και τη διάθεση από διαφορετικά περιβάλλοντα. Τα έργα διερευνούν την αίσθηση ορίζοντος και δεν επικεντρώνονται σε μια αμετάβλητη θέαση, μία οντότητα που συνεχώς αναδύεται μεταβαλλόμενη και κινούμενη. **Εγκαίνια Σάββατο 4 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ.**

Διάρκεια έως 30 Απριλίου. Γκαλερί Marginalia, Αρχιεπισκόπου Κυπριανού 15, Στρόβολος. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99657080.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Μάχη του παλιού με το νέο και στο ανάμεσό τους τίποτε

Τις προάλλες, η ανεκδιήγητη συνέντευξη του 76χρονου δημοσιογράφου Γιάννη Καρεκλά με τον 25χρονο ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου, στη δική μου αντιληψη ένα πράγμα έδειξε, πως η διαφορά μισού αιώνα μεταξύ των δύο ανδρών είναι αγεφύρωτη. Και το ερώτημα που στο δικό μου κεφάλι κυρίζει από εκείνη τη στιγμή είναι ότι δεν σωζόμαστε με τίποτε – όσο και αν ακούγεται απογοητευτικό αυτό. Δεν συγκρούονται μόνο όσο εκ διαμέτρου αντιθετοί κόσμοι, αλλά έρχονται σε ολομέτωπη επίθεση η καθαρότητα του λόγου, με τα φλνταφήματα και την αλαζονεία – οπόθεν και αν αυτή εκπορεύεται. Έβλεπα σε εκείνη τη συζήτηση, πρώτου επιπέδου, το παλιό, που πασιόθεν και αν αυτή εκπορεύεται. Έβλεπα σε εκείνη τη συζήτηση, πρώτου επιπέδου, το παλιό, που πασιόθεν και αν αυτή εκπορεύεται. Έβλεπα σε εκείνη τη συζήτηση, πρώτου επιπέδου, το παλιό, που πασιόθεν και αν αυτή εκπορεύεται.

από καθαρότητα. Έβλεπα στην οθόνη μου δύο ανθρώπους να κοροκομαούν, και αφήνω στην άκρη τα πολύ κακά ελληνικά του Φειδία Παναγιώτου και τις ελληνικούρες του Γιάννη Καρεκλά, και δεν καταλάβαινα γιατί γίνεται αυτή η συζήτηση. Σε τι εξυπηρετεί αυτό το παιχνίδι επιβολής από πλευράς του κ. Καρεκλά; Και αναρωτιόμουν αν ο κ. Καρεκλάς θα αντιμετωπίσει με τον ίδιο τρόπο έναν συνομήλικό με τον κ. Παναγιώτου υποψήφιο βουλευτή. Θα πει κάποιος πως ο κ. Παναγιώτου έχει παρελθόν στη γελοιοότητα, και πάνω σε αυτό έκτιζε ο κ. Καρεκλάς... Αλλά δεν έχουμε δει γελοιοτήτες από υποτιθέμετα σοβαρούς βουλευτές; Έχουμε δει. Από την άλλη, έρχεται ο Φειδίας Παναγιώτου με μία μεσοσιανική σκέψη, με ένα υπερφορτωμένο εγώ, με μία θρασύτητα, όχι του νέου, αλλά εκείνου που νομίζει πως είναι αρκετά έξυπνος και πως μπορεί να ξεγελάει τον κόσμο, ταίζοντάς τον με ωραίες ιδέες, με παρακώρρηση εξουσιών, και πως όλοι θα είναι μια ωραία ατμόσφαιρα. Μαζί θα αποφασίζουμε, λέει, αν πρέπει να γίνουν κάποια πράγματα, θα ρωτάει συχνά τη γνώ-

μη του κόσμου για το αν πρέπει να επιτραπεί, όπως είπε εκείνος, εν είδει παραδείγματος, η τεκνοθεσία από ομόφυλα ζευγάρια – μπορείτε φαντάζομαι να μαντέψετε πού θα κάτσει η μπύλια... Μίλησε για συγχώρεση πολλάκις, και πόσο σημαντική είναι, ο κ. Παναγιώτου, και με λίγα λόγια, όσο και αν με χτυπούν και αν με βρίζουν εγώ αντέχω – μην ξεχνάμε πως ο κ. Παναγιώτου είναι γιος ιερέα, άρα γνωρίζει τα βασικά της ορθόδοξης πίστης και ψαρεύει... Μάχη του παλιού με το νέο, και στο ανάμεσό τους τίποτε. Ή είναι κάποιος με το σύστημα ή είναι με εκείνους που το αντιμάχονται, με όποιον τρόπο το κάνουν. Ζούμε στιγμές που από τη μία έχουμε θέσεις που μοιάζουν βγαλμένες από τη δεκαετία του '70 και τη δεκαετία του '80, και από την άλλη θέσεις που δεν βγάζουν κανένα νόημα, αλλά εδράζονται σε μεταφυσικά δεδομένα και στη θρησκεία, αλλά και σε παρωχημένες έννοιες και ιδέες, παρόλο που ενδύονται τον μανδύα του νέου. Ήταν απογοητευτικό αυτό που παρακολούθησα και δεν αφορά τα πρόσωπα – μόνο! Αφορά την ιδέα

ότι αυτός ο κόσμος ολόένα και διολισθαίνει, και εξαφανίζεται η πολιτική ουσία και επικρατεί η πολιτική του θεαθήναι. Εξαφανίζεται ο ορθός λόγος και κατσοχτεί η δημαγωγία και ο λόγος ο υποτιθέμετα καυστικός. Στραμτάνε να παρουσιάζονται επικτηρήματα και εμφανίζονται λόγια παχιά, και αυτοί που πρέπει να τα αντικρούουν με στιβαρό πολιτικό λόγο, ή με σοβαρότητα και στοιχειώδη δημοσιογραφική προετοιμασία ποιούν την νήσαν. Οι πρώτοι κυνηγούν τις ψήφους και οι δεύτεροι –ο χώρος μας δηλαδή– τα νούμερα και τα κλικ. Και όλα τα νούμερα κερδίζουν. Και μετά από αυτή τη δυσάρεστη τηλεοπτική εμπειρία, σκέφτηκα ποιο το αντίβαρο στην πολιτική ένδεια που βιώνουμε; Πήγε στο μυαλό μου ο πολιτισμός. Άραγε στον τόπο μας βαραινεί στο τάσι ο πολιτισμός, έναντι της επιπερίστατης πολιτικής πραγματικότητάς μας;... «Και ήταν η ώρα οπου θολώνουνε τα νερά, και είχα φθάσει στα Τρία Πηγάδια, και ήταν εκεί τριγύρω η γη όλο νερά, γιατί πάνε οι γυναίκες και συκνοβγάνουνε» [Διον. Σολωμός, «Η γυναίκα της Ζάκυθος»].

Ενώ όμως παρουσιάζεται ως καινούργιο, όζει σκουριάς και όσο και αν προσπαθεί να αντιπαταθεί με τις απαρχαιωμένες αντιλήψεις να μην μπορεί να απαλλαγεί από αυτές, με έναν λόγο πολύ μακριά από καθαρότητα.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Ο χρόνος στενεύει αντί να βαθαίνει

Θα μπορούσε η πρόταση να διατυπωθεί ως εξής: όποιος δεν πάσχει από ελλειμματική προσοχή να σπκώσει το χέρι του! Δεν αναφερόμαστε τόσο στην όλο και περισσότερο διαδεδομένη ΔΕΠΥ (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα), με συμπτώματα που μπορεί να διακρίνει κανείς σε μικρές ηλικίες, από 3 ετών κιόλας, και γίνονται ακόμη πιο εμφανή όταν το παιδί ξεκινά να πηγαίνει σχολείο· οι περιπτώσεις αυτές ενίοτε συνυπάρχουν και με άλλες παθήσεις όπως οι αγχώδεις και οι συναισθηματικές διαταραχές, οι μαθησιακές δυσκολίες, και χρήζουν παρακολούθησης από ειδικούς και θεραπείας. Με αφορμή την έκδοση στα ελληνικά του βιβλίου «Μυαλό σε διάσπαση», του διάσημου Καναδού γιατρού Γκάμπορ Μάτε (εκδ. Key Books, προδημοσίευση περιοδικό «Κ», 22/3), πληροφορούμαστε ότι: τα ποσοστά διάγνωσης ΔΕΠΥ αυξήθηκαν κατά 381% μέσα σε 12 χρόνια στη Γερμανία και οι συνταγογραφήσεις αντίστοιχων φαρμάκων κατά 50% μέσα σε πέντε χρόνια.

Πρόκειται, λοιπόν, για μια «συνεχώς αυξανόμενη κρίση που αφορά την ψυχική υγεία διεθνώς, συμπεριλαμβανομένων της ψυχικής υγείας των παιδιών». Ας ριζούμε, όμως, μια ματιά στις ζωές των ενήλικων. Η καθημερινότητά τους, πολύ συχνά, θυμίζει σκρολάρισμα σε οθόνη κινητού. «Τρέχουν» από το ένα θέμα στο άλλο, από τη μια κατάσταση στην άλλη, από τη μια δραστηριότητα στην άλλη. Στριφογυρίζουν νευρικά στις θέσεις τους, αδυνατούν να συγκεντρωθούν περισσότερο από ελάχιστα λεπτά σε ένα ζήτημα, δεν ακούν τον συνομιλητή τους, τον διακόπτουν χωρίς να τον αφήνουν να ολοκληρώσει τη σκέψη του (το τελευταίο είναι πολύ διαδεδομένο, εδώ και χρόνια) ή είναι απολύτως βυθισμένοι στον δικό τους «κόσμο».

Αλλά μήπως και ό,τι μας περιβάλλει δεν έχει όλο και μικρότερο κύκλο ζωής; Όσπου να αντιληφθούμε ότι υπάρχει, έχει ήδη παρέλθει και κάτι άλλο έχει πάρει τη θέση του, σε μια ατέλειωτη αλυσίδα διαδοχής. Αυτό, παρατηρείται σε μεγάλο βαθμό, και στην ενημέρωση. Κάθε ανάρτηση σε σάιτ, ειδησεογραφικό ή ποιητικό ύλης παραμένει για μικρό χρονικό διάστημα πριν εκτοπιστεί από το επόμενο, «καινούργιο» θέμα. Το μάτι συνθίζεται στην εναλλαγή, διατρέχει τους τίτλους, μηπρεδύοντας την ενημέρωση με την κατακερματισμένη πληροφορία. Πολύ συχνά το περιεχόμενο παραμένει αδιάβαστο. Ο τίτλος και το μότο αρκούν. Ακριβώς όπως και στη ζωή. Ένα διαρκές ζάπινγκ στην πραγματικότητα. Χωρίς ιεράρχηση. Τι έχει απορροφηθεί και πώς, παραβλίνουμε να το επεξεργαστούμε ή όχι, έχουμε αφιερώσει χρόνο για να το κατανοήσουμε ή όχι, είναι ερωτήματα παρωχημένα. Σαρώνονται από τον καταγισμό, τεχνητό ή πραγματικό, γεγονότων ή, απλώς, μικροσυμβάντων.

Η διάσπαση προσοχής δίνει, στους ενήλικους, την ψευδαίσθηση του κατευνασμού του υπαρξιακού άγχους τους. Και συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο· εντείνεται αντί να διοχετεύεται. Ο χρόνος στενεύει αντί να βαθαίνει. Τον τελευταίο καιρό, νέοι άνθρωποι «ανακαλύπτουν» σκηνοθέτες του κινηματογράφου με ταινίες με μεγάλη διάρκεια. Ο Θόδωρος Αγγελόπουλος (το έργο του είναι διαθέσιμο στο Cιnobο) ή ο Ούγγρος δημιουργός Μπέλα Ταρ (που έφυγε από τη ζωή αρχές του '26), επαναπροσεγγίζονται. Ίσως παλαιότερα να τους είχαν προσπεράσει, επιλέγοντας το διαρκώς καινούργιο, με γρήγορους ρυθμούς και εξελίξη συνταγογραφημένη. Τι συνέβη; Αν υποθέσουμε ότι συνιστά ασθένει, έστω, τάση και όχι μεμονωμένες περιπτώσεις. «Έχω ανάγκη τον χρόνο που μου προσφέρουν», ακούω από 40άρηδες. Αφήνονται να παρασυρθούν, να λύσουν τα δεσμά τα οποία επιβάλλουν μια περιορισμένη εικόνα της πραγματικότητας. Μπαίνουν σε ένα σπιράλ, με εναλλάξες αργές, που δεν είναι ποτέ μονοδιάστατες. Κι αν διασπαστεί η προσοχή, επιστρέφει. Χρόνος υπάρχει.

Η Γαλήνη Χατζηπασσάλη στο κέντρο με τον Χρήστο Λούλη. Οι δυο τους υποδύονται το αταίριαστο ζευγάρι που παντρεύεται με εικονικό γάμο, ο οποίος καταλήγει σε αληθινό έρωτα.

Συνέντευξη στη ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Η Γαλήνη Χατζηπασσάλη έχει εκείνη την πηγαία ενέργεια που σε κάνει να νιώθεις πως η σκηνή δεν είναι απλώς ο τόπος της δουλειάς της, αλλά μια φυσική της προέκταση. Γεννημένη το 1979 στην Αθήνα και μεγαλωμένη στην Αλεξανδρούπολη, με ρίζες στην Κύπρο από την πλευρά του πατέρα της, είναι ένας άνθρωπος γεωμένος και ταυτόχρονα χαριτωμένος, με κοφτερό χιούμορ. «Δεν μου αρέσει να φέρω βαρέως τη δουλειά μου», λέει. «Και αυτό το επιτυγχάνω πιο εύκολα όταν παίζω κάτι ευφρόσυνο. Βέβαια, και τα “βαριά” μπορεί να είναι εξίσου ελαφρά, όταν η συνεργασία είναι αρμονική και συντροφική».

Στην παράσταση «Τζένη Τζένη», που σκηνοθετεί ο Νίκος Καραθάνος, η Χατζηπασσάλη «συναντιέται» με έναν από τους πιο αναγνωρίσιμους κινηματογραφικούς ρόλους της Τζένης Καρέζη. Αλλά και η δική της, η θεατρική Τζένη Σκούταρη είναι φωτεινή, σκαμπρόζα, με μια πηγαία κωμική φλέβα. «Το πρώτο και βασικό στοιχείο στην τέχνη είναι η ειλικρίνεια», λέει. «Στο θέατρο ο ηθοποιός δεν παίζει κρυφτό. Αν δεν αποκαλύψεις τον εαυτό σου, μόνο βασανίζεις και βασανίζεις τους άλλους. Δεν είναι επιτιμία το θέατρο, είναι μαγεία. Οσο και να σπουδάσουμε, αν δεν μας βοηθήσει κάποιος θεός, κάποιος φίλος, κάποια τρελή σκέψη, δεν καταφέρνουμε και πολλά οι κακόμοιροι οι καλλιτέχνες».

Η ταινία «Τζένη Τζένη» του 1966, με τον εικονικό γάμο που καταλήγει σε αληθινό έρωτα, υπήρξε τεράστια εμπορική επιτυχία στην εποχή της. Εξήντα χρόνια μετά, η θεατρική μεταφορά της μοιάζει να κουβαλά όχι μόνο τη γλύκα και τη σπιρτάδα της εποχής, αλλά και μια διάθεση να ξαναδιαβαστεί μέσα από το βλέμμα του σήμερα – πολιτικό και κοινωνικό. Η Χατζηπασσάλη αναγνωρίζει την ομορφιά του σεναρίου: συνεχείς, ατακαδόρικοι, διάλογοι και μια λίγο παλαιάς κοπής γενναιοδωρία στα συναισθήματα. «Το κείμενο, σοφά γραμμένο, μας φωνάζει συνέχεια

να ονειρευτούμε», λέει. «Είμαστε βέβαια μέσα στη μαγεία του κινηματογράφου: ελληνική ταινία ολίγον τουριστική, λίγο αισθηματική, λίγο κωμική, λίγο δραματική. Το γνωστό ελληνικό “φέρε λίγο απ’ όλα”. Και το επίσης γνωστό ελληνικό “εγώ θα κεράσω –όχι εγώ– όχι σε παρακαλώ, εγώ είπαμε”. Η παράσταση νομίζω ότι είναι αυτό: “Θα κεράσουμε εμείς. Αν θέλετε ρεφενέ, να πάτε αλλού!”».

Πίσω από τις καλογραμμένες ατάκες, όμως, υπάρχει και η πο-

λιτική ματιά. Η ίδια βλέπει στο έργο μια διαχρονική απεικόνιση των εξουσιών και των μηχανισμών της. «Οι εκλογικοί αγώνες, τότε και τώρα, έχουν τον ίδιο παρόνομαστή», λέει. «Τη δίψα για εξουσία, αλλά και την πιο σπάνια ανάγκη για συνεισφορά στα κοινά. Οι Κασσανδρήδες πρέπει να βγάλουν βουλευτή τον ανιψιό τους. Είναι εφοπλιστές και εκβιάζουν την Τζένη για να πάρουν τον πατέρα της με το μέρος τους. Ο πατέρας της, Κοσμάς Σκούταρης, είναι

χρόνια κομματάρχης του νησιού και τον έχουν ανάγκη. Όλα αυτά ακούγονται πολύ σημερινά. Δεν νομίζω ότι έχει αλλάξει κάτι επί της ουσίας. Στην ταινία και στην παράσταση το πολιτικό κομμάτι αντιμετωπίζεται με λεπτή ειρωνεία. Αλλωστε, όταν μπλέκεις το χιούμορ σε σοβαρότατα ζητήματα, αποκτούν μια διάσταση που να μπορείς να τα αντέξεις».

Η συζήτηση οδηγείται σχεδόν φυσικά στη θέση της γυναίκας τότε και τώρα. «Η Τζένη στην

εποχή της ήταν εξαίρεση», λέει η ηθοποιός για τον χαρακτήρα που ενσαρκώνει. «Δεν σπούδαν εύκολα οι γυναίκες, ειδικά οι φτωχές. Υπάρχει αυτό το σχόλιο στο έργο. Περισσότερο όμως η Τζένη καθρεφτίζει την Ελλάδα που θέλει πάντα να πιστέψει στην ομορφιά της, να δραπετεύσει από αυτήν, να ορίξει μόνη της τον εαυτό της, να μη φοβάται τίποτα, να αγαπιέται. Θέλει να ζήσει σε ένα αιώνιο ξγνυσιαστικό καλοκαίρι. Αυτό νομίζω. Θα τολμήσω να πω πως η Τζένη είναι η Ελλάδα. Μια αθάνατη Ελλάδα».

Η γλώσσα και το καλοκαίρι

Η νοσταλγία που περιγράφει δεν είναι παθητική: είναι μια ενεργή επιθυμία για έναν κόσμο πιο ανοικτό, πιο αισιόδοξο. «Είναι νοσταλγικό αυτό που όλοι νιώθουμε στην πρόβα», λέει. «Και είναι βαθιά νοσταλγικό όχι επειδή αυτά που βλέπεις στην ταινία πέρασαν ανεπιστρεπτά, αλλά επειδή μπορεί και να μην υπήρξαν ποτέ. Η Ελλάδα των ταινιών δεν ήταν πραγματική. Αλλά ήταν πραγματικοί οι Έλληνες ηθοποιοί. Οι ίδιοι είμαστε και τώρα. Η γλώσσα, τα καλοκαίρια και οι μάνες μας είναι τα κοινά μας. Όλοι όσοι συμμετέχουμε στην παράσταση τους έχουμε βάλει εκείνους τους ηθοποιούς μέσα μας, σαν να καλέσαμε πνεύματα. Ακολουθούμε τον ήχο και το “άρωμα” της ταινίας όπως το θυμόμαστε. Προσωπικά, παίζω σαν τη μικρή Γαλήνη που ένιωθε ευφορία βλέποντας την ταινία, Σάββατο βράδυ με όλη την οικογένεια».

Στο τέλος, η κουβέντα επιστρέφει στην Καρέζη. Η Γαλήνη μιλάει γι’ αυτήν όχι σαν μύθο, αλλά σαν γυναίκα που θα ήθελε να γνωρίσει. «Δεν θα τη ρωτούσα τίποτε για τον ρόλο», λέει. «Ούτε εκείνη θα ήθελε να πούμε για ρόλους. Είναι σαν να λένε οι ποδοσφαιριστές πώς θα παίξουν αύριο. Μα πού να ξέρουν; Όπως έρθε η μπάλα... Θα ήθελα όμως να τη συναντούσα. Ήταν μοναδική. Αξέχαστα αυτά τα μάτια. Θα μου άρεσε να πιναμε κανένα ποτό, να τρώγαμε σουβλάκια, να τραγουδούσαμε. Αλλά δεν γίνονται αυτά, εκτός απ’ τον ύπνο μας. Και το θέατρο, βέβαια».

Συνομιλία με το παρελθόν

Είναι νοσταλγικό αυτό που όλοι νιώθουμε στην πρόβα. Και είναι βαθιά νοσταλγικό όχι επειδή αυτά που βλέπεις στην ταινία πέρασαν ανεπιστρεπτά, αλλά επειδή μπορεί και να μην υπήρξαν ποτέ.

Η θεατρική παράσταση «Τζένη Τζένη», σε σύλληψη-σκηνοθεσία Νίκου Καραθάνου, κάνει πρεμιέρα στις 23 Απριλίου στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά. Εισιτήρια από 15 έως 40 ευρώ.

ΑΠΟΨΗ

Συναινετικό «happy end» με εκλάμψεις προοδευτικότητας

Της ΟΡΣΑΛΙΑΣ-ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΣΣΑΒΕΤΗ

Στη μακρά και συστηματική παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών της Φίνος Φιλμ στη δεκαετία του 1960, το φιλμ «Τζένη Τζένη» θα μπορούσε να ιδωθεί ως ακόμα μία χαριτωμένη και καλοφτιαγμένη αισθηματική κομεντί. Και προφανώς είναι, αφού τηρεί τις κινηματογραφικές προδιαγραφές της εποχής: σταρ στο απόγειο της δημοτικότητάς τους, ένα κοσμοπολίτικο νησιώτικο σκηνικό, όπως είναι οι Σπέτσες.

Ο έμπειρος σκηνοθέτης Ντίνος Δημόπουλος συνεργάζεται ξανά με τη φωτογενή Τζένη Καρέζη και ένα αξιόλογο καστ για να σκηνοθετήσει την ηθογραφία των Πρετεντέρη - Γιαλαμά με τις διακριτικές πολιτικές και κοινωνικές αποχρώσεις της. Πέρα από τις κωμικές και ρομαντικές σκηνές, στον πυρήνα του φιλμ υπάρχει ένας εύστοχος σχολιασμός των πολιτικών παθογενειών της Ελλάδας σε κρίσιμη χρονική συγκυρία. Περίπου ένα χρόνο μετά την κυκλοφορία της ταινίας εγκαθιδρύεται η Χού-

ντα των Συνταγματάρχων (1967-1973), η οποία προσανατολίζει τον εμπορικό κινηματογράφο σε συγκεκριμένα είδη (π.χ. πολεμικά φιλμ) για να υποστηρίξει ιδεολογικά την εξουσία της. Σε μια εποχή αυστηρών λογοκριτικών μηχανισμών, η πολιτική δύσκολα εντάσσεται στο εύπεπτο κινηματογραφικό θέαμα.

Ειδικότερα, στη δεκαετία του 1960 περιορίζεται κυρίως σε μια ελαφρά σάτιρα των πολιτικών κακοδαιμονιών (π.χ. πελατειακό σύστημα) ή σε αντεγκλή-

σεις ανάμεσα σε παρατάξεις. Στο «Τζένη Τζένη», η ρομαντική ατμόσφαιρα υποκρύπτει –ενδεχομένως και υπό ένα καθεστώς αυτολογοκρισίας– μια βαθύτερη αντίληψη για την επικαιρότητα. Πρόκειται όμως για μια ανάγνωση που απομακρύνεται από οποιαδήποτε έννοια της ρήξης και καταλήγει σε ένα πολιτικό συναινετικό «happy end».

Παράλληλα, ο χαρακτήρας της Τζένης, εντός των συμβάσεων του είδους, παρουσιάζει εκλάμψεις προοδευτικότητας: είναι

φοιτήτρια, επιδιώκει περαιτέρω μόρφωση και απορρίπτει «όλα τα μικρά και μίζερα», όπως το ενδεχόμενο να γίνει «καθηγητριούλα», υποτιμώντας εν μέρει ένα επάγγελμα που συνέβαλε στη χειραφέτηση πολλών γυναικών, ιδίως από την επαρχία. Από την άλλη πλευρά, δεν θα πρέπει να μείνει ασχολίαστη η απόπειρα της πρωταγωνίστριας, της ηθοποιού Τζένης Καρέζη, να «σπάσει» την προηγούμενη τυποποίησης της και να περάσει την επόμενη δεκαετία στην πολιτική όχθη με στρατευ-

μένες θεατρικές παραστάσεις, όπως το σπουδαίο «Μεγάλο μας τσίρκο» (1973) του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Σε κάθε περίπτωση, και παρά τις αντιφάσεις του ή τις αντιθετικές αναγνώσεις του, το φιλμ παραμένει επίκαιρο ως προς τον διαχρονικό σχολιασμό της πολιτικής συμπεριφοράς, αλλά και της μαγείας του ανορθολογικού έρωτα.

Η κ. Ορσαλία-Ελένη Κασσαβέτη είναι καθηγήτρια - σύμβουλος ΕΑΠ, επιμελήτρια τεκμηρίωσης στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

συνεργαστεί με Κινέζους φοιτητές. «Αν κάποιος ενδιαφέρεται για την πολιτική και τις γεωπολιτικές σχέσεις, θα πρέπει να ενδιαφέρεται και για την κατανόηση του ανθρώπου, κάτι από το οποίο η Δύση απομακρύνεται», επισημαίνει ο καθηγητής και συμπληρώνει: «Κατανοούμε τον φυσικό κόσμο τόσο καλά που μπορούμε να τον ανατινάξουμε αν θέλουμε, αλλά δεν φαίνεται να κατανοούμε πια την ανθρώπινη φύση. Είναι εύκολο να επικαλούμαστε τον Θουκυδίδη και τη φράση “οι ισχυροί κάνουν ό, τι μπορούν και οι αδύναμοι υπομένουν ό, τι πρέπει”, αλλά χρειάζεται να γνωρίζουμε το συμφραζόμενό της και το τι συνέβη σε όσους την εφάρμοσαν. Αυτά μας τα προσφέρουν οι ανθρωπιστικές σπουδές, και οι Κινέζοι φοιτητές και όσοι τους υποστηρίζουν φαίνεται να το αντιλαμβάνονται».

Ενάντια στη σινοφοβία

Η νεοσύστατη Κινεζική Σχολή Κλασικών Σπουδών ετοιμάζεται να συμμετάσχει στην πρώτη της αρχαιολογική έρευνα, στο Αγγελόκαστρο Αιτωλοακαρνανίας, σε συνεργασία με την τοπική εφορεία αρχαιοτήτων. Ελαβε έγκριση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο στις αρχές Μαρτίου, μια πρόσφατη εξέλιξη, που ίσως όμως πρέπει επίσης να ενταχθεί σε μια παλαιότερη ιστορία. Ο Δημήτρης Πλάντζος, διευθυντής του αγγλόφωνου Προγράμματος Κλασικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, εντοπίζει το ενδιαφέρον της Κίνας για τους κλασικούς ήδη στη δεκαετία του 2000. Τα τελευταία χρόνια παρατηρεί μια «σαφή επιτάχυνση», όπως λέει, για την οποία δεν θα απέκλειε τα πολιτικά ή συμβολικά κίνητρα. «Χώρες με ηγετικές φιλοδοξίες, όπως η Κίνα, συχνά ενδιαφέρονται να συνομιλήσουν με άλλες ιστορικές παραδόσεις που θεωρούνται “κλασικές”, είτε για λόγους πνευματικού κύρους είτε για να εντάξουν τον εαυτό τους σε μια ευρύτερη παγκόσμια ιστορία των ιδεών», λέει ο καθηγητής. «Ωστόσο, η τάση να ερμηνεύεται κάθε κινεζική πρωτοβουλία αποκλειστικά μέσα από γεωπολιτικά φίλτρα, ενίοτε αποκαλύπτει και μια δόση δυτικής καχυποψίας, ορισμένες φορές μάλιστα αγγίζει τα όρια της σινοφοβίας. Θα ήταν λάθος να θεωρήσει κανείς ότι όλες οι δυτικές σχολές κλασικών σπουδών που ιδρύθηκαν στην καθ’ ημάς Ανατολή από τον 19ο αιώνα και μετά προέκυψαν απλώς και μόνον από την άδολη αγάπη των αντίστοιχων κρατών και των ηγετών τους για την ελληνωρμαϊκή κληρονομιά».

Η αρχαία Ελλάδα και η Ρώμη, επισημαίνει ο κ. Πλάντζος, «έχουν εξελιχθεί εδώ και αιώνες σε παγκόσμιο πεδίο μελέτης και δεν αποτελούν πλέον δυτικό προνόμιο». Κάτι παρόμοιο πιστεύει και ο Αντώνιος Ρεγκάκος, που εκτιμά ότι το κινεζικό ενδιαφέρον «υπενθυμίζει ότι η αρχαία Ελλάδα δεν ανήκει αποκλειστικά στη Δύση, αλλά αποτελεί παγκόσμιο πνευματικό σημείο αναφοράς» και «ανοίγει δρόμους» για ενίσχυση της ελληνικής παρουσίας στην Ασία. Ένας τέτοιος δρόμος είναι ίσως και το 2ο Παγκόσμιο Συνέδριο Κλασικών Σπουδών, που θα πραγματοποιηθεί τον επόμενο Ιούνιο στην Ελλάδα, από τις Ακαδημίες Αθηνών και Κίνας. «Είναι η πρώτη φορά που η Κίνα θα επιδείξει, εκτός των συνόρων της και με εντυπωσιακό τρόπο, το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό που χαρακτηρίζουν, εδώ και δεκαετίες, την πνευματική ζωή της ασιατικής υπερδύναμης για τις κλασικές σπουδές, και πιο συγκεκριμένα για την ελληνική αρχαιότητα», λέει ο κ. Ρεγκάκος. «Νομίζω ότι δεν θέλουν να είναι άλλο αποκομμένο, για αυτό επιδιώκουν την επαφή», εκτιμά η Ευρυδίκη Κεφαλίδου και καταλήγει: «Επειδή ο πολιτισμός τους είναι “συγκρίσιμος” με τον αρχαίο ελληνικό –αν και είναι άτοπο να συγκρίνουμε πολιτισμούς– επειδή υπήρξε σημαντικός και καθοριστικός για την Ασία, θεωρούν ότι το να προβληθεί η πολιτιστική τους κληρονομιά και να συναντηθεί με εκείνη της Ευρώπης είναι ένα σκαλοπάτι για να βγουν από την απομόνωσή τους».

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ**

Έχω τη μεγάλη χαρά να ζω και να εργάζομαι στη Σαγκάη εδώ και τρεις μήνες, καθώς μαζί με τους εξαιρετους Έλληνες συνεργάτες μου –Αλ. Δράκο Κτιστάκη, Π. Απέργη, Ε. Μανιδάκη, Β. Σύρμα και τον βοηθό μου Αλ. Πάνου– ετοιμάζουμε τη «Λυσιστράτη» του Αριστοφάνη, στο εθνικό θέατρο Shanghai Dramatic Arts Centre, με ένα θίασο 18 Κινέζων ηθοποιών. Ενώ είναι η πρώτη φορά που μου ανατίθεται να φτιάξω μια παράσταση στα κινεζικά με κινεζικό θίασο, δεν είναι η πρώτη φορά που έρχομαι σε επαφή με το κοινό της Κίνας.

Τον Ιούνιο του 2024 στο Φεστιβάλ της Αράνια, κοντά στο Πεκίνο, παρουσιάσαμε μια νέα site-specific εκδοχή του «Ιππόλυτου» (στα ελληνικά) για τέσσερις ηθοποιούς (Ορ. Χαλκιάς, Γ. Τσορτέκης, Ελ. Τοπαλίδου και Μ. Σκουλά) και ένα μουσικό (τη μουσική ερμήνευε ζωντανά ο ίδιος ο συνθέτης της παράστασης Αλέξανδρος Δράκος Κτιστάκης) σε έναν υπέροχο, αντισυμβατικό χώρο σαν ναό, πάνω σε μια τεράστια παραλία. Παιξαμε τέσσερις φορές – ενώ στην τελευταία βραδιά είχαμε και ορθίους, γιατί από στόμα σε στόμα είχε διαδοθεί στο κοινό του φεστιβάλ μια ενθουσιώδης αίσθηση για την παράσταση. Εκεί μας είχε κάνει τρομερή εντύπωση ότι το κοινό ήταν πολύ νέο σε ηλικία –μέσος όρος θεατών πρέπει να ήταν τα 25-28– καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο παρακολουθούσαν και αντιδρούσαν στην παράσταση, παρόλο που είχε πάρα πολύ κείμενο.

Το 2024 μας προσκάλεσε ένα από τα παλαιότερα και μεγαλύτερα φεστιβάλ του ασιατικού κόσμου, το Hong Kong Arts Festival, να παρουσιάσουμε στο μεγάλο τους θέατρο (1.200 θέσων) τον «Ιππόλυτο» όπως είχε παρουσιαστεί στην πρώτη του εκδοχή, στην Επίδauρο. Εκεί ταξιδέψαμε με μια μεγάλη ομάδα 35

ατόμων, ως συμπαραγωγή Εθνικού Θεάτρου, Φεστιβάλ Αθηνών και της πολιτιστικής εταιρείας «Λυκόφως», και παίξαμε για τέσσερις μέρες. Η παράσταση είχε μεγάλη απήχηση, με συγκίνηση θυμάμαι τους θεατές να μας περιμένουν στην έξοδο του θεάτρου και να συνομιλούν επί μακρόν μαζί μας. Επειδή τα αρχαία ελληνικά έργα παίζονται σπάνια στην Ασία, υπήρχε μεγάλο ενδια-

φέρον για τη φόρμα αλλά και για το περιεχόμενο του έργου. Οι θεατές εξέφρασαν την έκπληξή τους για το πόσο μοντέρνος τους φάνηκε ο Ευριπίδης.

Το ζούμε και τώρα, μέσα από την προετοιμασία της «Λυσιστράτης», στις συζητήσεις με τον θίασο και άλλους φίλους που κάναμε εκεί. Τους φαίνεται απίστευτο πόσο ανοίκειος είναι ο τρόπος γραφής

Σκηνή από τη «Λυσιστράτη» σε σκηνοθεσία Κατερίνας Ευαγγελάτου, με Κινέζους ηθοποιούς, που θα κάνει πρεμιέρα στο Shanghai Dramatic Arts Centre στις 11 Απριλίου.

ΑΠΟΨΗ

Ο πνευματικός δρόμος του μεταξιού

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ**

Υπάρχει μια απλή απάντηση για το ενδιαφέρον της Κίνας για τις ελληνικές σπουδές: είναι μορφή πολιτιστικής διπλωματίας που σχετίζεται με οικονομικά και στρατηγικά συμφέροντα της Κίνας στην Ελλάδα, τη φυθα πραγματοποιηθεί τον επόμενο Ιούνιο στην Ελλάδα, από τις Ακαδημίες Αθηνών και Κίνας. «Είναι η πρώτη φορά που η Κίνα θα επιδείξει, εκτός των συνόρων της και με εντυπωσιακό τρόπο, το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό που χαρακτηρίζουν, εδώ και δεκαετίες, την πνευματική ζωή της ασιατικής υπερδύναμης για τις κλασικές σπουδές, και πιο συγκεκριμένα για την ελληνική αρχαιότητα», λέει ο κ. Ρεγκάκος. «Νομίζω ότι δεν θέλουν να είναι άλλο αποκομμένο, για αυτό επιδιώκουν την επαφή», εκτιμά η Ευρυδίκη Κεφαλίδου και καταλήγει: «Επειδή ο πολιτισμός τους είναι “συγκρίσιμος” με τον αρχαίο ελληνικό –αν και είναι άτοπο να συγκρίνουμε πολιτισμούς– επειδή υπήρξε σημαντικός και καθοριστικός για την Ασία, θεωρούν ότι το να προβληθεί η πολιτιστική τους κληρονομιά και να συναντηθεί με εκείνη της Ευρώπης είναι ένα σκαλοπάτι για να βγουν από την απομόνωσή τους».

που ξεπερνά τις τέσσερις χιλετίες και θυμίζει το μικρό ιστορικό βάθος των ΗΠΑ, του μεγάλου ανταγωνιστή της Κίνας στη διεθνή σκηνή. Το ινστιτούτο εξέδωσε το 2025 τον 40ό τόμο του «Περιοδικού των Αρχαίων Πολιτισμών» και οργανώνει τακτικά διεθνή συνέδρια συγκριτικής μελέτης αρχαίων πολιτισμών. Την είσοδο μιας από τις πανεπιστημιούπολεις του Τσανγκτσούνγκ κοσμεί γλυπτό στο οποίο δεσπόζουν οι μορφές του Κομφούκιου, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, υπογραμμίζοντας έτσι την εκλεκτική συγγένεια των πολιτισμών. Ο Κομφούκιος ήταν δύο γενιές αρχαιότερος του Σωκράτη.

Στον δυτικό κόσμο οι γνώσεις για τον πολιτισμό της Κίνας, που μετρά επτά χιλιετίες, ήταν και παραμένουν περιορισμένες. Η ανάπτυξη των κλασικών σπουδών δεν είναι ανεξάρτητη από μια ευρύτερη προσπάθεια της Κίνας να θυμίζει με πολλά μέσα την αρχαιότητά της: με τη λαμπρή έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνου, με κινηματογραφικές υπερπαραγωγές και τηλεοπτικές σειρές εμπνευσμένες από ιστορικά επεισόδια σημαντικών δυναστειών και με την ίδρυση Ινστιτούτων Κομ-

φούκιου σε δυτικές πόλεις – ως αντιπρόταψς στη Χαϊδελβέργη πριν από 20 χρόνια διαπραγματευτήκα την ίδρυση ινστιτούτου στην έδρα του αρχαιότερου

Την είσοδο μιας πανεπιστημιούπολης του Τσανγκτσούνγκ κοσμεί γλυπτό με τις μορφές του Κομφούκιου, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, υπογραμμίζοντας την εκλεκτική συγγένεια των πολιτισμών.

πανεπιστημίου της Γερμανίας· στην Ελλάδα φιλοξενείται στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να ιδωθεί και η ίδρυση Κινεζικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, στο πρότυπο αντίστοιχων αρχαιολογικών αποστολών άλλων χωρών. Το ινστιτούτο δραστηριοποιείται τόσο στην προβολή της κινεζικής αρχαιολογίας όσο και στην έρευνα συγκρίσιμων πολιτιστικών φάσεων στην Κίνα, στην ελληνική

αρχαιότητα και στο Βυζάντιο. Κρίνοντας από την εμπειρία μου με Κινέζους μεταπτυχιακούς φοιτητές και τις εξαιρετικές επιδόσεις τους στην εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής και λατινικής, τη συμμετοχή τους σε ανασκαφές και την απaráμιλλη πρωτοτυπία στις έρευνές τους, δεν θα με παραξένευε να δούμε σύντομα επέκταση των δραστηριοτήτων της σχολής. Αναφέρω ως παράδειγμα το θέμα της διδακτορικής διατριβής της Σουμένγκ Λιού στο Τσανγκτσούνγκ: «Σωματεία στο Βασίλειο του Βοσπόρου». Ακόμα και στα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου αμφιβάλλω αν μεταπτυχιακοί φοιτητές κλασικών σπουδών θα ήταν σε θέση να δείξουν στον χάρτη το Βασίλειο του Βοσπόρου ή θα είχαν οποιεσδήποτε γνώσεις για την ιστορία του. Τα θέματα των φροντιστηριακών μαθημάτων μου είναι χαρακτηριστικά για την ικανότητα των Κινέζων μεταπτυχιακών φοιτητών να προσεγγίζουν πτυχές της αρχαιότητας που ξεφεύγουν από τη διδακτέα ύλη των περισσότερων δυτικών πανεπιστημίων και να συμμετέχουν ενεργά στις συζητήσεις: π.χ. «Επιγραφικές πηγές για την αρχαία ελληνική θρησκεία», «Αρχαία Κρήτη:

Νομοθεσία, πόλεμος, κέρδος», «Θεατρικότητα στον δημόσιο βίο της ελληνιστικής εποχής», «Λουκιανού, Αλέξανδρος ή ο Ψευτοπροφήτης», «Η μνήμη στην ελληνική αρχαιότητα», «Η αρχαία Ελλάδα μετά το σούρουπο». Πριν κυκλοφορήσει στα ελληνικά ανθολόγιο αρχαίων επιγραφών, είχε κυκλοφορήσει στα κινεζικά. Και την ανάπτυξη των σπουδών υποβοηθά η μετάφραση συγγραμμάτων (μεταξύ τους και δύο δικών μου βιβλίων).

Τέλος, αντίθετα από την Αιγυπτιολογία και την Ασσυριολογία, η ελληνική ιστορία και ο πολιτισμός, με τη συμπερίληψη και των αυτοκρατορικών χρόνων και του Βυζαντίου, προσφέρεται και για διαχρονική εξέταση και για αντιπαράβολή ιστορικών φαινομένων σε δύο πολιτισμούς με χιλιετίες γραπτών κειμένων. Είναι χαρακτηριστικό της έλλειψης στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα ότι πολλαπλασιάζονται οι περιπτώσεις νομικές σχολές, χωρίς να υπάρχουν σοβαρές ασιατικές σπουδές σε κανένα ΑΕΙ της χώρας.

Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας στο Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών, Πρίνστον.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Κάτι το Ωραίων

Απογοήτευση προκαλεί η θέα πάνω από τις στέγες της Πλάκας. Χωρίς έλεγχο, χωρίς προδιαγραφές και κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας, οι ηλιακοί θερμοσίφωνες γεμίζουν τις ταραύσες και η σιλουέτα τους διαγράφεται στον ορίζοντα με προοπτικό άξονα την Ακρόπολη και το μνημείο του Φιλοπάππου. Η φωτογραφία, τραβηγμένη από το ύψος της οδού Μονής Αστερίου, αποκαλύπτει την παρακμή της κορυφογραμμής της πόλης, αλλά και την ασυδοσία, όπως και την έλλειψη ελέγχου της κατάστασης.

N. B.

Η αξία και η ηγεμονία

Ποιο πρότυπο θα επέλεγε ένας πισαιρικάς; Τον εστέτ Λουί Θερού ή κάποιον φουσκωτό, λεφτά, πολυγαμικό influencer; Ο πρώτος πασχίζει να αποδομήσει την ανδρόσφαιρα στο ντοκιμαντέρ «Inside the Manosphere». «Φταίνε το τραύμα, τα κακά σόσιαλ μίντια». «Είναι απλώς η αξία», του απαντούν τα είδωλα της αχαλίνωτης αρρενωπότητας. Και έχουν δίκιο. Δεν πουλάνε ιδεολογία. Είναι οι πλασιέ του εύκολου κέρδους. Εμπνεύονται ανορθολογισμό και σεξισμό επειδή αυτό πουλάει. Ή μάλλον «ηγεμονία» με όρους γκραμσιανούς. Η Ακροδεξιά ηγεμονεύει στο φαντασιακό της ηδονής. Εστω κι αν ηδονή είναι απλώς μια φούσκα κακοποιητικών ονειρώξεων. Το «τίποτα» είναι σέξι. Δεν απαιτεί σκέψη, αλλά βία. Η επανάστασή είναι πασέ. Η διάνοση το ίδιο.

Θ. Α.

Κοιφετί και σερπαντίνες

Οι «βοριάδες» που πνέουν από το Κεντρικό Κτίριο του ΕΚΠΑ, μετά τις τελετές ορκωμοσίας, μεταφέρουν τα γιορτινά απομεινάρια στα δέντρα του κήπου του Βαλλιάνειου Μεγάρου. Σκέφτομαι ότι το ερώτημα γιατί δεν τα καθαρίζει κανείς έχει πιθανότατα δύο απαντήσεις. Είτε για να υπενθυμίζουν στους τουρίστες πως η Αθήνα είναι μια πόλη με κέφι και ζωντάνια, είτε επειδή οι υπεύθυνοι του Δήμου Αθηναίων «στρατηγικά» σκεπτόμενοι χρησιμοποιούν τις σερπαντίνες ως απωθητικές ταινίες για τα περιστέρια. Η γενικότερη εικόνα εγκατάλειψης του προαύλιου χώρου της ιστορικής έδρας της Εθνικής Βιβλιοθήκης μας οδηγεί μάλλον στο δεύτερο...

K. M.

Χάζι στον Κηφισό

Πώς το λέμε συνήθως; Ολοκληρώθηκε με λαμπρότητα η στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου. Με την ίδια λαμπρότητα όμως ορισμένοι συμπολίτες που κινούνταν επί της Λεωφόρου Κηφισού προς Πειραιά εκείνο το μεσημεράκι είχαν τη φαινή ιδέα να σταματήσουν με αλάρμ στη δεξιά λωρίδα, να βγουν από το αυτοκίνητό τους και να σπκώσουν το κινητό τους τηλέφωνο με χάρη, αποτυπώνοντας μια για πάντα το κομβίο των στρατιωτικών οχημάτων που αποχωρούσαν από το κέντρο της πρωτεύουσας στο απέναντι ρεύμα. Τα κατάφεραν χάρη σε άψογους σχηματισμούς.

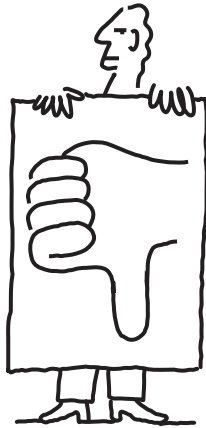
Σ. Ι.

Το μεγάλο παζάρι

Η σιωπηρή μετατροπή του πεζοδρόμου της Αποστόλου Παύλου σε άτυπο Γίουσου-ρούμ είναι, υποθέτω, άλλη μία ένδειξη της «εξωστρέφειας» της Αθήνας για την οποία θα πρέπει να είμαστε περήφανοι, ένα προϊόν προς εξαγωγή. Η καταπάτηση του δημόσιου χώρου, στη μοναδική, μάλλον, περιπατητική ζώνη της πόλης, όπου (υπό κανονικές συνθήκες) δεν θα έπρεπε να βασιλεύει ο θόρυβος και το οπτικό ταρατατζούμ περνάει σε τριτοτέταρτη μοίρα. Αλλά τι είναι κανονικό στην Αθήνα για να είναι μια αμέριμνη βόλτα κάτω από την Ακρόπολη;

Δ. Ρ.

Χάσαμε το σενάριο, στοπ

Θα μπορούσε να είναι μια τίμια προσπάθεια για εμπορικό ελληνικό σινεμά, αν η «Τελευταία κλήση» δεν μπλεκόταν στην ουρά και στη φιλοδοξία της. Η βασισμένη στην πολύκροτη υπόθεση του Σορίν Ματέι ταινία πασχίζει να υιοθετήσει χολιγουντιανά καλούπια με τέτοιο προφανή και διεκπεραιωτικό τρόπο που την οδηγούν τελικά σε μια αισθητική κοντινότερη σε τηλεταινία Netflix. Και ίσως αυτό να «κλωτσούσε» λιγότερο αν το σενάριο δεν επιδιόταν στο μεγαλύτερο μέρος του σε μια (μυθοπλαστική) παρασκηνιακή υπόσχεση για όσα κρύβονται πίσω από την υπόθεση ομηρίας που καταλήγει συνωμοσιολογική. Αραγε, τότε το σύγχρονο ελληνικό σινεμά θα δώσει στο σενάριο την προσοχή που του χρειάζεται;

Ε. ΤΖ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Και Ρώσος και Σοβιετικός

Το 1948 ήταν μια μάλλον δύσκολη χρονιά για τον Νικολάι Γιακόβλεβιτς Μιασκόφσκι. Οτι είχε παρουσιάσει την καντάτα του «Το Κρεμλίνο τη νύχτα» στο Ωδείο της Μόσχας τον Δεκέμβριο του '47, και το Κόμμα την απαγόρευσε. Ο Μιασκόφσκι πέθανε δύο χρόνια μετά, το 1950, στα 69 του, με αυτό το παράπονο. Το έργο ανακαλύφθηκε εκ νέου πολλές δεκαετίες μετά, το 2004.

Ο κύριος Γκρι το ακούει αυτές τις μέρες σε μια νέα, πολύ πρόσφατη ηχογράφιση της Fuga Libera, label της Out Here Music, από τη Νεανική Συμφωνική Ορχήστρα των Ουραλίων και τη Φιλαρμονική Χωρωδία του Εκτερίνενμπουργκ, με διευθυντή ορχήστρας τον Αλεξάντερ Ρούντιντιν. Είναι μια ερμηνεία στιβαρή, πυκνή, που ισορροπεί ανάμεσα στις

λυρικές πτυχές του συνθέτη και στον δραματικό χαρακτήρα του. Ο κύριος Γκρι μπορεί να καταλάβει γιατί δεν άρεσε στους σταλινικούς δικτάτορες του 1948: δεν έχει ίχνος από τον στόμφο και την κενότητα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού.

Αντίθετα, φαίνεται πως στο λυκόφως της ζωής του ο Μιασκόφσκι γεφύρωνε ακόμη με τον δικό του τρόπο το ρωσικό μουσικό παρελθόν με το σοβιετικό: ο ήχος του συνδυάζει περίτεχνα τη Ρωσία του Τσαϊκόφσκι και του Ρίμσκι-Κόρσακοφ με τη Σοβιετική Ένωση του Σοστακόβιτς και του Προκόφιεφ. Δύσκολα θα εντοπίσει κάποιος τη λεπτή ειρωνεία, το διαβρωτικό, υπονομευτικό χιούμορ του μεγάλου Σοστακόβιτς, ωστόσο ο Μιασκόφσκι δημιουργεί μουσική «παντός καιρού» με

Δύο συμφωνικά και ένα χορωδιακό έργο του Νικολάι Μιασκόφσκι περιλαμβάνει το άλμπουμ που κυκλοφόρησε πολύ πρόσφατα από τη Fuga Libera.

όλη εκείνη τη νυχτερινή διάθεση, την ατμόσφαιρα περισυλλογής που χαρακτηρίζει άλλες του συνθέσεις.

Δύο από αυτές τις συνθέσεις περιλαμβάνονται σε αυτό το άλμπουμ: το συμφωνικό ποίημα «Αλάστωρ» και η Συμφωνία υπ' αριθμ. 7. Η τελευταία είναι από τις αγαπημένες στιγμές του κυρίου Γκρι στον δίσκο: ο υποβλητικός Μιασκόφσκι, με μια ενορκή στρωση υποδειγματική, καθαρή και ευφάνταστη την ίδια στιγμή, γράφει ένα σπουδαίο μουσικό έργο το 1922, σε μερικά από τα διαλείμματα της σύνθεσης της Εκτης του Συμφωνίας, που θεωρείται από τα εμβληματικά του έργα.

Η Εβδόμη του Μιασκόφσκι, μας υπενθυμίζει η Ελένα Κριβονόγκοβα, γράφτηκε ελάχιστα χρόνια μετά την ταραγμένη εποχή

του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, της Ρωσικής Επανάστασης και του αιματηρού εμφυλίου πολέμου που ακολούθησε και που έληξε εκείνη ακριβώς τη χρονιά, το 1922, χώρια τον πόλεμο ανάμεσα σε Ρωσία και Πολωνία το 1920. Θα μπορούσε κάποιος να ακούσει την Εβδόμη του Μιασκόφσκι διαβάζοντας παράλληλα το «Κόκκινο Ιππικό» του Ισαάκ Μπάμπελ, ενός από τους μεγαλύτερους διηγηματογράφους του εικοστού αιώνα παγκοσμίως, τον οποίο ο Στάλιν, μέσα στην απύθμενη σοφία του, είχε την πρόνοια να εκτελέσει με μια σφαίρα στον αυχένα το 1940...

Το συμφωνικό ποίημα «Αλάστωρ», με το οποίο αρχίζει το άλμπουμ, είναι ένα αριστούργημα εμπνευσμένο από το ομότιτλο ποίημα του μεγάλου ρομαντικού Αγγλού Χένρι Μπις Σέλεϊ (και αφι-

ρωμένο στον Προκόφιεφ). Ο μοναχικός, μελαγχολικός Αλάστωρ, αποτραβηγμένος, ασκητικός αλλά και στοιχειωμένος από έναν εσωτερικό κόσμο γεμάτο σκιές, ταίριαζε πολύ στον Μιασκόφσκι, ο οποίος δεν μπόρεσε να βρισκεται στην προεμένα του έργου του, που διπύθυνε ο μέγας μαέστρος Σεργκέι Κουσεβίτσκι. Ο λόγος; Ο συνθέτης βρισκόταν στα χαρακάματα του Α΄ Παγκοσμίου, τραυματίας, με νευρικό κλονισμό...

Ο Μιασκόφσκι είδε τον πατέρα του, απόστρατο αξιωματικό του τσαρικού στρατού, να δολοφονείται άγρια από τους μπολσεβίκους. Θα μπορούσε να έχει εγκαταλείψει τη χώρα, όπως έκανε ο Ραχμάνινοφ ή ο Στραβίνσκι, αλλά προτίμησε να μείνει. Εζησε μέσα σε μια δημιουργική μελαγχολία, κοντά στη γη που αγαπούσε.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

Ο Σεφέρης και το αμάρτημα του πατρός του

Η βιογραφία δεν συνιστά είδος που ευδοκίμει στην ελληνική εκδοτική αγορά – τουλάχιστον για προσωπικότητες της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Διότι πρόσωπα της πολιτικής και της οικονομίας πρόσφατα βρήκαν τους βιογράφους τους, όπως ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ο Χαρίλαος Τρικούπης, ο Κυριάκος Βαρβαρέσος. Παλαιότερα είχαμε βέβαια βιογραφίες-διδασκαλικές διατριβές (1960-1982). Δεν βλέπουμε όμως πια ανάλογα έργα, καθώς οι φιλοσοφικές σχολές των πανεπιστημίων μοιάζει να εγκατέλειψαν το είδος, ενδεχομένως θεωρώντας πως συνιστά πολύ παραδοσιακή προσέγγιση.

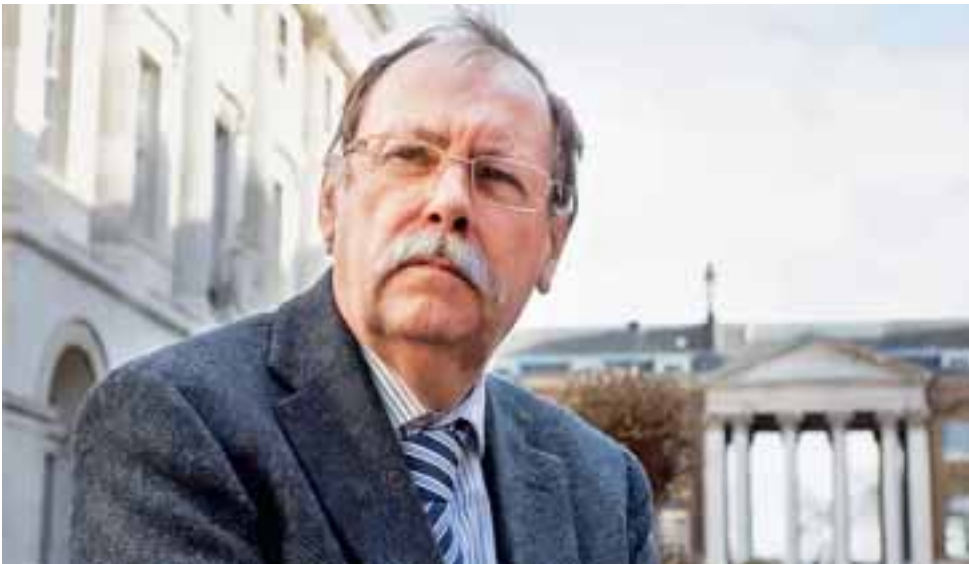
Κι έτσι όπως η ελληνική αγορά είναι μικρή, ούτε οι εκδότες έχουν μεγάλο κίνητρο να παραγγείλουν στους συγγραφείς τους τη δημιουργία βιογραφιών – εργασία που απαιτεί πολύχρονη και πολύμοχθη έρευνα σε κάθε λογής αρχεία. Αναφέρομαι βέβαια στις αμιγείς βιογραφίες όπως του Πίτερ Ακρόιντ για τον Τ. Σ. Έλιοτ, του Τζορτζ Ντ. Πέιντερ για τον Προυστ, του Ρίτσαρντ Έλμαν για τον Τζόις. Διότι πολυάριθμες μελέτες για έργα Ελλήνων λογοτεχνών που παράλληλα περιέχουν πλούσια βιογραφικά στοιχεία ασφαλώς κυκλοφορούν, όπως του Γιάννη Δάλλα για τον Κώνσταντινο Θεοτόκη, του Δημήτρη Ραυτόπουλου για τον Άρη Αλεξάνδρου, της Χριστίνας Ντουνιά για τον Κ. Γ. Καρυωτάκη.

Η αμιγής βιογραφία «Γιώργος Σεφέρης. Περιμένοντας τον άγγελο» είναι εργασία που αντλεί από τη μεγάλη βρετανική βιογραφική παράδοση. Ξανακυκλοφορεί σε νέα, αναθεωρημένη έκδοση ύστερα από 23 χρόνια. Δεν γνώρισε, όπως προλογικά αναφέρει ο Ρόντρικ Μπίτον, μεγάλη εμπορική κυκλοφορία στην Αγγλία, ει-

χε όμως πολύ καλή υποδοχή στη χώρα μας. Σε κάθε περίπτωση, ο Σεφέρης υπήρξε πρόσφορη προσωπικότητα για βιογράφηση, καθώς, εκτός από μια συναρπαστική επαγγελματική ζωή, διέθετε κι ένα πλούσιο αρχείο ημερολογίων και επιστολών, κι ακόμα μια πρόθυμη για συνεργασία οικογένεια – τη Μαρώ Σεφέρη και την Ιώαννα Τσάτσου, οι οποίες επιπλέον δεν έδειξαν καμία διάθεση ελέγχου στη δουλειά του βιογράφου. Ο Ρόντρικ Μπίτον έχει διδάξει νεοελληνική λογοτεχνία για 37 χρόνια στο πανεπιστήμιο King's College του Λονδίνου.

Κάτι που κρατώ από την αφηγηματικά γοητευτική και πολλαπλά τεκμηριωμένη εργασία του Μπίτον είναι οι δύσκολες σχέσεις της οικογένειας, του πατέρα Στέλιου Σεφεριάδη με τη σύζυγό του Δέσπω και τον γιο του Γιώργο· την πίεση του πατέρα προς

ΡΟΝΤΡΙΚ ΜΠΙΤΟΝ
Γιώργος Σεφέρης. Περι-
μένοντας τον άγγελο
μτφρ.: Μίκα Προβατά-
Carlone, εκδ. Πατάκη,
σελ. 672

Ο Ρόντρικ Μπίτον αντλεί από τη μεγάλη βρετανική παράδοση των βιογραφιών και στο βιβλίο του για τον Γιώργο Σεφέρη φωτίζει –μεταξύ άλλων– την πίεση που δέχθηκε ο ποιητής από τον πατέρα του να επιλέξει επάγγελμα που θα τον απομάκρυνε από την ποίηση.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ**

Ο ανατόμος της σύγχρονης δυστυχίας

Ο Μισέλ Ουελμπέκ δύναται να ενταχθεί, χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία, στη γραμμή του υπαρξισμού· εντούτοις, τόσο το λογοτεχνικό του έργο όσο και η δημόσια περσόνα του υπερβαίνουν τα όρια μιας απλής αναγωγής ή παραλλαγής του εν λόγω φιλοσοφικού παραδείγματος. Η ιδιότητα της περιπτώσης του συνίσταται ακριβώς στη διασταύρωση του υπαρξιστικού στοχασμού με μορφές ρεαλιστικής αναπαράστασης, οι οποίες εγγράφονται σε μια μακρά παράδοση της γαλλικής διανόησης. Στο πλαίσιο αυτό, τα δύο δοκίμια του Κώστα Περούλη επιχειρούν αφενός την ανασυγκρότηση των βασικών εννοιών ενός κορεσμένου υπαρξισμού· αφετέρου την αναθεώρησή τους υπό το πρίσμα της σύγχρονάς, μέσα από την ενσωμάτωση εμπειρικών και πολιτισμικών «φετών ζωής». Η συνθετική αυτή προσέγγιση, με τις καίριες υποσημειώσεις και τις εύστοχες παρατηρήσεις, καθιστά εφικτή την πρόσβαση ακόμη και του μη εξοικειωμένου αναγνώστη στις διαφοροποιήσεις του Ουελμπέκ τόσο έναντι των κλασικών υπαρξιστών όσο και έναντι των εκπροσώπων του ρεαλισμού.

Βρήκα άκρως ενδιαφέροντα την έμφαση που αποδίδεται στη διάρρηξη της κατά Ρολάν Μπαρτ συνθήκης του «θανάτου του συγγραφέα». Ο Περούλης αναδεικνύει πώς η δημόσια ει-

κόνα του Ουελμπέκ –ιδίως μέσα από τις αντιφάσεις και τα προσωπικά του ολισθήματα– λειτουργεί ως ενεργό ερμηνευτικό πρίσμα του έργου του, υπονομεύοντας την αυστηρή διάκριση μεταξύ δημιουργού και έργου. Η ανάγνωση της λεγόμενης «Απολογίας» («Κάποιοι μήνες από τη ζωή μου») καθίσταται, υπό αυτή την οπτική, κομβική: πρόκειται για ένα κείμενο που επιτρέπει τη διεισδυση βιογραφικών και αυτοαναφορικών στοιχείων στην ερμηνευτική διαδικασία του λογοτεχνικού έργου του Ουελμπέκ, μετατρέποντας τον ίδιο σε δυναμικό χαρακτήρα του μυθοπλαστικού του σύμπαντος. Ακόμη και το κατεξοχήν εξωλογοτεχνικό συμβάν, της γνωστής δικαστικής του εμπλοκής για να σταματήσει τη δημόσια προβολή του περίφημου πορνό στο οποίο είχε συμμετάσχει ο ίδιος, εγγράφεται σε αυτή τη δυναμική, ενισχύοντας –σκόπιμα, πλην αριστοτεχνικά– τη διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ ζωής και έργου, καθιστώντας δυσχερή κάθε απόπειρα αυστηρού διαχωρισμού τους.

Στο ίδιο θεωρητικό πλαίσιο εντάσσεται και η αναφορά στη «φωνή του συγγραφέα» και του παντογνώστη αφηγητή. Ο Περούλης, αξιοποιώντας κυκλωτικά υλικό από συνεντεύξεις και αλληλογραφία του Ουελμπέκ, ωθεί τον αναγνώστη σε ατραπούς για την τρόπον τινά ειρωνική επαναφορά μιας ενισχυμένης

ΚΩΣΤΑΣ ΠΕΡΟΥΛΗΣ
Μισέλ Ουελμπέκ απολο-
γία: Δύο κείμενα για
την ποίητή του
εκδ. Βιβλιονπωλείον
της Εστίας, σελ.: 92

τον γιο να ακολουθήσει επαγγελματική σταδιοδρομία ανταγωνιστική προς τη δηλωμένη κλίση του για την ποίηση, στην οποία ενδίδοντας ο γιος γίνεται «υπηρέτης δύο αφεντάδων».

Κι ωστόσο, ο τρόπος που εξελίσσεται ο κατοπινός βίος του, το γεγονός ότι η σταδιοδρομία του στο διπλωματικό σώμα δεν τον εμποδίζει να γίνει μεγάλος ποιητής, ενώ παράλληλα του εξασφαλίζει όχι μόνον τα προς τη ζην, αλλά και ενεργητική παρουσία σε κρίσιμα πόστα σε δύσκολες ιστορικές στιγμές, για τις οποίες μας έχει αφήσει μαρτυρίες, θέτει το ζήτημα: Μήπως η απαράδεκτη επιμονή του Στέλιου Σεφεριάδη βγήκε εντέλει στον γιο του σε καλό; Διότι, παρά την επανειλημμένη δυσφορία του, υπογείως, η μία του ενασχόληση τροφοδοτεί την άλλη. Του το επισημαίνει και ο Τ. Σ. Έλιοτ όταν, μετά τον

θάνατο του Στέλιου Σεφεριάδη στις αρχές της δεκαετίας του '50, ο Σεφέρης για μία ακόμα φορά σκέφτεται να παραιτηθεί απ' την υπηρεσία. «Α! Προσέξτε, είναι επικίνδυνον», τον προειδοποιεί. «Πρέπει κανείς να έχει και μιαν άλλη δουλειά. Δεν μπορείς να αφιερωθείς μόνον στην ποίηση, γιατί πιστεύω πως ένα μεγάλο μέρος της ποιητικής δημιουργίας είναι unconscious [υποσυνείδητο] και πρέπει να έχει κανείς ώρες που τον απασχολούν άλλα πράγματα».

Με εντυπωσιάζει ακόμα πως ο παιδικός παράδεισος της Σκάλας του Βουρλά, που χάνεται στη Μικρασιατική Καταστροφή, στη σεφερική φαντασία θα αναπληρωθεί 30 χρόνια αργότερα με την ανακάλυψη της Κύπρου – του νησιού της Αφροδίτης, ενός κόσμου σφραγισμένου από τις προϊστορικές, κλασικές και βυζαντινές αρχαιότητες, που μιλώντας ελληνικά καταλήγει να εκπροσωπεί «τη διευρυμένη έννοια του ελληνισμού χωρίς τους περιορισμούς του ελληνικού κράτους».

Ανθρώπος του βιώματος, ο Σεφέρης παλεύει σε όλη τη ζωή του να αφήσει η σωματική εμπειρία το χνάρι της πάνω στην ποίησή του, θεωρώντας πως αυτό αποτελεί το μέτρο αυθεντικότητας του έργου του.

Παράλληλα παρακολουθούμε πως δεν λείπει κάποιο στοιχείο σκηνοθεσίας στους τρόπους με τους οποίους επιδιώκει να κάνει αισθητή την παρουσία του στον ελληνικό πνευματικό βίο. Σκεφτόμαι πως η σεωτερική του βάσανος, στην οποία επανειλημμένως αναφέρεται και την οποία η βιογραφία Μπίτον πιστοποιεί παντοιοτρόπως, σε κάποιο βαθμό οφείλεται και σε αυτό το πολύ βαρύ διπλό φορτίο.

σικές σταθερές, ο Ουελμπέκ τις επανεντάσσει στο πεδίο της κοινωνικής και πολιτισμικής πρακτικής. Το υπαρξιακό κενό δεν προηγείται της εμπειρίας· αντίθετως, παράγεται και αναπαράγεται εντός της καθημερινότητας. Ο σύγχρονος ανθρωπότητος που αναδύεται από το έργο του δεν στερείται απλώς την αγάπη, αλλά αδυνατεί να τη βιώσει εξαιτίας της εμπλοκής του σε δευτερογενή και υποκατάστατα νοηματοδοτικά σχήματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ύπαρξη δεν ταυτίζεται απλώς με ένα κενό, αλλά με τη διαρκή, σχεδόν εργαλειακή, κατασκευή του – μια διαδικασία που αποκαλύπτει όχι μόνο την κρίση του νοήματος, αλλά και τη μετατόπιση της ίδιας της ευθύνης για την παραγωγή του στο σύγχρονο, αενάως λυπημένο υποκείμενο.

Γράφει χαρακτηριστικά ο Περούλης: «κάθε κατανάλωση, κάθε πεολεξία, κάθε έργο τέχνης, κάθε νέα ή παλιά θρησκεία, κάθε επιτυχημένη κλωνοποίηση, ακόμα και κάθε επίτευξη της αγάπης (προσωρινή πάντα – as όφεται ο θάνατος ή ο φιλελευθερισμός) μέσα από παρακμιακά new age θέρετρα, σεξουαρισμό στην Ταϊλάνδη, κοσμίως νεκρούς δυτικούς γάμους, όλα τα “νοήματα” που οι ήρωες του Ουελμπέκ καταφασκούν ως παιδιά της Δύσης, αποπνέουν αυτό το λυπητερό συναίσθημα με το οποίο τα διαποτίζει ο συγγραφέας τους: τη συνειδηση της βέβαιης αποτυχίας τους».

ΠΡΩΤΑ ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Non fiction

1 **«Ελλάδα και Τουρκία: 50 ερωτήματα και απαντήσεις»,** του Αγγέλου Συρίγου (Πατάκη).

2 **«Big Bang 1970-1973 – Η άνοδος του πολιτισμού στα χρόνια της δικτατορίας»,** των Στάθη Ν. Καλύβα, Νατάσας Τριανταφύλλη (Μetaixmio).

3 **«Η μέθοδος Αιρήστε τους»,** της Μελ Ρόμπινς (Διόπτρα).

4 **«Η πιο μικρή ιστορία της Αγγλίας»,** του James Hawes (Πατάκη).

5 **«Πολέμα την ολιγαρχία»,** του Bernie Sanders (Gutenberg).

Fiction

1 **«Σάρκα»,** του David Szalay (Ψυχογιός).

2 **«Αναχωρήσεις»,** του Τζούλιαν Μπαρνς (Μetaixmio).

3 **«Η ελπίδα και άλλες ιστορίες»,** του J.M. Coetzee (Διόπτρα).

4 **«Ιντερμέτζο»,** της Σάλλυ Ρούνεϊ (Πατάκη).

5 **«Οντισιόν»,** της Katie Kitamura (Διόπτρα).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Κωνσταντινίδης» (Μητροπόλεως 92, www.kbooks.gr).

Η Κατερίνα Φράγκου στο γραφείο του πρακτορείου «Ιρίς» στην Αθήνα. Η πρώτη έδρα της εταιρείας της ήταν στο Παρίσι, όπου βασική δουλειά της τότε ήταν να παρουσιάζει ελληνικά βιβλία σε Γάλλους εκδότες και το αντίστροφο. «Τότε πηγαиноφέραμε βιβλία σε βαλίτσες, χέρι με χέρι», θυμάται. Κατάφερε να βγάλει έναν μισθό μετά τον πέμπτο χρόνο διαδρομών.

Χρειάζεται μάννατζερ η λογοτεχνία

Η Κατερίνα Φράγκου καθοδηγεί συγγραφείς εδώ και 31 χρόνια. Τι της έχει μάθει αυτή η δουλειά;

Συνέντευξη στη **ΛΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Τον βρίσκεις πάντα στο τηλέφωνο, κρυμμένο πίσω από στοιβές χαρτιών. Στο τασάκι τα αποτίσ-γαρα ξεχειλίζουν. Λέει πράγμα-τα όπως: «Μου υποσχέθηκες ότι θα μου έχεις τα πρώτα κεφάλαια μέχρι τα Χριστούγεννα. Μπήκε Μάρτιος». Και μετά: «Τι να κάνω που σε αγαπάω». Κατόπιν βάζει ένα ποτήρι ούισκι κι ας είναι 10 το πρωί. Γιατί τους αγαπάει τους συγγραφείς του μεν, αλλά οι λο-γαριασμοί τρέχουν. Όχι ότι αγα-πώ τις ταινίες, αλλά κάπως έτσι είχα πλάσει στο μυαλό μου έναν λογοτεχνικό ατζέντη. Το συνει-δητοποίησα όταν είδα να κατα-φθάνει στο ραντεβού μας η Κα-τερίνα Φράγκου, διευθύντρια του πρακτορείου Iris. Καμία σχέση με το στερεότυπο του βραχυσω-μου, ταιριασμένου τύπου που η μοίρα τον έριξε να εκπροσωπεί ιδιουσυχρασιακούς συγγραφείς. Κατ' αρχήν ήταν γυναίκα.

Τριάντα ένα χρόνια κλείνει σε αυτή τη δουλειά, από το 1995. Αγνωστό ήταν τότε το επάγγελ-μα στην Ελλάδα και άγνωστο παρα-μένει. Ακόμα και σήμερα υπάρ-χουν μόλις άλλα 1-2 γραφεία, αν και η Φράγκου είναι ίσως η μόνη που σε περιπτώσεις εμπλέκεται στρατηγικά ακόμα και πριν από τη σύλληψη του έργου. «Οι ατζέ-ντηδες είμαστε οι αόρατοι άν-θρωποι του βιβλίου. Φανταστεί-τε ότι πολλοί θεωρούν ότι δεν θα έπρεπε καν να πληρωνόμαστε για τη δουλειά που κάνουμε!».

Η ιδέα για την ίδρυση ενός πρακτορείου της ήρθε ολοκλη-ρώνοντας τις σπουδές της στη

Γαλλία: συγκριτική λογοτεχνία, γαλλική φιλολογία, κοινωνιολο-γία τέχνης, τεχνική μετάφρασης. «Σκεφτόμουν τι δουλειά μπορώ να κάνω, που να έχει σχέση με τα βιβλία. Είχα μια αγάπη στα βι-βλία από παιδί. Ο,τι βιβλίο είχαμε στο σπίτι το είχα διαβάσει. Εκα-ναν δώρα βιβλία στον μεγαλύτερο αδερφό μου και τα διάβαζα κι αυ-τά. Στα 12 είχα διαβάσει Κάφκα».

Η εκκίνηση

Η πρώτη έδρα του «Iris» ήταν στο Παρίσι. Η βασική δουλειά της τότε ήταν να παρουσιάζει ελληνικά βιβλία σε Γάλλους εκ-δότες και το αντίστροφο. «Εγώ τότε διάλεγα βιβλία, τα διάβαζα σε βαλίτσες, χέρι με χέρι». Κατά-φερε να βγάλει έναν μισθό μετά τον πέμπτο χρόνο διαδρομών. «Ποια μπορεί να είναι η αμοιβή για να διαβάσεις ένα βιβλίο, να το περιγράψεις σε κάποιον που αν τελικά το πάρει, θα το βγάλει μετά από ένα χρόνο και θα που-λήσει 500 αντίτυπα; Δεν μπορείς να ζήσεις από αυτό».

Ωστόσο ήταν καλή στη δου-λειά της, κι αυτό κάποια στιγμή απέδωσε. «Εγώ ξεκίνησα με τον Ευγένιο Αρανίτση από τη λεγό-μενη γενιά του '80, κι έπειτα με τους συγγραφείς της δεκαετί-ας του '90, Τατσόπουλο, Ταμβα-κάκη, Χωμενίδη. Αυτοί ήταν οι πρώτοι που παρουσίασα. Εκδό-θηκαν (σ.σ. στο εξωτερικό) οκτώ χρόνια αργότερα ο Αρανίτσας και πιο γρήγορα ο Χρυσόπουλος, ο Μάρκαρης και ο Χωμενίδης. Αυ-

τές ήταν οι πρώτες μου επιτυχί-ες. Και ο Μάρκαρης ήταν η πιο διεθνής γιατί έφυγε από εμένα σε πέντε χώρες. Γαλλία, Τουρκία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία...».

Οι αρνήσεις πολλές. «Η αλή-θεια είναι ότι δεν υπάρχει ιδιαίτε-ρο ενδιαφέρον. Κατά κανόνα τα ελληνικά βιβλία έχουν ελάχιστη εμπορική επιτυχία στο εξωτερι-κό. Όπως εμείς δεν αγοράζουμε Βουλγάρους, Τσέχους, Πορτογά-λους ιδιαίτερα, έτσι και οι άλλοι δεν αγοράζουν Έλληνες». Δεν είναι η έλλειψη περιέργειας για την Ελλάδα των ξένων αναγνω-στών, αλλά συχνά η πλημμυλής προώθηση από μέρους των ξέ-νων εκδοτών.

«Παντού οι εκδότες εκδίδουν πολλά βιβλία και δεν μπορούν να τα φροντίσουν όλα. Τα «ρίχνουν» στην αγορά κι όποιο δεν δείχνει να βρίσκει το κοινό του, το αφή-νουν στην τύχη του». Πρόκειται βεβαίως και για πολιτικό και πο-λιτισμικό θέμα. «Στο εξωτερικό επικρατεί μια στερεοτυπική ει-κόνα της Ελλάδας. Όταν παρεκ-κλίνει από αυτήν που διαβάζουν, απομακρύνει τους εκδότες από μια θετική απόφαση έκδοσης. Ουσιαστικά δεν είμαστε αρκετά εξωτικοί, δεν είμαστε αρκετά δι-αφορετικοί, κάποιες πλευρές της κοινωνικής μας ζωής φαίνονται κάπως παλαιές, δεν προτείνου-με κάτι καινούργιο και κυρίως δεν έχουμε πολλή χαρά στα βι-βλία μας. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης μόνο υπήρ-ξε λίγο μεγαλύτερο ενδιαφέρον, ήθελαν να δουν πώς ζούμε επι-δή σκέφτονταν ότι το ίδιο θα συ-νέβαινε και στις χώρες τους. Η

λογοτεχνία μας όμως δεν ήταν η περιγραφή που ήθελαν».

Δίπλα στον συγγραφέα

Ακόμα κι αν ο εκδότης κινητο-ποιηθεί, πάλι μπορεί να μην «κά-τσει». «Ο παράγοντας τύχη είναι ένα βασικό συστατικό. Δεν υπάρ-χει κανένας τρόπος να πεις γιατί ένα βιβλίο δεν πάει καλά. Φυσι-κά, υπάρχουν και βιβλία εντελώς “εθνικά”, που έχουν τεράστια επιτυχία στο εσωτερικό και δεν βγαίνουν ποτέ πουθενά». Στα-διακά, εκτός από το να προσπα-θεί να βγάλει «έξω» συγγραφείς, άρχισε να κάνει και το λεγόμενο «primary management», στρα-τηγική καθοδήγηση. «Το να εί-μαι εκεί, δίπλα στον συγγραφέα, ακόμα και πριν τη συγγραφή του βιβλίου, ήρθε αρκετά αργότερα, με πρώτο συγγραφέα τον Γιώρ-γο Γλυκοφρύδη που είχα τότε εκπροσωπήσει και είχε βγει στη Νεφέλη». Μολονότι στο εξωτερι-κό φυσικά είναι εκ των ων ουκ άνευ για έναν συγγραφέα το να έχει ατζέντη, δεν είναι καθόλου διαδεδομένος αυτός ο ρόλος στη χώρα μας. «Με τα ελληνικά νού-μερα, τις δύο, τρεις, πέντε, είκοσι χιλιάδες πωλήσεις πώς θα ζήσει ο συγγραφέας για να πληρώσει και ατζέντη».

Είναι όμως και θέμα νοοτροπί-ας. «Στην Ελλάδα οι συγγραφείς, οι παλαιότεροι και πολλοί από τους νεότερους δεν αφήνονται, δεν ζη-τούν τη συμβουλή ενός ατζέντη», λέει η κ. Φράγκου. «Πολλά βιβλία αν είχαν μια καλύτερη επιμέλεια, μια δημιουργική διαδικασία, θα μπορούσαν ευκολότερα να εκδο-θούν και στο εξωτερικό. Ο ατζέ-

ντης δεν γράφει τα βιβλία, δεν κά-νει rewriting και δεν χρειάζεται να παρεμβαίνει πραγματικά στο υλικό. Οι συγγραφείς χρειάζονται κάποιον που να μην είναι από τον στενό τους κύκλο για να δουν πώς λειτουργεί αυτό που έχουν προ-σπαθήσει να κάνουν. Μέσα από κάτι τέτοιες γόνιμες διαδικασίες εκδίδονται και τα βιβλία που με-ταφράζονται σε όλο τον κόσμο».

Από όσους έχουν ατζέντη, σή-μερα, οι περισσότεροι τον/την συμ-βουλευονται κυρίως για το ποιον εκδότη να επιλέξουν, ώστε το βι-βλίο τους να μη χαθεί στη θάλασ-σα των βιβλίων που εκδίδονται. Είναι απίστευτο πόσα βιβλία κα-ταπίνει αυτή η φουρτούνα. Ο Μι-χάλης Αλμπάτης, για παράδειγμα, είχε πάει το «Και οι νεκροί ας θά-ψουν τους νεκρούς τους» σε 15 εκδότες πριν το φέρει στην Κατε-ρίνα. «Μου είπε “εγώ πιστεύω σε αυτό τον λόγο. Συχνά απαντώ ότι δεν μπορώ να κάνω κάτι γι' αυτό. Στην περίπτωση του Μιχάλη όμως επρόκειτο για ένα διαμαντάκι που είχε πέσει στις ρωγμές». Το πε-ριθώριο των εκδοτών που είχαν απομείνει ήταν στενό. Επέλεξαν μαζί τις εκδόσεις Νήσος που έως τότε δεν είχαν ξαναβάλει λογο-τεχνία. Το βιβλίο έγινε μπεστ σέ-λερ. Εχει πουλήσει 28.000 αντί-τυπα. «Υπάρχουν πολλές τέτοιες ιστορίες». Η σχέση συγγραφέα και ατζέντη έχει κάτι κινηματογραφι-κό, αυτό δεν μου το βγάζεις από το μυαλό. «Η δουλειά μου δεν είναι να εκπροσωπώ τους φίλους μου, αλλά οι συγγραφείς που γίνονται φίλοι μου», θα πει εκείνη.

“

Γενιά του '80 και του '90

Ξεκίνησα με τον Ευ-γένιο Αρα-νίτση από τη λεγόμε-νη γενιά του '80, κι έπει-τα με τους συγγραφείς της δεκαε-τίας του '90, Τατσόπουλο, Ταμβακάκη, Χωμενίδη. Αυτοί ήταν οι πρώτοι που παρουσίασα.

“

Ποιος είναι ο ρόλος της

Ο ατζέντης δεν γράφει τα βιβλία, δεν κάνει rewriting. Οι συγγρα-φείς χρειάζο-νται κάποιον που να μην είναι από τον στενό τους κύκλο για να δουν πώς λειτουργεί αυτό που έχουν προσπαθήσει να κάνουν.

«Σου λέει τις σκέψεις της χωρίς να μασάει τα λόγια της»

Ο Μίνως Ευσταθιάδης, συγγραφέας του «Σου γράφω από την κοιλιά του κτήνους» (εκδόσεις Μεταίχ-μιο), για το οποίο του απονεμήθη-κε το Κρατικό Βραβείο Μυθιστο-ρήματος 2025, είχε συναντήσει προηγουμένως δυσκολία να βρει εκδότη. «Πριν από 8 χρόνια εί-χα γράψει τον “Δύτη” αλλά έβρι-σκα μόνο κλειστές πόρτες», λέει στην «Κ». «Μια φίλη μεταφρά-στρια τότε μου πρότεινε να το στείλω στην Κατερίνα». Περιμέ-νε μήνες για μια απάντηση. «Η Κατερίνα έχει ένα καλό και ένα κακό. Το καλό είναι ότι επειδή είναι η μοναδική στην Ελλάδα

απευθύνονται όλοι σ' αυτήν και το κακό είναι ότι... απευθύνονται όλοι σ' αυτήν», λέει χαριτολογώ-ντας. «Περίεργως διάβασε και το δικό μου και της άρεσε». Το βιβλίο κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ικαρος και εκδόθηκε επίσης σε Γαλλία, Αίγυπτο και αλλού.

Η πρώτη απάντηση και για το «Και οι νεκροί ας θάψουν τους νεκρούς τους» ήρθε ύστερα από μήνες, λέει στην «Κ» ο Μιχάλης Αλμπάτης. «Έλαβα μείλ με τις επι-σημάνσεις της. Θεώρησα ότι το απέρριπτε και της απάντησα ευ-χαριστώ που το διαβάσατε. Όχι, μου απαντάει, θα ήθελα να συ-

Ο Μιχάλης Αλμπάτης (αριστερά) προσέγγισε την Κατερίνα Φράγκου έπειτα από 15 απορρίψεις για το «Και οι νεκροί ας θάψουν τους νε-κρούς τους» και βρήκε εκδότη. Ο Μίνως Ευσταθιάδης της χρωστάει την επιτυχία του «Δύτη», που εκδόθηκε και στο εξωτερικό.

νεργαστούμε». Είχαν προηγηθεί ένα κάρο αρνήσεις. «Υπογράψαμε Οκτώβριο, Ιούνιο βρέθηκε εκδό-της. Αλλιώς ακόμα θα ήταν στο συρτάρι μου».

Είναι απίστευτο το πόσα φο-βερά αριστουργήματα έχουν ξεμείνει σε συρτάρια εκδοτών, αδιάβαστα ή προχειροδιαβασμέ-να. Ούτε ο «Οδυσσέας» του Τζό-ις έβρισκε εκδότη. «Εντάξει αν παράπεφτε ο “Δύτης” θα ήταν μικρό το κακό», γελάει ο Ευστα-θιάδης. «Αλλά εκεί που θα 'μενε στα αζήτητα έφτασε να το δια-βάσουν 20.000 άνθρωποι». Στην Ελλάδα όμως λίγοι συγγραφείς

έχουν ατζέντη. «Είναι πολύ μι-κρός ο χώρος από οικονομικής πλευράς. Πώς να επιζήσει ένας ατζέντης, εδώ ο συγγραφέας δεν μπορεί», αναφέρει ο Ευσταθιάδης που είναι νομικός και ασχολεί-ται επαγγελματικά με το σερφ. Ο ίδιος εκμυστηρεύεται πάντα στην ατζέντισσά του τις ιδέες του για τα επόμενα βιβλία. «Είναι από τους πρώτους αναγνώστες φυσι-κά. Εχει πολύ καθαρή ματιά και σου λέει τις σκέψεις της χωρίς να μασάει τα λόγια της. Πολλοί αποφεύγουν να το κάνουν αλλά είναι σαν να παίζεις βιολί, να κά-νεις λάθη και να μη σ' το λένε».

Στο βιβλίο ο Τσέστερ-τον προτείνει τη δική του κοσμοαντίληψη, η οποία ταυτίζεται με ό,τι αποκαλεί ορθοδοξία.

Το βιβλίο βριθεί ευ-
φυών αφορισμών και
γοπευτικών ανατρο-
πών που επιχειρούν
να αναδείξουν τη λει-
τουργική συνύπαρ-
ξη των αντιθέτων στον
Χριστιανισμό και να
αμφισβητήσουν την
ταύτιση της απόλυτης
λογικής.

GILBERT KEITH CHESTERTON
Ορθοδοξία
μτφρ.: Λουκάς Κ. Ηλιαδάκης
εκδ. Ακρίτας, σελ. 350

Του **ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΚΑΛΑΒΡΟΥ**

Σκεδόν 120 χρόνια παρήλθαν μέ-
ρας να μεταφραστεί στη γλώσσα
μας η «Ορθοδοξία» του Γκιλμπερτ
Κιθ Τσέστερτον. Αν και το λογοτε-
χνικό του έργο είναι γνωστό στο
ελληνικό κοινό, τα θεολογικά πο-
νήματα του παρέμειναν εν πολλοίς
άγνωστα. Η κυκλοφορία της «Ορ-
θοδοξίας», λοιπόν, αποτελεί από
μόνη της γεγονός αξιοσημείωτο.
Στο βιβλίο ο Τσέστερτον προτί-
νει τη δική του κοσμοαντίληψη,
η οποία ταυτίζεται με ό, τι αποκα-
λεί ορθοδοξία: όχι την Ορθόδοξη
Εκκλησία, αλλά τη «βασική χρι-
στιανική διδασκαλία, έτσι όπως
συνοψίζεται από το “αποστολικό
πιστεύω”» (σ. 33).

Η πνευματική αναζήτησή του θυμίζει, όπως ομολογεί ο ίδιος, έναν Άγιο θαλασσοπόμο που εκκινεί να βρει τον νέο κόσμο και καταλήγει ν' ανακαλύπτει ξανά την Αγγλία. Την αντικρίζει ωστόσο με παράθνα ματιά, αντιλαμβάνομενος πως το ζητούμενο είναι το «να νιώθουμε σαν στο σπίτι μας και ταυτόχρονα να είμαστε συνεχώς έκθαμβοι» (σ. 29). Ιδού η δεσποζούσα που διατρέχει όλο το βιβλίο, η παραδοξολογία: Το βιβλίο βρίσκεται ευφών αφορισμών και γοντευτικών ανατροπών που επιχειρούν να αναδείξουν τη λειτουργική συνύπαρξη των αντι-

Ο Γκίλμπερτ Κιθ Τσέσερτον στο Μπράιτον το 1935. Στο βιβλίο στρέφει τα πυρά του, μεταξύ άλλων, στον υλισμό, στον πραγματισμό, στον σκεπτικισμό, αλλά και σε στοχαστές όπως ο Νίτσε.

θέτων στον Χριστιανισμό και να αμφισβητήσουν την ταύτιση της απόλυτης λογικής (αντίστοιχη της παραφροσύνης, στο βιβλίο) με την πρόοδο. Ετσι, το κείμενο γίνεται απολαυστικό και συγκροτεί διάσπαρτους πυρήνες νοήματος που απαιτούν τον στοχασμό μας, αλλά καθιστούν δύσκολη την αποκρυστάλλωση των επιχειρημάτων.

Εκείνοι που, αντιθέτως, είναι εύκολα εντοπίσιμοι είναι οι δέκτες των τσεστερτόνιων πυρών: υλισμός, νετεριανισμός, βουλπαρισμός, πραγματισμός, σκεπτικισμός, σολψισμός, καλβινισμός, ανεργάτιστος οπτιμισμός ή πεσιμισμός, αλλά και στοχαστές όπως ο Νίτσε. Σ' αυτούς, ο Τσέστερτον αναγνωρίζει την καλύτερη επιβεβαίωση

της ορθότητας του χριστιανισμού, ο οποίος συνδυάζει την πίστη των παραμυθιών με τη γενναιότητα των ιπποτικών μυθιστορημάτων, συντελώντας στην αναμόρφωση της «μυθιστορίας» της ύπαρξης (η οποία συνεπάγεται, βέβαια, έναν μυθιστοριογράφο).

Ο υπερβατικός Δημιουργός του κόσμου γράφει, ακριβέστερα, ένα θεατρικό έργο που διαδραματίζεται τι ανάλογα με τη δική μας ελεύθερη βούληση. Για να αλλάξει όμως η πλάση δεν αρκεί μόνο να την αποδεχτούμε και μαζί να δυσφορήσουμε γι' αυτήν, χρειάζεται να αγαπήσουμε και έναν «άλλον κόσμο». Αλλάγι υπονασφαμένη με τη δημοκρατία: «είναι [...] βαθιά χριστιανικό ν' αναζητείς την γνώμη

των αφανών, αντί να συμμερίζεται την άποψη των διακεκριμένων» (σ. 229). Πρόκειται για τη δημοκρατία του προπατορικού αμαρτήματος, καθώς με αυτό «έχουμε αυτοσυν- μεί έλκος για τον ζητιάνο και κα- χυποψία για τον βασιλιά» (σ. 297).

Ο αγωνστικιστής, αγγλικανός και τελικά καθολικός Τσέστερτον δεν ανησυχεί το ερώτημα που μπορεί να αναδυθεί από όσα λέει· το διατυπώνει: «γιατί δεν μπορούμε να υιοθετήσουμε τις αλήθειες και ν' αφήσουμε τα δόγματα;» (σ. 271). Η απάντηση είναι ένας βαρύτερος ορθολογισμός, τον οποίο ο συγγραφέας εμπιστεύεται στην Εκκλησία, τον ζωντανό και διαχρονικό δάσκαλο που ξέρει να ερμηνεύει τον κόσμο μαζί με τα παράλογά

του. Πώς θα μπορούσε, διερωτάται, η νηθική και οι κατεξοχην «ανορθολογικές» αρετές της συγχωρητικότητας και της φιλανθρωπίας να προέλθουν από αίσθημα ανταποδοτικού σεβασμού; Είναι η αίσθηση του ιερού που τις γεννά. Η πραγματική πρόοδος, γράφει, προϋποθέτει πάγιες αξίες και η περιπέτεια (αμελητέους μπιστάς στο μέγα θαύμα της ζωής) κανόνες.

Όσο κι αν οι καλύτερες στιγμές του βιβλίου είναι πιθανότατα εκείνες που, αντί να ανασκευάζουν επιχειρήματα, στρέφονται στο πρόσωπο του πειραχθέντος και πιάσουν τον Ιησού, η «Ορθοδοξία» ανήκει στην παράδοση της απολογητικής. Και είναι γεγονός πως τα απολογητικά κείμενα στην εποχή μας θεωρούνται από παρωχημένα έως προσβλητικά (βλ. όσα καταλογίζει ο Τσέστερτον στους αυτόεργους). Ταυτόχρονα, η αμφισβήτηση της άπειρης επιμνημόσυνης στη λογική συνάδει με τη μεταναστευτική μας συνθήκη.

Ακόμη κι αν διαφωνεί κανείς με το «Ορθοδοξία» προσφέρει, με το σηματοριστό της ύψους, τη δυνατότητα να επισκεφθούμε ξανά, ως γονιευτικά απόπειρους, πολλούς χαρτογραφημένους τόπους της σκέψης μας. Να αναρωτηθούμε μήπως, μοχθώντας να είμαστε δέκα λεπτά πριν από την αλήθεια, είμαστε «χίλια οχτακόσια χρόνια πριν από αυτήν» (σ. 32).

Ο κ. Μιχαήλ Σ. Καλαβρός είναι
υποψήφιος διδάκτωρ Νεοελληνικής
Φιλολογίας ΕΚΠΑ.

Η

ALPHA BANK ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

SOLD OUT
ΜΕΣΑ ΣΕ 24 ΩΡΕΣ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:

24 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21.00
25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
26 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:

28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21.00
29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
1^η ΜΑΙΟΥ 18.00 & 21.00

Η Φάλαινα

SAMUEL D. HUNTER

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ ΔΑΔΑΚΑΡΙΔΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΕΣΑΡΙΤΗ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΤΑΡΜΑΣ
ΤΖΩΡΤΖΙΝΑ ΠΑΛΑΙΟΘΟΔΩΡΟΥ, ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ ΔΑΔΑΚΑΡΙΔΗΣ

ΜΕΓΑΛΟΙ
ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

ΕΠΙΣΗΜΟΣ
ΧΟΡΗΓΟΣ
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:

ΧΟΡΗΓΟΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Ο παλμός της Αγοράς Μοδιάνο

Στη Θεσσαλονίκη, ο Χαραλάμπους στρέφει τον φακό του στην Αγορά Μοδιάνο, καταγράφοντας ένα χώρο που συγκεντρώνει την εμπορική δραστηριότητα και την καθημερινή ζωή της πόλης.

Δαμάζοντας το μέταλλο

Εργαστήριο αργυροκοΐας, Ιωάννινα. Ο Έλληνας φωτογράφος επικεντρώνεται σε επαγγέλματα που αποτελούν τον πυρήνα της τοπικής οικονομίας και ταυτότητας.

Βιομηχανία και θάλασσα

Ναυπηγεία Σκαραμαγκά. Η περιοχή συνδέεται με τη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας και τη ναυπηγική δραστηριότητα. Για τον Χαραλάμπους, στο επίκεντρο βρίσκεται ο άνθρωπος στον χώρο εργασίας.

1976: Η Ελλάδα του μόχθου

Ο φακός του Αθου Χαραλάμπους απαθανάτισε τα πρόσωπα της χώρας πέρα από την τουριστική βιτρίνα

Της ΞΕΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

Στο πρωτοσέλιδο της 11ης Ιουλίου 1961 η «Κ» ενημέρωνε τους αναγνώστες ότι η χώρα θα βάδιζε εφεξής «στην ευρεία λεωφόρο της οικονομικής και κοινωνικής προόδου», συντασσόμενη με το πανηγυρικό κλίμα με το οποίο υποδέχτηκε συνολικά ο Τύπος τη συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ, η οποία είχε υπογραφεί δύο ημέρες νωρίτερα στη Βουλή. Η συμφωνία, όμως, μπήκε στον «πάγο» στα χρόνια της δικτατορίας και το ενδιαφέρον των Ελλήνων για την Κοινή Αγορά αναθερμάνθηκε με τη Μεταπολίτευση. «Στα μέσα της δεκαετίας του ’70 υπήρχε αισιοδοξία στο εργατικό προσωπικό της χώρας, αλλά και φόβος για αυτά που επιφύλασσε η επόμενη μέρα και αν σκεφτούμε πώς εξελίχθηκε η χώρα, δεν είχαν τελείως άδικο», αναφέρει ο 80χρονος φωτογράφος Αθός (Αθηνόδωρος) Χαραλάμπους, που αποτύπωσε σε ασπρόμαυρο φιλμ το μούδιασμα αλλά και τον συγκρατημένο ενθουσιασμό για όσα θα ακολουθούσαν στην Ελλάδα, που βρισκόταν στο κατώφλι της Ευρώπης.

Αθήνα - Παρίσι

Το 1960, σε ηλικία 14 χρόνων, ο Χαραλάμπους ακολουθεί τη μητέρα του στο Παρίσι, ολοκληρώνει το γυμνάσιο εκεί και έπειτα σπουδάζει φωτογραφία και κινηματογράφο στη σχολή Louis Lumiere και στο Paris VII. Ενόσω είναι ακόμη φοιτητής, προσλαμβάνεται φωτογράφος στο Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών της Γαλλίας. Το 1976 ζητάει στήριξη από τον οργανισμό για ένα δικό του πρότζεκτ και επιστρέφει στην Ελλάδα. «Ξοδεύει» την καλοκαιρινή του άδεια για να καταγράψει με τον φακό του τον κόσμο του μόχθου. Φτάνει στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και με δύο φωτογραφικές μηχανές Olympus στις αποσκευές του ξεκινάει τις εξορμήσεις του. Αρχικά τριγυρίζει στις γειτονιές της πρωτεύουσας, φωτογραφίζει λούστρους, περιπτεράδες στην Πανεπιστημίου, εμπόρους στο Μοναστηράκι και καταστήματα εστίασης στην Πλάκα και έπειτα περνάει δύο μέρες στην Αμφισσα, στα ελαιотριβεία. Παρατηρεί ότι μέχρι εκείνη την εποχή το προφίλ της Ελλάδας στο εξωτερικό είναι κυρίως τουριστικό. Προβάλλονται ο γαλανός ουρανός και τα κρυστάλλινα νερά, ο ήλιος, τα κυκλαδίτικα σπίτια και οι γιαγιάδες με τα τσεμπέρια που φιλεύουν τους ξένους επισκέπτες. «Οι πιο μορφωμένοι ενδιαφέρονταν φυσικά και για τις ελληνικές αρχαιότητες, όμως εγώ ήθελα να απομακρυνθώ από αυτή τη λογική και να αποτυπώσω έναν κόσμο σε μετάβαση, να δείξω ένα πρόσωπο της Ελλάδας το οποίο δεν γνώριζε σχεδόν κανείς».

Το πρώτο που παρατηρεί κάποιος βλέποντας τις ασπρόμαυ-

ρες εικόνες του Χαραλάμπους είναι ότι δεν υπάρχει ηλικιακό όριο στο εργατικό δυναμικό της περιοχής, ηλικιωμένες γυναίκες στέκονται δίπλα σε έφηβες εργάτριες. Το δεύτερο είναι ότι σχεδόν κανείς από τους εικονιζόμενους δεν κοιτάζει τον φακό. «Κανείς δεν εκπλήσσεται όταν πας κάπου με φωτογραφική μηχανή, δεν διέκοπταν αυτό που έκαναν για να ποζάρουν, αν ήμουν με κάμερα θα ήταν πιο αμήχανοι, επιφυλακτικοί. Απλώς κάποιες φορές αισθανόμουν μια καχυποψία από ανώτερα στελέχη σε επιχειρήσεις, που πίστευαν πως με έχουν στείλει οι ξένοι για να επιθεωρήσω την κατάσταση στην Ελλάδα. Ίσως ήταν κι αυτό από τα κατάλοιπα της χούντας με τους ελέγχους».

Στο Μεσολόγγι φωτογραφίζει εκτροφεία χελιών και αλυκές, κλωστήρια και βιοτεχνίες ενδυμάτων, ενώ στα Ιωάννινα στρέφει

Στο χωράφι με το σακάκι

Αγροτικές εργασίες στο Μεσολόγγι. Η ελληνική οικονομία της εποχής έχει έντονα αγροτικό χαρακτήρα, με την ύπαιθρο να διαμορφώνει τις βάσεις της παραγωγής και της οικονομικής εξέλιξης της χώρας.

τον φακό του στις διαφορετικές επεξεργασίες ασημιού, αποτυπώνει τη διαδικασία χύτευσης αλλά και επιδέξια χέρια να σφυρηλατούν τα μέταλλα. Υπήρχε τότε το στερεότυπο του «τεμπέλη» Έλληνα; «Πάντα υπήρχαν αυτά τα στερεότυπα και πάντα θα υπάρχουν, στέκονται πολύ στην έννοια της σιέστας –που πλέον δεν υπάρχει–, όμως εγώ είδα ότι οι Έλληνες εργάζονταν από τις 7-8 το πρωί μέχρι 8 το βράδυ».

Στην Καστοριά ακολουθεί όλη την πορεία, από την εκτροφή βιζόν μέχρι τη ραφή των γούνινων παλτών. «Το κλίμα στην Καστοριά ήταν πολύ διαφορετικό από την υπόλοιπη Ελλάδα, ακόμη και οι μαθητευόμενοι έπαιρναν έναν πολύ καλό μισθό, η δουλειά ήταν απαιτητική, με πειστικούς ρυθμούς, αλλά ο κόσμος αποζημιωνόταν. Εβλεπε παντού ακριβά αυτοκίνητα, υπήρχε χρήμα, φυσικά αυτό σήμερα έχει αλλά-

ξει γιατί η νηική γύρω από τη μόδα έχει αλλάξει, δεν φοράει κανείς γούνες».

Αναρωτιέται ποτέ τι έχουν απογίνει όλοι αυτοί οι άνθρωποι που απαθανάτισε στον φακό του, πώς εξελίχθηκαν οι ζωές τους; «Ξέρω ότι πολλές από αυτές τις μονάδες πλέον δεν υπάρχουν, οι άνθρωποι σε μεγάλο βαθμό έχουν αντικατασταθεί από μηχανές ή έχει αλλάξει ο τρόπος παραγωγής, όμως περισσότερο με ενδιέφερε να αποδώσω τις συνθήκες, την ατμόσφαιρα, τον κόπο των χεριών, τους ανθρώπους που έρχονταν κοντά για να φέρουν σε πέρας ένα έργο, είτε αυτό ήταν το έργο μιας βιοτεχνίας, ενός ναυπηγείου ή ενός διυλιστηρίου», εξηγεί.

Ντοκουμέντα

Το σύνολο αυτό παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1977 στο Maison des Sciences de l’Homme και σχεδόν πενήντα χρόνια μετά εκτίθεται στη Fondation Hellénique στη Cité Internationale Universitaire de Paris. Η Μαρία Γράβαρη-Μπάρμπα, διευθύντρια της Fondation Hellénique και επιμελήτρια της έκθεσης, εστιάζει στη διπλή αξία του έργου: «Δεν είναι μόνο ότι αυτές οι φωτογραφίες συνιστούν ένα εξαιρετικό ντοκουμέντο, αλλά είναι και αισθητικά άρτιες», υποστηρίζει, ενώ στέκεται ιδιαίτερα στην απόσταση από τη δημιουργία αυτής της δουλειάς. «Αυτό που βρίσκω ιδιαίτερα σημαντικό σε αυτή τη σειρά φωτογραφιών είναι ακριβώς η χρονική απόσταση από την τελευταία τους παρουσίαση. Δεν πρόκειται απλώς για μεμονωμένες εικόνες του παρελθόντος, αλλά για ένα συνεκτικό σύνολο που επιτρέπει να δούμε τη μετάβαση της ελληνικής κοινωνίας μέσα από την εργασία. Κάθε φωτογραφία έχει τη δική της αισθητική αξία, όμως όλες μαζί συγκροτούν μια αφήγηση: μια Ελλάδα όπου η χειρωνακτική εργασία, η άμεση σχέση με την ύλη και τον χώρο ήταν κεντρικές», εξηγεί, προσθέτοντας ότι την εποχή που ο Χαραλάμπους παρουσίασε αυτές τις φωτογραφίες, κυκλοφόρησε και μια έκδοση του γεωγράφου Μισέλ Σιβινιόν, που απέστρεφε το βλέμμα από την Ελλάδα του αρχαιοελληνικού μεγαλείου και μιλούσε για την Ελλάδα του βοσκού και του ψαρά. «Αρχίζαν να ανακαλύπτουν και μια άλλη Ελλάδα, εξίσου γοητευτική».

Ο Χαραλάμπους, ωστόσο, είχε επίγνωση τότε της αξίας του οδοιπορικού του; Ήξερε ότι οι εικόνες του θα ήταν πολύτιμοι μάρτυρες μιας κομβικής για την Ελλάδα εποχής; «Ήξερα πως αυτός ο κόσμος που φωτογράφιζα θα εξελιχθεί σε κάτι άλλο, ήμασταν σε τροχιά αλλαγών και ήθελα να τον διατηρήσω στη μνήμη μας. Θα ήθελα να μπορούσα να κάνω ξανά το ταξίδι να συγκρίνω, να δω τι έχει μείνει ίδιο».

Μια κεντρική αφήγηση

«Κάθε φωτογραφία έχει τη δική της αισθητική αξία, όμως όλες μαζί συγκροτούν μια αφήγηση: μια Ελλάδα όπου η χειρωνακτική εργασία, η άμεση σχέση με την ύλη και τον χώρο ήταν κεντρικές», λέει η Μαρία Γράβαρη-Μπάρμπα, επιμελήτρια της έκθεσης.

Η έκθεση «La Grèce au travail avant son entrée à l’Union Européenne» παρουσιάζεται στη Fondation Hellénique στο Παρίσι. Έως 15 Μαΐου.

Το ιστορικό τραμ 28 που διασχίζει τη Λισσαβώνα. Πρωτογωνιστεί στο «Γραμμή 28» των Νταβίντε Κάλι και Μαγκάλι λε Ους (εκδ. Ικαρος).

Αγαλμα του Φερνάντο Πεσόα έξω ακριβώς από το ιστορικό καφέ «A Brasileira» όπου σύχναζε ο μεγάλος ποιητής και συγγραφέας.

Πανοραμική θέα της Λισσαβώνας από το ύψος του κάστρου του Αγίου Γεωργίου.

Κάμπο ντα Ρόκα, το δυτικότερο άκρο της Ευρώπης, 45 λεπτά οδήγηση από τη Λισσαβώνα.

Ο ιστορικός πύργος της Μπελέμ, στην παραλιακή γειτονιά της Λισσαβώνας.

Τα νερά του ποταμού Τάγου, όπως φαίνονται από την Πράσα ντο Κομέρσιο (πλατεία Εμπορίου).

ΛΙΣΣΑΒΩΝΑ

Η γλυκιά μελαγχολία των φάντο

Οι θαλασσοπόροι, ο Φερνάντο Πεσόα, ο σεισμός του 1755 και οι διαδρομές με το παλιό, κίτρινο τραμ

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Στο **Κάμπο ντα Ρόκα** μπορείς να ακούσεις τη βουή του πλανήτη. Σε διαπερνάει σωματικά και γίνεται φωνή μέσα σου, που κάτι προσπαθεί να σου υπενθυμίσει. Αυταπάτες· όμως, όταν βρίσκεσαι στο δυτικότερο άκρο της Ευρώπης το δειλινό, σαράντα πέντε λεπτά περίπου με το αυτοκίνητο έξω από τη Λισσαβώνα, μπορείς και να αφηθείς σε αυθαίρετες ονειροπολήσεις. Ο φάρος πίσω μου εκπέμπει περιοδικά το φως του. «Περιστροφικός καταδιοπτρικός φανός τύπου Φρενέλ», μου γράφει ο μανιακός με τους φάρους Δημήτρης Καραϊσκος, όταν του στέλνω φωτογραφία. Στη Λισσαβώνα εισπράττεις την αίγλη μιας πόλης που είναι ανοικτή, μητροπολιτική, ατλαντική, ένα απλωμένο, πολύχρωμο ίχνος μιας αυτοκρατορίας που κάποτε γύρισε όλο τον πλανήτη. «Μαθαίνουμε πιο πολλά τώρα σε μια μέρα από τους Πορτογάλους από όσα είχαμε μάθει σε εκατό χρόνια από τους Ρωμαίους», έλεγε ένας Πορτογάλος λόγιος, το 1563, όταν πια είχαν γίνει όλες οι ανακαλύψεις των Πορτογάλων θαλασσοπόρων», γράφει η Μαρία Φερίρα-Χιδιρόγλου στην εισαγωγή του «Βάσκο Ντα Γκάμα, Το πρώτο ταξίδι στις Ινδίες», το οποίο μετέφρασε (εκδ. Αίολος, 1987).

Στην εκκλήση της Σάντα Μαρία, στο Μοναστήρι των Ιερονιμιτών (Mosteiro dos Jeronimos), στη γειτονιά του Belem, παρατηρώ, όχι χωρίς δέος, τον τάφο του Βάσκο ντα Γκάμα και αναλογίζομαι τους Πορτογάλους εξερευνητές που προσηγήθηκαν: το 1415 ένας στόλος πέρασε τα στενά του Γιβραλτάρ και εκστράτευσε στο Μαρόκο, σε ένα από τα πιο καλά οχυρωμένα μουσουλμανικά φρούρια στη Μεσόγειο. «Η κατάκτησή του κατέπληξε την Ευρώπη», γράφει ο Άγγλος ιστορικός Ρότζερ Κρόουλεϊ στο «Conquerors. How Portugal Forged the First Global Empire» (εκδ. Faber & Faber, 2005).

Η Πορτογαλία κατέκτησε τον πλανήτη αλλά κατέρρευσε όταν ο πλανήτης τη χτύπησε χωρίς έλεος. Στο περίφημο Quake Museum, κο-

ντά στην παραλιακή γειτονιά της Μπελέμ, μαθαίνεις για τις τεκτονικές πλάκες της Γης και τους άναρχους χορούς τους, αλλά κυρίως για τον σεισμό που έπληξε την πόλη την Ημέρα των Αγίων Πάντων.

Ήταν 1η Νοεμβρίου 1755· όλος ο κόσμος ήταν στους δρόμους λόγω της μεγάλης γιορτής. Στο μουσείο υπάρχει ολόκληρη προσομοίωση των δονήσεων, όπως χτύπησαν την εκκλησία του Αγίου Βικεντίου: οι θεατές αποτελούν μέρος του σκηνικού: παρακολουθείς τη λειτουργία όταν τα πάντα αρχίζουν να τρέμουν – κι εσύ μαζί τους.

«Πολλοί όρμηξαν προς τις εξόδους να σωθούν, ορισμένοι όμως αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν την εκκλησία και συνέχισαν να προσεύχονται με ζέση ανάμεσα στους πανικοβλημένους πιστούς, ικετεύοντας τον Θεό να τους συγχωρέσει, πεπεισμένοι ότι το τέλος, η προ πολλού αναγγελθείσα Αποκάλυψη, βρισκόταν προ των πυλών», γράφει ο Αμερικανός Νίκολας Σρένιτς στο εξαιρετικό «Ο μεγάλος σεισμός. Καταστροφή, δέος και ορθολογισμός στη Λισσαβώνα το 1755» (μτφρ.: Ξενοφών Παταγάνας, εκδ. Κριτική, 2010). Τα αναμμένα κεριά και τα μαγκάλια μετέτρεψαν τη Λισσαβώνα σε μια κόλαση φωτιάς. Οσοι τραυματίες δεν μπορούσαν να απεγκλωβιστούν από τα ερείπια, κάπκαν ζωντανοί.

Θάνατος στον Τάγο

Πολλοί κατέφυγαν στο λιμάνι παρατηρώντας το νερό να αποτραβιέται τόσο, που τα πλοία έγειραν στο πλάι. Σκέφτηκαν πως εκεί θα ήταν ασφαλείς.

Εκαναν λάθος. Σήμερα ξέρουμε ότι έτσι ξεκινάει ένα τσουνάμι. Πράγματι, μιάμιση ώρα μετά την πρώτη δόνηση, ο τεράστιος ποταμός Τάγος πλημμύρισε την πόλη μέσα από τρία διαδοχικά κύματα. «Στις 11 π.μ. ο βασιλιάς και η Αυλή του παρακολουθούσαν έντρομοι το παλιρροϊκό κύμα που κατέκλυζε την παραλία της Μπελέμ», γράφει ο Σρένιτς.

Οι Πορτογάλοι το εξέλαβαν ως μήνυμα από τον Θεό: εφόσον τους χτύπησε μια τόσο άγια

ημέρα, πρέπει να ήταν βυθισμένοι στην αμαρτία.

As σταθούμε λίγο εδώ: ενώ η Ευρώπη ζει την κορύφωση του Διαφωτισμού, η Καθολική Εκκλησία κρατάει την Πορτογαλία απομονωμένη από όλη αυτή την πνευματική κοσμογονία.

Παραδόξως, ο σεισμός είχε μια θετική συνέπεια: οδήγησε τη χώρα στον Διαφωτισμό. «Τι πρέπει να γίνει για ν' ανταποκριθούμε σ' αυτή την επιβολή θείας δικαιοσύνης;», ρωτάει ο βασιλιάς Ζοάο Ε'. «Να θάψουμε τους νεκρούς και να ταϊσουμε τους επιζώντες», αποκρίνεται ξερά ο υπουργός Σεμπαστιάο Χοσέ δε Καρβάλιο ε Μέλο, ο οποίος θα αναλάβει το τίτλιο έργο της ανοικοδόμησης και της μεταβολής της κοιντούρας της χώρας: ξεχάστε τα περιθείας δίκης· τώρα θα φτιάξουμε την πόλη.

Κάπως έτσι, το 1755 σηματοδότησε την έναρξη των πρώτων οργανωμένων διασωστικών ομάδων για την ανακούφιση των επιζώντων, καθώς επίσης την πρώτη οικονομική στήριξη από άλλα κράτη, πράγμα ανήκουστο έως τότε. Οι τυχαία μάλλον, ο Βολταίρος θα εντάξει τον σεισμό της Λισσαβώνας στη μυθολογία του και συγκεκριμένα στον «Καντίντ» (μετάφραση του Παντελή Κοντογιάννη, εκδ. Πόλις, 2005, με πρόλογο του Αλέξη Πολίτη και επίμετρο του Μίλτου Πεκλιβάνου).

Σήμερα η Λισσαβώνα έχει αφήσει πίσω της το αυτοκρατορικό παρελθόν, μάλλον και την πολύ πιο νωπή οικονομική κρίση, επιδεικνύοντας έναν πολύ γοητευτικό κοσμοπολιτισμό. Ακουγα ότι οι Πορτογάλοι είναι «μελαγχολικοί», με τεκμήριο της μελαγχολίας τους περίφημα φάντο. Κι ωστόσο, ου-

τά που ακούσαμε στο ωραίο εστιατόριο «Fama D' Alfama» ανέδυσαν (και) μια πηγαία χαρά της ζωής. Αν μη τι άλλο, ήταν εντυπωσιακό το ότι πολύ καλά αγγλικά μιλούσε μια μεγάλη γκάμα ανθρώπων, από τη φιλόξενη σερβιτόρα στην εξαιρετική ταβέρνα «O Croa», στην παραλιακή εξοχική περιοχή του Κολαρές (Colares) έως τους υπαλλήλους του έξοχου «Oceanario», από τα κορυφαία ενυδρεία παγκοσμίως.

Ο ποιητής και το αγαλμα

Οχι ότι θέλουμε να πούμε κακή κουβέντα για τη μελαγχολία. Ο Φερνάντο Πεσόα, το λογοτεχνικό αστέρι της Λισσαβώνας, ήταν ένας μονήρης τύπος γεμάτος αστειρευτο ποιητικό οίστρο. Στην όμορφη συνοικία Κάμπο ντε Ουρίκε βρίσκεται το σπίτι όπου έζησε τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια του και σήμερα είναι μουσείο (Casa Fernando Pessoa). Ανάμεσα στις εγκαταστάσεις με χειρόγραφα του συγγραφέα, ο επισκέπτης βρίσκει μια εγκλωβισμένη ανάμεσα σε καθρέφτες: το είδωλό του πολλαπλασιάζεται με έναν τρόπο που σε έναν Μπόρχες θα προκαλούσε ναυτία («Οι καθρέφτες και η συνουσία είναι απεχθείς διότι πολλαπλασιάζουν τους ανθρώπους»), αλλά όχι και στον Πεσόα, ο οποίος επινόησε εκατοντάδες λογοτεχνικές περσόνας, «χρεώνοντάς» τους τα αριστουργήματά του.

«Ονειροπολώ ανάμεσα Κασκάις και Λισσαβώνα», γράφει το alter ego του Μπερνάντο Σοάρες στο εμβληματικό, δίτομο «Βιβλίο της απουσίας» (μτφρ.-εισ.: Μαρία Παπαδήμα, εκδ. Gutenberg, 2018). (Κασκάις: άλλη ωραία βόλτα στην «Κηφισιά» της Λισσαβώνας, όχι μακριά από την πιο ορεινή αλλά καταπράσινη Σίντρα με το ιστορικό, πολύχρωμο παλάτι).

Καταλαβαίνω γιατί ο Πεσόα περπατούσε συνέχεια στους δρόμους της Λισσαβώνας – αφού έπινε το πορτογαλέζικο μπράντι του στο καφέ-μπαρ «A Brasileira» έξω από το οποίο οι τουρίστες φωτογραφίζονται πλάι στο μπρούντζι-

νο αγαλμά του: καθώς ανηφορίζω προς την περιοχή του κάστρου του Αγίου Γεωργίου (κλασικό «μυρναντούρο» με πανοραμική θέα στην πόλη) βλέπω το κίτρινο τραμ με τον αριθμό 28, αυτό που πρωταγωνιστεί στο υπέροχο παιδικό εικονογραφημένο αφηγημα «Γραμμή 28» των Νταβίντε Κάλι και Μαγκάλι λε Ους (μτφρ.: Μυρσίνη Γκανά, εκδ. Ικαρος, 2019): ο Αμαντέο, ο οδηγός του τραμ, λίγο πριν πάρει τη σύνταξη του, φροντίζει με διάφορα τεχνάσματα να κάνει τους ντροπαλούς επιβάτες του να ερωτευτούν – ώσπου ο νεαρός αντικαταστάτης του φροντίζει και ο ίδιος ο Αμαντέο να εκφράσει τον έρωτά του στην εξίσου ντροπαλή συνεπιβάτίδα του.

Το «Γραμμή 28» είναι τόσο Λισσαβώνα! Το σκέφτηκα στην πανέμορφη συνοικία του Μπάιρο Αλτο, με τα παλιά τυπογραφεία και τα γραφεία των εφημερίδων, το σκέφτηκα (και το είδα να κάνει το δρομολόγιό του) στις κεντρικές γειτονίες της Μπάισα και του Σιάντο, εκεί όπου έπινε το μπράντι του ο Πεσόα, όπου βρίσκεται ακόμη σε λειτουργία το βιβλιοπωλείο «Livraria Bertrand» – από το 1732!

Για φαντάσου· το βιβλιοπωλείο ήταν εκεί όταν χτύπησε ο σεισμός. Από εκεί αγόρασα την «Εκπαίδευση ενός στωικού» του Πεσόα σε αγγλική μετάφραση. Πήρα ένα ταξί για το φαινομενικά ταπεινό πλην όμως υπέροχο εστιατόριο «Teimar» και διάβασι: «Απέρριψα την ονειροπόληση σαν το βίτσι ενός τρελού ή ενός κοριτσόπουλου. Το ίδιο όμως απέρριψα και την πραγματικότητα ή, μάλλον, αυτή απέρριψε εμένα: δεν είμαι σίγουρος αν αυτό οφείλεται στην ανικανότητά μου, στην αθυμία ή την αποτυχία μου να την κατανοήσω. Καμία μορφή ευχαρίστησης δεν ήταν δυνατή για μένα – ούτε το φίλι της πραγματικότητας ούτε η στοργή της φαντασίας».

Κοιτώντας τον Ατλαντικό να βυθίζεται στο σκοτάδι από το Κάμπο ντα Ρόκα αγάπησα ξανά τόσο την πραγματικότητα όσο και τη φαντασία σαν δύο αζεδιάλυτα εσωτερικά τοπία. Και οι δύο μαζί, ένας αφρισμένος ωκεανός.

Βιβλιοπωλείο 294 ετών

Το «Γραμμή 28» είναι τόσο Λισσαβώνα! Το σκέφτηκα στην συνοικία του Μπάιρο Αλτο, το είδα να κάνει το δρομολόγιό του στις γειτονίες της Μπάισα και του Σιάντο, όπου βρίσκεται το βιβλιοπωλείο «Livraria Bertrand» – από το 1732!

Γαστρονόμος

Πάσχα των Ελλήνων Πάσχα

Τα πάντα
της λαμπριάτικης
μαγειρικής
σε ένα τεύχος.
Έθιμα, παραδόσεις
και συνταγές
από όλη την Ελλάδα.

ΕΚΤΑΚΤΩΣ

Κυριακή
05
Απριλίου

Αναλυτικός οδηγός για
ΑΡΝΙ ΣΤΗ ΣΟΥΒΛΑ,
ΚΟΚΟΡΕΤΣΙ και ΟΦΤΟ,
βήμα βήμα

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ